KURDISTAN

بەشێک لە وتووێژەکانی مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە

بەشی: دووهەم

کۆکردنەوە و ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

سەرچاوە
Serchawe

پێڕست

⁕ پێشەکی ٤

١- پوختەیەک لە: وتووێژی ڕۆژنامەنووسی بەناوبانگی ئەمریکایی جاناتان ڕاندال و .... کوردستان و کورد ٧

٢- هێزە سیاسیە سەرەکیەکانی ئێران، هیچیان موافق نین بۆ هێرش کردنە سەر ئێران ..... ئامانج عەبدوڵڵا سوور ٢١

٣- هەوڵماندا وە پەیوەندیمان لەگەڵ پژاک و پەکەکە باش بێت .... ئا: ئاری سابیر ٣٢

٤- پێکگەیشتنی ئەمریکا و جمهوریی ئیسلامی زۆر کارێکی ئاسان نیە .... رادیۆ دەنگی کوردستان ٣٧

٥- سەبارەت بە وتووێژ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی .... وتووێژی ڕادیۆی دەنگی کوردستان ٤١

٦- "ئاوارە" هاوڕێی ڕێگای ژیان و خەبات، ئەو کەسەی قەت لەبیرم ناچێ .... شلێر حەسەنپوور ٤٩

٧- وتووێژی بڵاو کراوەی ئینتێرنیتیی "تلاش"... و: بێژان ٥٦

٨- دوکتور قاسملوو تەسلیمی وەزعەکە نەبوو .... عەلی بداغی ٦٦

٩- با فێربین بۆ خۆمان کورسیی بەرپرسیارێتیی بەجێ بهێڵین .... شەهرام عەبدوڵڵا ٧٦

١٠- ئەمنیش لە گەڵ ئەوانەم کە ئۆرگانی حیزبی بە ڕۆژنامە نازانن .... ڕۆژنامەی کوردستان ٨١

١١- زۆر جار بازرگانی بە ڕێبازی قاسملوو دەکرێ .... سۆران پاڵانی ٨٨

١٢- خەباتی چەکداری شێوەیەکی داسەپاو لە خەباتە .... دیمانەی ڕووبەر ٩١

١٣- کۆماری ئیسلامی حەز بە بوونی ئۆپۆزیسیۆنێکی وەک ئێمە ناکاو .... ئیبراهیم شێخ وەسانی ١٠١

١٤- ئەو هەلانەی بوون و کورد لە دەستی چوون، بەشێکی کەمتری خەتای خۆی بوون .... کەماڵ چۆمانی ١٠٥

١٥- بەدخوازانی دوو نەتەوەی کوردو ئازەری شەڕی نەغەدەیان سەپاند .... ڕۆژنامەی کوردستان ١١٩

بەشی: دووهەم

١٦- حدک باوەڕی بە مسۆگەربوونی ئاڵوگۆڕ لە چوارچێوەی نیزامدا نییە .... عەزیز شێخانی ١٢٤

١٧- نە ئێمە لە خەڵکی بەجێ بمێنین و نە خەڵکیش لە جێگاکانی دیکەی ئێران بەجێ بمێنن ...... برایم قەزاق ١٣٠

١٨- ڕەنگە باشتر بێ ئەو کودەتایە بە کودەتای خامنەیی - سپای پاسداران ناو بەرین .... تاهیر قاسمی ١٣٤

١٩- وتووێژی تایبەت لە گەڵ کەسایەتی و سیاسەتمەداری کورد .... سمایل شەرەفی ١٤٣

٢٠- بەرەسمی ناسینی مافی خوێندن بە زمانی زگماکی، داننانە بە بوونی میللەتێکدا .... کوردستان و کورد ١٥٣

٢١- بەباوەڕی من دەسکەوتی هەرە مەزن ژنی کورد وشیار بۆتەوە .... ڕەحمان نەقشی ١٦٣

٢٢- ئەوەی لەدەرێ هەمانە جالییەی کوردە نەک لۆبیی کورد .... ئا: عەبدولڕەحمان ڕەسووڵ ١٦٧

٢٣- پێوەندیی (بارزانی) و (پێشەوا) نموونەی پێوەندییەکی دروستی نێوان دوو ڕێبەری کورد بووە ....
.... ڕۆژنامەی باس ١٧٨

٢٤- مافی ئەوەم نیە ئەو نەهێنی یانەی لە لامە، بە بێ ئیزنی حیزبەکەم ئاشکرا بکەم .... مادح ئەحمەدی ١٨٢

٢٥- هەرکەس پێیوابێ لە لەتبوون قازانجی کردووە، لە هەڵە دایە .... زریان جەوهەر ٢٠٤

٢٦- زۆربوونی بنکەو پێگەی نیزامی بۆ هەر ڕێژیمێک نیشانەی لاوازی یەتی لە نێو خەڵک دا ..... ئەحمەد سەفا ٢١٠

٢٧- قازی موحەممەد، گوڵێک بوو لە سەحرا ڕووابوو .... حەیدەر عەبدوڵڵا ٢١٥

٢٨- هەموو ئەو ڕاپەڕینانە لەکاتی گونجاوی خۆیاندا دەستیان پێکردووە .... ئەنوەر حوسێن ٢٢٤

٢٩- کورد کەوتۆتە ژێر کاریگەریی میللەتانی دەسەڵاتدار بەسەریەوە .... محەمەد گۆران ٢٢٩

سەرچاوە
Serchawe

پێشەکی

"کۆمەڵێک هەڤپەیڤین"

بەرهەمێکی دیکەی شەونخوونییەکانی سەربازی ون، ڕەحمان نەقشی

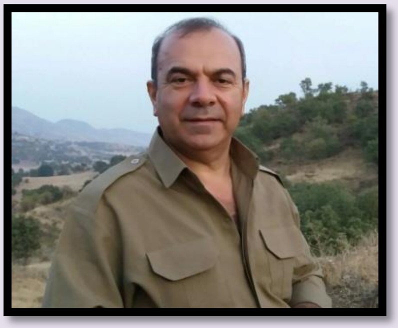

قادر وریا

بۆ ١٠ ساڵ دەچێ کاک ڕەحمان نەقشی لە ڕێگای بەرهەمی زەحمەتەکانیەوە دەناسم. دیارە پێشتریش دووراودوور ناویم بیستبوو بەڵام بە ڕادەی ئەم ١٠ ساڵەی دوایی، ئاشنای زەحمەت و ماندووبوونی خۆبەخشانەی ئەم مرۆڤە دڵسۆزە نەبووم. من لەم پێشەکییەدا، ناچمە سەر هەوڵ و تێکۆشانی بەحەوسەلە و پشوودرێژانەی لە بوارەکانی دیکەی خزمەت بە حیزبی دیموکرات و بزووتنەوەی نەتەوەیی و ئازادیخوازنە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا. تەنیا باسی لایەنێک یا یەکێک لە بوارەکانی خزمەتەکانی دەکەم کە ئامادەکردنی ئەم کۆمەڵە هەڤپەیڤینانەی مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە دوا نموونەی کارەکانی لەم بوارە دایە. ئەویش خۆتەرخانکردنی بۆ کۆکردنەوە و بە ئارشیوکردنی بابەت و ڕاپۆرتی پێوەندیدار بە حیزبی دیموکرات و بزووتنەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانە.

بەشی: دووهەم

کاک ڕەحمان چەندین ساڵە بوڵتەنێکی مانگانەی ڕێکوپێک لە چالاکی و تێکۆشانی جۆراوجۆری دامەزراوە و ئۆرگانەکانی حیزبی دیموکراتی کوردستان و بەرپرسانی ئەم حیزبە ئامادە دەکا و دەیخاتە بەر سەرنجی ماڵپەڕەکان و هۆگران. دەتوانم بڵێم ساڵانێکی زۆرە گۆڤارێکی ئەنترنێتی لە ژێر ناوی"یەکبوون" ئامادە دەکا کە هەر ژمارەیەکی بە کۆمەڵێک وتار و بابەتی هەمەڕەنگ ڕازاوەتەوە. لە زۆربەی بۆنەکاندا، بۆ وێنە ٢ی ڕێبەندان، ١٠ی خاکەلێوە ڕۆژی شەهیدانی کوردستان، ٢٦ی سەرماوەز (ڕۆژی ئاڵا و ڕۆژی پێشمەرگە)، ٢١ی فێوریە (ڕۆژی جیهانیی زمانی دایک)، ٨ی مارس (ڕۆژی جیهانیی ژنان)، ٢٥ی گەلاوێژ (ساڵرۆژی دامەزرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان)، ٢٢ی پووشپەڕ و ٢٦ی خەرمانان (یادی تیرۆرکرانی د. قاسملوو و د. شەرەفکەندی و هاوڕێیانیان) و هتد، کاک ڕەحمان بێکار و بێخەم دانەنیشتوە و بە دیارییەکەوە کە ئامادەکردنی نامیلکەیەکی پڕاوپڕ بابەتی پێوەندیدار بەو بۆنانەیە، بوونی پڕ بەرەکەتی خۆی دەسەلمێنێتەوە. لە کاتی شەهیدبوون و کۆچی دوایی تێکۆشەرێکی دیموکرات و بزووتنەوەی ڕزگاریخوازانەی کوردستان، هەمیسان ڕەحمان نەقشی، بێ ئەوەی کەس ڕایسپاردبێ، لە کەمیندا بووە تا چی بابەتی باشی پێوەندیدار بەو ڕووداوە و کەسایەتییە هەیە کۆیان کاتەوە و لە تویێ نامیلکەیەکی ئەنترنێتی دا، بیانخاتە بەرچاوی تینوان و تامەزرۆیانی ئەم بابەتانە.

"کۆمەڵێک هەڤپەیڤین" زیاتر لە حەفتا وتووێژی بەڕێز عەبدوڵڵا حەسەنزادەی گرتووەتە خۆ. ڕواڵەتی مەسەلەکە ئەوەیە، کاک ڕەحمان تەنیا وتووێژەکانی کۆ کردوونەوە و کردوونی بەو نامیلکەیە. واتە لێکۆڵینەوەی نەکردوە، کاری نووسین و وەرگێڕان و پەراوێز بۆ نووسین و هتدیشی نەکردوە. بەڵام بۆ ئەوەی بایەخی ئەم کارەی بزانین هەر ئەوەندە بەسە سەرنج بدەینە دوو خاڵ. یەکەم ئەوە کە دەبێ ناوبراو چەند سەد سەعات یا چەندین شەوو ڕۆژ لە کاتی خۆی بۆ دۆزینەوەی ئەم هەڤپەیڤینانە و کۆکردنەوە و پاراستن و ئامادەکارییەکانی دیکەیان تەرخان کردبێ؟ ئەمە یانی ئەو پەڕی مایەدانان لە کاتی خۆی. دووهەم خاڵ ئەوەیە کە بەم ئەرک وەخۆگرتنەی چ خزمەتێکی گەورەی بەو کەسانە کردوە کە بە دوای ئەم وتووێژانەدا دەگەڕێن. بۆ خۆم زۆر جار کە بۆ وتار یا کتێب یا وتووێژی کەسایەتییەک داماوم تا لە نووسینێکم دا سوودی لێ وەربگرم، جاری وابووە بە سەعات لەم ماڵپەڕ و ئەو پەیج و... دا بەدوایدا خولاومەتەوە. زۆر جاریش بە ئاکامی دڵخواز نەگەیشتووم. جا بزانە کەسێک کە تامەزرۆی بیروبۆچوونەکانی مامۆستا حەسەنزادەیە، یا بۆ کارێکی توێژینەوەیی پێویستی بەوە هەیە بگەڕێتەوە سەر یەک یا چەند لە وتووێژەکانی ئەو کەسایەتییە، بە هۆی ئەم نامیلکەیەوە و وەدەستهێنانی هاوکاتی دەیان هەڤپەیڤینی بەڕێز حەسەنزادە، کاری چەند هاسان بووەتەوە؟!

من هەڵسەنگاندنی ڕوانگە و بۆچوونەکانی مامۆستا حەسەنزادە دەهێڵمەوە بۆ خوێنەرانی ئەم هەڤپەیڤینانە. ئەگەر چی بۆ خۆم نەک هەر لە مەجالی سیاسیدا بەڵکوو لە بوارەکانی زمانەوانی، ئەدەبی و بە گشتی ڕۆشنبیری و کۆمەڵایەتییش دا،

سەرچاوە Serchawe

بەشی: دووهەم

سوود و چێژ لە نووسین و لێدوان و ئەزموونە دەوڵەمەندەکانی بەڕێز حەسەنزادە وەردەگرم. بەم پێیە ڕەحمان نەقشی بەم کارەی لە پێشدا کارئاسانیی بۆ شەخسی خۆشم کردوە.

لەمێژساڵە کاک ڕەحمان نەقشیم بە بۆنەی هەموو ئەو زەحمەت و ماندووبوونە خۆبەخشانەی لە بواری کۆکردنەوە، پۆلێن کردن، بەناملیکەکردن و بەئارشیوکردنی بابەتەکانی پیوەندیدار بە حیزبی دیموکرات و بزووتنەوەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا دەیانکێشێ، بە "سەربازی ون" ناو بردوە. ئەو سەربازە ونە، شایانی دەستخۆشی و ڕێزلێگرتنە. هەر ئەمڕۆ لە نێو ئیمەیلەکانم دا ڕیسێرچێکم کرد بۆ ئەو ئیمەیل و ناملکانەی کاک رەحمان لە ماوی ١٠ ساڵی رابردوودا ئامادەی کردوون و بۆی ناردووم. تەماشام کرد زیاتر لە ٣٥٠ ئیمەیلم لە کاک ڕەحمانەوە بۆ هاتوون کە هەر نەبێ ٣٠٠ یان هەڵگری ناملکەی ئامادەکراوی ئەو برا زەحمەتکێشە حەق نادیارەم بوون. دەی چۆن خۆم بە قەرزداری نەزانم و مەمنوونی نەبم و دەستی ماندووی نەکوشم؟!

بە بۆنەی ئامادە بوون و بە ئاکام گەیشتنی "کۆمەڵێک هەڤپەیڤین" ماندوو نەبوونی لە کاک ڕەحمان دەکەم و پیرۆزبایی پێ دەڵێم. هیوام ئەوەیە خەمی نان و ژیان لێبگەڕێ کاک رەحمان بەو جۆرەی خۆی ئارەزوو دەکا و بە خەیاڵێکی ئاسوودەترەوە لە سەر خزمەتەکانی بە تێکۆشەران و چالاکانی مەیدانی سیاسەت و ڕۆشنبیری بەردەوام بێ.

کۆیە

قەڵای دیموکرات

٢٩ی ئۆکتۆبری ٢٠١٦

سەرچاوە
Serchawe

پوختەیەک لە: وتووێژی رۆژنامەنووسی بەناوبانگی ئەمریکایی جاناتان راندال و خانمی سیسیل ئەنتیۆن هەواڵنووسی لۆمۆند لەگەڵ عەبدوڵڵا حەسەنزادە

راندال: زۆر خۆشحاڵم کە لێرە لەلای ئێوەم. ئەمن پێشتر دۆستێکی زۆر نزیکی د. قاسملوو بووم. هەفتەیەک پێش ئەوەی دوکتۆر تێرۆر بکرێ، لە فەرانسە لە ماڵەکەی ئەو بووم و میوانی بووم.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمنیش بە سەردانی جەنابت زۆر خۆشحاڵم. بۆ منیش دیتنی جاناتان راندال لەو بارەیەوە زۆر گرنگە کە دۆستێکی نزیکی د. قاسملوو بووە. جوانترین کەلیماتی لە بارەی د. قاسملووەوە نووسیوە. بە تایبەتی بۆیە بەو قسانە خۆشحاڵم چونکە شوجاعەت و ئازایەتیی جەنابت لە باسی شەخسییەتە کوردەکان و تەنانەت ئەمریکایی یەکانیش دا پێم دەڵێ کە ئەوەی نووسیوتە لە ئیخلاسەوە هاتوە.

راندال: ئەمن هیوادارم تراژێدیایەکی دیکە لە بەینی کورد و ئەمریکایی یەکان دا بەڕێوە نەبێ، بەس دڵنیاش نیم کە وانەبێ.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەو قسەیەش هەر خۆشحاڵم. چونکە ئەو نیگەرانی یە لەلای منیش هەر هەیە، جەنابت زۆر بە راشکاوی هەر لەو کاتەدا زۆر ئازایانە باسی مەسەلەکان دەکەی. رەخنەت لە رێبەرانی کورد، لە رێبەرانی ئەمریکا هەمووی نیشانەی ئازایەتی و دڵسۆزی بۆ مەسەلەکانە.

راندال: مەسەلەیەک هەیە دەڵێ: ئەو کەسەی زۆرت خۆش دەوێ دەبێ زۆر بە راشکاوی رەخنەی لێ بگری.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لە کوردییش دا شتێکی زۆر جوان هەیە دەڵێ: دۆست ئەوەیە بت گریێنێ، دوژمن ئەوەیە بت خەنێنێ، یانی دۆست ئەوەیە رەخنەت لێ بگرێ تا بت گریێنێ بەڵام دوژمن ئەوەیە بە ناهەق پێت هەڵا بڵێ و بتخاتە پێکەنین.

راندال: پێتوایە جۆرج بووش لەگەڵ ئێران دەکەوێتە شەڕەوە، یان ئەو قسانەی ئێستا تەنیا شەڕی ئەعسابن؟

بەشی: دووهەم

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەداخەوە نیشانەکان ئەوە بە پیاوی دەڵێن کە ئیحتیمالی ئەو شەڕە زۆر دوور نیە. پێموایە ئەگەر بە مەنتیق بیر بکەینەوە سەرۆک بووش نابێ شەڕێکی ئاوا دەست پێبکا، چونکە راستی یەکەی ئەوەیە سەرۆک بووش و دەوڵەتی ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی تا ئێستا مەسەلەی ئەفغانستان و عێراقیان تەواو نەکردوە و بەدەستیانەوە گرفتارن. لەو حاڵەدا کردنەوەی جەبهەیەکی دیکە مەنتیقی نایەتە بەرچاو، بەڵام سەررەقی و کەللەشەقیی رێبەرانی ئێران بەتایبەتی ئەحمەدی نەژاد و لە عەینی حاڵ دا ئەوە کە بۆ ئەمریکا بۆتە شتێکی حەیسییەتی، ئەو نیگەرانی یە بەرەبەرە زیاد دەکا کە شەڕێکی وەکوو عێراق لە ئێرانیش روو بدا. کە باسی نیگەرانی دەکەم، لەبەر ئەوە نیە پێمان ناخۆش بێ کۆماری ئیسلامی بڕووخێ. لە ئێرانێش وەک عێراقێ رووخانی دیکتاتۆری خۆشە. بەڵام گرفتاربوون بەو چارەنووسەوە کە ئێستا عێراق - بە خۆشی یەوە کوردستانەکەی ژێر دەسەڵاتی کوردی لەگەڵ نیە - گرفتاری بووە پێموایە ئارەزووی هیچ کەس نیە.

راندال: کەواتە پێتوایە هەر ئەو ئەمری واقیعەی لە ئێران هەیە باشترە لەوەی ئەمریکا یان هەر دەوڵەتێکی دیکە پەلاماری ئێران بدا.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەو ئەمری واقیعەی لە ئێران هەیە بە هیچ جۆر لە هیچ شتێک باشتر نیە، بەڵام پێموایە دەبێ رێگای دیکە بگیرێتە پێشێ.

راندال: لەو راپۆرتەی بیکەر- هامیلتۆن کە لەو دوایی یانەدا چاپ بوو پێشنیاری ئەوەیان کردبوو کە ئەمریکا لەگەڵ ئێران و تورکیا گفتوگۆ بکا. ئێوە دژی ئەو پێشنیارەن یان نا؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لەگەڵ ئەوە کە کۆماری ئیسلامی دەوڵەتێکی مەسئوول نیە و بە هیچ جۆر جێی باوەڕ نیە، بەش بەحاڵی خۆم و هەروەها بەپێی سیاسەتی حیزبیش، دیالۆگ لەگەڵ هەموو تەرەفەکان بە شتێکی مەنتیقی دەزانم و بە باشترین رێگای چارەسەری موشکیلاتی دەزانم. پێموایە بۆ گۆڕینی وەزع لە ئێراندا، بێجگە لە دیالۆگ رەنگە رێگای دیکەش هەبن. نە بە تەنیا دیالۆگ و نە شەڕ رەنگە هیچیان کارساز نەبن. بەڵام رێگای دیکە هەیە بۆ ئەوەی دەوڵەتی ئێرانێ مەجبوور بە گۆڕان بکرێ. وا بیر دەکەمەوە هەم عێراقی سەدام حوسێن و هەم ئێرانی کۆماری ئیسلامی بە کۆمەگی ئەو دەوڵەتانە بوونە ئەو خەتەرە، کە دوایە فکریان لەوە کردۆتەوە بەزۆر بیان ڕووخێنن.

راندال: ئەمن پێموایە ئەگەر شەڕێکیش لە نێوان ئێران و ئەمریکادا روو بدا، بەو شێوەیە نابێ کە وەکوو عێراق هێزی

سەرچاوە
Serchawe

زەمینی بنێرێ بۆ ئەوەی ئێران داگیر بکا. لەوانەیە شتەکە زیاتر بە شێوەی بۆمبارانی هەوایی بێ. بەس لە هەمان کاتدا ئەوە ئێران تەحریک دەکا کە هێندێک عکس العملی هەبێ.

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: لەواقیع دا خەتەرەکە لەوەدایە. چونکە بۆمبارنی ئێران، ئەوەڵەن ئەو هەدەفە ئەسڵی یانە ناپێکێ، چونکە ئەو شوێنانە کە بە ئیحتیمالی زۆر ئێران خەریکە چەکی ئەتۆمی یان لێ ساز دەکا هەتا ئێستا کەشف نەبوون. بۆمبارانی نیرووگای "بووشەهر" و "نەتەنز" و ئەوانە چاری مەسەلەکە ناکا. لە پاشان ئەم رێژیمە بە بۆمبارانی فلان مەرکەزی نیزامی یان فلان مەرکەزی ئەتۆمی ناڕووخێ. رێژیمەکە هەروا دەمێنێ هارتر لەوەی کە ئێستا هەیە، لە پاشانیش رێژیم دەستی بە ئەمریکا ڕاناگا، دەستی بە ئورووپا راناگا. بەڵام خۆ دەستی بە دۆستانی ئەمریکا و بە پایەگاکانی ئەمریکا لە مەنتەقەدا رادەگا. ئەو وەختی شەڕێک دەست پێدەکرێ کە رەنگە دەست پێکردنی هاسان بێ بەڵام تەواو کردنی زەحمەت بێ.

راندال: ئەتۆ باسی ئەوەت کرد کە لەبەینی شەڕ و دیالۆگ دا ڕێگایەکی دیکە هەیە ئەو ڕێگایە چیە؟

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: وەکوو گوتم هەم ئێران، هەم عێراق بە کۆمەگی فەننی و تەکنیکی و چەکی وڵاتانی دیکە بوونە ئەم مەترسی یە. بڕینی ئەو کۆمەگانە لە تەڕەف کۆمەڵگای نێونەتەوەیی یەوە، بەڵام نەک یەکێک بی پچڕێ‌و ئەوی دیکە نا، دەتوانێ باشترین ڕێگا بێ بۆ لاوازکردنی ڕێژیمی ئێران و لە نەتیجەدا بۆ رووخاندنی. لە پاشانیش هاوکاری لەگەڵ ئۆپۆزسیۆنی ئێرانی. یەکێک لە ئیشکالەکانی سیاسەتی ئەمریکا ئەوەیە کە ئەو دوایانە نەبێ کەمێک گۆڕاوە باسی ئێرانێی کە کردوە گوتوویەتی ئێران وڵاتێکە ئەتۆم دروست دەکا، موخالیفی سوڵحی ئەعراب و ئیسرائیلە، تێرۆریزم سادر دەکا. ئەوە باشە، بەڵام ئەوە بۆ خەڵکی ئێرانێ زۆر مەفهووم نیە. ئەمریکا و هاوپەیمانەکانی نەهاتوون لە سەر پێشێل کردنی مافی مرۆڤ لە ئێران و لەسەر پێشێلکردنی ئازادی یەکان پێ داگرن تا خەڵکی ئێران تێیان بگا و وەریبگرێ.

راندال: ئەمن تێ دەگەم کە بۆچوونی جەنابت وایە کە ئەمریکایی یەکان و غەربی یەکان بە گشتی دەبێ ئەو یارمەتی یانەیان بۆ ئێران بپچڕێنن.

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: وا تێدەگەم ئەوە باشترە. دیارە لە عیراقیش بەباوەڕی من ئەمریکا هەڵەی هەبوو. کە هات گوتی عێڕاق چەکی ئەتۆمیی هەیە، پێوەندیی بە قاعیدەوە هەیە، چەکی شیمیایی هەیە. نەهات بڵێ سەدام حوسێن خەڵکی دەکوژێ، تا ئەو گۆڕە بەکۆمەڵانە شاهیدیی بۆ بدەن، هات عیراقی گرت، نە چەکی ئەتۆمیی دەست کەوت نە تەنانەت

سەرچاوە
Serchawe

چەکی شیمیایی کە زۆریشی بەکار هێنابوو، دەست کەوت. نە پێوەندییشی لەگەڵ قاعیدە بۆ سوور بوو. لە ئاخیرەکەی دا مەجبوور بوو بڵێ مەعلووماتەکەم غەڵەت بووە. لە ئێرانێش ئەگەر ئەوەی بکا دیسان هەڵەکەی دووبارە دەبێتەوە.

راندال: ئەوە راستە بەڵام ئەمریکا ئەگەر ئەو شتانەی دروست نەکردبایە هیچ کاتێک نەی دەتوانی هێرش بکاتە سەر عێڕاق. تەفسیری جەنابت لەمەڕ هێرشی ئەمریکا بۆسەر بنکەی ئێران لە هەولێر چیە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن وەختی خۆی لەسەر ئەوە قسەم کرد، گوتم ئەگەر زووتریش کرابا باشتر بوو، چونکە ئەمریکا یان دەبێ عێراقێ بۆ کۆماری ئیسلامی بەجێبهێڵێ یان دەبێ کۆماری ئیسلامی لە عێڕاق دەربکا. ئەوەش دیارە کە ئەو شوێنە کونسولگەری نەبوو، نوێنەرایەتیی ئیتیلاعات لە هەولێر بوو.

راندال: موشکیلەکە ئەوە بوو کە ئەو شتە لە کوردستان کرا، رێک لەو کاتەدا کرا کە بووش ستراتیژیی خۆی راگەیاند و هوشداری‌یەکی زۆری بە ئێران و بە سووریە دا کە لەمەولا لەگەڵیان توند دەبێ. بەس لە هەمان کات دا ئەم کارە کێشەیەکی زۆری بۆ حکوومەتی هەرێم دروست کردوە لە کوردستان. یانی ئەمریکا هاتوە لەسەر خاکی ئەوان لە ئێران بدا.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن لەو بارەیەوە بەداخم کە ئەو حەملەیە لەناوچەی ژێر دەسەڵاتی حکوومەتی هەرێم کرا کە دۆستی واقیعیی ئەمریکا لە عێڕاق دا کوردەکانن پێموایە دەبووایە بە ئاگاداریی کوردەکان بێ. بەڵام وا دیارە ئەو بەرنامەیە پێشتر دارێژرابوو، بۆیە لەوێ جێ بەجێ کرا و ئەوە ئەوەڵین تەجرەبەی عەمەلیی بەرنامەی تازەی جۆرج بووش بوو کە گوتی ئێمە شوێنەکانیان دەناسین و لە بەینیان دەبەین. دەنا ئەمنیش گوتم کە دەبوو بە هاوکاری لەگەڵ حکوومەتی هەرێم بێ. پاشانیش دەکرێ ئەو گیروگرفتە بەوە حەل بکرێ کە ئەو بیانگرێ و حکوومەتی هەرێمیش نارەزایی دەربڕێ. واتە هەرکەس کاری خۆی بکا.

راندال: ئەمن لە بۆچوونەکەی جەنابت تێدەگەم ، بەڵام ئەگەر ئەوەمان لەبەر چاو بێ "جعفر صحرارودی" شەوێک بەر لەوە میوانی کاک مەسعوود بوو لە مەصیف، ئەمە شتێکی ناخۆش بوو چونکە ئەو میوانی کاک مەسعوود بوو ئەمریکایی یەکان ویستبوویان بیگرن.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەداخەوە نەگیراوە، ئەگەر گیرابا بایی ئەو پێ ناخۆشبوونە دەبوو.

بەشی: دووهەم

راندال: ئەمن و تۆ لەوانەیە وای بۆ بچین بەس نازانم کاک مەسعوود...

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئارەزوو دەکەم ئەویش هەروای بۆ بچێ.

راندال: ئەو هێرشە کە کرا هەدەفی صحرارودی بوو.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن پێموایە ئەو هێرشە زووتر رێکخرابوو، زووتر بەرنامەی بۆ دارێژرابوو. چونکە هاتنی صحرارودی دوو رۆژ پێشتر بوو. ئەو شناسایی و (استطلاع)ـە کە بۆ ئەم کارە کرابوو، پێموایە زووتر بوو.

سیسیل نەنیون: جەنابت باسی ئەوەت کرد کە ئەمریکا دەبووایە زووتر عەمەلی بکردایە بەرامبەر بە ئێران، پێتوایە ئەو نفووزەی کە ئێستا ئێران لە عێراق هەیەتی چەندە، یانی بە بەراورد لەگەڵ دەسەڵاتێک کە حکوومەتی مەرکەزیی عێراق هەیەتی. پێتوایە ئێرانی یەکان چەند نفووزیان زیاترە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەداخەوە رەنگە تەنیا ئێران نەبێ بەڵام ئەوەی ئێستا لە عێراقدا هەموو جارێ کە باسی عێراق دەکەم حکوومەتی کوردستانی لێ دەردەاوێم لە عێراق دا ئەوەی لە هەمووان پتر دەستی دەڕوا تێرۆریستەکانن نە دەوڵەتی عێراق و نە تەنانەت ئەمریکا بەو هەمووە دەسەڵاتەی خۆیەوە. چونکە ئەوان چییان پێ خۆش بێ دەیکەن، لە حاڵێکدا دەوڵەتی عێراق وا نیە.

راندال: کە وایە پێتوایە بە مقایسە لەگەڵ حکوومەتی مەرکەزیی عێراق، حکوومەتی هەرێم زیاتر توانیویەتی کۆنترۆڵی وەزعەکە بکات؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: تەنیا پێوابوون نیە، بەڵکوو راستی‌یە.

راندال: پار هێندێک تەزاهوڕات و خۆپێشاندان لە شارە کوردەکانی ئێران کرا، ئێستا پاش چەند مانگ تۆ ئاکام و تەئسیری ئەو خۆپێشاندانانە چۆن دەبینی؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەو خۆپێشاندانە دەتوانم بڵێم لە کاتی خۆشی دا هەر ئەوەندە فایدەی هەبوو کە نیشان بدا ئەو

بەشی: دووهەم

میللەتە داخوازی لە دەوڵەت هەیە و ئەو میللەتە زیندوویە، سەرکوت نەکراوە. ئەگینا نە ئێران هەمووی لە کوردستانەوە ڕزگار دەکرێ و نە کوردستان دەتوانێ بەو حەرەکەتە یان بە حەرەکەتێکی دیکە لە ئێرانێ جودا وەبێ. کەوابێ تەئسیری یەک لاکەرەوەی نابێ.

ڕاندال: ئەگەر ئێستا سەیرێکی دواوە بکەین و سەیرێکی ئەو خۆپێشاندانانە بکەین، چۆن دەستی پێکرد؟ شتێکی لە خۆوە بوو، لە نێو خەڵکەوە دەستی پێکرا یان شتێکی ڕێکخراو بوو؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لە ڕاستیدا دەسپێک و ئیدامەکەی فەرقی هەیە. دەسپێکەکەی بەهانەیەک بوو کە خەڵکەکەی ئامادەیە، خەڵکەکە دەستی پێکردوە، بەڵام دواتر حیزبە سیاسی یەکان هیدایەتیان کرد.

ڕاندال: بۆچی هەر لەو کاتەدا خەڵک ئاوا تووڕە بوون لە ڕێژیم؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەوە ڕووداوێک بوو کە لە مەهابادێ رووی دا. لاوێکیان بە ناوی (شوانە سەید قادر) بە شێوەیەکی زۆر دڕندانە کوشت، ئەوە بوو بە هۆی لێدرانی ستارتەکە، لە پاشانیش ساڵڕۆژی شەهیدبوونی د. قاسملووی بەسەردا هات، ئەوەش بوو بە بەهانەیەک کە هەم لە مەهاباد و هەم لە شارەکانی دیکە حەرەکەتە ئیعتیرازی یەکە وەڕێ بکەوێ. ئەوە زۆر شاری گرتەوە وەک مەهاباد، بۆکان، سەقز، شنۆ، سەردەشت...

ڕاندال: گوتت حیزبە کوردیەکان بەشدار بوون، هەر ئێوە بوون یان ئەوانی دیکەش بەشدار بوون؟ هاوکاری لە هیدایەت کردنی دا هەبوو؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: هاوکاری نەبوو. بەڵام تەقریبەن هەموویان، دیارە بەشی زۆری هی حیزبی دیموکرات بوو، چونکە لە نێو خەڵک نفووزی زیاترە.

ڕاندال: جەنابت گوتت کە ئەو هێرشەی لە هەولێر کرایە سەر بنکەی ئێرانییەکان لە هەولێر، پێشتر بەرنامەی بۆ دانرابوو.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: وا فکر دەکەمەوە، خۆ من ئاگام لێی نیە.

بەشی: دووهەم

راندال: پێتوایە رێکەوت بوو کە صحرارودی رێی کەوتە ئەوێ؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەو کە هاتۆتە ئەوێ رێکەوت نیە، چونکە ئەو کە هاتوە سەردانی ئەوێ دەکا، ئەوە شتێکی سەیر نیە. پێموایە ئەوەیان کە سەحرارودی لەوێ بووە، زیاتر رێکەوتە تا ئەوەی لە پێش دا بەرنامەی بۆ دارێژرابێ.

راندال: ئێستێ پێم بڵێ جعفر صحرارودی لەوێیە یان لەوێ نیە؟

وەرگێڕ: لە هەولێر؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: نا مەبەست ئەوەیە گیراوە یان نەگیراوە؟

راندال: ئەمن پێموایە ئەوانە هیچ بیرێکیان لە وە نەکردۆتەوە کە سەحرارودی لە وێ بێ.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: یەکێک بە منی گوت کە سەحرارودی لە سەد میتریی ئەو جێگایە بووە، رەنگە ئەوان جێی دیکەیان هەبێ، گوتی لە سەد میتریی ئەو جێگایە بووە کە ئێرانی یەکانی لێ گیراون.

راندال: شەوی پێشتر میوانی کاک مەسعوود بووە، پێموایە شەوێ لەوێ مابێتەوە لە صلاح الدین.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: خەبەرنیگارێکی ئەمریکایی بوو کە ئەو قسەیەی بەمن گوت، گوتی سەحرارودی لە سەد میتریی ئەو شوێنە بووە کە ئەوانەی لێ گیراون. جا لە رووی چیەوە دەڵێ، نازانم . دەنا ئەوەی دەزانم رۆژی پێش دا چاوی بە کاک مەسعوود کەوتوە و رۆژی پێشتریش چاوی بە مام جەلال کەوتوە.

راندال: پێوەندیی ئێوە لەگەڵ کۆمەڵە چۆنە ئەم رۆژانە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لە سەر یەک دۆستانەیە، کۆمەڵە دوون، لەگەڵ هەردووکیان هەر پێوەندی یەکانمان دۆستانەیە.

سیسیل ئەنیون: ئایا ئێوە لەو ماوەیەدا کە ئەمریکا لێرە بووە، هیچ موحاوەلەیەکتان کردوە کە چاوتان پێیان بکەوێ و

بەشی: دووهەم

بۆچوون و روانگەی خۆتانیان پێ‌بگەیەنن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئێمە نەک هەر لێرە زیاتر لە واشینگتۆن هەوڵمان داوە پێوەندیمان لەگەڵ ئەمریکایی یەکان هەبێ. لە ساڵی ١٩٩٥ەوە ئێمە نەوعێک پێوەندیمان لەگەڵ ئەمریکایی یەکان هەبووە.

سیسیل ئەنیون: پێتوایە ئێستا ئەمریکایی یەکان تێگەیشتنیان هەیە لە روانگەی کوردی ئێران، وەزعیەتەکە و دەربارەی روانگەی ئێوە بۆ داهاتووی مەسەلەکان؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: پێموایە زۆر ئاسانە کە ئەوان لە روانگەی ئێمە حاڵی بن، بەڵام ئەوەی سیاسەت بەوان دیکتە دەکا، روانگەی ئێمە نیە، روانگەی خۆیانە.

راندال: ئایا هیچ شتێک لە ئارادا هەیە کە ئەوان بیانەوێ ئێوە بەکار بێنن بۆ رووخاندنی کۆماری ئیسلامی، چونکە راپۆرت هەیە کە ئەوان بە تەمای هەندێ پێوەندیی لەو جۆرەیان لەگەڵ موجاهیدینی خەڵک هەیە، لە کاتێک دا بەباوەڕی من موجاهیدینی خەڵک رێکخراوێکی بێ‌ئیعتیبارن.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەڵێ موجاهیدینی خەڵک ئەوان بە تێرۆریستیان ناسیون، لەمێژە، بەڵام لە عەینی حاڵ دا پێوەندی یان لەگەڵیان هەیە. حیزبی دێموکرات بە حیزبێکی بە پرەنسیپ ناسراوە. کەوابێ بۆ دەبێ لەگەڵ حیزبی دێموکرات پێوەندی-یان نەبێ؟ ئەمن پێموایە لەسەریەک هەروەختێک ئەمریکا یان هێزێکی دیکە بیهەوێ لە ئێرانێ دا گۆڕانێک پێک بێنێ، کوردەکان فاکتەرێکن کە نابێ لە بیر بچنەوە. پاش کوردەکانیش ئەو میللەتانەی ئێرانێ کە بە میللەتی زۆرلێکراو حیسابن وەکوو ئازەری یەکان، بەلووچەکان، تورکەکان، عەرەبەکان، ئەوانیش فاکتەرێکن کە دەبێ حیسابیان بۆ بکرێ.

سیسیل ئەنیون: پێتوایە کە ئەوان بەو شێوە پێویست و جیددیە بایەخ بە ئێوە یان بە حیزبەکانی دیکە نادەن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: پێموایە هەتا ئێستێ ئەو بایەخە نەدراوە بە دەلیلی ئەوەی ئەوان تا ئێرە یان لانی کەم تا ئەو بەینانە، بەرنامەیەکی جیددی یان لە دژی ئێران بەدەستەوە نەبووە. پێمخۆشە ئەوەش زیاد بکەم کە قەت حەز ناکەم ئەو شتە ببیسم کە ئێمە بەکار دێنن، یانی وەکوو ئامرازێک بەکارمان دێنن. پێمان خۆشە وەکوو دوو دۆست، دوو کەس یان وەک دوو لایەن کە قازانجیان پێکەوە دەخوێنێتەوە، پێوەندیمان هەبێ نەک ئەوە کە ئێمە ئامراز بین بە دەستی ئەوانەوە.

بەشی: دووهەم

راندال: ئەوە شتێکی زۆر ئاقڵانەیە، دەبێ هەروا بێ. بەس هێندێک قسەوباس هەیە کە ئەمریکایی یەکان پژاک بەکار دێنن. تەحریکی دەکەن لە دژی کۆماری ئیسلامی، کە وێ ناچێ ئەمە شتێکی زۆر ئاقڵانە بێ چونکە تەسەوری گشتی وایە کە پژاک بە نەوعێک پێوەندیی بە P.K.K وە هەیە و تورکەکان لەوە زۆر دڵگران دەبن، چونکە ئەوان بە ئەمریکایی یەکان دەڵێن P.K.K حیزبێکی تێرۆریستە و پێیان قبووڵ نیە کە ئەمریکا یارمەتیی پژاک دەدا لە دژی ئێران، لە کاتێک دا کە تورکیا دژی هەر دوو حیزبەکەیە، قبووڵ ناکا کە ئەمریکا یارمەتی بەو دوو حیزبانە بدا.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: نازانم یارمەتی دەکا یان نا.

راندال: جەنابت خەریکە زۆر دیپلۆماتیک رەفتار دەکەی.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: نا بە پێچەوانە ئەمن پێمخۆشە لە دیالۆگ دا زۆر سەریح بم و لەجێدا دیپلۆماسیم زۆر پێ خۆش نیە، رەنگە عەیبی کاری من ئەوە بێ و ئەگەر دیپلۆماسیم بەکار هێنابا وام نەدەگوت.

راندال: من ئینسانێکی بە تەمەنم تەجروبەیەکم هەیە لەو بارەیەوە و پێموایە بەراستی ئەو شتانەی ئەمریکا دەیان کات زۆریان ئاقڵانە نین.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەڵێ، ئەمریکا بەتایبەتی لە عیراق زۆری هەڵە کردوە. ئەمریکایی‌یەکان بۆخۆشیان ئێستا پێی لێ دەنێن.

راندال: دوای تەمانی جورج بووش لە ئەمریکا و کاتێک کە رەئیس جمهورێکی تازە دێ ئیحتمالی ئەوە نادەی کە لەوانەیە ئەو سەرکۆمارەی دێ هێزەکانی ئەمریکا لە عیراق بکێشێتەوە یان ژمارەی هێزەکان کەم بکاتەوە؟ ئەگەر ئەوەش روو بدا، پێتوایە ئەوە چۆن تەئسیر لە هەرێمی کوردستان و پێگەی کورد دەکا؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: پێموایە ئەو پرسیارە دەبێ ئەمن لە مستەر راندال بکەم چونکە ئەو شارەزای ئەمریکا و سیاسەتی ئەمریکایە، نە ئەمن. بەڵام بەهەرحاڵ رەئیی خۆم دەڵێم: پێموایە ئەمریکا لەگەڵ ئەوەی دوو حیزبی هەیە و دوو سیاسەتی هەیە، لە ستراتیژیی گشتی دا ئەو دوو حیزبە ناتوانن ئەوەندە فەرقیان هەبێ. پاشان پێموایە ئەمریکا مەحکوومە بەوەی لە عیراقێ سەرکەوێ. چونکە ئەگەر لە عیراقێ بشکێ لە رۆژهەڵاتی نێوەراست دەشکێ. بۆیە پێموایە ئەمریکا دەبێ دیسان

حازر بێ نرخی زیاتر بدا بۆ سەرکەوتن لە عیراقێ. نرخی زۆری داوە. واقعییەت ئەوەیە پێش بینیی نەکردبوو.

راندال: ئەو بۆچوونەی جەنابت راستە و لێرە لە زۆر کەسی دەبیسین. بەڵام راستی یەکی دیکەی حاشای لێ ناکرێ. ئەویش ئەوەیە کە تەنانەت زلهێزەکانیش شەڕەکان دەدۆڕێنن.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەوە راستە. هەر ئەمریکا بۆخۆی ویێتنامی دۆڕاند و تەنانەت سۆمالیشی دۆڕاند. بەڵام مەسەلەی عێڕاق بە باوەڕی من زۆر گرنگترە تەنانەت لە ویێتنامیش.

راندال: ئەو بۆچوونەی جەنابت راستە، بەڵام مەسەلەکە ئەوەیە کە ئەو شەڕە بۆ ماوەیەکی زۆر درێژەی کێشاوە، هیچ ئاسۆیەکی روونیش دیار نیە کەی تەواو دەبێ. لە هەمان کات دا بووش پشتگیریی خەڵکی ئەمریکای لەدەست داوە، پشتگیریی خەڵکی عێراقیشی لەدەست داوە. لەوەش خراپتر خەریکە پشتگیریی حیزبەکەی خۆشی لەدەست بدا. لە هەمان کات دا حافیزەی ئەمریکایی یەکان حافیزەیەکی کورتبینانەیە. لەوانەیە ئەوەندەی ئێستا دەبینن، ئەوەندە رابردوو نەبینن.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن زۆر جارم گوتوە سەرۆک بووش دە رۆژ دوای رووخانی سەدامی گوتی شەڕ لە عێڕاقێ تەواو بوو. بەڵام ئەگەر ئێستا لێی بپرسن شەڕ کەنگێ تەواو دەبێ، رەنگە بڵێ خوا دەزانێ.

راندال: بۆچوونەکان لە نێو خۆی ئەمریکا زۆر فەرقی هەیە، ئێستا خەڵک زۆر بە جیددی دەیانەوێ ئەمریکا لە عێڕاق بێتە دەرێ. بەس دەبێ ئەو واقیعەش لەبەرچاو بگرین کە لە ئەمریکا هەر دوو ساڵ جارێک هەڵبژاردن بۆ کۆنگرە دەکرێ، هەر شەش ساڵ جارێک هەڵبژاردن بۆ سەنا دەکرێ ، هەر چوار ساڵ جارێک هەڵبژاردن بۆ سەرکۆمار دەکرێ و زۆر ئیحتیمالی هەیە لە هەڵبژاردنی داهاتووی ئەمریکادا ئەو کەسە بتوانێ ببێ بە سەرکۆمار کە پلاتفۆرمی ئەسڵیی حیزبەکەی ئەوە بێ لە عێڕاق بێتە دەرێ. هەرچەند ئەوە شتێکی مەنتیقی نیە و زۆر خەڵکیشی لەگەڵ نیە، بەڵام رەنگە ئەو شتە لەنەکاو روو بدا.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەهەر سووڕەت پێش بینی ناکرێ بەڵام راستی یەکەی ئەوەیە شکانی ئەمریکا لە عێڕاق کارەساتێکی زۆری بەدواوە دەبێ. هەم بۆ ئەمریکا و سیاسەتی ئەمریکا و هەم بۆ مەنتەقەکە. ئێستا نەخشەی رۆژهەڵاتی نێوەڕاستی گەورەی ئەمریکا چی لێ دێ؟ ئەمریکا لەوەدا بشکێ لە راستیدا تەواوی بەرنامەکانی تێک دەچنەوە. کارەساتێکی گەورە دەبێ بە نیسبەت حەرەکەتی دیموکراتیزاسیۆن لەو مەنتەقەیەدا.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

راندال: ئێوە وەک کورد دەبێ ئەو راستی‌یەتان لەبەر چاو بێ کە ئێستا لە ئەمریکا هیچ کەسێک باس لە نەخشەی رۆژهەڵاتی نێوەڕاستی گەورە ناکا و شتەکە بەیەکجاری لەبیر چۆتەوە. ئەوە هی ئەو سەردەمە بوو کە بووش مەغروور بوو و ئەو دەسکەوتانەی تازە وەدەست هێنابوون. ئێستا لە ئەمریکا روانگەی گشتی لە نێو سیاسەتمەدارەکان ئەوەیە کە چۆن بتوانن اتحادێک لە نێوان دەوڵەتە عەرەبی‌یە سوننی‌یەکان دروست بکەن، بۆ ئەوەی رێگە لە نفووزی شیعە لە عێڕاق بگرن. بۆیە هەرچەندە پێشتر دوای شەڕەکە ئەمریکا دەیگوت دەبێ دێموکراسی دەست پێبکا لێرەوە، بەتایبەتی فشاریان لەسەر سعوودیە دادەنا. بەڵام ئێستا بەتەواوی گۆڕاوە، خواخوایانە ئەوان ببن بە هاوپەیمانیان بۆ ئەوەی پێش بە ئێران و شیعەکان بگرن.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەگەر ئەمریکایی‌یەکان لێرە نەبن، ئەوانیش ناتوانن پێش بە نفووزی ئێران بگرن.

راندال: پەنجا ساڵ بەرلە ئێستا فەرانسەیی یەکان و بریتانیایی یەکان، رۆژهەڵاتی نێوەڕاستیان کۆنترۆڵ دەکرد، بەڵام لە کاتی رووداوەکەی کاناڵی سویزەوە دەسەڵاتی ئەوان کۆتایی پێهات و ئەمریکا هاتە جێگایان. ئێستاش پاش پەنجا ساڵ لەو رووداوە، لەوانەیە مەسەلەی عێڕاقیش کۆتایی ئەمریکا لە رۆژهەڵاتی نێوەڕاست بێ.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: هەر بۆیە لە پێشدا گوتم دەبێ ئەو پرسیارە لە تۆ بکەم. بەڵام دیسان بەش بەحاڵی خۆم ئارەزووی ئەوە ناکەم کە ئەمریکا دوچاری شکستێکی ئاوا گەورە ببێ چونکە عەرزم کردی تراژیدیی تێدا دەبینم بۆ گەلانی رۆژهەڵاتی نێوەڕاست.

راندال: پێموایە ئەگەر سەرۆکی ئەمریکا گوێی لە راسپاردەکانی لیژنەی بیکەر و هاملتۆن بگرتایە و قسەکردن لەگەڵ ئێران و سوریای دەست پێبکردایە، لەوانە بوو رێگەی لەو تراژیدیا گەورەیە بگرتایە.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن لە پێشەوە عەرزم کردی کە پێموایە رێگاحەل بۆ هەموو مەسەلەکان پێش هەموو شتێک دەبێ دیالۆگ بێ. پێموایە نە سووریە، حەتتا نە ئێران، کە دەسەڵاتێکی گەورەترە ـ ئەو هەڕەشەیە نین. نە بۆ ئەمریکا و نە بۆ ئورووپا و تەنانەت نە بۆ ئیسرائیلیش، بەڵام ئاڵۆزترکردنی ناوچەکە دەتوانێ فاجیعە بۆ هەموو لایەک بەبار بێنێ. کەچی حەرەکەتی ئیدارەی بووش ئێستا بەرەو ئەوە دەچێ کە قەزیەکە گەورەتر بکا. هەر هێنانی بیستویەک هەزار و پێنسەد سەربازی زیادی بۆ عێراق و ئەو کاردروستایی یانە کە ئێستا دەیان بینین وا نیشان دەدەن کە لەوانەیە بەرنامەی بۆ بەرەنگاربوونەوە لەگەڵ ئێرانیش هەبێ.

بەشی: دووهەم

راندال: ئەمنیش لەگەڵ ئەوەدام کە رەنگە وەک جەنابت گوتت ئاماژەکان بۆ ئەوە بچن کە ئەو بەرەنگاربوونەوەیە گەورەتر بێ، بەڵام ئەمە حەتمەن بەو مانایە نیە کە ئەو گیروگرفتە چارەسەر بکا. بووش شەڕێکی دەست پێکردوە کە ئێستا خۆشی نازانێ چۆن تەواوی بکا، ئەگەر ئیحتیمالی ئەوە هەبووایە کە لەگەڵ ئێران و سووریە قسەی بکردایە رەنگ بوو بتوانێ تۆزێ مەسەلەکان خاوتر بکاتەوە و باشتر کۆنترۆڵی بکا. لەوانەیە لە روانگەی ئێوەوە وەکوو حیزبێکی ئۆپۆزیسیۆنی ئێران، ئەوە بۆخۆی جۆرە بەڕەسمی ناسینێکی ئێران بێ کە دوای بیستوهەشت ساڵ ئەمریکا دەچێ لەگەڵ ئێراندا گفتوگۆ دەکا. بەڵام لەلایەنە عەمەلی‌یەکەشەوە لەوانەیە ببێتە هۆی کۆتایی هێنان بە مەسەلەکان، هەرچەندە لەوانەیە لە چاوی ئێوەوە ببێتە هۆی بە هێزکردنی ئێران.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بمانهەوێ نەمانهەوێ ئێران واقیعییەتێکە، کەس ناتوانێ ئینکاری بکا، بەڕەسمی ناسراوە و دەوڵەتێکە هەیە و یەکێکیش لە دەسەڵاتە گەورەکانی ئەو مەنتەقەیەیە. لەگەڵ ئەوەش دا پێموایە هەرچەند بە ڕەسمی ئیعلان نەکراوە، ئاڵتەرناتیڤی قسەکردن لەگەڵ ئێران هەتا ئێستا لە ئاژەندای ئەمریکا نەچۆتە دەرێ. پێموایە ئێستاش لە بەرنامەی ئەمریکادا هەیە لەگەڵ ئێران وتووێژ بکا. وانیە کە ئەوەی بە تەواوی وەلا نابێ. رەنگە وتووێژێکی ئابڕوومەندانە لەگەڵ ئێران یان تەنانەت لەگەل سووریەش رێگایەکی باشتر لە لەشکرکێشی بێ. ئابڕوومەندانەش ئەوەیە کە لە عەینی حاڵ دا کە تەزمین دەدەن بە ئێران کە رێژیمەکە نەڕووخێنن، هێندێک تەزميناتيش لەبارەی دیموکراسی و حقووقی ئینسانی و تەجاوزنەکردن بۆ دراوسێکان لە ئێران وەربگرن.

راندال: لە ئەمریکاش شتێکی وا هەیە کە دەڵێن شتەکە زیاتر پێوەندیی بەو شەڕە گەورەیەوە کە ئێستا لە بەغدا قەرارە بیکەن، ئەم پلانە ئەمنی یە تازەیە. دەڵێن کە ئەگەر بووش لەو پلانە سەرکەوێ و ئەمریکا بیباتەوە، ئەو کاتە بووش دەتوانێ لە هەڵوێستی بەهێزترەوە قسە بکا و بڵێ باشە ئێستا ئەمن دەتوانم لەگەڵ ئێرانیش هێندێک قسە بکەم. بەڵام ئەگەر بێت و بدۆڕێ، ئەوکاتە ناچار دەبێ جۆرێکی دیکە لەگەڵ ئێراندا قسە بکا. بۆیە شتەکان زیاتر پێوەندی یان بەوەوە هەیە، بەڵام هەرچەند دەکەم بڕوا ناکەم بووش ئەوەندە زیرەک بێ لەو شتانە تێ بگا.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن ناڵێم زۆر زیرەک نیە، بەڵام بەش بەحاڵی خۆم زۆر ئومێدم بە سەرکەوتنی ئەو نەخشەیەی تازەشیان نیە. چونکە تەجروبەی چەند ساڵ نیشانی داوە نەخشەکانیان زۆر عەمەلی نین. هەتا نەخشەیەک دادەڕێژن، تەماشا دەکەی جموجۆڵی تێرۆریستەکان و موخالیفانی سەقامگیربوونی وەزعەکە زیاتر دەبێ.

راندال: لە کوردستان چی؟

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: پێموایە لە هەرێمی کوردستان تا ئێستاش ئەمریکا نفووزی خۆی هەر پاراستوە، لەگەڵ ئەوەی گلەیی یان لێی هەیە.

راندال: یانی خەڵکیش هەستی باشە بەرامبەریان؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەڵێ پێموایە.

راندال: ئێستا با ئەو سیناریۆ رەشە لەبەر چاو بگرین کە ئەمریکا چۆ دەرێ، ئەگەر وا دابنێی کە ئەمریکا لە عێراق رۆیشتە دەر، پێتوایە حکوومەتی هەرێم دەتوانێ ئەو شتانەی کە تا ئێستا وەدەستی هێناون و ئەو وەزعیەتە کە هەیەتی بپارێزێ، یان وەزعەکە ئەوەندە تێک دەچێ کە لەلایەک ئێران و لەلایەکی دیکە تورکیا و لەلایەکی دیکەوە هەر وڵاتێک بۆخۆی دێتە ژوورەوە...

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: پێش بینی یەکی زۆر تاڵە، لەو حاڵەدا حکوومەتی هەرێم لەگەڵ وەزعێکی دژوار بەرەورِوو دەبێ. چونکە لەگەڵ هەموو ئیختیلافاتێک کە پێکەوەیان هەیە، ئەو دەوڵەتانە بەرامبەر بە مەسەلەی کورد و بەرامبەر بە کوردستان هەموویان موتتەفیقن. لە حاڵێک دا بۆ حکوومەتی کوردی بەربەرەکانی لەگەڵ یەکێکیشیان هەر زەحمەتە. هەر ئەوەشە کە دەڵێم ئەگەر ئەمریکا لێرە برِوا کارەسات دەقەومێ.

راندال: ئەمنیش هەر بۆچوونی تۆم هەیە.ئێمە وامان بیستوە کە لەتبوونێک لەم دوایی یانەدا لە نێو حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران رووی داوە. پێتوایە بتوانن بەسەر ئەو ئیختیلافاتە دا زاڵ بن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: پێم ناخۆشە قسەکەم درێژ دەکەمەوە، بەڵام مەسەلێک دێنمەوە، دەڵێن کابرا گوتی ژن بۆ کورِەکەم دێنم، گوتیان کێی بۆ دێنی؟ گوتی کچی پاشای بۆ دێنم، گوتیان جا شتی وا مومکینە؟ گوتی بەڵێ. نیوەی مەسەلەکە حەللە، ئەمن و کورِەکەم رازیین، هەر ماوە پاشا و کچەکە رازی بن. ئەوەندەی پێوەندیی بە منەوە هەیە، ئەگەر بە من بایە ئەو لەتبوونە هەر نەدەبوو. ئێستاش هەر ئارەزوو دەکەم ئەو لەتبوونە تەواو بێ.

راندال: ئەوە کەی بوو؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: رۆژی ٦ی دیسامبری ٢٠٠٦

بەشی: دووهەم

راندال: ئەوە کە باسی مەسەلەکەت کرد کێ پاشایە و کێ پیاوەکەیە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن پیاوەکەم.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٢٨ی فێبریوێری ٢٠٠٧

عەبدوڵڵا حەسەن زادە: هێزە سیاسیە سەرەکیەکانی ئێران، هیچیان موافق نین بۆ هێرش کردنە سەر ئێران.

وتووێژی نیشتمان نێت لە گەڵ بەرێز مامۆستاعەبدوڵڵا حەسەنزادە

گفتوگۆ: ئامانج عەبدوڵڵا سوور

حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران بەدرێژایی شەست ساڵی خەباتی وەک حزبێکی سەرەکی لە رۆژهەڵاتی کوردستان پێگەی بەرچاویان هەیە و، بەشێکی سەرەکی هاوکێشە سیاسیەکانی نێو ئێرانن، تا هەنوکە ١١ کۆنگرەیان گرێداوە و لە دواین کۆنگرەیاندا ستراتیژی خۆیان لە دروشمی (دیموکراسی بۆ ئێران، خود موختاری بۆ کوردستان) گۆڕی بۆ (دیموکراسی بۆ ئێران فیدرالیزم بۆ کوردستان).

هەر لەدوای ئەم کۆنگرەیەوە نێوی کەمینە و زۆرینە کە جێکەوتەیەکی مێژوویی هەیە، تا وای لێهات حزب ببێت بە دووکەرتەوە، باڵێکیان بە ناوی (حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران) بەردەوام بێت دیارە ئەم باڵە مامۆستا مستەفا هیجری سەرکردایەتی ئەکات و لە کۆنگرەدا زۆرینەی کۆمیتەی ناوەندی بەدەست هێناوە و باڵی دووەمیان مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە سەرکردایەتی ئەکات، کە لە دە ساڵی رابردوودا زۆرینە بوون و ئێستاش بە قەولی خۆیان زۆرینەی کەوادر و ئەندام لە دەوریان کۆبۆتەوە، بەپێویستمان زانی بۆ بەدواداچوونی ئەم دۆسیەیە و هەڵسەنگاندنی بارودۆخی رۆژهەڵاتی کوردستان دیداریان لەگەڵدا سازبکەین. جێی ئاماژەیە کە مامۆستا مستەفا هیجری ئامادەی دیدارەکەنەبوو بەو پاساوەی کە ئەوان ماڵپەڕی خۆیان هەیە!!.

بەڵام مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە پێشوازی لێکردین بۆ ماڵپەری "نیشتمان نێت" بە روونی و راشکاوی دوا..

نیشتیمان نێت: ئێران لە بارودۆخێکدایە فشارێکی نێودەوڵەتی رووبەڕووی بووەتەوە لە بەرامبەر پیتاندنی یۆرانیۆم، ئەبینین رۆژێک ئەحمەدی نەژاد بە زمانێکی پڕ لە دانوستان و نەرمڕەوی دەدوێ لەسەر ئاستی میدیای جیهانی و رۆژێکی دی زۆر توندە، لە سوفڕای جەماوەریدا هەڵسەنگاندنتان بۆ ئەم دۆخە چییە؟

بەشی: دووهەم

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: کاربەدەستانی جمهوری ئیسلامی دەیانەوێت خەڵکی هەمیشە لە مەیدان گەرم رابگرن بە هەوڵی خۆیان، بەتایبەتی هەندێک جار وابکەن لەوەی بە ئیعلام ئەوەندە بەقوەتە دەتوانێت ململانێی هێزە گەورەکانی جیهان بکات، بەشی خۆشی گوێگریان هەیە لەو شێوازەی کە خۆیان حکومەتیان لەسەر بنیاتناوە، تا ئێستاش کەسانێک هەن باوەڕیان پێدەکات و دێنە مەیدان. (اللە اکبر)یان بۆ دەڵێ، بەڵام ئەوەی کە من دەیبینم هەم دنیای دەرەوە لە بەرامبەر ئێران لەگەڵ مەحزوراتی ڕووبەڕوویدا هەم کاربەدەستانی ئێران هەلومەرجەکەیان تاڕادەیەک باش هەڵسەنگاندووە. دونیای دەرەوە ئێستا لەگەڵ ئێران زۆر بەئاسانی ناتوانێ بەرەنگاری بێتەوە، دوو شتی تێدا هەیە: یەکێکیان ئەوەیە کە ئەو شتانەی ئێران ئیدیعای دەکات بۆ بەدەستهێنانی وزەی ئەتۆمی ئەوە ئاستی نێودەوڵەتی ئەو حەقەی داوە بە ئێران کە ئیستیفادە بکات بۆ وەسائیلی ژیان و ئەو شتانەی کە پێیاندەڵێن شتی ئاشتیخوازانە، هەتا ئێستاش دنیای دەرەوە نەیتوانیوە لەسەری سابت بکات و دەلیلی قانعی بەدەستەوە نییە، کە ئێران خەریکی دەستپێکردن یان دروستکردنی چەکی ئەتۆمە. بۆیە ئەحمەدی نەژاد و دارودەستەکەی ئەیانەوێ چاوڕا بکەن، چونکە دەزانن کاتی ئەوە نەهاتووە، بەڵام بەش بەحاڵی خۆم واهەست دەکەم جمهوری ئیسلامی فرسەت لەدەست نادات تا دەست بەسەر چەکی ئەتۆمیدا بگرێت و هەیبێت" ئەوان لایان گرنگ نییە میللەت چی لێ بەسەردێت! وەک جمهوری ئیسلامی ئێران، بێگومان سیاسەت لە ئەگەر راوەستاوە لە ئەگەری ئەو وەزعییەتەی لە عێراق دروست بوو.

نیشتیمان نیت: لە ئێران پرۆژەتان بۆ ئازادی رۆژهەڵات چییە؟ ئێمە لە باشوور بەرەیەکمان وەک دیفاکتۆ هەبوو تا دوای ساڵێک پەرلەمانمان هەڵبژارد. بۆ تا ئێستا بیرتان لە دروستکردنی بەرەیەک نەکردۆتەوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمە دوو مەسەلەیە، یەکیان ئەوەیە داخۆ ئەو سیناریۆیە لە ئێران دوپات دەبێتەوە وە یان نا؟ بە بەردەوامی دوپات بوونەوەی ئەو سیناریۆیە لە ئێران ئەگەریش مومکین بێ نزیک نییە؟ هەم لەبەرئەوەی بیانویەک نییە بۆ پەلاماردانی ئێران وەک ئەوەی لە عێراق هەبوو. لەلای دیکەشەوە خەڵکی عێراق، حزبە سیاسیەکانی عێراق بە کورد و غەیرە کوردەوە. موافق بوون لەسەر ڕووخانی سەدام لەحاڵێکدا هێزە سیاسیەکانی ئێران بەتایبەتی هێزە سیاسیە سەرەکیەکانی ئێران لەگەڵ ئەوەی موخالیفن بە جمهوری ئیسلامی، دەتوانم بڵێم هیچیان موافق نین بۆ هێرشکردنە سەر ئێران!!. ئەمە بۆ خۆی کۆسپێکە بۆ پەلاماردانی نزامی بەرفراوان بۆ سەر ئێران، بۆ مەسەلەی دیکە ئێمە لە کوردستان بەرەیەکمان هەبێت، من پێم وایە جەبهەی کوردستان کە شەرت نییە ناوی جەبهە بێت من هەموو جارێ کە قسە دەکەم وا دەڵێم رێککەوتنی نێوان هێزە سیاسیەکانی کورد حەتمەن ناوی بەرەی لەسەر دابنرێت، چونکە من رای تایبەتی خۆمم هەیە لەو بارەیەوە، بەڵام رێککەوتنی هێزە سیاسیەکانی کوردستان و پێکگەیشتنیان لەسەر پلاتفۆرمێکی سیاسی و کارکردنیان پێکەوە چ ئەمریکا لە مەنتیقەدا بێت یان لە مەنتیقەدا نەبێت چی نیشتیمانی هجوم ئەبێت یان نا؟ ئەو رێککەوتنە شتێکی

زەرووریە. ئەوەی کە ئێستا هێزە سیاسیەکانی ڕۆژهەڵات تا ئێستا بە جێگایەک نەگەیشتوون. بمانەوێ و نەمانەوێ، بیڵێین یان نەیڵێین قسورێکە بۆ هەمووانمان. ئەگەر چانسێک هەبێ بۆ ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ جمهوری ئیسلامی مومکینە بێتە پێشێ چ بەهۆی ناوخۆوە بێت چ دەرەوە بێت، چارەنوسەکە ئەوەیە کە ئەو هێزانە پێکەوە کاربکەن، شەرت نییە کوردستان ئازادیش بێت ئەگەر هێزە کوردستانییەکان نەتوانن هاوکاریەک و هەنگاو ڕێکخستنێکیان هەبێ کە پێکەوە وڵاتەکە ڕزگار بکەن، میللەتەکە دەتوانێ لەباتی ئەوەی قازانجی لێ بکات توشی هەندێک میحنەت و ناخۆشی ببێت. کە زەرەری پتر بێت لە قازانجەکەی.

نیشتیمان نێت: ئایا گفتوگۆکردن لەگەڵ جمهوری ئیسلامی ئێران بەشێکە لە کارنامە و خەباتی دیموکرات؟ یان هەر بەیەکجاری ئەمە لە پرۆژەی ئێوەدا نییە؟

عەبدوڵلا حەسەنزادە: کاتی خۆشی کە ئێمە بە جۆرێک کە هودنەمان لەگەڵ جمهوری ئیسلامی هەبووە زیاتر لەوەوە هاتووە کە گفتوگۆ جۆرێکە لە خەبات، ڕۆحی شاد بێت (دکتۆر قاسملۆ) جارێکیان وتارێکی دا وتی: خەڵک بە ئێمە دەڵێ مفاوەزەچین داخوازی وتووێژیان هەیە خۆیان بە زەعیف دەزانن وتی: بەڵێ ئێمە دەزانین بە چەند هەزار کلاشینکۆفێکەوە جمهوری ئیسلامیمان پێ ناڕوخێ کە خەباتەکەمان بۆ ئەوە دەکەین، دەوڵەتەکە بەخەبەر بێت بڵێ: بابە بۆ وادەکەن چیتان دەوێ؟ کەواتە دانوستان عەیبێکی تیادا نییە، بەڵام ئەوە تەنها شتێکی مەبدەئیە، ئەگینا هیچ باوەڕمان وانییە کە جمهوری ئیسلامی لەجێدا باوەری بە حەلی مەسەلەی کوردی هەبێت. یان بە حەلی مەسەلەی نەتەوەیی لە ئێراندا هەبێت. واتە باوەڕمان بەوە نییە کە جمهوری ئیسلامی لەگەڵ کورد و گەلانی ئازادیخواز وتووێژ بکات، بەڵام ئەگەر جمهوری ئیسلامی داوای وتووێژ بکات ئێمە خۆ ناتوانین بڵێین نا؟ بە دوو دەلیل، یەکێکیان ئەوەیە کە ئێمە جمهوری ئیسلامیمان پێ ناڕوخێ، دەلیلی دووەم ئەوەیە خەڵکەکەمان پێمان دەڵێ: ئێوە مناڵی کورد بۆ بە کوشت دەدەن، ئەوە نییە وڵات حازرە دانوستانتان لەگەڵ بکات؟ بەڵام ئێمە قەت ئامادەنین داوابکەین جمهوری ئیسلامی مفاوەزاتمان لەگەڵ بکات، چونکە دەزانین جوابەکەی چ دەبێ هەروەکو مفاوەزاتی خەباتی باکوور لەگەڵ تورک.

دنیای دەرەوە بەتایبەتی ئەو تەجرەبەی کە لە عێراق گوزەرا ئتیهامی عێراق کرا کە چەکی ئەتۆمی بەدەستەوەیە، یا خەریکی دروستکردنی چەکی ئەتۆمە، تەنانەت چەکی کیمیایی کە ئەوەش بەکاری هێنابوو پاشان کە عێراق کەوتە دەستی هێزی بیانی، نەیانتوانی ئەو تەئسیساتە ئەتۆمیانە، ئەو سیلاحە کیمیاویانە دەست بخەن کە من بۆ خۆشم نازانم ئەو چەکە کیمیاویەی کە هەبوو نازانم چی لێ کرا؟ کە هەبوو بەکاریشی هێنا، بەهەرحاڵ ئەمە ئەزمونێک دەداتە ئەوان کە بە ئحتیاتەوە کاربکەن تا بەڵگەیەکیان بەدەست نەکەوێ، ئێستا ناتوانن حەملەیەکی گەورە بۆ سەر ئێران بکەن بەتایبەتی

سەرچاوە Serchawe

لە بواری عەسکەرییەوە.. لەلایەکی دیکەوە دنیای دەرەوە کە ئێستا ڕێبەرایەتیەکەی بە ئەمریکایە. ئەمریکا لە عێراق لە ئەفغانستان لەگەڵ شەڕێکی سەخت بەرەو رووی شەڕ لەگەڵ دوژمنێکی نادیار بوو. تەجرەبەی شەڕەکانی ئەمریکا نیشانی وایە لەگەڵ دوژمنێک کە ئاشکرایە و دەستێکی باڵای هەیە بینیمان عێراق و ئەفغانستان بە ۳ هەفتە رژێمەکەی رووخا، بەڵام ئێستا دوژمنێکی نادیاری هەیە نازانێ چی بکات و لە کوێ بدات. ئەوان بەئاسانی نایانەوێت جەبهەیەکیتر لە ئێران بکەنەوە. بە جەبهەی ئێرانیش ئەزانین لە پان و بەرینیدا ۳ تا ٤ بەرامبەر عێراقە.

نیشتیمان نێت: تا ئێستا دەوڵەت هاتۆتە پێشەوە بۆ دانوستان؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: نەک جارێک دەیان جار ئامادەبوون، بەڵام ئێمە ئاگادارمان کردوون بۆ بە دزی بۆ ئاشکرا نەبێت؟ ئێمە ئامادەنین بەدزیەوە دانوستان بکەین وتویانە: فەرموون با دانوستان بکەین بە عەمەلی نە لە ئێران نە لە کوردستان نە لە ماڵی وان نە لە ماڵی خۆمان با لە وڵاتێکا هەردوولا موتەفیق بین لە سەری دانوستان بکەین بە چاودێری UN، چونکە ئێمە بۆ دانوستانێک ناچین کە تیرۆرمان بکەن!.

نیشتیمان نێت: حزبی دیموکرات لەماوەی ٦٠ ساڵ خەباتی خۆی خاوەن دروشمێک بووە، دیموکراتی بۆ ئێران و خودموختاری بۆ کوردستان، کەچی بە بێ هۆ و هەل و مەرجێک هەست پێکراوە و گۆڕانێکی بەرچاوی دۆخەکە ئەم ستراتیژیەتەی گۆڕی بۆ فیدراڵی بۆ کوردستان هۆکاری ئەمە چییە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: گۆڕاوی دروشم لەڕاست بیروڕای گشت خەڵکی کوردستان بوو، گۆڕینی دروشم مەرج نییە ببەسترێتەوە بە هەل و مەرجەوە، ئێمە ساڵی ۱۹۷۰ لە کۆنگرەدا ئەگەر هەموو ماددەکانی پەیڕەو و پرۆگرام ۳ رۆژی خایاند بێ ئەوە ستراتیژیەتی حزب بە تەنیا ۳ رۆژی خایاند، سەرەتا گەشتینە ئەو بڕوایەی کە فیدڕالیزم شێوازێکی پانترە بۆ حەلی مەسەلەی کورد لە ئێران بەتایبەتی، چونکە لە ئێراندا یەک میللەتی زوڵم لێکراو نازژی، بەڵکو 5 میللەتی زوڵم لێکراو دەژی. بەڵام وتمان: ئەگەر ئێستا ئێمە داوای فیدڕالیزم بکەین و ساڵێک و دە ساڵی تر میللەتانی دی ئێران رانەپەڕن ئێمە بەتەنیا بین کە ئەو داوایە دەست نەخەین مەجبور دەبین ستراتیژیەتمان بگۆڕین بەخود موختاری، ئەو وەختە ئەوە دەبێت بە هەنگاوێک بەرەو دوا، بەڵام ئەگەر هەلومەرج گۆڕدرا و گەلانی دیکەی ئێران هاتنەوە مەیدان و تێکڕا قوەتێکی تازەمان هەبوو، شیعارمان دەگۆڕین ئەوکاتە هەنگاوێکە بەرەوپێش.

زۆر بەداخەوە ئێستا هەستی نەتەوەی لە ئێران بە خەبەرهاتەوە، بەڵام حزوری گەلانیتری ئێران حزورێکی بەرچاو نییە

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

لەملا و لا نەبێت کەواتە گۆڕاوی ستراتیژیەت لە گۆڕانی هەلومەرجدا نەبوو کە دروشمی خودموختاری بگۆڕین بە فیدراڵیزم، بەڵام ئەو مەسەلە چڕ بووە لەسەر زاری خەڵکی، بۆیە بە ویستی خەڵکی داواکەمان گۆڕی، ئەمەبوو بە ویستێکی جەماوەری ئێمەش قبوڵمان کرد. بۆ خەڵکی ئێران گرنگ نییە داخۆ چەکی ئەتۆمی دروست دەکات یان نا؟ بەڵام گرنگە دنیا بە جواب بێت لەسەر مافی مرۆڤ و کوشتن و بڕین و قەتل و عامی ئافرەتان و لەناوبردنی میللەت برسی و قاتوقڕی.

نیشتیمان نێت: ئێوە هیچ هیوایەکتان لەسەر حکومەتی باشووری ئازادی کوردستان هەڵچنیوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: هەرێمی باشوور نمونەیەکە بۆ هەموو کوردستان، ئەوەندەی من بزانم حکومەتی کوردستان لای کوردەکانی دەرەوە زۆر خۆشەویستترە لە کوردەکانی ناو کوردستان بە دەلیلی ئەوەی خەڵکی هەرێمی کوردستان، چونکە ئازادییەکیان نەچەشتووە! رەنگ بێت گلەییان هەبێ لە حکومەت، بەڵام خەڵک لە دەرەوەی کوردستان یان لە پارچەکانیتر تەماشای ئەوە دەکەن کە ئەو ئومێدە، ئومێدێکە بۆ هەموو گەلی کورد، نمونەیەکە یان دەروازەیەکە بۆ ئازادی بەرهووی ئەواندا ئەگەر لە کوردستان تەواو ئیستقرار نەبێت ناتوانین و ناکرێ بە پێگەیەک بۆ پارچەکانی تر و لێدانی دوژمنان، چونکە تەنراوە بە داگیرکەر، هەروەک هەموو جار بە نمونە دەیهێنینەوە چوار برا لە زینداندا بن یەکێکیان ئازاد بێت بۆ ئەوانی دی دەسکەوتە، یەکێکیان ئەوەیە برایەکیان ئازاد بووە، یەکێکی تر ئەوەیە ئەمڕۆ برایەکیان ئازادە، بەڵکو سبەی برایەکی دیکەشیان ئازاد دەبێت تا هەموویان ئازاد دەبن، یەک لەدوای یەک هەرێمی باشوور لەگەڵ هەموو خۆشی و ناخۆشیەکانیدا پارچەکانیتر بۆی دێنە مەیدان، تەنانەت خۆیان بە گرتن و لێدان و لە ناوبردن ئەدەن لە پێناوی زامنی سەرکەوتن لەگەڵ باشووری کوردستان.

نیشتیمان نێت: خوێندنەوەتان بۆ لێدوانەکەی ئەم دواییەی سەرۆکی کوردستان چییە سەبارەت بە کەرکوک، بەرامبەر دەوڵەتی تورکیا، چەند پشتگیری دەکەن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەو وتارە باجی خۆی هەبوو، بەڵام بەش بەحاڵی خۆم ئەوە بە هەڵوێستێکی نەتەوەیی مێژوویی دەزانم. هەرچەندێ خواهەڵناگرێ لە رێبەرانی کورد شتی دیکەی ئاوهام دیتووە، بەڵام ئەمەیان هەڵوێستێکی مێژوویی بوو، با باجی خۆشی لەسەر بدرێت، چونکە ماوەیەکە فەزایەکی ئاڵۆز کردووە هەڕەشە و گوڕەشەی تورکیای بەدوادا هاتووە، بەڵام پێم وایە هەڵوێستێکی مێژوویی بوو، رەنگە لە هەندێ شتدا زمانەکەی وەک زمانی دبلۆماسی کەسێک توند بوو، بەڵام ئەسڵی ئەوەی بەدەنگ هاتبێ لەسەر مافی کورد لە پارچەکانیتر ئەوە شتێکی پیرۆزە، چونکە شتەکە حسابییە. تورک بۆ چ بەجواب بێت لەسەر تورک لە هەموو کوردستان و عێراقیش بۆ ئەوەی لەسەر نیو ملوێن تورکمان بەجواب بێت کەچی کورد

سەرچاوە
Serchawe

حەقی ئەوەی نەبێت لەسەر لایەنی هاوبەستەگی لەگەڵ ٢٠ ملێون کورد لە تورکیا و چەندی دیکەش لە عێراق و سوریا بەجواب بێت ئەمە هەقێکی تەئریخیە بەڕاستی.

نیشتیمان نێت: ئێوە ئومێدتان لەسەر ئەم هەڵوێستە هەڵچنیوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: هەر ئەوە کە حوکمەتێکی کوردی لەئارادایە حەقیقەتی یەک پارچەیی و یەک هەڵوێستی کورد نیشان دەدات و هەڵوێست دەربڕێ ئەوە شتێکی پیرۆزە.

نیشتیمان نێت: دەگەڕێینەوە سەر وەزعی رۆژهەڵات، باسی ئەوەتان کرد کە خەڵکی روژهەڵات ئومێدیان لەسەر باشوور داناوە، کەواتە ئازاری کوردێک لە هەر پارچەیەک دابێت، ئازاری هەمووانە، بۆیە بە نیگەرانییەوە لە کەرتبوونی دیموکراتی دەڕوانین، دیارە لەناو حیزبەکانیتریش ئەمە روویدا بە نمونە کۆمەڵە، دیارە دیموکرات بەیەک ناوەوە لەدوای ئەنجامدانی کۆنگرەیەک، پەرتبوو. ئێمە نالێین بۆ؟ چونکە پرسیارێکی نەریتیە، بەڵام بۆیتر هەیە چاوەڕوانی وەڵام ئەکەین بۆنمونە ئێوە حزبی دیموکراتی کوردستان، بەڵام ئەوان ناویان (ح.د.ک) ئێرانە ئەم جیاوازییە ئەگەڕێننەوە بۆ چی؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بێ شک ئەوەی کە گۆشەی ئێرانمان لەناومان لابردوە ئەو بەشەی تێدا هەیە کە بڵێین بارە نەتەوەیەکە پتر بەرجەستە بکەین و نیشان بدەین، بەڵام زیاتریش بۆ ئەوە بوو ئەوەندە ناومان لەیەک نەچێ و بەهانە لەدەست بەرامبەر دەربهێنین کە بۆ ئەوەی کێشەمان پێ بفرۆشێت یان ئاڵۆزی و کێشە لەنێواندا ساز بکرێت. ئەوە بوو پێش کۆنگرە ناومان گۆڕی دەنا دەسەڵات لەدەست کۆنگرەیە، بەڵام وتمان قەیناکە لەم ماوەیەدا وەک ماوەی گواستنەوە با ئیستیفادە لەو ناوە بکەین و ئاڵۆزیەک لەسەری دروست نەبێ، هەرچەندە بەداخەوە جۆرە ئاڵۆزییەک دروست بووە لە لایەن ئەو رەفیقانەوە کە پێیان وایە موڵکی ئەوانە تەنیا بە دەلیلی ئەوەی لە کۆنگرەی رابردوودا ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی زۆربەی لای ئەوان بووە، پێم وایە ئەمە دەلیلی باش نییە. کەواتە گۆڕینی ناو گەڕانەوە بو بۆ ئەسڵ لە سەرەتا حزبەکە بۆ ماوەی دوو مانگ ناوی کۆمەڵی دیموکراتی کوردستان بووە (ح.د.ک) وشەی ئێران پاش رووخانی لە ساڵی ١٩٨٠دا ناوی ئێرانی بەدوادا لکاوە بە حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران.

نیشتیمان نێت: پرسیارێک خۆی ئەسەپێنێ ئەکرێت بڵێین جیاوازی ئایدیایە یان کۆنگرە و هەڵبژاردن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: نا هەڵبژاردنی ناو و کۆنگرەکە بەهیچ جۆرە دەلیلی ئەوە نەبوو لەگەڵ هەموو مولاحەزاتێک کە لە

میکانزمی پێکهێنانی کۆنگرە هەمان بووە، بەڵام سیستمی ئیدارەی ناو حزب هەندێ موشکیلەی بەدواوە بوو، ئەوە داوای کرد لەیەک دوورکەوینەوە، بەڵام لەهەندێ شتدا روانگەکانی فەرقیان هەبووە، ئەگەر لەو دواییەدا ئەوان ئەکسەریەتیان بوو ئەوا بۆ سێ کۆنگرە و دە ساڵ خەڵکی دیکە دەرچووە باوەڕمان بە موشارەکەی هەمووان بووە باوەڕمان وابوو هەموو خاوەنی ئەو حزبەن با کەمایەتیش بن باوەڕمان بە دیموکراتیەت و شەفافیەت هەبووە و هەیە ئەوان لەو بارەیەوە کەمێک لایان وابوو ئەوانەی بە جودا بیریان دەناسین لە مافی حزبی بێبەشیان دەکردن هەر بۆیە ئەوان بوون لەت بوون. ئێمە جیا نەبووینەوە نە ئێمە جیابووینەوە لە دیموکرات نە ئەوان جیابوونەوە. ئێمە ئەکسەریەتین، بەڵام لە قائیدەی حزبیدا لەنزیکەوە تەماشابکەن لە کوردستانی عێراق و باشوورەوە حەجمێکی یەکجار زۆری کەوادرو ئەندامان لەلای ئێمەیە ئەوانەی شارەزان دەتوانن بڕیار بدەن کە حزبی دیموکرات لەتبووە لەتە باشەکەی لای ئێمەیە، لە سەرکردایەتی ئەوان پتر، بەڵام لە باری چەندایەتی و چۆنایەتی لە ئێمە زیاتر نییە.

نیشتیمان نێت: ئەوان پێیانوایە ئێوە شەرعیەتتان نییە، چونکە کۆنگرە لەپشت ئەوانە؟ ئێوە بۆ هەوڵتان نەدا کۆنگرەیەک گرێ بدەن بۆ وەرگرتنی شەرعیەت؟

عەبدوڵلا حەسەنزادە: دیارە ئەو کۆنگرەیەی لەپشت ئەوانەوەیە هەر ئەو کۆنگرەیەش لەپشت ئێمەشەوەیە. چونکێ کۆنگرەیەک کە ئەندامانی کۆمیتەی ناوەندی کە هەڵبژێردراون بەشێکی لای ئەوان بەشێکی لای ئێمەیە ئەمە بۆخۆی شتێکی عەنتیکەیە کۆنگرە ئەو وەختەی کە ئەوی هەڵبژاردوە شەرعیە کە منی هەڵبژاردووە شەرعی نییە بۆ خۆی نەزەرییەکی تۆزێک سەرنج ڕاکێشە بۆ؟ ئەوەی لە کۆمیتەی ناوەندی هەڵبژێردراون و لای ئێمەن هەر لەو کۆنگرەیە هەڵنەبژێردراون؟ ئێمە موشکیلەمان لەوە نییە ئەکسەریەتن نا کاک مستەفا سکرتێر بێت یا نە؟ ئەوان موشکیلەیان ئەوەیە مادام ئەکسەریەتن هەموو شتێکیان بۆ حەلاڵە، وانییە خۆ دیموکراسیەت تەنها ئەوە نییە ئەقلیەت دایم ئەبێت تابعی ئەکسەریەت بێت. ئەوەڵەن لە حزبدا نابێت ئەکسەریەت و ئەقلیەتی هەمیشەی هەبێت ئەوەڵەن ئێمە ئۆرگانێکی حزبین ئەگەر ١٥ کەس بین بۆ هەمیشە نۆمان تەرەفێک بین شەشمان جیاواز بین ئەوە حزبایەتی نییە. دەبێت گۆڕان هەبێت لە ژمارەیان و ئەقەلیەت و ئەکسەریەت لەبارەی دۆزێکی سیاسیەوە ئێمە دەڵێن تەنها دکتاتۆری و دیموکراسیەت نییە، ئێستە دکتاتۆری تاکەکەسی هەیە، دکتاتۆری ئەقلیەت هەیە، دکتاتۆری ئەکسەریەت، ئینجا دیموکراسیەت هەیە. کەواتە دیموکراسیەت بەرامبەر ئەو سێ لایەنە وەستاوە ئەوەی تەواو بڕوات پێی هەیە لەباتی ئەوەی دیموکراسی بن دیکتاتۆری ئەکسەریەتن. ئەگەر مەسەلە ئەوە بێت ئەوا ئەکسەریەتن دەی ئێمە بۆ لە کوردستان، چ لە ڕۆژهەلات چ لە باشوور بۆ چ داوای حەق دەکەین مەگەر لە عێراق عەرەب ئەکسەریەت نییە؟ لە ئێرانیش هەروایە ئەوەتا ١٥ - ١٦%ی ئێران کوردە، یەعنی ئەحمەدی نەژاد چونکە ئەکسەریەتی هەیە ئەبێت مافی پێشێل نەکات کە ئەقلیەتە؟ ئەمە وانییە بۆچوونێکی خراپە بۆ دیموکراسیەت.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

نیشتیمان نێت: وەک دەزانین لە ساڵانی رابردوودا دیموکرات جیابوونەوەیەکی بەخۆوە بینی بە ناوی (ح.د.ک) ئێران رێبەرایەتی شۆڕشگێردا تەفسیر ئەکرا، کۆمەڵە پشتیوانیان بکات پاشان کۆمەڵە رووبەڕووی جیابوونەوە هات، پاشان ئیدیعا کرا کە دیموکرات دەستی هەبێت لەم بارە ئاڵۆزەی نێو کۆمەڵەدا ئێستا نەزەری ئێوە لە ئیتیهامی خەڵکی چییە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەوە زۆر زۆر سادەیە کە هەموو دەوڵەتەکان و تەنانەت حزبە سیاسیەکانیش ئەوەیە کە مەشاکیلی خۆیان ئەخەنە ئەستۆی خەڵکیتر. پێکبەردەبین و یەک دەکوژین دواتر کە ئاشتبووینەوە دەڵێین خەتای خەڵکی دی بوو. لەیادم ناچێت لە زەمانی بلۆکی سۆسیالستدا پرسیارێکم لە بەڕێز مامۆستا عەزیز یادی بەخێر کرد پۆلۆنیاسازی کرێکاری پەیدابیوو ئیتحادی سۆفیەت دەیویست رزگاریان بکات گوتم: ئێوە ئاگاداری لە هاوبەستەگی سۆسیالستن، چۆن ئیتهامە؟ زۆر جوان وەڵامی دامەوە وتی وەختێکی لە وڵاتێکی سۆسیالزمیدا ئاڵۆزییەک هەیە تەبیعیە وڵاتێکی سەرمایەداری کەڵکی لێ وەربگرێت، بەڵام تۆ بڵێی ۲ ملیۆن کرێکار نۆکەری ئیمپریالزم بێت؟ نەخێر خەتای خۆمانین بەئینسافەوە قسە بکەین، مەعلوم دووکەرت بوون کارێکی خراپە، بەڵام وەختێک ئینسانێک لە نەخۆشیدا دەستی خۆی دەبڕێتەوە پێی خۆشە؟ ئەگەرنا دەستەکەی نەبڕێتەوە ئەبێ هەموو بەدەنی تیابچێ، وەختێک حزبێک توشی نەخۆشییەک دەبێت کە حزبەکە لەنێو خۆیدا دەخوات رەنگە لەتبوون باشتر بێت، لەتبوون لە خۆیدا خراپە، بەڵام لەتبوون کارەسات نییە پاشان حزبی دیموکرات لە ئیشیش نەبوایە یان ئەگەر ئێستایەکیش بکرێتەوە خۆی حزبی دیموکرات تەنها هێزی مەیدانی خەباتی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان نییە، خەڵکی دیکەش هەیە دەبێ لەگەڵیان شەڕ بکەین؟ نا مەبەستم ئەوەیە ئێستاکە نەمانتوانیوە پێکەوەبین، باشە وەکو دوو هێز لەو مەیدانە خەباتی خۆی بکات. با ململانێکەمان لەسەر شتی باش بێت بەشێوەیەک خەڵکی بۆ لای خۆمان رابکێشین هەرکەس لەلای خۆیەوە نە بە شەڕ نە بە جنێودان. بەرەحمەت بێت دکتۆر قاسملۆ زۆر جار دەیگوت: خەباتی سیاسی حزب یان رێخراوەکان وەکو بازاڕ وایە، دوو دووکان پێکەوە میوە دەفرۆشن هەریەکەیان بۆی هەیە ئیدیعا بۆ خۆی بکا، بەڵام هەقی ئەوەی نییە پڕوپاگەندە و تەشهیر بە دوکانەکەی کەوە بکات.

نیشتیمان نێت: هەواڵی ئەوە هەیە کە پۆلیس و ئاسایش لەنێوانتاندایە تا شەڕ نەکەوێتە نێوانتانەوە، ئێوە کەڵکتان لە شەڕی براکوژی پارتی و یەکێتی وەرنەگرت؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: کەڵکمان وەرگرتووە کە ئەڤڵەن لەهیچ جێگەیەک مراجەعەت بە قانون عەیب نییە بەتایبەتی لە وڵاتی ئێمەدا هەرچی دزی و تەعدای لێ بکرێت ئەبێت موراجەعە بە قانون بکات نەک وەڵام بداتەوە. ئێمە دەڵێین با هێزی ئاسایش و پۆلیس هەبێت بۆ ئەوەی شەڕ لەنێوانماندا روونەدات.

بەشی: دووهەم

نیشتیمان نێت: پرسیاری من ئەوە نییە کە عەیب بێت پۆلیس لەنێواندا بێت، نەخێر من دەڵێم بۆ کار بگاتە ئەوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: تکات لێ دەکەم ئەو پرسیارە بەرە بەردەم برادەرانی ئەوبەر، چونکە ئێمە لە ڕۆژی ڕووندا وتومانە ئێمە دوژمنیان نین، ئێمە دۆستایەتی ئەکەین، ئێمە هەر لە سبەیرا ئامادەین لە رابیتە و گفتوگۆ و پەیوەندی دۆستانە یان برایانەمان لەبەینا بێت لە خەفادا و لە عەلەندا ئەو وەختەی بەیانمان وەرگرتووە، ئەو وەختەی لە ژووری دانیشتوین، تەنانەت وتومانە ١٠٠ جار سەلامیان لێ بکەن و جواب نەدەنەوە ئەبێ هەر سەلامیان لێ بکەن. بۆ خۆشم پێت دەڵێم خەڵکی وا هەیە، نەفەری وا هەیە هەتا ئێستا رەنگبێ ٣٠ جار توشی بووبم، ٣٠ جار سەلامم لێ کردووە وەڵامی نەداومەتەوە، ئێستاش توشی بم هەر سەلامی لێ دەکەم. هەندێ ڕوو پێیان خۆشبوو حکومەتی هەرێمی کوردستان، دەزگاکانی ئاسایش ئەوەندە مەسەلەکە بە قەولی عەرەبی تەسیس نەکەن، بتوانن بڵێن قەزاوەت بکەن داخۆ ئەو ڕووداوەی کە بوو یان کێ خەتابارە داخۆ ٩٠% خەتای ئەوان نەبووە کە من تاکە یەک حاڵەتم پێ شک دێت هەتا ئێستاش لێم نەبڕیونەتەوە و باسی دەکەم.

نیشتیمان نێت: هەتا ئێستا کێ هەوڵی ناوبژیوانی داوە و چەند ڕێز لە ناوبژیوان گیراوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لەپێش ئەوەیدا کە دوچاری ئەم لەتبوونە بین زۆر کەس هاتنە نێوانەوە، پارتی و یەکێتی وەک دوو مەکتەب سیاسی هەردوو سەرۆک کاک مەسعود و مام جەلال بەناوی سەرۆکی هەرێم و سەرۆک کۆمار هەردوو مەکتەبی سیاسی کە هاتن وتیان ئێمە نوێنەری ئەو چوارەین. بەداخەوە پێش ئەوەی ئەوانە بێن من تەلەفونم بۆ کرا لە لایەن ڕۆژنامەی چاودێرەوە، هەندێ پرسیار کرا وتم من پێم خۆش نییە مەسەلەی ناوخۆی حزب بۆ دەرەوە باس بکەم، لە پاشان باسی نێوبژیوانی کرد، وتی: لە سەر ئەوە نەزەرت چییە؟ وتم: من داوای نێوبژیوانی ناکەم، بەڵام ناوبژیوانی زۆر تەبیعیە، زۆر پیرۆزە ئەگەر دۆستانمان ناوبژیوانی بکەن ئێمە پشتیوانی لێدەکەین. ئیدی پێم وانەبوو بۆ بڵاوکردنەوە بشێ بۆ ڕۆژی دواتر ڕۆژنامەی چاودێر دەرچوو" تەماشا دەکەم ئەو پرسیارە لە منیش کراوە لە کاک مستەفای هیجریش کراوە" کاک مستەفا فەرموویەتی: کە نەخێر ئێمە موخالفی ناوبژیوانین ئەمنیش دەڵێم موافقین. داوا ناکەم، بەڵام بەشتێکی پیرۆزی دەزانم کاک مستەفای هیجری هەر ئەوەندەی بە لیژنەیەک جواب دەدا کە ئێمە موشکیلەمان هەیە، بەڵام بۆ خۆمان حەلی دەکەین. یەعنی دەیگوت ئێوە قسەی لێ مەکەن، بەڵام ئێمە دەمانگوت مەشاکیلمان هەیە و پێشمان خۆشە ئێوە وەک دۆست و شاهید حازر بن. جگە لەوەی حزبەکانی دیکەش چ حزبەکانی باشووری کوردستان چ ڕۆژهەڵاتی کوردستان هاتن لەوانە (حزبی شیوعی - یەکگرتوو - زەحمەتکێشان - خەبات - شۆڕشگێڕان)، بەڵام لە تەرەفی موقابیلەوە بە شتێکی خراپ وەرگیرا. هەتا من بە نموونە ئەوەم هێنایەوە، دەمگوت ئێمە حزبێکی ناودار بووین زۆرجار ڕۆڵی ناوبژیوانی پارتی و یەکێتی کە دوو حزبی

بەشی: دووهەم

گەورەی کوردستان بوون بە ناوبژیوان ئەوان ئەیانوت عەیبە ئێوە چ کارەن. بۆ چ ئەوان لەنێومان قسە بکەن بە عەیبە حساب بکرێت.

نیشتیمان نێت: بەڵام کاک مستەفای هجری پێی وایە هەرکەس با بگەڕێتەوە سەر کاری خۆی و کێشە کۆتایی پێ بێت؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئێستا ئەگەر یەکگرتنەوەیەک هەبێت ئێمە پێمان خۆشە، پیرۆزە، بەڵام یەکگرتنەوە بۆ لە یەک جودابوونەوە و لەتبوونەوە ناکەین، یەکبوونەوەیەک دەکەین کە لەت بوونەوەی بەدوادا نەبێت. بۆئەوەی یەکبوونەوە لەت بوونی بەدوادا نەیەت ئەبێت ئەسبابی لەت بوون لەبەین بچێت ئیدی ئەو قەوانە لێنادەینەوە کە بڵێ ئێمە ئەکسەریەتین، نەخێر ئێستا ئێمە بە کردەوە دوو حزبین دەنا با هەرکەس لە ماڵی خۆی و هەر کەس حزبی خۆی هەیە با ئەو خەڵکی کوردستانە لەبەیندا هەڵیبژێری کێ ئێمە هەڵدەبژێری موبارەکە، کێ ئەوان هەڵدەبژێری موبارەکی بێت حازریشین لە هەگبەیەکدا لە پلاتفۆرمێکا بەیەکەوە کاربکەین دۆستایەتی بکەین، هەموو رۆژێک سەردانی یەکتر بکەین بە هەموو توانای خۆمانەوە.

نیشتیمان نێت: پەیوەندیتان لەگەڵ حزبە کوردستانییەکانی رۆژهەڵات چۆنە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: پەیوەندیمان لەگەڵ هەموویان باشە، لەماوەی رابردوودا ئێمە سەردانی هەموویانمان کردووە.

نیشتیمان نێت: پەیوەندیتان لەگەڵ دوو حزبە سەرەکیەکەی کوردستان پارتی و یەکێتی لە چ ئاستێکدایە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: وادەزانم پەیوەندیەکی زۆر باشە.

نیشتیمان نێت: هاوکاری دەکرێن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەگەر هاوکاری نەکرێین ناتوانین تەنانەت لێرەش دابنیشین.

نیشتیمان نێت: لەو بڕوایەدای ئێوە بە میراتگری پەیامەکانی قاسملۆ دەزانرێن؟

بەشی: دووهەم

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئێمە لە ئەساسدا بۆچوونێکی دیکەمان هەیە بۆ ئەو مەسەلەیە، ئێمە پاوەنخوازی رەت دەکەینەوە نە ئێمە بە تەنیا میراتگری پێشەوا قاسملۆین نە ئەوان هەردوو لامان لەو حزبەدا خەباتمان کردووە، هەر دوو لا بەشمان بە شانازیەکانییەوە هەیە، بەشمان بە مەسئولیەتەکانییەوە هەیە. هەمووی موشتەرەکە، بەڵام من دوو سێ جاری دیکە قسەیەکی کاک مستەفای هجریم گێڕاوەتەوە کە قسەیەکی زۆر حسابی بوو (دوو توێی قەیرانە حزبیەکە بەش بکەین، بەڵام گەر بەشی بکەین بەشی زۆرتر بەو کەسانە دەبڕێ کە پتریان زەحمەت تێدا کێشاوە، ئەوەشی ئەوە منم واتە عەبدوڵڵای حەسەن زادەم، چونکی رێبەرایەتی بەشی وان یەک نەفەری تێدا نییە پێش رووخانی رژێمی شا کە ئەندامی حزب بووبێت، هەموویان دوای رووخانی رژێمی شا بوونەتە ئەندامی حزب بووبێت. تیادایە تا عومری ١٨ ساڵی جەوان بڕۆن سەیری بکەن ئێمە نە خۆمان بە میراتگر دەزانین نە وان با بێن تەنەزول بکەین پێکەوە بزانین چۆنە.

سەرچاوە: ماڵپەری نیشتمان نێت - ڕێکەوتی: ٨ی مای ٢٠٠٧

بەشی: دووهەم

هەوڵمان داوە پەیوەندیمان لەگەڵ پژاک و پەکەکە باش بێ"

عەبدوڵڵا حەسەنزادە - حیزبی دیموکراتی کوردستان

ئا: ئاری سابیر

لەمانگی ڕابردوودا وەفدێکی یەکێتی و پارتی لەسەر ئاستی مەکتەبی سیاسی سەردانی شاری کۆیەیان کرد و لەگەڵ سەرکردایەتیی هەردوو حیزبی لەتبووی دیموکراتی کوردستانی ئێران بە سەرۆکایەتیی عەبدوڵڵای حەسەن زادەو موستەفای هیجری کۆبوونەوە، بەمەبەستی گوێگرتن لەکێشە و گرفتەکانی بەردەم یەک نەگرتنەوەی ئەو دوو حیزبەو هەوڵدان بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانی نێوانیان، پێشتریش سەرۆکی هەرێمی کوردستان بۆ هەمان مەبەست لەگەڵ هەردوو لادا کۆبووەوە، بەڵام تا ئێستا ئەم هەوڵانە ئەنجامێکی ئیجابیی نەبووە و نەگە یشتوونەتە دوابڕیار.

لە چاوپێکەوتنێک دا لەگەڵ عەبدوڵڵا حەسەنزادە سکرتێری (پێشووی) حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران گفتوگۆ لەسەر ئەو مەسەلانە دەکەین.

هاوڵاتی: مەسەلەی یەکگرتنەوەی هەردوو حیزبی دیموکرات گەیشتە کوێ؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: "خۆش نیە پیاو بەڕەشبینی قسە بکا، بەڵام بەداخەوە نەک تاکوو ئێستا هیچ نەکراوە، زۆریش گەشبین نیم، ئۆمیدیشم بەوە نیە یەک بگرێتەوە بەدەلیلی ئەوەی هیچ هەنگاوێکی بۆ نەنراوە تەنها هەندێک قسە لەزاری ئەم و ئەو کراوە جگە لەوەش ئەو دۆستانەی پێشوومان لەتکردنی حیزبیان بەلاوە ئامانج و ستراتیژی بوو. بۆیە هیچ باوەڕێکیان بەیەکگرتنەوە نیە ئەگەرنا ئێمە قەت لەت بونی ئەو حیزبەمان نەویستوە و دژیشی بووین. هەموو کات پێمان خۆشە یەک حیزب بین، چەندی هەوڵیشمان دا ئەو لەت بوونەی کە بەکردەوە دووساڵ بوو هەبوو لەنێو حیزبی دیموکراتی ئەو کاتەدا نەبێتە شتێکی ڕەسمی، بەڵام لەیەکەم بەیان دا کە دەرمان کرد، دانمان پێدا نابو کە ئێمە نەمان توانی یەکڕیزی بەسەر ئەواندا بسەپێنین و ئەوان توانیان لەت بون بەسەر ئێمەدا بسەپێنن".

بەشی: دووهەم

هاوڵاتی: کێشەکانی بەردەم یەکگرتنەوەی هەردوولا چیە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: «وەک عەرزم کردی نەهاتینە سەر ئەوەی باسی ئەومەسەلانە بکەین، لەجێدا ئەو دۆستانە هیچ مەیلیان بەلای ئەوەوە نیە تاکوو قسەی لەسەر بکەین، بەلام ئەگەر بڵێین کێشەکان چین و چۆن دەتوانین یەکبگرینەوە دەتوانم ئەوەت پێ بڵێم کە حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران لەت بووە، لەبەر هۆکارێک لەت بووە، خۆ لەخۆڕا لەت نەبووە. ئەگەر ئەو حتزبە بیەوێ یەکبگرێتەوە، دەبێ ئەو شتانەی بوونە هۆی لێکپچڕان لەبیر بچن کە وام دێتە بەرچاو ڕەفیقەکانی بەرامبەرمان ئامادە نین نەک هەر ئەو شتانە لەبیر بەرن، بەڵکوو هەر باسیشی بکەن لەبەر ئەوە هیچ ئومێدێکم بەو یەکگرتنەوەیە نیە«.

هاوڵاتی: یەکێتی و پارتی تاچەند ڕۆڵیان هەبوو لە نزیک کردنەوەی هەردوو لادا؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: "هەندێک قسەی خێریان کرد، بەلام لەوانەیە بۆیان دەرکەوتبێ بۆچوونەکانی ئەو دوو لایەنە لێک دوورن. بۆیە لەڕاستی دا دوای هەوڵ و تەقەلای دوو مانگ وازیان هێنا:.

هاوڵاتی: دەوترێت یەکێتی و پارتی کەمتەرخەم بوونە لەناوبژیوان کردنەکە،ئەم بۆچوونە تاچەند ڕاستە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن ناڵێم کەمتەرخەم بوون. ئەوە غەمی ئەوان نیە، ئەمن لەگەڵ ئەو مەبدەئە نیم، زۆر جار دەساڵ شەڕ دەکەین دواتر دەڵێین خەتای ئیستعمار بوو. ئەو هەوڵانەی کە داویانە جێگای ڕێزن، بە کەمتەرخەمیان نازانم. گلەییشم لەو بارەیەوە لێیان نیە، پێمخۆشە لێرەوە ئەوە بڵێم کە وا باشە حکوومەت و هەردوو حیزبی دەسەڵاتدار ئەو بارەگایانەی ئێمە لێک جیا بکەنەوە هەریەکەمان لە جێگایەک دابنێن".

هاوڵاتی: زۆربەی سیاسەتمەداران و ڕۆشنبیران گلەیی ئەوە دەکەن ئێوە لەبەر پۆست و کورسی بەرژەوەندیی گشتیتان وەلا ناوە گوێتان لێ نەگرتون؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: "جارێ کەم هەوڵیان داوە، دەمەوێ ئەوە بڵێم پێش لەتبوونی حیزب ئێمە هەمیشە پێشوازیمان لەو کەسانە کردوە کە هەوڵیان داوە حیزب وەک خۆی بمێنێتەوە. ئەوان موخالەفەیان کردوە، (کاک مستەفا هیجری) بەڕەسمی لەڕۆژنامەی چاودێر گوتی کە موخالیفی نێوبژیوانین هەر لەو ژمارەیەدا ئەمن گوتم داوای نێوبژیوانی ناکەم، بەلام

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

نێوبژیوانیم قبووڵە، ئەوکاتەی برادەرانی حیزبە کوردستانی یەکان دەهاتن ئەو برادەرانە دەیانگوت خیلافاتمان هەیە، بەڵام بۆخۆمان چارەسەری دەکەین یانی ئێوە قسەی تێدا مەکەن، وەڵامی ئێمە ئەوە بووە کە کێشەمان هەیە پێمان خۆشە ئێوە وەکوو دۆست و وەکوو برا هەوڵ بدەن بۆ ئەوەی چارەسەر بکرێ، لەبارەی دەسەڵاتەوە ئەمن بەش بەحاڵی خۆم پێم شەرم بووە وەرگرتنی پۆست لەحیزبی دیموکرات دا بەدەسەڵات بزانین بە هەموومان جێگای قەبرێکمان لەخاکی خۆمان لەژێر دەست دا نیە، دەسەڵاتی چی؟ پاشان کە سکرتێری حیزب بووم پێشنیاری ئەوەم کرد پەیڕەوی حیزب ڕێگە نەدا لەدوو خول زیاتر کەسێک سکرتێر بێ. ئەگەر ئاشقی دەسەڵات بوومایە چۆن ئەو پێشنیارەم دەکرد؟ کێشەی ئێمە لەسەر ئەوە بوو کە کادیرانی خوارەوە لەگەڵ سەرەوە بەیەک چاو سەیر بکرێ گوێیان لێ بگیرێ".

هاوڵاتی: برادەرانی تر دەڵێن ئێمە چەندین ساڵ کەمینە بووین، ڕازی بووین ئەوان زۆرینە بوون وودەسەڵات لەدەستی ئەوان دا بوو، کێشە نەبوو. بەڵام کە ئەوان بوونە زۆرینە ئێوە رازی نەبوون؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن ئارەزوو دەکەم ئەو برادەرانە ڕازی بن لە کەناڵێکی جیهانی یاخود ڕادیۆیەک یاخود بە ئامادەبونی خەڵکێکی زۆر قسە لەسەر ئەوە بکەین بزانین ئەوان کەمینەیەکی باشتر بوون لە ئێمە؟ یان ئێمە زۆرینەیەکی باشتر لەوان بووین؟ ئەگەر ئەوان ئامادە بن لەبەرامبەر خەڵک دا قسە بکەین، ئەمن ئامادەم، تاکوو ڕون بێتەوە ڕەفتاری ئێمە باشتر بووە یان هی ئەوان کەتوانیومانە یەکریزی بپارێزین، ئێمە لەبەر ئەوەی باوەڕمان بە یەکریزی هەبوو، حیزب دوولەت بوو، یەکمان خستەوە بۆماوەی دەساڵ وەک گلێنەی چاو پاراستمان ئەوانەی کەمینە بوون ئیمتیازاتی زۆرترمان دابوونێ".

هاوڵاتی: قسەیەک زۆر دووبارە دەکرێتەوە لەلایەن هەر دوو لاوە کە دەڵێن ئێمە زۆرینەین ئامارێکتان لەبەر دەست دایە تاکوو بزانن کام لاتان زۆرینەن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لەماوەی ڕابردوو لێرە سەرژمێری یەک کرا. لەلایەن ئیدارەی ناوچەکەوە دەرکەوت ئێمە لە دەوروبەری کۆیە دوو بەرابەری ئەوانین، دووسەد ماڵ بەسەد ماڵین کە زۆرینەی حیزب لەکۆیەیە. لە هەولێر ئەوان پەنجاوپێنج ماڵ بوون ئێمە چواردەماڵ بووین. زۆرینە و کەمینە گرنگ نیە، گرنگ ئەوەیە لە داهاتوو کێ دەتوانێ مەسەلە سیاسی یەکان بباتەوە؟"

هاوڵاتی: بەنیاز بوون کۆنگرە ببەستن. بۆ دواکەتن؟

سەرچاوە Serchawe

بەشی: دووهەم

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بڕیارمان داوە کۆنگرە دەبەستین، بەڵام کاتی دەوێ، کۆنگرە بەرۆژێک و دوو ڕۆژو هەفتەیەک نابەسترێ بەردەوامین و کاری بۆ دەکەین.

هاوڵاتی: ئێوە دەڵێن زۆربەی مومتەلەکاتی حیزب و پێداویستی یەکان ئەوان بردوویانە. چۆن کارەکانتان ڕادەپەڕێنن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: "ڕاستە لەبەر ئەوەی زۆرینەی کۆمیتەی ناوەندی ئەوان بوون شتەکان لەژێر دەستی ئەوان دا بوون و کەوتنە لای ئەوان، بەڵام ئێمە کاری خۆمان ڕادەپەڕێنین".

هاوڵاتی: هێلین قاسملوو دەڵێت دوای قاسملوو کەسێکی تری وەک ئەو هەڵ نەکەوتۆتەوە لەناو حیزبی دیموکرات و نەتوانراوە ڕابەرایەتیی حیزب بکرێت. گلەیی ئەوەش دەکات کە ئێوە لێی ناپرسنەوە. بۆ؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: "بەڵێ ڕاستە تاکوو ئێستا سەرکردەیەکی وەک قاسملوو دروست نەبۆتەوە لەنێو حزبی دیموکرات و جگە لە (پێشەوا قازی موحەممەد) سەرکردەی بەتواناتر پێشتریش نەبووە، بەڵام لەسەردەمی قاسملووش دا کێشە هەبووە. لەسەردەمی سکرتێریی ئەودا دوو جار لەت بون ڕووی داوە لەدوای ئەوەوە یەکجار لەت بوون هەبووە، ڕەنگە کەموکوڕی هەبووبێ، بەڵام بەردەوام ئەمن سەردانم کردوە (واتە هێلین قاسملوو) تەلەفۆنم بۆی کردوە لەوەیە هۆکاری ئەوە بێ ئەو لە دەرەوەیە و دوورە لەئێمە".

هاوڵاتی: دەنگۆی ئەوە هەیە لەگەڵ (پژاک) بەرەیەک پێک بهێنن ئێوەش بچنە شاخ بۆ خەباتی چەکداری. مەسەلەیەکی واتان باس کردوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن تاکوو ئێستا شتی وام نەبیستوە، بەڵام زەرووره هەموو حیزبەکانی ڕۆژهەڵات هاوپەیمانی یەکتربن. (پژاک) خۆی بە بەشێک لە پەکەکە دەزانێ، و حزووریشی هەیە نکوولیی لێ ناکرێ. ئێمە پەکەکەش ئاوا تەماشا دەکەین هەمیشە باوەڕمان بەوەش هەبووە کەپەکەکە گەورەترین هێزی کوردستانی یە لە گەورەترین بەشی کوردستان، هەوڵمان داوە پەیوەندیمان لەگەڵیان باش بێ".

هاوڵاتی: ئێستا کێشەی ئێران لەگەڵ ئەمریکا و ئەورووپا لەئارادایە. تاچەند لەگەڵ لێدانی ئێرانن؟

بەشی: دووهەم

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: "ئێمە ئەو بڕیارە نادەین لەبەر ئەوەی ئەمریکا بەقسەی ئێمە ناکا، بۆخۆی بڕیار دەدا. پێشمان خۆش نیە لانی کەم لە دەربڕینی بیروباوەڕی سیاسی دا، پێش ڕووداوەکان بکەوین

سەرچاوە: ماڵپەڕی هاوولاتی - ڕێکەوتی: ٢ی جوونی ٢٠٠٧

سەرچاوە
Serchawe

پێکگەیشتنی ئەمریکا و جمهوریی ئیسلامی زۆر کارێکی ئاسان نیە.

دیمانەی رادیۆی دەنگی کوردستان لەگەڵ بەڕێز مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە

ئەو دەوڵەتانە کە قازانجیان لە وەزعی عێراقدا کەوتۆتە مەترسییەوە، ئیستقراری عێراق وەکوو نموونەیەک لە رێژیمێکی تازە و نەوعێک دێموکراسی لەو مەنتەقەیەدا بە زەرەری خۆیان دەزانن

رۆژی دووشەممەی ٧ - ٣ - ١٣٨٦ هەر دووک وەڵاتی ئێران و ئەمریکا لە بەغدای پێتەختی وڵاتی عێراق بە شێوەی رەسمی پێکەوە دانیشتن و سەبارەت بە بارودۆخی ئەمنیی عێراق و کێشە پێوەندیدارەکانی هەر دوولا وتووێژ و دانوستانیان کرد. بۆ تێشکخستنەسەر لایەنەکانی ئەم دانیشتنە و دەرەنجامەکانی رادیۆی دەنگی کوردستان دیمانەیەکی لەگەڵ مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە پێکهێناوە. لەبەر گرنگیی ئەم دیمانەیە "کوردستان" بە پێویستی زانی دەقی ئەو دیمانەیە بخاتە بەرچاوی خوێنەرانی.

دەنگی کوردستان: بەڕێز مامۆستا! بەخێر بێن بۆ ستۆدیۆی رادیۆی دەنگی کوردستان. وەک ئاگادارن رۆژی دووشەممە حەوتی جۆزەردان دوو وڵاتی ئەمریکاو ئێران لە ئاستی سەفارەتەکانیان لە بەغدا کۆبوونەوە بۆئەوەی لەسەر هێندێک مەسائیل قسان بکەن. وەک راگەیەنەکان باسی لێوە دەکەن گۆیا زیاتری باسەکانیان و نیوەرۆکی باسەکانیان مەسائیلی ئەمنیەتیی عێراق و بارودۆخی ئێستای عێراق بووە. حەز دەکەین جەنابتان بیرو بۆچوونی خۆتان لەو بارەیەوە دەربڕن.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: سپاست دەکەم بۆ تەرتیبدانی ئەم وتووێژە. هەر لەو رێگەیەشەوە سڵاو لە گوێگرەکانتان دەکەم. بە باوەڕی من ئەو مەسەلەیە دوو جەنبەی هەیە بەشێکیان مەربووتە بە ئەمریکاییەکان. بە بێشک مەسەلەی ئەمنییەت لە عێراقدا بۆ وان موهیممەو ئەوەی ئەوان لە ئێرانی دەخوازن ئەوەیە کە کۆمەک بکا بە ئەمنییەت لەعێراقدا کە ئەگەر بیشیکەینە زمانییکی خۆمانە یانی دەست لە دەستێوەردان و خرابکاری لەعێراقدا هەڵبگرێ. بەڵام لایەنی ئێرانییش بە بێشک قازانج و مەنافیعی خۆی هەیە، زۆر مەعقوول نیە کە بڵێین لایەنی ئێرانی هەر دێ گوێ بۆ قسەکانی ئەمریکا رادەگرێ، بێ ئەوەی هیچ ئینتیزارێکی لەوی هەبێ. کەوابێ ئەوانیش حەتمەن داخوازییان هەن کە هەرچەند تا ئێستا ئیعلان نەکراون بەڵام هیچ مەنتیقێک نابینم لەوەیدا کە ئەوان حەتتا لەو یەکەمین دەوری وتووێژانەدا داخوازییەکانی

نەهێنـابێتە گـۆڕێ. بە بێشـک ئێرانـیـیەکـانیش داوای ئەمنییەتـی خۆیـان دەکەن، داوای قەتعـی ئەو خەتەرانە دەکەن کە لەلایەن ئەمریکا و هاوپەیمانەکانیەوە (بالقوە) لەسەر ئێرانێ هەن. کەوابێ دەبێ چاوەروان بین بـزانین دەوری دیکە هەیە بۆ ئەو وتووێژانە کە بە ئیحتیمالی زۆر هەم ئەمریکا رەنگە پێویستیی بە ئیدامەی ئەو وتـووێژانە هەبێ هەم بـۆ ئێرانیش سەرەڕای هەموو ئەو چاووڕاوانە کە دیکەن و خۆ بەزلزانین و هەڕەشەو گوڕەشانە ئیحتیاجیان بەوە هەیە کە لەگەڵ ئەمریکا و هاوپەیمانەکـانی بە جۆرێک لە جۆران ڕیک کەون و ئەو خەتەرانە کە لەسـەر خۆیـان ئیحساسی دەکەن رەفع بکەن. جا دەبێ بزانین وتووێژەکانی ئایندە چیان لێ شین دەبێتەوە، ئەووەختی پیاو زیاترو چاکتر دەتوانێ قەزاوەتی لەسەر بکا.

دەنگـی کوردسـتان: مامۆستا چەنـد رۆژ پێش ئەوەی وتووێژەکـان دەست پـێبکەن هێنـدێک لە بڵاوکـراوە کوردیـیەکـانی ئێـرە باسـیان لەوە کـرد کە ئێرانـیـیەکـان لە وتووێژەکانیـان لەگەڵ ئەمریکـاییـیەکـاندا بـاس لە مەحـددوودکردنەوەی چـالاکیی ئۆپۆزیسیۆنی کوردی رۆژهەڵاتی کوردستان دەکەن، پێتوایە ئەم دانیشتنانە لەو ئاستەدا بتوانێ کـاریگەرییەک بخـاتە سـەر چالاکیی ئەو هێزانە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن پێموایە پێکگەیشتنی ئەمریکا و جمهوریی ئیسلامی زۆر کارێکی ئاسان نیە. ئیختیلاف لە زۆر شتدا هەیە. بەبـاوەڕی مـن ئەوەی کە خواسـتەکان و داخوازەکـانی ئێـران لە ئەمریکـا هەر پێوەنـدی بە ئۆپۆزیسـیۆنی کـوردی و ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانەوە هەیە ڕەنگبێ لە تەحلیلی نەهاییدا پێوەنـدیی بە کوردی عێراقیشەوە هەبێ، چونکە بە پێچەوانەی ئەو ریابـازییە کە سـەرانی جمهـوریی ئیسـلامی دەینـوێنن بە هـیچ جـۆر لەو وەزعە کە لە کوردسـتانی باشـووریش پێکهـاتوە خۆشحاڵ و خۆشنوود نین، ئەگەر بۆیـان بکرێ کۆسپ دەخەنە سـەر ڕێـی مافەکـانی گەلـی کـورد لە کوردسـتانی عێـراقیش. کەوابێ ڕەنگبێ خۆشبینانە بێ یان واقیعبینانە نەبێ ئەگەر بڵێین لەگەڵ ئەمریکا دادەنیشێ وتـووێژ دەکـا. بەڵام مەسەلەی ئۆپۆزیسیۆن، ئەمن نـاڵێم بەتـایبەتی کـورد، ڕەنگبـێ سەحیحتر بـێ بەتـایبەتی بڵێین موجاهیـدین چونکی حەساسییەتیان بەوان پترە و ئەوانیش کە لە عێراق ژێر دەسەڵاتی حکوومەتی مەرکەزیدا دادەنیشن، حەتـمەن لەسـەر ئەوەش قسـان دەکەن. بەڵام مەسـەلەکە ئەوەیە کە ئەو تەفسیرانە چۆن دەبێ بە بێشـک پێکگەیشـتنی ئەمریکـا و ئێـران حەتـمەن بەسـتراوەتەوە بەوەی کە هەڵوێستی ئەمریکـا و دەوڵەتـی عێـراق بەرانـبەر بە ئۆپۆزیسـیۆنی ئێرانـی لە عیـراق چ دەبـێ. ئەو قسـەیە منـی وەبیر وتووێژێک خستەوە کە سـاڵی ١٩٧٥پێش ڕێککەوتنـی ئەلجەزایـر لەگەڵ محەممەدرەزاشا، پادشـای ئەو وەختـی ئێرانیـان کرد. خەبەرنگارێک لێـی پرسی کە خەڵکی پێیـوایە ئێـوە دەتـانەوێ موعـامەلە بە کوردەکـان بکەن، ئێـوە ئەو بیروبۆچـوونە چۆن لێکدەدەنەوە تا چەنـدە ئەوەی تەئییـد دەکەن یـان رەت دەکەنەوە؟ شـا گـوتی: خۆ ئێمە نامـانەوێ کوردەکـان بفرۆشین بەڵام وەختێک دوو تەرەف ڕێک دەکەون تەرەفی سێهەم شتێک هەر دەدۆڕێنـێ، کە بەداخەوە دیتمـان شتەکە زۆر لەوە زیـاتر بوو کەتەنیا شتێک بێ، بەڵکوو بەجارێک پشتی بزووتنەوەی کوردیان بەردا و لەواقیعدا لە پشتەوەڕا خەنجەریـان لـێ دا بە

جۆرێک کە بزووتنەوەی کورد مەجبوور بوو ئەگەر بۆ ماوەیەکی کورتیش بووە پاشەکشە بکاو نوشستێکی گەورەی بەسەردا هات. ئێستاش هەر وایە بە بێشک ئەگەر ئەمریک او ئێران رێک کەون حەتمەن ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی بە کورد و غەیرە کوردەوە رەنگبێ هێندێک موشکیلاتی بۆ بێتە پێشەوە. ئەو موشکیلاتەش هەر نەبێ جاروبار لە تاریخدا رووی داوە بەتایبەتی لە نێو دەوڵەتەکانی مەنتەقەدا کە تێکۆشەرانی لایەنی موقابیل بگرن و تەسلیمیان بکەنەوە و ئەوانە. بەڵام دەبێ چاوەڕوان بین ئەگەر ئەوان رێککەوتن هێندێک مەحدوودییەتیش بۆ ئۆپۆزیسیۆن بە کورد و غەیری کوردەوە بێتە پێشێ ئەگینا زۆر خۆشبینانە دەبێ زۆر ساویلکانە دەبێ کە بڵێین لەسەر ئەمنییەتی عێراق بێ ئەوەی لەو بارەوە ئەوان هیچ شەرتێک هیچ داخوازییەک بێننە گۆڕێ رێک دەکەون.

دەنگی کوردستان: **مامۆستا! دوای ٢٧ ساڵ پێموابێ ئەوە یەکەم دانیشتنە ئێران و ئەمریکا بە شێوەی رەسمی و بە ئاشکرا دەیکەن. هێندێک لە چاوەدێرانی سیاسی ئەم دانیشتنانە بەگشتی وا لێکدەدەنەوە ئەوە کە نەوعێکی دەستەوەستانی و زەبوونیی ئەمریکا و نەوعێک ئیمتیازدانی ئەمریکا بە ئێرانە چونکە ئێران رۆڵێکی کارای هەیە لە تێکدانی سەقامگیریی عێراقدا؟**

عەبدوڵلا حەسەنزادە: لەو بارەیەوە ئەمن هێندێک نەزەرم هەیە ئەوەڵەن ڕەنگە ئەمە بەرەسمی و بە ئیعلان کردن یەکەمین دانیشتنیان بێ بەڵام یەکەمین دانیشتنی بەینی ئەمریکا و ئێرانی نیە، داستانی ئێران کۆنترامان لەبیرە کەسەرەڕای ئەو شیعارانەی کە ئێران دەیدان سیلاح و وەسایلی یەدەکیی هەواپەیماکانی لە ئەمریکا دەکڕی، لەشەڕی فەلەستین و ئیسرائیلدا لە لوبنان ئەو چەکانە کە ئیسرائیل بە غەنیمەتی گرتبوون لە فەلەستینییەکان، ئێران وەکوو شتێکی هەڕاجی بە قیمەتێکی زۆر هەرزان لێی کڕینەوە لەگەڵ ئەوە زۆریشی شیعار بەنەفعی فەلەستینییەکان دەدا. کەوابێ جاری دیکە دانیشتوون، یان لە زەمانی رەئیس جمهووریی کلینتوندا مادلین ئۆڵبرایت لەواقێعدا ئیمتیازێکی زۆر گەورەیدا بەئێران کەگوتی وەختی خۆی خەتای ئەمریکا بووە کەحکوومەتی موسەددیق رووخاوەو عوزری بۆ ئێران هێنایەوە. ئەوانە هەموو ئیمتیازاتێک بوون کەدراون بە ئێران. ئێستاش کە باسی دەستەوەستانی دەکرێ ئەمن پێموابێ ئەوە کەمێک موبالەغەی تێدایەو واقیعبینانە نیە ئەمریکا دەستەوەستان نیە. ئەمریکا ئەگەر بیهەوێ بکەوێتە شەڕێکی سەختەوە ڕەنگە ئیستاش بتوانێ یان بەسێ حەفتە یان بەدوو حەفتە جمهووریی ئیسلامیی ئێران وەکوو رێژیمێک دوچاری شکستێکی گەورە بکا، بەڵام، بە بێشک ئەمریکا موشکیلاتی جیددیی لەعێراقدا هەیە. لەوبارەیەوە دەبێ بڵێین ئەمریکا موشکیلی هەیە نەک ئەوە دەستەوەستانە یان زەلیل و زەبوونە لە موقابیل جمهووریی ئیسلامیدا. لە عەینی حاڵیشدا واقێعبینانە نیە ئەگەر ئێمە پێمان وابێ موشکیلاتێک کە بۆ ئەمریکا یان بۆ دەوڵەتی عێراق پێکدێ هەمووی ئی جمهووریی ئیسلامییە. نەخەیر پاشماوەکانی رێژیمی پێشووی عێراق، عەناسیری مەربووت بەئەلقاعیدە، ئەو دەوڵەتانە کەمەنافیعیان لەوەزعی عێراقدا

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

کەوتـۆتە خەتەرەوە، ئیستقراری عێـراق وەکـوو نمـوونەیەک لە ڕێژیمێکـی تـازەو نەوعێـک دێموکراسـی لەو مەنتـەقەیەدا بەزەرەری خۆیان دەزانن. ئەوانە هەموویان دەتوانن کاریگەر بن لە تێکدانی وەزعی عێراقدا بەڵام بە بێشک هەر وەکوو ئێوە باستان کرد ئێران چ بیهەوێ نەخشی بـاش یـاری بکـا چ بیهەوێ تێکبدا دەستی زۆر دەڕوا، چونکی ئەوەڵەن دەوڵەتێکی گەورەیە بمـانەوێ و نەمـانەوێ دەوڵەتێکی گەورەیە. لەپاشان لە هەمـوو بـارێکەوە دەستی دەڕوا و یەکێک لەو ئیمتیـازانە کەئێران هەیەتی ئەوەیە کە لەبـاری مەزهەبیەوە پێوەندییەکی نیزیکی لەگەڵ بەشی زۆری کۆمەڵی عێـراق هەیە. تەنـانەت بەشێکی بەرچاو لە کوردەکـانیش لەبـاری مەزهەبییەوە شیعەن و نزیکایەتییـان لەگەڵ ئێران هەیە. بـۆیە شانسی ئەوەی کە وەکوو گوتت بە موسبەت یان بە مەنفی لە عێراق و بەتایبەتی لە بەشی شیعەی عێراقدا نەخش بـازی بکـا ئەو شانسەی لە سەرێیە.

دەنگی کوردستان: وەکوو دوایین پرسیار خودی عیراقـیەکـان زۆر چـاوەڕوانییەکی ئەوتۆیـان لەو دانیشتنانە نەبـوو. بەڵام وەکوو دەسپێکی لێکنزیکبوونەوەی ئەو دوو وڵاتە باسیان لێ کردوون بۆ نموونە وشیار زێباری باسی ئەوە دەکا کە ئێمە هیچ پێمان وانیە موعجیزەیەک روو بدا بەڵام فۆرمولی ئەمنییەتیی عێراق پێتانوایە بەچی دەتوانێ ئاکامی باشی لێ بکەوێتەوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەوەی بەڕێز کاک هوشیار زێباری گـوتی شتێکی زۆر واقیعبینـانەیە، نـاکرێ دوو ڕێـژیم پـاش نزیـک بە ٢٨ سـاڵ دوژمنـایەتی و لێـکدووری و ئەوانە دانیشـن لەیەک جەلەسـەدا بە نەتیجەیەکـی تەواو بگەن و مـوعجیزە بخـوڵقێ. شتی وا مومکین نیە. بەڵام وەکوو دەستپێکردن وەکـوو هەنگاوی یەکەم پێمـوایە هیچیـان ئیزهـاری نـاڕەزایەتییـان لـێنەکرد، پێیان وایە موسبەتە. لەپاشان پێموایە گوتم ئەمنیەتـی عێراق تەنیـا بەرێککەوتـن لەگەڵ ئێرانـی پێکنـایە، یـانی تەواو نابێ، یان تەئمین نـابێ. بە بـاوەڕی من تەئمینـی ئەمنیەت لە عێراق پێویستیی بەوە هەیە کە عێـراق تەئکیـدێکی زیـاتر بکاتەوە لەسەر ئەو شتەی کە پێیدەڵێن ئاشتبوونەوەی نیشتمانی. ئەو هێـزانەی کە عێراقـدا کـار دەکەن بەشێکیان ڕەنگبـێ خـاریجی و بێگـانە بـن یەک لەوان ئێرانییەکـانن بەڵام بەشێکیشـیان ئەو هێـزانن کە لەعیـراق هەن و خەڵکـی عێـراقن و بەجۆرێک لەجۆران ناڕازین، هەر وەکوو دەوڵەتی عێراق و مەسئوولینی دەوڵەتی عێراق زۆر جار گوتوویانە پێموایە بەشێکی زۆریان کە دەگەڵ تیرۆریستەکان و ئەوانە نەبێ کە سەر بە ئەلقاعیدەن، دەگەڵ ئەوانی دیکە دەبـێ وتـووێژ بکەن و سەعی بکەن ئاشتبوونەوەیەکی نیشتمانی و ئەوەی پێـێ دەڵـێن موسـالەحەیەکی نیشتمانی، ئەوە بکەن، ڕەنگە ئەوە تەنیـا رێگەی تەئمینکردنی ئەمنییەت بە تەواوی لە عێراقدا بێ. ئەگینـا ئەگەر ئینکـاری لایەنەکـانی دیکە بکرێ لەگەڵ ئێـرانیش ئاشت بێنەوە، ئێرانیش دەست لە دەستێوەردانی عێراق هەڵبگرێ ئەوە تەنیا کافی نـابێ بۆ تەئمینی ئەمنییەت لەو وڵاتەدا.

سەرچاوە: ڕۆژنامەی کوردستان ژمارە: ٤٦٤ - ڕێکەوتی ١٨ی جوونی ٢٠٠٧

سەرچاوە
Serchawe

مامۆستا حەسەنزادە لە وتوویژ لەگەڵ رادیۆی دەنگی کوردستاندا:

نەباسی ئەوەم کردوە کە وتووێژمان لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هەیە و نە باسی ئەوەم کردوە وتوویژ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی دەکەین

دەنگی کوردستان: بەڕێز مامۆستا! ماوەیەک لەمەوپێش نووسەری لاوی کورد کاک عیرفان قانیعیفەرد چاوپێکەوتنی لەگەڵ جەنابتان پێکهێناوە، سەبارەت بە هێندێک مەسەلەی مێژووی سیاسی، بەڕێز قانیعیفەرد چەند ڕۆژێک لەوە پێش نووسینێکی سەبارەت بەو چاوپێکەوتنە لەگەڵ بەڕێزتان بڵاو کردۆتەوە کە باسی هێندێک مەسەلەی کردوە کە هێندێک جەنجاڵی لە نێو ماڵپەڕە کوردیەکاندا پێکهێناوە. باسەکە زیاتر ئەوەیە کە دەبێ بەڕێزتان باستان لە وتوویژ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی کردبێ. تکایە ئەگەر دەکرێ لەو پێوەندیەدا رای خۆتان دەرببڕن.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: سڵاو لەئێوە و لەڕێگای ئێوەشەوە سڵاو لەگوێگرانی رادیۆی دەنگی کوردستان، پێش هەموو شتێک دەبێ بڵێم کە وتووێژی من دەگەڵ کاک عیرفان قانیعیفەرد ئەوەندەی من ئاگام لێیە بڵاو نەبۆتەوە، ئەوەی کە بڵاو بۆتەوە وتارێکە یا بڵێین پێشەکییەکە کە بۆ بڵاوکردنەوەی ئەو وتووێژەی من کە نزیک بە هەفتەیەک لەوە پێش کاک عیرفان بڵاوی کردۆتەوە. ئەوە هەروەک باستان کرد جاروجەنجاڵی تەبیلغاتی یان سیاسیی لێ ساز بوو. زۆر کەس بەتەلەفوون لەمیدیاکانەوە قسەیان دەگەڵ من کردو پرسیاریان لێکردم. جوابی من تەنیا ئەوەندە بوو کە ئەو وتووێژە بڵاو نەبۆتەوە، هەتاکوو وتووێژەکە بڵاو نەبێتەوە و نەی بینم قسەیەکم بۆ کردن نیە، وەختێکی بڵاو بۆوە، ئەو وەختی قسەی خۆمی لەسەر دەکەم.

بەڵام بەداخەوە (ڕەنگە ئەوە گلەیی‌یەکیش بێ لە میدیای کوردی) بێ ئەوەی ئەمن بڵێم شتێکم هەیە یان دەگەڵ ئەوەی کە من تەئکید دەکەم قسەیەکەم بۆگوتن نیە ئەوشتانەی کەدەڵێی مەیانڵێن بڵاویان دەکەنەوە. لەئاکامدا وا دیار بوو فشارێک هاتبووە سەر ئەو دۆستە، کاک عیرفانی قانیعیفەرد، پەیامێکی بەئیمەیل ناردبوو کەمن خراپەیەکم نەکردوە، کەچی ئەتۆ وەدرۆت خستوومەتەوە. حەتا نووسیبووی کە ئەمن تووشی کێشە بووم نامەوێ کەلیمەکە بەتەواوی بڵێم، ئەمنیش،ئیمەیلێکم بۆ کرد گوتم تەنیا شتێک کە تا ئەمڕۆ گوتوومە و نووسیومە ئەو ئیمەیلەیە کە پێمخۆشە دەقاودەق بیخوێنمەوە. پاش سڵاو نووسیومە کە "من لەهیچ جێیەک جەنابتم وەدرۆ نەخستۆتەوە چەندکەس تەلەفونیان بۆکردووم جوابم ئەوە بووە کە چونکە

بەشی: دووهەم

وتـووێژەکەم نەدیـوە هیچ قسەیەکم نیە، ئەگەر دیتم و خوێنـدمەوە ئەودەم قسـەی لەسـەر دەکەم. ئەوەی بـۆ خۆشت بـۆت ناردووم، وتـووێژەکە نییە تەنیـا قسـەی خـۆت یـان ڕیپۆتـاژێک لەسەر دیدارەکەیە" بەڵام وادیـارە کـاک عیرفـان کە بۆخـۆی کەوتۆتە ژێر فشـارێک لە تەرەف خوێنەرانی ئەووتـارەوە بـۆ ئەوەی لەژێر ئەوفشـارە نەجـاتی بێ پەیـامەکەی منی کـردۆتە فارسی و کەمێکیش ئـازادی کـردوە بەفارسی لەڕۆژنامەکـان و سـایتەکاندا بڵاوی کـردۆتەوە. دەنـا ئەمن هیچ شتێکم نەداوە بەسـایتان هیچ شتێکم نەداوە بە ڕۆژنامەکـان و ئەمە یەکەمجـارە کە دەمهەوێ بەرەسمی لەسـەر ئەوە قسە بکەم و جوابی پرسیـارێک بدەمەوە.

لەسـەر ئەوەی کە مـن لەگەڵ عیرفـانی قـانیعیفەرد باسـی وتـووێژم کـردوە یـان نەمکـردوە ئەوەنـدە دەڵـێم کە ئەمـن لەو وتووێژەدا نەباسی ئەوەم کردوە کە وتووێژمـان لەگەڵ کۆمـاری ئیسلامی هەیە نەباسـی ئەوەم کردوە لەگەڵ کۆمـاری ئیسلامی وتووێژ دەکەین بەڵام وەکوو پرەنسیپ، وەکوو ئوسوول هێندێک شتم باس کـردوە کە ئێستێش باسیـان دەکەم. باسـەکە ئەوەیە کەئێمە لەسەرەتـای هەڵگیرسانی بزووتنەوەی چەکدارانەی قۆنـاغی ئەخیرمـانەوە کە لە سـاڵی ١٣٥٨وە دەست پـێدەکا هەتـا ئێستا هەمیشە نەزەرمان وابووە (وەکوو حیزبی دێموکرات) کەمەسەلەی کوردستـان ڕێگەچـارەی نیزامیـی نیەو شێوەی خەبـاتی چەکدارانە بۆ حیزبی دێموکرات و میللەتی کورد شێوەیەکی دڵخوازانە نیە بەڵکوو شێوەیەکە ڕێژیمەکـان بەسـەر بـزووتنەوەی کـوردیدا دەسـەپێنن. گوتـوومە و ئیستـاش دەیڵـێمەوە کە ئـێمە پێمـانوایە وەکـوو بـاوەڕ و وەکـوو پرەنسیپ کە ڕێگاچـارەی ئاشتیخوازانە تەنیـا ڕێگـای چارەسەری مەسـەلەی کـوردە. بەڕێگـای نیزامی‌دا، نەدەوڵەت دەتـوانی کـوردان وا لـێبکـا واز لە داخوازەکانیـان بێنن، نەمیللەتی کوردیش دەتوانی مافەکانی لە دەوڵەت بستێنێ، یـان خـاکەکەی لە بەشێک لە کوردستـان لە دەوڵەتەکەی بستێنێتەوە و دەوڵەتی سەربەخۆی تێدا دامەزرێنێ. کەوابێ ڕێگـای سەحیح بۆ چارەی ئەو مەسەلەیە ڕێگاچـارەی وتووێژە بەو شەرتەی ئەو وتووێژە، وتووێژێکی ئوسوولی بێ، لەو بـارەشەوە ئەمن زۆر بەدرێژی وارید بووم کە گوتـوومە هەر وەک لەپێش‌دا گوتـوتراوە شتی تـازە نیە، هەموو قسەکانم ڕەنگە لەوێدا نەگوتبن، لێرەدا قسـەکانی خـۆم دەکەم. پێمـان وابـووە کە وتـووێژ دەگەڵ دەوڵەتـی کۆمـاری ئیسلامی یـان هەر دەوڵەتێک کە لەسـەر کـار بـێ لە ئێرانـدا شـتێکی ڕەوایە و بەشێکە لە خەبـات بەو شەرتەی ئەو وتووێژە لەسەر داخوازەکانی میللەتی کورد بێ، ئەو وتـووێژ عەلەنـی بـێ، ئاشکرا بـێ، هیچ شتێک لەخەڵکی کوردستان نەشارینەوە، ئەو وتووێژە بە بەشداریی لایەنی سێیەم بێ. گوتوومانە کە ئێمە نە لە تـاران وتووێژ دەکەین نە لە کوردستان وتووێژ دەکەین، چونکی بـاوەڕمـان بە کۆمـاری ئیسلامی نیە و تەجرەبەی تـاڵمـان لەسـەری هەیە، دەمـــانەوێ لە وڵاتێکـــی بێگـــانە کە هەر دووکمـــان لەســـەری ڕێکـــدەکەوین بەئـاگـــاداریی دەوڵەتـــی ئەو وڵاتە و بەپارێزگـاریی پۆلیسی ئەو وڵاتە وتـووێژ بکەیـن. حەتتـا وەختـی خـۆی گوتوومـانە کە ئـێمە داوا دەکەیـن وتووێژێک کە دەیکەیـن هەمووی بە کاسیت و بە ویـدیۆ تۆمـار بکـرێ هەر دوو لامـان نوسخەمان هەبـێ یـانی تەواوی ئەو شتـانەمان بـاس کـردوە. ئیـدی ئەوە کە ئـێمە ئێستـا وتووێژمـان هەیە یـان ئـێمە وەک حیزبی دێمـوکرات وتـووێژ دەکەیـن باسـی شتی ئـاوام

سەرچاوە Serchawe

نەکردووە عەکسی ئەوە، هەموو وەختێک باوەڕم وایە کە ئێمە بۆ خۆمان بەتەنیا وەک حیزبی دێموکرات دروست نیە واریدی موزاکەرە لەگەڵ دەوڵەتی کۆماری ئیسلامی بین چونکی ئێمە تەنیا هێزی سەرسەحنەی تێکۆشانی ئازادیخوازانەی میللەتی کورد لە کوردستانی ئێران نیین. هێزی دیکەی سیاسی هەن و دەبێ هەموویان بەسەر یەکەوە بن.

ئەمن پێمخۆشە لێرەدا بۆ یەکەمجار نەهێنی‌یەک - بدرکێنم کەچونکە شتەکە جیددی نەبوو لەگەڵ هیچ کەسم تائێستا نەهێناوەتە گۆڕێ بەڵام نزیک بەپێنج مانگ پێش ئێستا کەمێک زیاتر یان کەمترە هیچ موهیم نیە - دۆستێک هاتبوو بە پەیامێکەوە لەتەرەف وەزارەتێکی کۆماری ئیسلامی‌یەوە (ئێمە هەموو وەختێکیش گوتوومانە وتووێژ لەگەڵ کوللی کۆماری ئیسلامی دەکەین نەک لەگەڵ وەزارەتێکی لەگەڵ شەخسیەتێکی لەگەڵ ئیدارەیەکی). ئەوە کە جاری دیکەش هاتبوو پەیامێکی ئاوای پێ بوو کە ئێمە وەختی خۆی داوای وتووێژمان کردو سەرنەکەوت بەڵام ئێستا ئێمە حازرین لەگەڵ حیزبی دێموکراتی کوردستان وتووێژ بکەین. ئەمن گوتم ئێمە وەک حیزبی دێموکرات بەتەنیا واریدی وتووێژ نابین. چونکی ئێمە تەنیا حیزبی سیاسیی مەیدانەکە نیین. ئەوان ئەگەر راست دەکەن و باوەڕیان بەحەللی ئاشتیخوازانەی مەسەلەی کورد هەیە با ئیعلان بکەن، ئەوەختە هێزە سیاسییەکانی میللەتی کوردیش لەنێو خۆیاندا قسە دەکەن و دڵنیام وتووێژێکی جیددی هیچیان رەدناکەنەوەو هەیئەتێک بە نوێنەرایەتی لەنێو هەموو ڕێکخراوە کوردی‌یەکان یان لەنێو بەشی عومدەیاندا ساز دەبێ ئەو وەختی وتووێژیان لەگەڵ دەکەین. کەوابێ ئەمن باسی وتووێژی خۆمانم بە تەنیا نەکردوە ئێستێش باوەڕم بەوە نیە کە هێزێک لە هەلومەرجی ئێستای ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا هەقی هەیە یان دەتوانێ بە تەنێ وتووێژ بکا و ئەو وتووێژە سەرکەوتوو بێ حەتتا ئەگەر حوسنی نییەتی دەوڵەتیشی تێدابێ.

دەنگی کوردستان: بەڕێز ماموستا! لە بەشێکی دیکەی نووسینەکەی کاک عیرفاندا هاتوە کە باس لە مەسەلەی کێشەی کورد و دەوڵەتی ناوەندی دەکا، دەبێ جەنابت گوتبێتت یانی ڕۆژهەڵاتی کوردستانت بە ئوستانێک دانابێ کە گوتبیتیان زۆر ساویکانە و منداڵانەیە کە ئێمە باس لە جیابوونەوەی ئوستانێک لە ئێرانی بکەین؟ حەز دەکەین ڕوونکردنەوەیەکتان هەبێ لەسەری.

عەبدوڵلا حەسەنزادە: لە تەواوی ئەو وتووێژەدا وشەی ئوستان بە زمانی مندا نەهاتوە حەتتا وەکوو باسکردنیش، ئەسڵەن وشەی ئوستانم بەزماندا نەهاتوە و بەڵکوو باسی پڕەنسیپەکەم کردوە، باسی ئەوەم کردوە کە ئەگەر میللەتی کورد لەوڵاتی خۆماندا لەئێران هەموو ماف و ئازادییەکانی هەبن بیر لەوە ناکەمەوە کە خەڵکی کورد بیهەوێ لەئێران جیا ببێتەوە کە ئەگەر تەماشای نەقشەی ئێران دەکەی وەکوو پەراوێزێکی چووکەڵە بەداوێنی بەشێک لە نەخشەی ئێرانەوە کوردستان هەیە. ئەو بەشە بۆ دەیهەوێ لەئێران جودا وەبێ ئەوە شتێکی شاراوە نیە. هەر ئەو ڕۆژانە لە ساڵیادی شەهیدبوونی د. قاسملووی

بەشی: دووهەم

ئەمردا ئەمن کەقسەم کرد (ڕۆژی ٢٢ی پووشپەڕ) لەوێدا ئەمن گوتوومە کەئەمن باوەڕم وایەو وابیردەکەمەوە کە حیزبی دیموکراتی کوردستان وەکوو حیزب باوەڕی وایە میللەتی کورد یەک میللەتە لەت کراوە. ئەو لەتبوونە لە خاریجی ئیرادەی میللەتی کورد بووە. هەقی میللەتی کوردە داوابکا بۆ یەکگرتنەوەی ئەو وڵاتەو ئەو میللەتەی. بەڵام لەعەینی حاڵدا هەروەکوو ئیشارەم بە ئاموژگارییەکان و سیاسەتەکان و ڕێبازەکانی د. قاسملوو کرد ئەوە هیچ ناتەبایی لەگەڵ ئەوە نیە کەمەسەلەی کورد لەچوارچێوەی ئەو وڵاتەدا چارەسەر بێ. ئەمن ئێستاش دەڵێم ئێران ئێرانی هەمووانە، ئەگەر هەموو خاوەنی مافی بەرابەرن، ئەگەر کەس هاونیشتمانی دەرەجە یەک و کەس هاونیشتمانی دەرەجە دوو نیە و هەموو هاونیشتمانی حقووقیەکسانن، نە کورد نە بلووچ و نە ئازەری و نە هیچ میللەتێکی دیکە نایهەوێ لەئێرانی جودا وەبێ بەتایبەتی ئێمە لەدەورانێکدا دەژیین کەوڵاتانی ئازادو سەربەخۆ دەیانهەوێ لە یەک وڵاتدا بژین و پێکەوە بن. وڵاتانی دیکە نایانهەوێ لەت بن بەڵام ئەگەر کابرا لە وڵاتەکەی خۆیدا میوانە بێگانەیە ڕەنگە بەرەو ئەوە بچێ کە بڵێ ماڵەکەی خۆم جودا دەکەمەوە.

کوردستانی ئێران لە نێو چوار ئوستاندایە، ئیلام، کرماشان، کوردستان و ئەوە کە پێی دەڵێن ئازەربایجانی غەربی لە روانگەی منەوە کوردستان کوردستانە ئیستێ لە تەقسیماتی جوغرافیاییدا کردوویانەتە ٤ ئوستان، سبەینێ بیکەنە ٢ ئوستان، بیکەنە ٦ ئوستان، ئەوە هیچ لە مەسەلەکە ناگۆڕێ. کوردستان کوردستانە و دەبێ وەکوو واحیدێک لە چوارچێوەی ئێراندا سەیری بکرێ لە هەر جۆرە چارەسەرێکی مەسەلەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا.

دەنگی کوردستان: بەڕێز مامۆستا! مەسەلەیەکی دیکەش هەر لەو پێوەندییەدا ئەوەیە کە جەنابت باسی ئەوەت کردوە کە من ئامادەم بیروبۆچوونی خۆم دەربڕم تەنانەت ئامادەم لەگەڵ ڕۆژنامەکانی "کیهان" و "رسالت" وتووێژ بکەم جا ئەمە مناقشەیەکی توندی دروست کردوە و هێندێک کەس و لایەن دەیانهەوێ کە زەقی کەنەوە کە دەبێ کفرێک کرابێ، لەم پێوەندییەدا دەمانهەوێ تەوزیحاتی جەنابت ببیسین؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: پێمخۆشە ئەوە بڵێم کە ئەو بەشە لە وتووێژێکدا نەبوو کە بە ڕێکۆردێر تۆمار دەکرا، دوای نانخواردن دانیشتبووین و قسەمان دەکرد هەروا عادی ئەمن قسەیەکی وام کردوە بەڵام باسی ریسالەتم هەر بەدەمدا نەهاتوە گوتم حازرم دەگەڵ کیهانیش موساحەبە بکەم جا لێرەدا مەسەلەکە بەمجۆرە دێتە پێش کەهێندێک کەس یان هێندێک لایەن یان هێندێک ڕەسانەی خەبەری بیانهەوێ لەوە بۆخۆیان نانێک پەیدا بکەن ئەوە شتێکی دیکەیە. دەنا ئەوە چ عەیبێکی تێدا هەیە؟ مەسەلەن ئەگەر ئەمن دەگەڵ ڕۆژنامەیەکی ئێراقی، تورکی، سعوودی، کووەیتی، میسری، فەرانسەیی، رووسی، ئینگلیسی، ئەمریکایی، ئیسرائیلی موساحەبە بکەم کەس نالێ بۆ دەیکەی ئەدی باشە بۆ لەگەڵ ڕۆژنامەیەکی ئێرانی کە ئی

وڵاتی مەیە بۆ عەیب و عارە، هیچ ئیرادێکی تێدانیە. ئەمن دەمهەوێ قسەی خۆم بکەم بە تایبەتی ئێستا ئێمە ڕۆژنامەیەکمان هەیە ڕۆژنامەی کوردستان کەمانگی دووجار دەردەچێ. ڕەنگە چەند دە نوسخەی یان چەند سەد نوسخەی بە قاچاخی لێ بگاتە دەستی خەلکی کوردستان لەشار یان لەدێ، لەو حاڵەدا کەیهان ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانەیە کە هەزاران نوسخەی لەڕۆژدا بەئازادی لێ دەچێتە هەموو شارەکانی کوردستان و هەموو شارەکانی ئێران و بەشێکی زۆر لە دێهاتی ئێران و کوردستان کە وابێ ئەوە چ عەیبێکی تێدا هەیە؟

لە پاشان با بڵێین ئێمە ئۆپۆزیسیۆنین، بەڵام دوکتور قاسملوو دوو ساڵ تەقریبەن ئەوەندەی کە قسەمان لەگەڵ دەوڵەتی مەرکەزی هەبوو، ساڵو نیوێک بوو، دووساڵ بوو، چەند بوو هەوڵی دا بۆ ئەوەی نیو سەعات یان ئەگەر بکرێ سەعاتێک ڕێگای بدەن لەرادیۆ تەلەفیزیۆن قسە بۆ خەڵکی ئێران بکا. بۆ ئەوەی هەموو خەڵکی ئێران بزانن میللەتی کورد و حیزبی دێموکراتی کوردستان چیان دەوێ. لەوە زیاتریش ئێمە لەحاڵی خەباتی چەکدارانەدا بووین، لەشەڕی ٣ مانگەی ساڵی ١٣٥٨دا لە هەموو بەشەکانی کوردستان کە حزووری پێشمەرگەی تێدا هەبوو شەڕی زۆر سەخت لەئارادا بوو بەڵام د. قاسملوو لە ئاخرین نوقتەی حدوودی بەینی ئێران و عێراق لەشوێنێکی زۆر دوورکەوتوو کە پێیاندەگوت ئاشی پشکاوێ لەگەڵ خەبەرنیگاری کەیهان و ئیتیلاعات موساحەبەی دەکرد ئەوە چ ئیرادێکی تیدا هەیە؟ ئێستاش دەڵێم پێمخۆشە رادیۆ تەلەفیزیۆنی ئێران، هی هەر جێیەکی دیکە بێ ڕۆژنامەی هەر جێیەکی بێ تەنیا بەو شەرتە ئەو سەداقەتە هەبێ ئەو عیززەتە هەبێ کە پەیامی من و قسەی من وەک ئەوەی هەیە ئاوا بڵاو بکەنەوە موساحەبەیان لەگەڵ بکەم.

زۆریشم پێخۆشە ئەو وتووێژە کە موقەددەمەی بۆ ساز کراوە بڵاو بکرێتەوە. بەڵام ئەمن داوا لە عیرفانی قانیعیفەرد دەکەم کە ئەم وتووێژە بەدەنگیش بڵاوبکاتەوە. چونکە لەتەرجەمەدا رەنگە دیققەتی تەواو بەخەرج نەدرێ، رەنگە حاڵیبوون لە عیبارەتەکان بۆ من بۆ کەسێکی دیکە فەرقی هەبێ. ئەوە دەقەکەی هەیە لەسەر ویبلاگی خۆی یان لەسەر سایتێکی دیکە بڵاوی بکاتەوەو خەڵک بزانێ. دیارە ئەگەر لەوێدا ئیشتبایەکەم کردبێ، شتێکم گوتبێ کەپێچەوانەی رەئیی خۆم بێ خەیر، پێچەوانەی ویستی میللەتی کورد بێ زۆر بە ئازایەتییەوە دەڵێم ئەوە ئیشتیبا بووە. بەڵام ئەوەندەی فکر دەکەمەوە شتێکم وەبیرنایە کەلێی پەشیمان ببمەوە چونکە ئەوە نەزەراتی خۆمە گوتوومە، وەکوو خۆشم ئەو وتووێژەم کردوە و زیاتر وەکوو بڵێین وەک نوێنەری حیزبی دێموکراتیش قسەم نەکردوە بەڵام دیسانەکە ئەگەر شتیکی تێدا بوو پێچەوانەی حیزبی دێموکرات ئەو ئازایەتییە لە خۆمدا شک دەبەم کە بە دەنگی بەرز بڵێم ئەوە غەڵەت بووە.

دەنگی کوردستان: بەڕێز مامۆستا! عەبدوڵڵا حەسەنزادە زۆر جار باسی ئەوەی کردوە کە حەز ناکات ئێران وەک عێراقی لێ-بێت تەنانەت لەو وتووێژەشدا لە نووسراوەکەی کاک عیرفانیشدا باسی کراوە کە گۆیا ئەوە هێندێک شتی دروست کردوە یا

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

ئەوەی کە نەخەیر، پێیان خۆش نیە ئێران برووخێ، نەخەیر ئەوە بە جۆرێکی دیکە بیر دەکەنەوە، حەز ئەکەین خوێندنەوەی ئەوەی ناتهەوێ وەکوو عێراقی لێ بێ بۆمان باس بکەی؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن ئەندامی حیزبێکم کە شوعاری ڕووخاندنی کۆماری ئیسلامیی هەیە ناشمهەوێ داوای لێبووردن لە جمهوریی ئیسلامی بکەم هەررۆژێک جمهوریی ئیسلامی منی دەست کەوێ مەعلوومە تەکلیفی وی لەگەڵ من چیە. کەوابێ ئەوە مەسەلەیەک نیە. مەعلوومە ئەمن خوازیاری لەبەین چوونی سیستمی کۆماری ئیسلامیم، نیزامەکە، نەک لەبەین چوونی ئینسانەکان. ئەمن ئینسانکوژ نیم و حەزیش لەخوێنڕشتن و خوێنڕژان و خەڵک کوشتن ناکەم، بەڵام لەبەینچوونی جمهوریی ئیسلامی ئارەزو و خواستی منە. کەوابێ ئەوە لەلایەکە، بەڵام بەڵێ هەموو وەختێک گوتوومە ئێستاش دەڵێم نە پێمخۆشە تاران وەک بەغدای لێبێ، نەپێمخۆشە کرماشان وەکوو کەرکووکێ ببینم، نەپێمخۆشەو حەز دەکەم ورمێ ببێتە موسڵی ئێستا، نەپێمخۆشە هیچ پایتەختێک لە هیچ جێی دنیایەو هیچ شارێک لەهیچ جێی دنیایە تووشی وێرانی و کوشتارو مەرگ و ماڵوێرانی ببێ و ببێتە مەیدانی تاختوتازی هێزە تیرۆریستییەکان و هێزی ئەملاوئەولاو لەوێدا بەشەڕ بێن. بەڵێ ئەوە بە گوناح نازانم شتیکە کە گوتوومە و ئێستاش دەیڵێم هەر ئارەزوو ناکەم شەڕو ئینسان کوشتن و ئینسانکوژران لە هیچ جێی دنیادا بەرقەرار ببێ. ئەوەی بە گوناح نازانم و حازرم مەسئوولییەتی ئەو قسانەم ئیستاش هەر قبووڵ بکەم.

دەنگی کوردستان: **بەڵێ مامۆستا! وەک دوایین پرسیار ئێستە لەو دەرفەتە کەڵک وەردەگرین حەز دەکەین بگەڕێینەوە بۆ ئەو ئوسوول و پرەنسیپانەی کە حیزبی دێموکراتی کوردستان بەتایبەت ئێستا ئەگەر شتێک هاتە پێش بە ناوی وتووێژ کە بکرێ حەز ئەکەین ئەو ئوسوول و پرەنسیپانەی کە حیزبی دێموکرات دیاری کردوە دیسان لە زمان جەنابتەوە ببیسین؟**

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: کۆماری ئیسلامی باوەڕی بەچارەسەری ئاشتیخوازانەی مەسەلەی کورد نیە، باوەڕی بەحەللی ئاشتیخوازانەی هیچ مەسەلەیەک نیە. ئەگەر رۆژێک لەرۆژان لەهەر مەسەلەیەکی نێوخۆیی یان نێونەتەوەییدا مل رابکێشێ ئەوە لەو وەختەدایە کە ناچارە، کە هیوادارم تووشی ئەو ناچارییە ببێ. بەڵام بەهەر سوورەت وەکوو پرەنسیپ ئێمە دوێنێ و پێرێ قسەیەکی تازەمان لەسەر پرەنسیپەکانی وتووێژ نەکردوە بەڵام باوەڕمان بەسیاسەتەکان و بەبڕیارەکانی پێشووی حیزبی دێموکراتی کوردستان هەیە مەگەر بڕیارێک دەورانی بەسەر چووبێ کەحەقمان هەیە بیگۆڕین، چون ئێمە نابێ هەر لە رابردوودا بژیین، دەبێ لەعەسری خۆماندا بژیین. ئەوە بەجێی خۆی. جا ئەو پرەنسیپانە بەباوەڕی من لەسەر جێی خۆیانن موزاکەرە رەت ناکەینەوە موزاکەرە شێوەیەکە لەخەبات هیچ شەڕێک لەدنیادا بەبێ موزاکەرە تەواو نابێ. شەڕ بەو شێوەیە تەواو دەبێ یان یەکێک لەدوو تەرەف ئەوی دیکە لەبەین بەرێ، بەچووکیدا بێنێ، یان دانیشن لەسەر مێزی وتووێژ. شەری نێوان میللەتان و نێوان دەوڵەتان تەماشا بکە هەموو بە قوناغێکی ئاوادا تێپەڕیون. بەڵام ئەو وتووێژە

بەشی: دووهەم

وەکوو لەپێشدا گوتم، دەبێ لەسەر داخوازەکانی میللەتی کوردی بکەین مەسەلەن نەواری وتووێژەکانی ڤیەن کە دوکتور قاسملوو تێیدا شەهید بوو و گوێم لێگرتوە (ئەوە) وتووێژ نیە. وتوویژ ئەوەیە بێین بڵێین میللەتی کورد داخوازەکانی چیە و دەوڵەت تا چئەندازە ئامادەیە جوابی موسبەت بەو داخوازانە بداتەوە. گوتوومانە وتوویژ لەگەڵ کوللی حاکمییەت بێ نەک لەگەڵ ئەم جەناح و ئەو جەناح و ئەم وەزیر، لەگەڵ کوللی حاکمییەت بێ. بەئاشکرا بێ. بەوەساتەتی لایەنی سێیەم بێ کە ئەگەر سازمانی میلەلی موتتەحید بێ باشترە. دەنا دەوڵەتێکی خاریجی بێ لەوڵاتێکی خاریجی بێ. بەسەراحەت هەموو جارێکی گوتوومانە ئێمە حازر نیین بێین لەتاران وتووێژ بکەین و حەڤیشمانە، چونکە ئیوە سکرتێری ئێمەو رێبەری ئێمەتان بانگ کرد بۆ وتووێژو لەوێ تیرۆرتان کرد. کەوابێ باوەڕمان پێتان نیە. باشە گوتوومانە دەبێ بەئاگاداریی دەوڵەتێک بێ لەژێر حیفازەتی پۆلیسی دەوڵەتێکی خاریجیدا بێ، تەنانەت وەکوو گوتم هەر دوو لامان تۆماری بکەین، هەر دوو لامان لە ئیختیارماندا بێ.

بەڵام جگە لەوە شتێکی کە زۆر پێویستە دووبارە تەئکیدی لەسەر بکەینەوە ئەوەیە کە ئەمڕۆ لە کوردستان هیچ هێزێکی کوردی و یەک لەوان حیزبی دێموکرات بۆی نیە خۆی بە ساحەبی قەزیەی کورد بزانێ و خۆی بەساحەبی کوردستان بزانی و بە تەنێ خۆی لەگەڵ دەوڵەتی جمهووریی ئیسلامی یان دەوڵەتێکی کە ئیحتمالەن لە ئایەندەدا بێتە سەرکار بە تەرەف بزانێ،. بەڵێ ئەمن ئێستاش باوەڕم بە وتوویژ هەیە، بەڵام بەو ئوسوولە کە سەعی بکەین هەموو هێزە کوردییەکان تێیدا بەشدار بن. ئەگەر لەملا و لەولا یەکێک حازر نەبوو ئەویش بەتایبەتی لەو هێزانە کە ڕەنگە هێزی زۆر گەورە نەبن و هێزی ئەسیل نەبن شتێکی دیکەیە، دەنا دەبێ هەموویانی تێدا بەشدار بن و وتوویژ بە تاوان نازانم. هێندێک کەس ڕەنگە وا مەسەلەکە مەترەح بکەن کە کۆماری ئیسلامی لەحاڵی رووخاندایەو بۆ باسی وتوویژ دەکەن، ئێمە داوای وتووێژمان نەکردوە. ئێمە دەڵێین ئەگەر وتوویژ هەبێ قەبووڵی دەکەین. لە پاشانیش ئەمن ئارەزوو دەکەم ئەو قسانەی کە خەڵک دەیکەن و هێندێک کەس دەیانکەن راست بن و کۆماری ئیسلامی قەت مانگێکی دیکە لەسەرکار نەمێنێ، بەڵام بەشبەحاڵی خۆم رووخانی رێژیم ئاوا بەنیزیک نابینم کە بڵێم بە دوو مانگی دیکە دەرووخێ تا بڵێم بۆ دوو مانگ بۆ وتووێژی لەگەڵ بکەین؟ نەخەیر، کۆماری ئیسلامی ئیستا پێمان خۆش بێ و پێمان ناخۆش بێ فەرقی نیە، پێی لەسەر لێوی قەبری نیە. کەوابێ کە داوای چارەسەری ئاشتیخوازانەی کرد بۆ میللەتی کوردو بۆ هێزە سیاسییەکانی دروست نیە کە بڵێن ئێمە خۆمان لەوە لادەدەین. مەرحوومی دوکتور قاسملوو زۆر جار دیگوت ئەگەر ئێمە وتووێژی ئاشتیخوازانە رەد کەینەوە دوو نەتیجەی لێوەردەگیرێ، یەکێکیان ئەوەیە کە قسەکانی کۆماری ئیسلامی راست دەردەچن کەگویا ئێمە بەتەحریکی بێگانە دەستمانداوەتە چەکو دیفاعی چەکدارانە دەکەین، یەکی دیکە ئەوەیە کەخەڵکەکەمان لێمان تووڕە دەبێ! چەند ساڵە شەڕە خەڵک کوڕی دەکوژرێ کەس ئیعترازی بەمە نەکردوە کە بۆچی ئەو شەڕەتان دەست پێکردوە و کوڕی مە بەکوشت دەدەن. بەڵام ئەگەر دەوڵەت بڵێ موزاکەرە دەکەین و حیزبی دێموکرات و هێزە سیاسییەکانی کورد بڵێن نایکەین ئەووەختی خەڵک دەڵێ

بەشی: دووهەم

باشە کورِی ئێمە بۆ بەکوشت دەدەن؟ لەحاڵێکدا دەوڵەت حازرە وتووێژی ئاشتیخوازانە بکا.

دەنگی کوردستان: مامۆستا گیان زۆر سپاست دەکەم

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمنیش سپاستان دەکەم مووەففەق بن

ئەم وتووێژە ٢٨ی ٤ی ١٣٨٦ لە رادیۆی دەنگی کوردستان بڵاو بۆتەوە

سەرچاوە: ڕۆژنامەی کوردستان ژمارە: ٤٦٧ - ڕێکەوتی: ٥ی ئاگۆستی ٢٠٠٧

بەشی: دووهەم

"ئاوارە" هاوڕێی ڕێگای ژیان و خەبات، ئەو کەسەی قەت لەبیرم ناچێ

دیمانەیەک لە گەڵ بەڕێز مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە، سەبارەت بە شەهید مەلا ئاوارە

دیمانە: شلێر حەسەنپوور

دیمانەیەک لە گەڵ بەڕێز و تێکۆشەر مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە، یەکێک لە تێکۆشەرە سیاسییە ناودارەکانی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان سەبارەت بە ژیان و بە سەرهاتی سەرکردەیەکی شەهیدی کورد مامۆستا ئەحمەد شڵماشی ناسراو بە مەلا ئاوارە.

٣٨ ساڵ بە سەر لە سێدارەدانی ڕۆڵەی هەڵکەوتووی گەل خەباتکاری ڕێگای ئازادیی کوردستان، یەکێک لە سەرکردە ناودارەکانی جووڵانەوەی ساڵەکانی ٤٦ - ٤٧ی هەتاویی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بە ناوی مەلا ئەحمەد شڵماشی ناسراو بە مەلا ئاوارە تێپەڕی، بە پێویستم زانی بۆ ڕێزلێنان لە خزمەت و خەباتی شەهید مەلا ئاوارە و شەهیدانی ئەو جووڵانەوەیە لە نێزیکەوە کۆمەڵێک لە هاوڕێیان و کەس و کاری ئەو شەهیدە پایەبەرزەی گەلەکەمان کە لەو کات و سەردەمەدا لە گەڵی ژیاون بە سەر بکەمەوە، و بە هاوکاریی ئەو بەڕێزانە هێندێک تیشکمان خستبێتە سەر ژیان و تێکۆشانی شەهید مەلا ئاوارەی هەرگیز نەمر. لەو پەیوەندییەدا بە هەلم زانی چەند پرسیارێک ئاراستەی بەڕێز مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە بکەم بۆ زیاتر ناساندنی شەهید مەلا ئاوارە.

پرسیار: بەڕێز مامۆستا دەکرێ بۆمان باس بکەی کە لە کوێ و لە چ ساڵێکدا شەهید مەلا ئاوارەتان بۆ یەکەم جار چاو پێکەوت و هەروەها تیشک بخەیە سەر شێوەی هەڵسوکەوتی ئەو شەهیدە هەرگیز نەمرەی گەلەکەمان؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: "ئاوارە" هاوڕێی ڕێگای ژیان و خەبات، ئەو کەسەی قەت لەبیرم ناچێ دووربەدوور ناوی یەکترمان بیستبوو، ئەو چی منی بەدڵ دا چوو بوو نازانم و بەداخەوە لە نێویشماندا نەماوە لێی بپرسم. بەڵام شتێک کە دووراودوور، مەلا ئەحمەدی شڵماشیی لەلای من خۆشەویست کردبوو ئەوە بوو کە دەیانگوت فەقێیەکی زۆر زیرەکە، زۆر بە ئەدەب و ئەخلاقە و زۆریش قسە خۆش و مەشرەفخۆشە. ئاخرو ئۆخری پاییزی ساڵی ١٣٣٤ (١٩٥٥) لە گوندی "بێشاسپ"ی ناوچەی

سوێسنایەتی (ناوچەی سەردەشت) قیسمەت و نسیبمان وێک کەوت. ئەو لەوێ دەی خوێند و ئەمن بە سەفەر چووم. وەک دەیان ساڵ بێ یەکتر بناسین باوەشمان بە یەکدا کرد و یەکترمان ماچ کرد، بە چەند سەعات وا رموودەی یەکتر بووین کە ساغ بووینەوە ئەمنیش بە زاراوەی فەقێیایەتی "جێگا وەخوازم" مامۆستای ئاوەدانی فەقێی تەواوی لە خزمەت بوون و راگرتنی منی کەمێک لەبەر گران بوو. بەڵام مەلا ئەحمەد پێی داگرت و ئەویش دڵی نەهات قسەی بشکێنێ. رەفیقە فەقێیەکانی دیکەش زۆریان پێ خۆش بوو و تەنانەت گوتیان بەشەنانی خۆمانی دەدەینێ و وەختی دەرسی خۆشمانی لەگەڵ بەش دەکەین. بەهەرحاڵ مامۆستا قسەی پێ نەما و دامەزرام.

وەسبەینێ ڕا چوومەوە شوێنی پێشووم ئەسبابەکانم بێنم. ئەمە زاراوەی نێو فەقێیان بوو. دەنا ئەسبابی چی؟ لێفەیەک کە هەم رایەخ بوو هەم پێخەف، دوو کتێبی شڕو شەپەتووڕ، "بوخچە"یەکی یەک میتری کە کتێب و "لیباس"ە! زیادییەکانمی تێدابوون، و ئاوێ بێنەو دەستان بشۆ. مەلا ئەحمەد بۆخۆی لەگەڵم هات گوتی ئەسبابەکانت لەگەڵ هەڵدەگرم. گوتم کاکی خۆم چیم لەگەڵ هەڵدەگری؟ باری پشیلەیەکی شەل نابن. گوتی حەتمەن دێم. تومەز دەترسا پەژیوان بمەوە یان پەژیوانم بکەنەوە. بەڵێ بووینە هاوڕێی فەقێیەتی. هەردووکمان یەک کتێبمان دەخوێند. بەڵام ئەو کەمێک لە پێش منەوە بوو. بە تەمەنیش دوو تا سێ ساڵ لەمن گەورەتر بوو. خوێندنیش چ عەرز کەم. ڕۆژێ دوو جار، جارێ نیو سەعات تا ٤٠ دەقیقە دەرسمان دەخوێند و شەوانەش دەوری سەعاتێک موتاڵای دەرسی ڕۆژی دواترمان دەکرد. ئیدی وەختمان بەتاڵ بوو، یان بەزاراوەی ئەمڕۆ ئازاد بوو. کەچی قەت لێمان نەدەبڕا، شەو و ڕۆژ پێکەوە بووین، قسەمان دەکرد، بەسەرهاتمان بۆ یەکتر دەگێڕایەوە، بوخچەی دڵمان بۆ یەکتر دەکردەوە، دەردی دڵمان دەکرد و سەرمان بە هەموو مەسەلەیەکەوە گەرم دەکرد. زۆر جار پاش چراکوژانەوەش بە تاریکێ و بە سرتە (لەبەر هاوڕێکانمان) قسەمان دەکرد هەتا خەو بەلای دا دەبردین.

سەیر ئەوە بوو هەردووکمان ئەندامی حیزبی دێموکرات بووین. بەڵام وا گۆش کرابووین هەتا دەورانی پێشمەرگایەتیی مەلا ئەحمەد کە ئێستا ببووە مەلا ئاوارە هەرگیز لەلای یەکتر نەمان درکاند کە ئەندامی حیزبین، هەرچەند بە ڕاشکاوی هەموو شتێکمان لەلای یەکتر دەگوت متمانەی تەواومان پێک هەبوو.

گەڕیدەیی و ماڵ بەکۆڵیی خوێندنی فەقێیایەتی لێکی جیا کردینەوە و بۆ ماوەی چەند ساڵ لێک دابڕاین. وەختێک بیستم وازی لە خوێندن هێناوە و ڕووی کردۆتە کاسبی و خەریکی کڕین و فرۆشتنی توتنە، ئەویش توتن لە ئێران و ڕاستیش لە ناوچەی سەردەشت کە بۆخۆی لە شیعری "هاواری توتنەوانێکی ناوچەی سەردەشت"دا لە هەموو کەس باشتری ناسیوە و ناساندوە. دواتر ئاگادار بووم کە قاچاغ بووە، وەک زۆر کەسی دیکە پەنای بردۆتە بەر کوردستانی گەرمێن، لانکی خەباتی کوردایەتی و لە نیزیک مەکتەبی سیاسیی پارتی دێموکراتی کوردستان گیرساوەتەوە.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

ساڵ هات و ساڵ رابرد، بەهاری ساڵی ١٣٤١ ئەمن کە خوێندنی مەلایەتیم تەواو کردبوو لە گوندی شیوەسەڵی ناوچەی سوێسنایەتی بوومە "مەلا". لەگەڵ ئەوەی ئێستا مەلا ئەحمەد کە ببووە مەلا ئاوارە لە عیراق دەژیا و لە چاوی رێژیمی پاشایەتی‌یەوە ناوبردنیشی قاچاغ بوو، ناوی و یادی و باسی رەفتارە جوانەکانی و قسە شیرینەکانی نوقڵی هەموو مەجلیسان بوو. لە ژیانمدا کەسێکی دیکەی وام نەدیوە کە ئەوەندە خۆشەویستی هەمووان بێ. هەر لە دەورانی خوێندنی دا خەڵکی هەموو ئاوایی‌یەکانی ناوچە بە ئاوات بوون مەلا ئەحمەدی شڵماشی لە دێیەکەیان بخوێنێ. بۆیە لەگەڵ هەرکەس دادەنیشتم ئەگەر دەرفەت هەبایە باسی ئاوارە دەکرا و بە تاسەوە یادی دەکرایەوە.

کەوتینە ساڵی ١٣٤٢ (١٩٦٣) مەلا ئاوارە سەروسۆراغی پەیدا بۆوە. بەڵام ئەم جارەیان نە فەقێ بوو نە مەلا و نە تووتنکڕ و تووتن فرۆش. ئەم جارە کادری حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو. ئەویش چ کادرێک؟ خۆشەویستی هەمووان، جێی متمانەی هەمووان و میوانی ماڵی هەمووان. ئەی لەو هەموو فیداکاری و سەبر و سیکەدانەیە!! جاری وابووە چەند رۆژ لە گۆشەی کۆنەکادێنێک و تەنانەت شوێنی حەوانەوەی مەڕومالات دا ماوەتەوە، بێ‌ئەوەی کەس هەست بە بوونی لەو شوێنە بکا یان کەس گلەیی لێ ببیسێ یان نێوچاوانی بە گرژی ببینێ. سەیر ئەوە بوو هەموو کاتێک ئاگای لە رووداوەکانی سەرانسەری ناوچەی سەردەشت هەبوو. چونکە رایەڵکەیەکی وای پێک هێنابوو کە هەرچی رووی دابایە پێی دەگەیشتەوە و لێی خەبەردار دەبوو. زۆربەی زۆریش بە تاقی تەنیا بە خۆی و بڕنۆیەکی درێژ و دوو قەد فیشەکدانەوە دەگەڕا. ئیدی لەشکر و مەفرەزە و جبەخانەی بەدواوە نەبوو، بەڵکە وەک ماسی لە دەریای میللەتەکەی دا دەژیا و باکی لە هیچ نەبوو. تەنانەت جارێکیان لەبیرمە لە ماڵی جووتیارێک میوان بوو کە دەستەیەک ژاندارم بە دێی وەربوون و ئەمنیش لەلای بووم. سەعات نیزیک دوازدەی نیوەڕۆی رۆژێکی سەرەتای بەهار بوو. هەموومان نیگەران بووین کە بەدوای ئاوارەدا بگەڕێن. بۆیە ئەومان بە جلێکی شڕ و قوڕاوی کاسبکارێکەوە وەدەر نا و ئەمنیش تفەنگ و فیشەکدانەکەیم لەبن جلوبەرگی مەلایەتی دا شاردەوە و لە ئاوەدانی وەدەر کەوتم و تەحویلم دانەوە.

ئەو ساڵانە گوزەران تا ساڵی ١٣٤٦ (١٩٤٦) ساڵی سەرهەڵدانی بزووتنەوە چەکدارییە هەژدە مانگی‌یەکەی بەشێک لە تێکۆشەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کە ناوی "کۆمیتەی شۆرشگێری حیزبی دێموکراتی کوردستان"یان لەسەر خۆیان دانابوو. هێندێک پێشهات بۆ پێشمەرگەکانی حیزبی دێموکرات لە کوردستانی گەرمێن هاتنە پێش کە بە جۆرێک بەدگومانیی لەلای کاربەدەستانی بزووتنەوەی کورد لەو بەشەی کوردستان بەرامبەر بەو هاوڕێیانە دروست کرد. بۆیە پێش نوێ بوونەوەی ساڵی ١٣٤٦ (١٩٦٧) لە نێو هێندێک لە پێشمەرگەکان و تەنانەت کادرەکانیشدا بیری گەڕانەوە بۆ ئێران و هەڵگیرساندنی "شۆرشی چەکداری" گەرای بەست. بەڵام مەلا ئاوارەی ورد و بە بیر دژی ئەو بۆچوونە بوو. لە نامەیەک دا کە بۆ منی ناردبوو نووسیبووی حەتمەن ئاگاداری کە ماوەیەکە مقۆمقۆی شۆرشی چەکداری سەری هەڵداوە. شۆرشی چەکداری

سەرچاوە
Serchawe

بەبێ چەک، شۆرشی چەکداری بەبێ تەشکیلاتی پتەو، شۆرشی چەکداری بەبێ پشتی جەبهە و... تکایە بە هەر جۆر بۆت دەکرێ هەوڵ بدە ئەو خەیاڵە لە سەری کەسانی نیزیک خۆت بەریە دەر.

کەچی رەوتی رووداوەکان بە جۆرێک چووە پێش کە نە ئەو کارێکی لە دەست هات، نە ئەمن و نە هیچ کەسی دڵسۆز بۆ ئەوەی بزووتنەوەیەکی ناوەخت و ئامادە نەکراو هەڵ نەگیرسێ. نێوەڕاستی مانگی جۆزەردانی ١٣٤٦ بوو یادداشتێکی چەند دێڕیم لە مەلا ئاوارەوە بۆ هات کە نووسیبووی نیزیک بە پەنجا کەس لەو رەزانەی پشتی گوندەکەتانین. تکایە نان و پێخۆرمان بۆ بنێرە و بەیانی بۆخۆشت سەرمان بدە. دەوری سەعات سێی پاش نیوەشەو بوو کە نامەکەی گەیشت. چەند کەسی باوەڕپێکراوم لە خەو هەستاندن و کارەکەم بۆ باس کردن، پێش دنیاڕووناک بوون بەشی زیاتر لە ١٠٠ کەس نان و پێخۆر و قەندوچایان خڕکردەوە و بۆیان بردن. بەیانی پێش تاوهەڵات بۆخۆشم چووم، دیتم جگە لە نیگابانەکان دوو دوو و سێ سێ هەرچەند کەس لەبن دەوەنێک نووستوون و لە حاڵی حەسانەوەدان، دواتر کە هەستان دیتم شەهید سولەیمانی موعینی (فایق) چەند کەسی دیکە لە ئەندامانی رێبەری و کادرەکان لەگەڵن و زوو تێیان گەیاندم کە بە یەکجاری گەڕاونەوە. کە پرسیم نیازی چییان هەیە گوتیان لە کوردستانی عیراق جێمان پێ لێژ بووە و ناشمانەوێ خۆمان تەسلیمی دەوڵەتی عیراق بکەین. بۆیە هاتووینەوە لە وڵاتی خۆمان بحاوێینەوە هەتا دەکوژرێین و نیازی شۆرشی چەکدارانەشمان نیە.

کەچی بە پێچەوانەی بەرنامەی خۆیان نەک شۆرشی چەکداری بەڵام زۆر زوو بەربەرەکانییەکی چەکدارانەیان بەسەردا سەپا. رێژیمی پاشایەتی کە هەستی بە گەڕانەوەیان کردبوو، شیووڕۆڵ و چیاوچۆلی بە جاش و ژاندارم و جاسووس و خۆفرۆش لێ تەنین و کەوتە راونانیان. بە ناچار لە زۆر جێگا تووشی تێکهەڵچوونی چەکدارانە بوون. هەرچەند ئەو راپەڕینە ئامادە نەکرابوو و بەسەر تێکۆشەرانی دێموکرات و گەلی کورددا سەپابوو، بەڵام بەڕاستی هەردوو لا قارەمانەتییان نواند و حەماسەیان خوڵقاند. زۆر جار هێزێکی دە پازدە کەسیی پێشمەرگە لەگەڵ سەدان چەکداری دوژمن بەرەوڕوو دەبوون کە بە تۆپخانە و هێلی کۆپتێر و تازەترین چەکی شەڕ تەیار بوون. کەچی بوێرانە بەرەنگاریان دەبوونەوە، زیانی قورسیان لە هێزەکانی دوژمن دەدا و سەربەرزانە خۆیان لە گەمارۆی دوژمن رزگار دەکرد. دیارە لەو شەڕانەدا بە داخەوە پۆلێک لە باشترین کادر و پێشمەرگەکانی دێموکراتیش گیانیان لەدەست دا کە هەریەکەیان بۆ بزووتنەوەی کورد سەرمایەیەک بوون و لەدەستچوونیان بەڕاستی خەسارێکی گەورە بوو.

شتی زۆر جێگای شانازی پشتیوانیی کۆمەڵانی خەڵک لە تێکۆشەرانی دێموکرات بوو. لەگەڵ ئەوەی بەکرێگیراوانی دەوڵەت هەموو رەفتارێکی دژی ئینسانییان دژی ئەو خەڵکە بەکار دێنا. بەڵام قەت پشتیان لە پشتیوانیی رۆڵەکانیان سارد نەبۆوە.

بەشی: دووهەم

لە هەر جێگایەک هەستیان بە بوونی پێشمەرگە کردبایە نان و پێخۆرو بەرگ و پێڵاو و فیشەک و بە کورتی پێویستییەکانی خۆڕاگرتنیان پێ دەگەیاندن. تەنانەت لە جەنگەی شەڕ و بەرەبەرەکانی و ئاگربارانیش دا کیژ و لاوانی چاونەترس و بە ئەمەگی کورد نانی تازە و دۆی سارد و چای گەرمیان بۆ دەگەیاندنە سەنگەر و هێندەی دیکە وره و باوەڕ و متمانەیان پێ دەبەخشین.

بەڕاستی دەوڵەتی گەورە و گرانی حەمەڕەزاشا ترسی ڕێ نیشتبوو. چونکە ئەوان توانیبوویان "جزیرەی ئارام"ی حەمەڕەزاشا بشلەژێنن و گۆمی مەندی بەرهەمی زەبروزەنگی ژاندارمە بشلەقێنن. لەو نێوەدا نەخشی مەلا ئاوارە تایبەتی بوو. ئەو ئێستاش هەر لە نێو دەریای بێ بڕانەوەی گەلی خۆی دا دەژیا. جاری وابوو سێ شەوان لە یەک ئاوایی دا دەمایەوە، بەڵام جگە لە کەسانی تایبەتی هەموو کەس پێی وابوو ڕۆیشتوە و دووریش ڕۆیشتوە. شێوەی جوانی بۆ نهێنیکاری دادێنان و دوژمن نەیدەتوانی شوێنی هەڵگرێ. زۆر کەمیش وابوو لە دووسێ کەس زیاتری بە دەورەوە بێ، هەر لەوکاتەدا چواردەوری هێزی پارێزەر واتە هێزی لە بڕانەوە نەهاتووی خەڵک بوو. جارێکیان ئەفسەرێکی پایەبەرز کە فەرماندەی گشتیی عەمەلیات دژی شۆرشگێرانی کورد بوو، بە زەبوونی پێی لەوە نابوو کە بەدەست مەلا ئاوارەوە داماوە، چونکە هەرچی دەکا ناتوانێ شوێنی هەڵگرێ. گوتبووی شەوێ لە هەر دێیەک بێ بەیانی دەزانین، بەڵام ناتوانین بزانین شەوی دواتر لە کوێ دەبێ تا بتوانین گەمارۆی بدەین.

هەر ئەمەش بووە هۆی ئەوە کە دوژمن بۆ لە داوخستنی مەلا ئاوارە بە هاوکاریی چەند بەکرێگیراوێک پیلانێک رێک بخەن کە مەلا ئاوارە بێ ئەوەی بی هەوێ، دوو شەو لە جێگایەک وەمێنێ. پیلانەکە بەم جۆرە بوو: خەڵک زۆر جار کێشە کۆمەڵایەتییەکانیان دەبردە لای مەلا ئاوارە کە بۆیان چارەسەر بکا. بۆ لە داوخستنی ئاوارە راست لەو ڕێگایە کەلک وەردەگرن: کێشەیەکی زەوی و زار دەبەنە لای ئاوارە کە چارەسەریان بۆ بدۆزێتەوە و کارەکەش وا ڕێک دەخەن کە دوو لایەنی کێشەکە رێک نەکەون هەتا ڕۆژ ڕووناک دەبێ. لەو کاتەش دا بەناوی دڵسۆزی ڕێگا نادەن مەلا ئاوارە لە ئاوایی بچێتە دەر چونکە بەردەوام هێلی کۆپتێر بەسەر هەموو ناوچەکەدا دەگەڕا و مەترسیی ئاشکرابوونی زۆر بوو. لەولاشەوە خەبەر دەدەن کە هێزێکی پۆشتەوپەرداخی دوژمن بێن دەوری گوندی "دیوالان" بگرن و بەو زمانەی کە کاربەدەستە فێڵباز و ناپاکەکان دەیزانن داوای لێ بکەن خۆی تەسلیم بکا. هێندێک دەڵێن دەرمانداو کراوە و بە بێهۆشی گیراوە، بەڵام نامەیەکی کە پاش گەمارۆدرانی بۆ پێشمەرگەکانی نووسیبوو نیشانی دەدا کە ئەوە راست نیە. بەهەرحاڵ خەیانەتی پێ کرا و بە دەهۆ لەداو خرا و بە بارەقەڵڵایەکی دوژمن فرۆشرا.

پرسیار: **کاریگەریی گیران و شەهیدکرانی مەلا ئاوارە، لە نێو خەڵک و تێکۆشەران دا چۆن بوو؟**

بەشی: دووهەم

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: گیرانی مەلا ئاوارە و هاوڕێکانی: مەلا کەچە، موحەممەدی وەتمان چاوشین و فەقێ رەحمان بۆ هاوڕێکانی و بۆ هەموو خەڵکی کوردستان بەتایبەتی خەڵکی ناوچەی سەردەشت ڕووداوێکی دڵتەزێن بوو لە بواری سیاسیدا حیزبی دێموکرات ڕێبەری زاناتر و بەئەزموونتر لە ئاوارەی هەبوون. بەڵام هیچ زیادمان نەگوتوە ئەگەر بڵێین ئەم حیزبە تا ئێستاش نە کادرێکی وا خۆشەویست و نە کادرێکی تەشکیلاتیی وا کارامە و لێزان و بە ئەزموونی بەخۆیەوە دیوە. هەر ئەوەندە بەسە کە بزانین پاش تێکشکانی بزووتنەوە چەکدارانەکەی ساڵانی ٤٧ - ١٣٤٦ خەڵکێکی زۆر لە ناوچەی سەردەشت گیران. بەڵام لەسەر کەسیان سابیت نەبوو کە ئەندامی حیزبی دێموکراتن. ئەمەش ئاکامی ڕێنوێنییە تەشکیلاتییەکانی ئاوارە بوو کە فێری کردبوون چۆن هەموو بەڵگەیەک لە دەست وێڕاگەیشتنی پۆلیس بپارێزن.

پرسیار: دوای ئەوە گەلانی ئێران و کوردستان لە ڕێژیمی پەهلەوی ڕاپەرین، حیزبی دێمۆکرات وەک حیزبێکی خاوەن پێگە لە نێو کۆمەڵ دا زۆر زوو بەشی هەرە زۆری کوردستانی خستە ژێر کۆنترۆڵی خۆی، هۆی چی بوو کە ئەو کەسانەی شکی ئەوەیان لە سەر بوو کە شەهید مەلا ئاوارەیان لە داو خستبوو موحاکەمە نەکران؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: شتێکی زۆر تاڵ ئەوەیە کە تاوانبارانی داستانی دیواڵان وەک بەرزەکی بانان بۆی دەرچوون و ئێستاش بە سزای خۆیان نەگەیشتن. تەنانەت تاوانبارە بنەڕەتییەکان بێ ئەوەی لێیان بپرسرێتەوە و حوکمی گەلیان بەسەردا بدرێ بە مردنی سروشتی سەریان نایەوە کە ناوبردنیان لێرەدا هیچ سوودێکی نیە. ڕەنگە ئێمە لە حیزبی دێموکرات دا ئەو پاساوە بێنینەوە کە دەرفەتەکە کەم بوو، سەنەد و بەڵگەی دادگاپەسەند لەبەر دەست دا نەبوون و وێ ڕانەگەیشتین پەروەندەیان بۆ ڕێک خەین و بیان دەینە دەستی عەداڵەت. بەڵام ئازایانە دەبێ قبووڵ بکەین خەمسارد بووین و بەرامبەر بە خائینانێک کە باشترین ڕۆڵەکانی ئەم گەلەیان خستە داوی دوژمنەوە هیچمان نەکرد، تەنانەت بۆ حەوتوویەکیش دەست بەسەرمان نەکردن. بەو ئاواتە کە ئەمە دوا کەمتەرخەمیی بەرپرسان بەرامبەر بە خائینانی گەل و نیشتمان بێ.

پرسیار: بەڕێز مامۆستا، شەهید مەلا ئاوارە چەندین شێعری شۆڕشگێری و ئەدەبی لە دوای خۆی بە جێ هێشتوون کە لەو کات و سەردەمەدا ویردی سەر زمانی خەڵکی ناوچە و بە تایبەت جووتیاران بوو، لەم بوارەدا جەنابت چۆن دەڕوانیە نووسینەکانی مەلا ئاوارە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەجێیە باسێکیش لەوە بکەم کە مەلا ئاوارە هەروەک تێکۆشەرو نیشتمانپارێزێکی گەورە بوو، ئەدیبێکی ناسک خەیاڵیش بوو. نامەوێ بڵێم شاعیرێکی گەورەی وەک خانی و نالی و هەژار و هێمن و... بوو. هەر ئەوەندە دەڵێم عاشقی ئەدەبیات و بەتایبەتی شیعر بوو. بۆ دەربڕینی هەستی خۆی و دەردی خەڵکیش زۆر جار پەنای بۆ هۆنراوە دەبرد.

سەرچاوە Serchawe

بەشی: دووهەم

چونکە دەیزانی بەشی زۆری خەڵکەکەی نەخوێندەوارن و لە زمانی هۆنراوە باشتر حاڵی دەبن. بەڕاستییش شاعیری هەژاران بوو. شێعرەکانی کەمن، بەڵام ئەوەی هەن هەموویان لە خزمەتی ئامانجەکانی خۆی و دەرخستنی دەردو مەینەتی خەڵکەکەی دان. باسەکەم درێژ بۆوە. بۆیە حەز ناکەم لەو بارەیەوە زۆرتر بدوێم. بەڵام بەجێ دەبێ ئەگەر شیعری بەناوبانگی "هاواری تووتنەوانێکی ناوچەی سەردەشت" وەک نموونەیەکی بەرچاوی هۆنراوە نیشتمانی‌یەکانی بەدوای ئەم باسەدا بڵاو بکرێتەوە.

یادی بەخێر، رووحی شاد و رێگای خەباتی پڕ رێبوار.

بەرێز مامۆستا زۆر سوپاس بۆ ئەو کاتەی کە پێت داین و سەرکەوتنت بە ئاوات دەخوازم.

سەرچاوە: ماڵپەری گیارەنگ - رێکەوتی: ١ی سێپتەمبەری ٢٠٠٧

وتووێژی بڵاو کراوەی ئینتێرنیتیی "تلاش" لەگەڵ عەبدوڵڵا حەسەنزادە

و: بێژان

تلاش: بەڕیز حەسەنزادە بەر لە هێنانەگۆڕی هەر پرسیارێک دەبێ ئەوە بڵێم ئێمە ماوەیەکی تا رادەیەک زۆرە دەمانەوێ پێوەندیت پێوە بکەین و وتووێژێکت لەگەڵ دا پێک بێنین. لە راستیدا هەر دوای تیرۆرکرانی نەمر شەرەفکەندی و هاوڕێیانی کە ئێوە بۆ ماوەیەک بەرپرسایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانتان - ئەگەر بە هەڵە نەچووبم و زانیارییەکانم راست بن - بە ئەستۆوە گرتبوو ئێستا کە سەرەئەنجام دوای چەندین ساڵ ئەم دەرفەتە پێک هاتوە، ئێران چ لە رووی نێو خۆیی چ لە ئاستی نێونەتەوەییدا لە هەلومەرجێکی تا بڵێی ئاستەم و ئاڵۆز دایە. یەک لەوان هەرەشەی هێرشی نیزامی کە ئاکامی زۆر ناروون و نادیاری بۆ وڵاتەکەمان بەدواوە دەبێ.

لەسەر هەستبوونی جیهان لە بارەی هەوڵە ناوکییەکانی کۆماری ئیسلامی و هەروەها لە پێوەندی لەگەڵ قەیرانخوڵقێنییە بەردەوامەکانی لە ناوچەدا، بە تایبەتی لە وڵاتی عێراقدا رۆژ لەگەڵ رۆژ رەوتێکی خێراتر بەخۆیەوە دەگرێ. هێندێک لە کۆڕوکۆمەڵە نێونەتەوەییەکان بە دەرککردنی ئەم حەساسیەتە زۆرە هێرشی نیزامی بۆ سەر خاکی ئێران، رێگەی لە نێوبردنی ئەم هۆکارە قەیرانخوڵقێنە دەزانن. بۆچوونی ئێوە کە چەندین ساڵە لە دژی ئەم رێژیمە خەبات دەکەن، لە بارەی هێرشێکی ئەوتۆ بۆ سەر ئێران و ئاکامەکانی چیە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەوە کە هەم کۆمەڵانی خەڵکی ئێران لە نێوخۆی وڵات و هەم نەتەوەکان، دەوڵەتەکان، کۆڕوکۆمەڵە نێونەتەوەییەکان و بەگشتی بیروڕای گشتی لەجیهاندا لە ئاژاوەنانەوە، پێشێلکردنی قانوون و قەیرانخوڵقێنییەکانی کۆماری ئیسلامی لەناوچەو لەئاستی جیهاندا جاڕز بوون قسەی تێدا نیە. بەڵام ئەوە کە هێرشی ئیحتیمالیی هێزە گەورەکان بەتایبەتی وڵاتەیەکگرتووەکانی ئەمریکا بۆسەرئێران لەداهاتوویەکی نزیکدا روودەدا یان نا، ئەمن بۆخۆم پێموایە هەرچەند کاربەدەستانی رێژیم بەتایبەتی سەرکۆمارە دڵخوازەکەیان مەحموودی ئەحمەدینژاد بەهەڵسوکەوت و قسەی نامسئوولانەی خۆی رۆژ لەگەل رۆژ کیشەی نێوان ئێران و دنیای دەرەوە قووڵتر دەکاتەوە، لەگەڵ ئەوەشدا هێرشی نیزامیی دەرەوە بۆسەر ئێران بەتایبەتی لەجۆری ئەو هێرشەی بۆسەر ئەفغانستان و عێراق کرا بەنزیک نازنم چونکە هەلومەرجی ریبەرایەتیی ئەمریکا کەهەم لەئەفغانستان و هەم بەتایبەتی لەعێراق لەگەڵ بارودۆخێکی دژوار بەرەوڕوویە رێگەی پێنادا

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

هەروا بەئاسانی جەبهەیەکی نوێ بەو پان و بەرینییەی ئێران بکاتەوە. ئەمن پێموایە پاڵەوانبازی و هەڕوگێڤەکانی کاربەدەستانی ڕێژیم و ئاژاوەنانەوەی هێزە نیزامییەکانی ئێران لەناوچە سنوورەییەکانی کوردستانی عێراقیشدا لەو بۆچوونەوە سەرچاوە دەگرێ. هەموومان لەبیرمانە هێرشی نیزامیی ئەمریکاو هاوپەیمانەکانی بۆ سەر ئەفغانستان و عێراق لە گەیشتن بە ئامانجە کورتخایەنەکانیدا کە بریتی بوو لەڕووخاندنی ڕێژیمە دیکتاتۆرەکانی تالیبان و بەعسییەکان ڕەنگە زۆرتر لەوە کە پێشبینی کرابوو سەرکەوتنی وەدەستهێنا. بەڵام دوای تێپەڕینی شەش ساڵ لەهێرش بۆ ئەفغانستان و چوار ساڵ لەهێرش بۆسەر عێراق ئێستا ئاسۆی کۆتاییهاتنی شەڕ لەگەڵ پاشماوەکانی ئەو دوو دەسەڵاتە دیکتاتۆرەو دوژمنە جۆراوجۆرەکانی دێموکراسی و پێشکەوتنی کۆمەڵایەتی زیاتر لەهەر کاتێکی دیکە لێڵ و ناڕوونە. کەوابوو ئاکامەکانی هێرشێکی بەربڵاوی نیزامی بۆ ئەمریکا و هاوپەیمانەکانیشی چاوەڕوان نەکراو و نیگەرانی خوڵقێنە.

هەر بۆیە ئەمن ئارەزوو دەکەم خەڵکی ئێران بەهەموو جۆراجۆرییە نەتەوەیی، چینایەتی، کۆمەڵایەتی و ئایینی و مەزهەبییەکانەوە دەستی هاوکاری بدەنە دەستی یەکترو بەر لەوەی ئاژاوەگێرییەکانی ئەحمەدینەژادو کاربەدەستانی دیکەی ڕێژیمی ئیسلامی، ئێران تووشی کارەساتێک بکا سێبەری ئەم ڕێژیمە دژی گەلییە لەسەر خۆیان لابەرن. لەم ڕێگەیەشدا دەبێ بە پێی هەلومەرج لە هەموو شێوە مەشرووعەکانی خەبات و هەرچەشنە هۆیەکی لەبار کەڵک وەربگرن. تەنیا هاودڵی و یەکگرتوویی خەباتی گەلان و چین و توێژەکانی کۆمەڵگەی ئێرانە کە دەتوانی پێش بە خوڵقانی کارەساتێکی ماڵوێرانکەر بگرێ و ڕێگە بۆ بنیاتنانی ئێرانێکی نوێ خۆش بکا کە هەموو ئێرانییەکان بە ماف و ئەرکی وەک یەکەوە بتوانن لە ژێر سێبەریدا بحەسێنەوە و بۆ پێشخستن و گەشەپێدانی هەوڵ بدەن.

لەکۆتایی دا پێمخۆشە ئیشارە بەوەش بکەم کە هەرچەند ئارەزوو ناکەم نەئێران و نەهیچ وڵاتێکی دیکە تووشی شەڕو کوشتارو وێرانی بێ، بەڵام هەرکات لەئاکامی ئاژاوەگێری و قەیران خوڵقێنییەکانی کۆماری ئیسلامیدا ئێران بکەوێتە بەر هێرشی نیزامیی هێزەکانی دەرەوە، نابێ گەلانی ئێران ڕۆڵەکانیان بۆ دیفاع لەو ڕێژیمە دژی گەلییە تووشی مەرگ و نەمان بکەن. ئێرانییەکان لەهەر نەتەوەو چین و توێژێک بن، دەبێ حسێبی ئێران و حسێبی کۆماری ئیسلامی جوێ بکەنەوە و لەجیاتی دیفاع لە دەسەڵات هەوڵ بدەن بە کەڵکوەرگرتن لە دەرفەتێک کە دێتە پێش، بەرلەوەی ئێران وێران بکرێ ئەو کۆسپە لە مێژینەیەی سەر ڕێگای ئازادی و دێموکراسی و گەشەکردن لە وڵاتدا لەسەر ڕێی خۆیان وەلا بەرن.

تلاش: ئەگەرچی ئێوە پێتانوایە هێرشی نیزامی ناکرێتە سەر ئێران بەڵام کۆڕو کۆمەڵی بێلایەنی نێونەتەوەیی بەردەوام باس لە بوونی ئەو مەترسییە دەکەن. هەروەها دەوڵەتانی بەهێزی ئەمڕۆ وڵاتانی ڕۆژئاوا - تەنانەت دەوڵەتی ئەڵمان کە هەمیشە لەو بارەیەوە خۆی دوور رادەگرت - گومانیان لە پێویستیی ئاوەڵاهێشتنەوەی ڕێگەچارەی نیزامی لە دژی ئێراندا نیە

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

تا ئەوکاتەی حکوومەتی ئیسلامی لە بەرامبەر داخوازەکانیاندا نەرمی لەخۆ نیشان دەدا و بە گوێرەی پێویست خۆ لە باس-کردنی ئەو هەڕەشەیە ناپارێزی. کەوا بوو عەقڵ و مەنتیقی سیاسی وا حوکم دەکا کە ئەم مەترسی و هەڕەشانە بە جیددی بگیرێن هەروەک - بە بۆچوونی ئێمە - لە لایەن بەشێکی زۆری هێزە نەیارەکانی حکوومەتی ئیسلامییشەوە ئەم مەسەلەیە بە جیدی سەیری دەکرێ.

بەڵام گیرو گرفت لەوەدایە کە هێندێ گرووپی سیاسی خۆیان بۆ روودانی هێرشێک ئامادە دەکەن. ئەمانە لە ئارەزووی گەیشتن بە مەبەستەکانیاندا هێرشی بێگانە بۆ سەر وڵات وەک دەرفەتێکی لەبار لە خێراکردنی هەلومەرجی گەیشتن بەو مەبەستانە دەبینن. لەو بابەتانەی لە میدیای ئێرانی‌یەکانی دەرەوەی وڵاتدا بڵاو دەبنەوە دەردەکەوێ کە تەنانەت هێندێکیان بێ هیچ پێچوپەنایەک باس لە هاندانی ئەمریکایی‌یەکان بۆ هێرشکردنە سەر ئێران دەکەن.

ئایا پێتان وانیە ئەگەر ئەو هێرشە روو بدا، - ئەوەی ئەمڕۆ لە عێراق و ئەفغانستان دەی‌بینین بەڵگەن - ئاکامە ناخۆشەکانی بۆ خەڵکی ئێران لە روانگەی ئەم خەڵکەوە، ئەم هێزانەی ئەمڕۆ بە ئاشکرا و بە نهێنی لایەنگری لەو هێرشە دەکەن بەر لەوەی وەک نەیاری کۆماری ئیسلامی سەیریان بکرێ، دەکەونە بەرەی دوژمنانی نەتەوەی ئێرانەوە.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەگەر سەرنجتان دابێتی ئەمن لە وەڵامی یەکەم پرسیارتاندا ئیحتمالی هێرشی دەرەوە بۆ سەر رێژیمم رەت نەکردۆتەوە. بۆچوونی من ئەوە بووە کە لە هەلومەرجی ئێستادا روودانی هێرشێکی ئەوتۆ بەتایبەتی لەجۆری هێرشێک کە بۆسەر ئەفغانستان و عێراق کرا بەدوور دەزانم. ئێستاش سەرەڕای هەڵوێستی بەردەوامی کاربەدستە رەسمییەکانی وڵاتانی جۆراوجۆری جیهان پێموایە هێرشی نیزامی دوایین رێگەیە چونکە مەنتیق و عەقڵی سەلیم وا حوکم دەکەن ئەمریکاو هاوپەیمانەکانی لە هەلومەرجی ئێستادا لە کردنەوەی جەبهەیەکی نوێ خۆ بپارێزن.

پێموایە شتێکی سروشتی‌یە کە دەوڵەتانی رۆژئاوا هەموو ئەرکەکانی رووبەڕووبوونەوە لەگەڵ ئاژاوەگێرییەکانی کۆماری ئیسلامی وەبەرچاو بگرن، چونکە بۆ ئەو دەسەڵاتدارانەی سەبارەت بەپاراستنی رێژیم ئامادەن دەست بۆ هەرجینایەتێک بەرن، هەڕەشەی هێرشی نیزامی دەتوانێ تەنیا هەڕەشەیەکی پێش‌پێگیرانە بێ ئەمن بۆخۆم پێموایە بڕیارنامەکانی تەحریمی ئەنجومەنی ئاسایشی رێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان هەرچەندی توندو خەست بن زەحمەتە کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی لەئاژاوە نانەوە بگێرنەوە، بەڵام ئەوان هەرهەست بەوە بکەن کە مەترسیی هێرشی نیزامی جیددییە خێرا پاشەکشە دەکەن. ئاخر کاتێک خومەینی بەوهەمووە خۆبەزلزانی و تەکەببورەیەوە لەبەرامبەر سەددام حوسێندا سەبارەت بە پاراستنی نیزامی عەدڵی ئیسلامی!! جامی ژەهری هەڵدا بیرێکی ساویلکانەیە کە پێمان وابێ خامەنەیی و ئەحمەدی‌نەژاد تاسەر لە بەرامبەر

دەسەڵاتی ئەمریکا و هاوپەیمانەکانیدا رادەوەستن.

بە باوەڕی من لە هیچ ریکخراوو رەوتێکی شۆڕشگێرو ئازادیخواز ناوەشێتەوە بو رزگارکردنی نەتەوە و وڵاتی خۆی لە چاوەروانیی موعجیزەیەکدا دابنیشێ یان هیوای بە دەستێوەردانی دەرەوە بێ. هێزێکی شۆڕشگێر دەبێ بەر لە هەموو شتێک پشتئەستوور بە هێزی خۆی و کۆمەڵانی خەڵک بێ و تەنیا وەک هۆیەکی لەبار سەیری فاکتەرەکانی دیکە بکا. بەڵام ئەوەش پێویستە بگوترێ کە هێزەکانی دەرەوە نە بەبانگهێشتنی حیزب و رێکخراوە ئێرانییەکان - چ لە نێوخۆو چ لە دەرەوە - هێرش دەکەنە سەر ئێران و نە لە بەرامبەر دژایەتی کردنی وان دا لە هێرش بۆ سەر ئێران پاشگەز دەبنەوە.

لە کۆتاییدا ئیزن دەخوازم بەراشکاوی پێتان بڵێم کە هەم بۆچوونی خوازیارانی هێرشی دەرەوە بۆ سەر ئێران و هەم هەڵوێستی هێندێک لە موخالیفانی هێرشێکی ئەوتۆ بە توندڕەوی دەزانم. هەروەک لە وەڵامی پرسیاری یەکەمدا عەرزم کردن ئاکامەکانی ئیحتمالیی هێرشی دەرەوە بۆ سەر ئێران بە شتێکی چاوەروان نەکراو و نیگەرانیخوڵقێن دەزانم، بەڵام بە هیچ جۆر پێموانیە کە ئازادیخوازانی ئێران دەبێ لە بەرامبەر ئیحتمالێکی ئەوتۆدا راوەستن و شانبەشانی هێزە سەرکوتکەرەکانی کۆماری ئیسلامی لە رێگەی پاراستن و لەسەر پێڕاگرتنی ئەم سیستمە ئینسانکوژ و دژی گەلیەدا فیداکاری بکەن.

تلاش: بێگومان - و ئەزموونی عێراق بە باشی نیشانی داوە - ئەگەر هات و هێرش بۆ سەر ئێران کرا و شەڕ رووی دا، ئێرانییە ئازادیخواز و دێموکراتەکان کاریگەرییان لە هەر هێزێکی دیکە کەمترە، لەحالێکدا لە خەباتی سێ دەیەی رابردووی ئێراندا ویستی ئازادیخوازەکان و هێزە دێموکراتەکان ئەکتەری سەرەکیی مەیدان بوون. کە وابوو ئەو کەسانەی بەجیددی رێز لەو خەباتە دەگرن، ناتوانن لە بەرامبەر هاتنەپێشی وەزعێکی چاوەروان‌نەکراودا کە گۆڕان بەسەر هاوکێشەکانی ئێستادا دێنێ، ویستی ئازادی و دێموکراسی دەخاتە ژێر سێبەری دیفاع لە مەوجوودییەتی نەتەوە و نیشتمانەوە بکەونە پەراوێزەوە و بێلایە بن. جگە لەوەش هیچ هەرەشەیەک لە گۆڕێدا نیە - ئەگەر بیەوێ بە جیددی وەربگیرێ و کاریگەر بێ - لە بارەی رێگاکانی پراکتیزەکردنیەوە بیری لێ نەکرابێتەوە و ئیمکاناتەکەی بۆ دابین نەکرابێ. هێزێکی سیاسیی شێلگیر - هەر چەندیش گەشبین بێ - پێویستە یەکەم، مەترسییەک ئاوا رێی تێدەچێ، بە جیددی وەربگیرێ و نەک هەر لە بەرامبەریدا لەسەر هەست بێ و لەوەش گرنگتر هەڵوێستەکانی خۆی بەبێ هیچ پێچوپەنایەک لە بارەیدا روون بکاتەوە. دووەم، ئەگەر سیاسەتێکی مەترسیداری وەک هێرشی نیزامی بۆ سەر ئێران داهاتوویەکی جگە لە شتێکی ناروونی وەک خوتان دەڵێن مەترسیدار لە پێشمان دانانێ، هێزی سیاسی دەبێ بە هەموو توانایەوە لە پێناو گێڕانەوە و پێشگیری لە سیاسەتێکی ئەوتۆدا هەنگاو بنێ. چونکە هیچ هێزێکی شێلگیری سیاسی بە پێشوازی هەڵومەرجێکی

ناروون، کۆنترۆڵ نەکراو و مەترسیدارەوە ناچێ یان رێگە نادا هەلومەرجێکی ئەوتۆی بەسەردا بسەپێ. مەگەر ئەو هێزە سیاسی‌یانە کە هیوایەکی جیاواز لە خەبات دژی حکوومەتی ئیسلامی بە مەبەستی سەقامگیرکردنی دێموکراسی بۆ سەرانسەری ئێرانیان هەبێ. ئایا پێتان وانیە ئەگەر قەرار بێ هەڵوێستی ئازادیخوازان و دێموکراتەکانی ئێران بە گوێرەی وەڵامەکانی جەنابت بێ، ئەوان لەترسی ئەوەی نەکا بکەونە لای کۆماری ئیسلامی، دەست لە دژایەتی لەگەڵ هێرشی نیزامی هەڵبگرن. ئایا ئەم هەڵوێستە بەکردەوە نابێتە هۆی هاندانی کەسانێک کە لێبڕاوانە بە دوای ستراتیژیی هێرش بو سەر ئێران‌دان؟

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: لەگەڵ داوای لێبووردن، سەرەتا دەمەوێ بڵێم ئەمن بۆخۆم ئەزموونی عێراق ئەوەندەش بەشتێکی خراپ نازانم. لەو وڵاتە دوای زیاتر لە سێ دەیە خەباتی سەختی خەڵک لە دژی دیکتاتۆری و دانی دەیان و سەدان و هەزاران شەهید بە تایبەتی لەشیعەکان لەباشوورو کوردەکان لە باکوور کە نەیانتوانی لە رووخاندنی دەسەڵاتی فەرمانڕەوادا سەرکەون، کاتێک سەددام بەدوای ئامانجە فرەوانخوازانەکانی خۆی و لەشکرکێشی و دەستدرێژی بۆسەر وڵاتی دراوسێی عێراقدا کەوتە بەر هێرشی دەرەوە، لەماوەی تەنیا سێ حەوتوودا گەورەترین کۆسپی سەرریگەی ئازادی و دێموکراسی لەسەر رێگا هەڵگیراو هێزە ئۆپۆزیسیۆنەکانی پێشوو کاروباری وڵاتیان بەدەستەوە گرت. ئەمن نامەوێ چاوپۆشی لە زەرەر و زیانەکانی عێراق و خەڵکەکەی و تەنانەت بێتوانایی نیسبیی دەوڵەتی نوێی عێراق لە چارەسەری گیروگرفتە ئابووری و کۆمەڵایەتی‌یەکاندا و لەهەمووی گرنگتر دابین‌کردنی ئاسایشی هاووڵاتانی عێراق بکەم یان پێم گرنگ نەبێ، بەڵام دەبێ بڵێم ئەگەر هێرشی دەرەوە بۆسەر ئەم وڵاتە نەکرابا دیکتاتۆریی بەعسی دەیتوانی چەندین ساڵ و رەنگە چەندین دەیە لەسەر یەک خەڵکی عێراق لە ژێر چەپۆکیدا بێڵێتەوە. ئەگەر گێرەشێوێنی و کردەوە تیرۆریستی‌یەکانی پاشماوەکانی رێژیمی پێشوو و دوژمنە جۆراوجۆرەکانی ئازادی و دێموکراسی و دەستێوەردانی وڵاتانی دراوسێ نەبووایە تا ئێستا نەک هەر گیروگرفتەکانی ئەم وڵاتە کۆتایی پێدەهات بەڵکوو زەمینە بۆ چوونەدەری هێزی بێگانەش پێک دەهات.

لە ئێرانیشدا بۆئەوەی هێزە ئازادیخواز و دێموکراتەکان نەکەونە پەراوێزەوە ریگاچارە ئەوە نیە کە هەموو پێکەوە شان-بەشانی لایەنگرانی دیکتاتۆری و کۆنەپەرستی لە ریگەی پاراستنی رێژیمی پێشێل‌کەری سەرەتایی‌ترین مافەکانی خەڵکی ئێران بێنە مەیدان و رۆڵەکانی ئەم نیشتمانە لەم ڕێگەیەدا بکەنە قۆچی قوربانی. ئەگەر ئازادیخوازانی ئێران جارێک بۆ هەمیشە حیسێبی وڵات و خەڵکی ئێران لەحیسێبی بەرپرسانی رێژیم جیا نەکەنەوە تووشی زیانێکی قەرەبوونەکراو دەبن. ئێزن بدەن لە ئەزموونەکانی رابردوو باسی دوو نموونەتان بۆ بکەم. ساڵی ١٣٥٩ کاتیک ئەرتەشی عێراق دەستدرێژیی کردە سەر ئێران حیزبی دێموکراتی کوردستان بە دەرکردنی بەیاننامەیەک راگەیاند کەئەگەر دەوڵەتی ناوەندی بە پێی ئوسوول رەزامەندیی خۆی لەگەڵ ویستی کوردستان لەبارەی خودموختاری و بە رەسمی‌ناسینی مافە نەتەوایەتی‌یەکانی رابگەیەنی، حیزبی دێموکراتی کوردستان بە هەموو توانای نیزامیی خۆیەوە دێتە مەیدان و شان‌بەشانی هێزە نیزامی‌یەکان لەبەرامبەر

سەرچاوە
Serchawe

ئەرتەشی دەستدرێژیکەردا رادەوەستی. بەڵام دەسەڵاتی کۆنەپەرست نەک هەر موافەقەتی لەگەڵ ئەم داوایە نەکرد بەڵکوو هێرشی بەربڵاوتری بۆ سەر کوردستان رێکخست. هەر ئەو کات هێندێک هێزی شۆڕشگێڕ بێ سێ‌ودوولێکردن ئەندامان و لایەنگرانی خۆیان ناردە بەرەکانی شەڕ. بەڵام دەرکەوت کە نیزامی‌یەکانی رێژیم لەجیاتی هەرچەشنە پاداش و رێزلێنانێک لەپشتەوەڕا تەقەیان لێکردن و ژمارەیەکیان لێ شەهید کردن.

هەروەک لەوەڵامی پرسیاری پێشوودا عەرزم کردن هێزی بێگانە ئەگەر بیهەوێ هێرش بکاتە سەر ئێران بەهۆی دژایەتیی هێزەکانی ئۆپۆزیسیۆن لە بڕیای خۆی پاشگەز نابێتەوە و ئەگەر بەرنامەیەکی ئەوتۆیان لە بەردەستدا نەبێ دیسان بە دڵخوازی وان دەست بۆ هێرش نابەن. بەڵام هەر کات هێزە ئازادیخوازو دێموکراتەکان لە بەرامبەر هێرشی دەرەوەدا دیفاع لە رێژیم بکەن بێگومان ئەوان کۆنەپەرستترین مۆرەکان و گرووپەکان تەنانەت لە نێو لایەنگرانی کۆنەپەرستی دەخەنە خزمەت خۆیانەوە. چونکە ئەم هێزانە ناتوانن پێش بە هێرش یان رووخانی رێژیم بگرن لەئاکامدا جارێکی دیکە ئەزموونی تاڵی شۆڕشی ۱۳۵۷ لە ئێران دا دووپات دەبێتەوە.

ئەمن پێموایە تاقەرێگای پێشگیری لە هێرشی ئیحتیمالیی دەرەوە بۆ سەر ئێران بریتی‌یە لە هەوڵدان بۆ رووخاندنی رێژیمی کۆماری ئیسلامی. ئەگینا نەهێزەکانی رۆژئاوا بەتکاو رەجای ئۆپۆزیسیۆن دەست لەبەرنامەی هێرش بۆ سەرئێران - ئەگەر بەرنامەیەکی وایان هەبێ - هەڵدەگرن و نە ئۆپۆزیسیۆنی ئێران دەتوانێ پێش بەو هێرشە بگرێ یان بەرپەرچی بداتەوە.

تلاش: پێویست بە وەبیرهێنانەوەیە، لە پاڵ عەمەلیاتی جینایەتکارانەی تێرۆریستەکان شتێکی دیکە کە بۆتە هۆی لاوازیی زیاتری دەوڵەتی تازەدامەزراوی عێراق، ئەولەویەتدانی بەرژەوەندی‌یە قەومی - مەزهەبی‌یەکانی هێزە ئیئتیلافی‌یەکانی ئەم دەوڵەتەیە. وادیارە سێ هێزی ئیئتیلاف مەسەلەی یەکپارچەیی عیراقیان بۆ گەیشتن بە ئامانجە "مێژوویی" یەکانیان بەبارمتە گرتوە، ئەمە وێک‌چوونێکیشی لەگەڵ هەڵوێستی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە کاتی هێرشی عێراق بۆ سەر ئێران هەیە. ئاگاهی و دژایەتی لەگەڵ جینایەتەکانی رێژیمی ئیسلامی نەبووە کۆسپی تێگەیشتنی دروستی ئەو هێزانەی ئەو کات چوونە بەرەی دیفاع لە ئێرانەوە بە پێچەوانەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران. هێندێک گرووپی بچووک و گەورەی دیکە کە چوونە بەرەی هێرشکەرانەوە - لە بارەی گرنگیی پاراستنی وڵات وەک بەرزترین ئەولەویەت بۆ ئەوان.

هەر ئەم ئەزموونە لەوانەیە دیسان دووپات ببێتەوە. هەر بەوجۆرەی کە شەڕی هێزەکان لەگەڵ رێژیمی ئیسلامی هەروا لە

گۆڕیدایە و زۆر درێژ بۆتەوە. هەر بەو شێوەیەش ئەوانە نایانەوێ تەنانەت وشیارتر لەوەن کە لە ڕێگەی ئەم خەباتە نێوخۆیی‌یەدا، مەوجوودییەتی وڵات ببێتە قوربانی.

یەکێک لەو مەسەلانەی دەتوانێ کاریگەریی نیگەتیڤ و تێکدەرانەی لەسەر ئەم خەباتە هەبێ، بۆچوونی جیایی‌خوازانەی هیندێک هێزە کە بە ئاشکرا پشتیوانی لە هێرش بۆ سەر ئێران دەکەن. یەک لەوان ڕێبەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران مستەفا هیجری ئامانجیان پێکهێنانی " کوردستانی گەورە" یە کە بە وتەی ئەو ئەگەر ئەمڕۆ دروشمی سەربەخۆیی-خوازی - کاتێک نزیک بە دوو ساڵ لەمەوبەر لە کۆنفرانسی " سەربەخۆیی کورد لە واشنگتۆن" قسەی دەکرد - لەگۆڕێدا نیە بە هۆی ئامادەنەبوونی "هۆی نێونەتەوەیی و ناوچەیی و نێوخۆیی"یە. ئایا هێرشێکی نیزامی بۆ سەر خاکی ئێران بریتی نیە لەو " دەرفەتە لەبارە" بۆ ئەم حیزبە بۆ خزمەت بە بەرێوەچوونی ئامانجەکانی ؟ بەڵگە و نیشانەیەکی زۆر لە جیهان و ناوچەکەدا وەڵامی ئەرێ بەم پرسیارە دەدەنەوە.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بە پێچەوانەی بۆچوونی ئێوە ئەمن پێم‌وایە هەموو ئەو هێزانەی لەعێراق لە دەسەڵاتدا بەشدارن، بە تایبەتی سێ گرووپە سەرەکی‌یەکە پابەندی بەرژەوەندیی گشتیی وڵاتن. ئەو گرووپانەی هاواری وڵاتم زۆر بەرز دەکەنەوە وەنەبێ لە فکری بەرژەوەندیی وڵاتدا بن، بەڵکوو لە فکری دەسەڵاتی پاوانکراوی لەدەستچوویاندان. بەڵێ! هەم لە عێراق و هەم لەئێران کەسانێک بەرژەوەندیی گشتیی خەڵک لە پاوانکردنی دەسەڵات لەبەردەستی گرووپێک یان نەتەوەیەک و خستنە پەراوێزی خەڵکەی دیکەدا دەبینن. بۆ ئەو کەسانە ڕێژیمی پێشووی عێراق ئیدەئال بوو، ئەو ڕێژیمە کە دەسەڵاتی لەبەر دەستی گرووپێک، حیزبێک و تەنانەت تاقە کەسێک نابوو و گرووپەکانی دیکەی خستبووە پەراوێزەوە. هەر لەجێدا جیاوازیی عێراقی ئێستا لەگەڵ ڕێژیمی پێشوو لەوەدایە کە بە گوێرەی قانوونی ئەساسیی نوێ وڵاتی عێراق ئی هەموو عێراقی‌یەکانە و هەموویان خاوەن‌مافن و دەبێ بەپێی قانوون خاوەنی ماف و ئیمتیازی وەک یەک بن و ئەرکی وەک یەکیان لەسەر شان بێ. ئەمن بۆخۆم ئەم شێوە دابەشکردنەی دەسەڵاتم پێ لە دەست بەسەرداگرتنی دەسەڵات لە لایەن گرووپێکەوە باشترە.

تلاش: ئێوە وەڵامی ئێمەتان لە بارەی هەڵوێستی ئێستای حیزبی دێموکراتی [کوردستانی] ئێران لە پێوەندی لەگەڵ هەلومەرجی ئێستا و مەترسیی هێرش نیزامی بۆ سەر ئێراندا نەدایەوە. بەڵام لە دیفاعێکدا کە لە هێرش بۆ سەر عێراق و هەلومەرجەکەی کردت، ئەم نیگەرانی‌یە زیاتر هەستی- پێ‌دەکرێ کە ئێوەش وێڕای ڕێبەرایەتیی حیزب داهاتوویەک و نموونەیەکی وەک عێراقتان بۆ ئێران پێ ناخۆش نیە. ئەوەی پێوەندیی بە دابەشبوونی دەسەڵاتی دێموکراتێکەوە هەیە هیچ پێوەندی‌یەکی بە دابەشبوونی یەکپارچەیی وڵاتێک و نەتەوەیەکەوە نیە. ئەوەش کە لە عێراق لە ڕێگەی قانوونە ئەساسی-

بەشی: دووهەم

یەکەیەوە و هەروەها لە ڕێگەی پێداگرتن لەسەر بۆچوونە قەومی و مەزهەبییەکانی ڕێبەران و گرووپە سیاسی و هێزە چەکدارەکانیانەوە دەکرێ، نەک دابەشکردنی وڵات و نەتەوەی عێراقە. ئەوە مانایەکی قووڵی هەیە کە لەبارەی چارەنووسی عێراق و دابەشبوونی قەومی - مەزهەبییەکەیدا سەنای ئەمریکا بڕیار دەدا. ئەم ئاکامە تاڵە لەگەڵ چارەنووسی جێی داخی خەڵکی بێتاوانی عیراقدا و بارودۆخی کۆنترۆڵنەکراوی ئێستایە کە هێرشی ئەمریکا بە هاندان و یارمەتی هێندێک گرووپی سیاسی - قەومی - مەزهەبی هیچ چەشنە بنەمایەکی مەشرووعی لەم وڵاتەدا نەهێشتوتەوە. هەم ئێوە و هەم سەرۆکی قەوم و گرووپە مەزهەبییەکان و هەم گرووپە چەکدارەکان باش دەزانن، ئەو دەوڵەتە بێ رووح و لاوازە ناوەندی-یە کە بە ڕواڵەت سێمبولێک لە عێراق وەک وڵاتێکی سیاسییە، بەبێ حوزووری هێزە چەکدارەکانی بێگانە لە خاکی ئەو وڵاتەدا ئەم مانەوە ڕواڵەتییەش نامێنێ. پێشنیاری ئێستای تاڵەبانی لەبارەی دابەشبوونی هێزە چەکدارەکانی دەرەوە و دامەزرانیان لە سێ ناوچەی باکوور - کوردستان - باشوور - شیعەکان و ناوەندی سوننییەکان مانایەکی زۆری هەیە. بەڕێز تاڵەبانی بۆخۆی دەزانێ بە چ مەرامێکەوە لە سەرەتاوە ئەو گەمەیەی دەست پێکردوە و باش دەزانێ بە بێ هێرشی ئەمریکا و بەبێ مانەوەی هێزە چەکدارەکانی مەرامی سەربەخۆیی کوردستانیش وەدی نایە.

بەڵام دوایین پرسیاری ئێمە: هێزە ئازادیخوازەکان و دێموکراتەکانی ئێران هەر چەشنە خەباتێکی چەکدارانە بە مەبەستی ڕووخاندنی حکوومەتی ئیسلامی ڕەت دەکەنەوە و پێیان وایە دەسەڵاتێک بە زەبری چەک بەدەست بێ، دەبێ بە چەکیش بپارێزری. بەڵام حیزبی دێموکراتی کوردستان وێڕای هێندێک حیزبی قەومی نەک هەر ئەم شێوە(خەباتە) ڕەت ناکەنەوە، بەڵکوو هەموو هەواڵ ڕاپۆرتەکان - بۆ وێنە بە پشتبەستن بەو ڕاپۆرتانەی لە ڕاگەیەنە خەبەرییەکانی ئەڵماندا بڵاو دەبنەوە - ئەوە نیشان دەدەن کە هێندێک لەو گرووپە سیاسی - نیزامییانەی کورد وەک پێژاک بەئاشکرا بە چەک و پووڵی بێگانە و دراوسێیەکانی ئێران خەریکی بەڕێوەبردنی عەمەلیاتی نیزامی لە سنوورەکانی ئێراندان. بۆچوونتان لە بارەی کردەوە و نێوەرۆکی ئەم پرسیارەمان چییە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن بەڕوونی و بەڕاشکاوی هەڵوێستی حیزبی دێموکراتی کوردستانم لە بارەی هێرشی ئیحتیمالیی دەرەوە بۆ باس کردی. ئێستا ئەگەر بەهەر هۆیەک قەناعەتی پێنەهێنێ و ئێوەی ڕازی نەکردبێ خەتای من نیە. ئەمن پێموایە لە وڵاتێکدا کە حەشیمەتەکەی پێکهاتەیەکی فرەچەشنە، وەک ئێران و عێراق، بەرزترین نوێنگەی دابەشبوونی دەسەڵاتە هەر ئەو شێوە دابەشکردنەیە کە لەسەر بنەمای فرەچەشنی بێ، بێئەوەی زەرەر بە یەکپارچەیی و یەکیەتیی وڵات بگەیەنێ. بۆ لە وڵاتی بێلژیک، سویس، هیندو تەنانەت ئیماراتی یەکگرتووی عەرەبی لەبواری دابەشبوونی وڵات ئەم جۆراوجۆرەیە لە پێکهاتەی حەشیمەتدا وەبەرچاو نەگیراوە؟ بەراستی یەکیەتیی و یەکپارچەی ئەم وڵاتانە لەسەر ئەم بنەمایە زەرەری پێگەیوە کە ئێستا دەبێ لە ئێران و عێراقدا خۆی لێ بپارێزین؟

سەرچاوە Serchawe

بەشی: دووهەم

سەیرە! ئێوە ڕاپرسی‌یەکەی خەڵکی عێراقتان لەبەرچاو نیە کە زیاتر لە ٨٠ لە سەدی دەنگدەران بە قازانجی جێگیربوونی سیستمی فیدرالی دەنگەکانیان دەسندووقەکان هاویشت و باس لەخەڵکی مەزلوومی عێراق دەکەن. لەڕوانگەی ئێوەوە خەڵکی عێراق کێن؟ کۆمەڵانی میلیۆنی کە چوونە پای سندووقەکانی دەنگدان و لەسەر سیستمی بەڕێوەبەریی وڵاتەکەیان بڕیاریان دا یان ئەو تێرۆریستە دڵڕەشانەی خۆتان گوتەنی بە یارمەتیی چەک و پووڵی بێگانە و یەک لەوان حکوومەتی عەدڵی ئیسلامی! هەموو ڕۆژێ ژمارەیەک لەخەڵکی بێ‌تاوان و بێ‌دیفاع لەژنان و منداڵان شەهید دەکەن؟ ئێوە کە ڕاستەوخۆو ناڕاستەخۆ ئێمە بە لایەنگری لەئەمریکا تاوانبار دەکەن پێتانوانیە بەمجۆرە قەزاوەتانە بتانەوێ و نەتانەوێ دەکەونە لای موخالیفانی جێگیربوونی ئارامی و ئاسایش لە عێراقدا؟

لە بارەی ئەوەشەوە کە ئایا ئەمن موافیقی سیستمی عێراقم یان نا، ڕاشکاوانە دەڵێم: ئارەزوو دەکەم ئەو سیستمە فیدرالی-یەی کە ئێستا لە عێراق لە لایەن زۆربەی خەڵکی ئەم وڵاتەوە پەسند کراوە، هەرچی زۆوتر و بە شێوەیەکی زۆر پێشکەوتووتر لە ئێراندا جێگیر بکرێ، بە بۆچوونی من ئێران وڵاتێکی یەکنەتەوەیی نیە بەڵکوو فرەنەتەوەیە کە خەڵکەکەی لە نەتەوەکانی فارس، تورک، ئازەربایجانی، کورد. عەرەب، بلووچ و تورکەمەن پێک هاتوون. ئێستا ئەگەر قەرارە هەموو ئەو جۆراوجۆری‌یە ناوی نەتەوەی ئێرانی بۆ دابنێین لە ڕوانگەی ئێمەوە قەیدی نیە، بەو مەرجەی هەموو لایەک قبووڵیان بێ کە نەتەوەی ئێران لە قەومی فارس، ئازەربایجان، کورد، و ئەوانی دیکەش پێکهاتوە. بەڵام ئەوە کە فارسەکان بە تەنیا وەک نەتەوەی ئێران ناو بەرن و نەتەوەکانی دیکە بە قەوم ناو بەرن لە بنەڕەتڕا ڕاست نیە.

بەڵام لەبارەی دوایین پرسیارتان، یەکەم، بابزانین ئەو حوکمە گشتی‌یە کەگۆیا هەموو هێزە ئازادیخوازو دێموکراتەکان خەباتی چەکداری ڕەت دەکەنەوە لە کوێوە هاتوە. خەباتگێرانی کورد بە گشتی کە لە ڕیگای جێگیرکردنی دێموکراسی‌دا نرخێکی زۆریان داوە لەگەڵ ئەوەش کە قەت وەک یەکەم ڕێگە سەیری ئەم شێوەیە لە خەباتیان نەکردوە و هەمیشە وەک شێوەیەکی داسەپاو لە خەباتدا سەیریان کردوە، هیچ کامیان ئەو شێوە خەباتەیان ڕەت نەکردۆتەوە. لە نێو دێموکراتەکانی دیکەی ئێرانیشدا کەم نین ئەو هێزانەی کە هەرکات ڕێژیمی فەرمانڕەوا هەروا ڕیگەکانی خەباتی ئازادیخوازانە لەتیکۆشەرانی سیاسی بگرێ و جارێکی دیکە نیزامییەکانی لەگیانی خەڵکی ئازادیخواز بەربن، پەنابردن بۆ خەباتی چەکدارانە بەشتێکی بی‌ئەملاوئەولا دەزانن. ئەوەندەی پێوەندیی بەحیزبی دێموکراتی کوردستانەوە هەیە، ئەم حیزبە هەمیشە لەسەر ئەو باوەڕە بووە کەمەسەلەی کوردستان ڕێگە چارەی نیزامیی نیە و دەبێ لە ڕێگەی ئاشتیخوازنەوە لە فکری چارەسەرکردنی دابین. بەڵام هەر لەو کاتەشدا هەرکات پێویستیی دیفاع لەمان و سەروەریی گەلی کورد هاتۆتە پێش پەنای بۆ بردوە و بەنرخترین سەرمایە ئینسانی‌یەکانی خۆی لەم ڕیگەیەدا بەخت کردوە.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

لەبارەی پژاکیشەوە دەبێ بڵێم، هەرچەند ئەمن تێبینیم لەسەر سیاسەت و کردەوەکانی ئەم ڕەوتە سیاسی‌یە و هەورازتر لەوەش پارتی کرێکارانی کوردستان (پ.ک.ک) هەیە، بەڵام بێگومان بۆچوونی من لەو بارەیەوە لەگەڵ ڕوانگەی دەوڵەتانی تورکیە و ئێران و ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا لە بنەڕەتدا جیاوازە. بە کورتی ئەمن ئەوانە بە تیرۆریست نازانم.

تلاش: بەڕێز حەسەن زادە! سوپاستان دەکەم.

سەرچاوە: ڕۆژنامەی کوردستان ژمارە: ٤٧٢ - ڕێکەوتی: ٢٢ی ئۆکتۆبەری ٢٠٠٧

بەشی: دووهەم

هەڤپەیڤین لە گەڵ مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە

بە بۆنەی حەڤدەهەمینساڵرۆژی تیرۆری دوکتور قاسملۆوە.

عەلی بداغی

* مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە:
* شەهید بوونی دوکتور قاسملوو تەنیا بە نەگبەتی میللەتی کورد دەزانم
* باشترین وەفا بۆ دوکتور قاسملوو ئەوەیە کە هەوڵ بدەین زۆر دوکتور قاسملووی دیکەمان هەبێ

ڕۆژی ٢٢ی پووشپەڕی ١٣٦٨ی هەتاوی (١٣ی ژوئیەی ١٩٨٩ی ز) ئەگەر ڕۆژێکی ڕەش لە مێژووی بزووتنەوەی نەتەوایەتیی نەتەوەی کورددا بوو، بۆ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کۆست کەوتنێکی گەورە بوو. لەو ڕۆژەدا نەتەوەی کورد یەکێک لە بلیمەتترینو زاناترین ڕۆڵەکانی خۆیو حیزبی دێمۆکراتیش مامۆستای ڕێبەرو سکرتێری گشتیی لێوەشاوەو پایەبەرزی خۆی لەدەست چوو. دیپلۆمات تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی کە لە سەر مێزی وتووێژ لوولەی چەکەکانیان ڕوو بە سینگو مێشکی دوکتورو هاوڕێیانی ختسەکار، لەوپەڕی سەرسوڕمانی بیروڕای گشتیدا لەلایەن دەوڵەتی ئۆتریشەوە بەرەوتاران ئیسکۆرت کران.

پەروەندەی تیرۆری ڤییەن سێ قۆناغی بڕی، بەڵام لەو نێوەدا خوێنی قوربانیانی ڕێی ئازادیو دێموکراسی، مرۆڤایەتیو دادپەروەری بووە قۆچی قوربانی ساتوسەوداو بەرژوەندییەکانی دەوڵەتانو پەڵەیەکی شوورەیی کەوتە تەوێڵی مرۆڤایەتی. بۆ ڕوونکردنەوەی زیاترو تیشک خستنەوەی سەر پەروەندەی تیرۆری ڤییەن و دوائاکامەکانی، وتووێژێکمان لەگەڵ مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە پێک هێناوە:

پرسیار: مامۆستا بەرلە هەموو شتێک زۆر سپاس لەوەی ئەم دەرفەتەتان پێداین تا لە نزیکەوە بتاندوێنین؟

وەڵام: ئەمنیش سوپاسی ئێوە دەکەم کە ئەو دەرفەتەتان پێک هێنا تا لەم بارەیەوە چەند قسەیەک بکەم. چونکە پێموایە

ئەم پەروەندەیە دەبێ لە زەینی نەتەوەی کوردو لایەنگران و دۆستانی کوردو ئازادیخوازان دا بە زیندوویی رابگیرێ تا ئەو کاتەی دەرفەتێکی وا پێک دێ کە ئەو مەسەلەیە لە دادگایەکی زیسەلاحدا جارێکی دی بێتە گۆڕێو تاوانبارانی ئەم پەروەندەیە ئەگەر سزاش نەدرێن، لانی کەم لەبەر چاوی بیروڕای گشتیی جیهاندا ریسوا بکرێنو بناسێندرێن.

پرسیار: بەڵێ مامۆستا، مامۆستا بۆ سەرەتای چوونە نێو باسی پەروەندەکەو بۆ ئەوەی برێکیش بۆ ئەسڵی رووداوەکە گەڕابێتەمەوە هێندێک لە زانیارییەکانی "کێسلێر" سەرۆکی گرووپی دژە تیرۆری ئەوکاتی ئۆتریش دێنمەگۆڕێ. کێسلێر دەڵێ کە دوکتور قاسملوو دڵنیاییو جۆرێ متمانەی تەواوی بە دیپلۆمات تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامیو قاتڵەکانی خۆی هەبووە. هەر لە رەکێش کردنی بەرەو ڤییەن ڕا تا نهێنی هێشتنەوەی وتووێژەکان لە رێبەرایەتیی حیزبو تەنانەت لەبەرچاوی بەرپرسی کومیتەی حیزب لە وڵاتی ئوتریش. لێکدانەوەی بەڕێزتان سەبارەت بە قسەکانی کێسلێر لە پێوەندی لەگەڵ ئەو "متمانە" پێکردنەی دوکتور قاسملوو بە قاتڵەکانیدا چیە؟

وەڵام: رەنگە ئەم قسەیە هێندێک باوەڕ بە خورافات بگەیەنێ بەڵام ئەگەر بەوەش تاوانبار بکرێم دەڵێم تەسلیم بوونی دوکتور قاسملوو لەو قەزیەیەدا تەنیا بە نیشانەی نەگبەتیی میللەتی کوردو چارەرەشیی ئەو نەتەوەیە دەزانم کە عەقڵی دوکتور قاسملوو بەو جۆرە گەمارۆ درا کە بتوانن دوکتور قاسملوو بەفریو بەرن. دوکتور قاسملوو بۆخۆی سەبارەت بە وتووێژ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هێندێک ئەسڵی گەڵاڵە کردبوو کە لەوانە ئەوە بوو کە وتووێژ نابێ نهێنی بێ، وتووێژ دەبێ لەسەر داخوازەکانی نەتەوەی کورد بێو زۆر شتی لەو بابەتە، کە دەبینن لێرەدا ئەوەی لە بەرچاو نەگرتوە. دوکتور قاسملوو زۆر جاران لە بۆنەی جۆراوجۆردا بە شۆخیو نیوە جیددی قسەیەکی لە باوکی دەگێڕایەوە کە دەڵێ ئەگەر تووشی عەجەمی بووی (دیارە مەبەستی لە عەجەم دەسەڵات بەدەستان بووە) ئەگەر پێت کرا بیکوژە دەنا لەبەری هەڵێ، دەنا زمانی بت گاتێ فریوت دەدا. کەچی بەو حاڵەش دوکتور قاسملوو تەسلیمی ئەو مەرجانە بوو کە کۆماری ئیسلامی بۆ وتووێژ دایناوونو ئامادە بوو بە بێ پارێزەرو بەبێ واسیتە لەگەڵیان دابنیشێ. ئەوەی کێسلێر گوتوویەتی لە هێندێک بارەوە تەواو راستە. ئەوەی کە لێیان دڵنیا بووە تەواو راستە، ئەوە کە نەیهێشتوە هاوڕێیانی ئوتریش وەک بەرپرسی کومیتە لە باسەکە ئاگادار بن ئەوەش بە تەواوی راستە، بەڵام ئەوە بە تەواوی پێچەوانەی حەقیقەتە کە گۆیا ئەم باسە لە رێبەرایەتیی حیزب شاردراوەتەوە. مەسەلەی ئەو وتووێژە کە لە دوو ساڵیش دابووە لە کۆتاییەکانی ساڵی ۱۹۸۸و سەرەتای ۱۹۸۹ جارێک و پاشان لە ۱۲ و ۱۳ی ژوئیەی ۱۹۸۹دا جارێکی بووە، هەر دوو جارەکە لە دەفتەری سیاسیدا بە دوورو درێژی باسی لەسەرکراوە، تەنانەت جارێکیان کە داوای وتووێژیان کردبوو، کاک دوکتور سەعید لە ئورووپا بووە، دوکتور قاسملووو دەفتەری سیاسی دەڵێن با نوێنەرانی دەوڵەت لەگەڵ ئەو دابنیشن. ئەوان ئیسراریان دەبێ کە نەخێر هەر دەبێ لەگەڵ خۆت بێ. سەیر ئەوەیە تەنانەت ئەوەش نەکەوتۆتە بەر سەرنجی دوکتور قاسملوو کە رەنگ بێ ئەوە پیلانێک بێ

دژی شەخسی دوکتور قاسملووو بیانەوێ تیرۆری بکەن.

مەبەستم ئەوەیە کە بە هیچ جۆر ئەوە راست نیە کە رێبەراتیی حیزب لەو مەسەلەیە ئاگادار نەبووە.

پرسیار: کەواتە دوکتور قاسملوو بۆ ئەو کارەی کرد؟ بۆ وتووێژی بەو مەرجانەوە قەبووڵ کرد؟

وەڵام: دوکتور قاسملوو پیاوێکی زاناو مەنتیقی بوو، بە مەنتیق لێکدانەوەی لەسەر کێشەکان هەبوو ئەو تەحلیلی ئەوەی دەکرد کە کاتێک کۆماری ئیسلامی لە بەرامبەر دوژمنێکی بیانیدا کە دروشمی لەنێوبردنی دەدا، ئامادە بێ سازش بکاو بۆ پاراستنی خۆی تەسلیم ببێ، بۆ ئامادە نەبێ لەگەڵ بەشێک لە خەڵکی وڵاتەکەی خۆیو چارەسەری کێشەکان سازش بکا؟ پێی وابوو وەختێکی خومەینی دەیگوت رێگای قودس لە کەربەلاوە تێدەپەڕێو دەبێ حکوومەتی سەددام حسێن بڕووخێو لە پاشان جامی ژەهر دەخواتەوە، کەوابێ مەنتیقیە کە بتوانێ لەگەڵ حیزبی دێموکراتو بزووتنەوەی کوردیش وتووێژ بکاو کێشەی کورد لە چوارچێوەی ئێرانێدا چارەسەر بکا. دوکتور قاسملوو ئاوای بیردەکردەوە. بەم بۆنەوە شتێکم بیر دێتەوە کە مناقشەم لەگەڵی دەکرد. دەیفەرموو کە کۆماری ئیسلامی خۆڕاناگرێ، چونکە وەزعی ئابوورییەکەی خراپە ئەمن دەم گوت وەزعی ئابووریی کۆماری ئیسلامی کار ناکاتەسەر رێژیمو بەوە ناڕووخێ. دەی گوت نا، ئابووری تەئسیراتی خۆی دەرەنگ نیشان دەدا بەڵام کە نیشانی دا بێرەحمە بەزەیی بەکەسدا نایە، ئەوە مەنتیقە. دەم گوت ئیشکالی کاری تۆ لەوەدایە کە بە عیلمو مەنتیق بیردەکەیەوەو ئیستیدلال دەکەی، کۆماری ئیسلامی بە عیلمو مەنتیق نەهاتۆتە سەر کار تا بە عیلمو مەنتیق بڕووخێ. ئەمانە لە خومسو زەکات بەشی لەسەر پێ راوەستانی خۆیان پەیدا دەکەن، باکی ئەوەشیان نیە داخوا خەڵکی ئێران برسیە یا تێرە، ئێران ئاوەدانە یا وێرانە. یانی "تبعیت" لەو مەنتیقە کە وەختێکی کۆماری ئیسلامی لە بەرامبەر بێگانەدا تەسلیم بووە، بۆ حازر نیە لەگەڵ خەڵکی خۆی وتووێژ بکا، دوکتور قاسملووی تووشی ئەو هەڵەیە کرد، بێجگە لەوەش دەزانین نەک هەر دوکتور قاسملوو، دنیای دەرەوەش بە تایبەت ئورووپا هەموویان بە دروشمەکانی ئاغای رەفسەنجانی بەفریو چووبوون کە گویا ئەو کابرایە دەتوانێ واقع گەرابێ، پراگماتیست بێ، ئەوەش تەئسیری خۆی هەبوو.

شتێکی دیکەش کە لەسەر قبووڵکردنی وتووێژ تەئسیری هەبووە، ئەوە بوو کە پاش وەستانی شەڕی نێوان ئێرانو عێراق بزووتنەوەی کورد لە عێراقیش تووشی وەزعێکی نالەبار هاتبووو لە راستیدا بزووتنەوەی کورد لە هیچ کام لە وڵاتەکاندا پەناگایەکی نەبوو. دوکتور قاسملوو پێی وابوو ئەگەر بتوانێ بە وتووێژ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی بەشێکی کەمیش لە داخوازەکانی گەلی کورد لە ئێران بە دەست بێنێ، قەیدی نیە. چونکە بۆ ماوەیەک کوردستانی ئێران دەتوانێ ببێتە پەناگەو جێ حەسانەوەیەک بۆ تێکۆشەرانی کورد لە بەشەکانی دیکەی کوردستاندا.

بەشی: دووهەم

پرسیار: مامۆستا باسی ئەوەتان کرد کە دوکتور قاسملوو تەسلیمی بارودۆخێک بوو کە تەنانەت رەکێشی وڤییەن بکرێ، لە حاڵێکدا پێشتر بۆخۆی دەیزانی کە هەر لەو شارە هەوڵی تیرۆرکردنی کاک مەسعوود بارزانی دراوە. ئەوە چ هەلومەرجێکو زەروورەتێک بوو کە کاک دوکتوری تەسلیمی ئەو واقیعە کرد؟

وەڵام: دوکتور قاسملوو تەسلیمی وەزعەکە نەببوو، بەڵکوو قەبووڵی ئەو شەرایەتەی کردبوو کە وتووێژ بکا. ئەگەر لەبیرمان بێ مەسەلەی هەوڵی تیرۆری کاک مەسعوود بارزانی دەنگدانەوەیەکی زۆری نەبوو، یانی لەواقعدا تەنیا هێندێ کەس ئەوەیان دەزانیو دەنگدانەوەی ئەوتۆی نەبوو، پاشان جیاوازییەک لەو نێوەدا هەبوو، دەوڵەتەکان دوو دەوڵەتی دژ بە یەک بوون. پاشان وەک گوتم ئەو هەلومەرجەی لە ئێران هاتبۆە پێش لەگەڵ هەلومەرجی عێراق جیاوازیی هەبوو. عێراق لەشەڕدا سەرکەوتبووو ئێران لە واقیعدا تێک شکابوو. ئەوانە هەموویان وایان کردبوو کە دوکتور قاسملوو مەرجەکانی ئەوان قەبووڵ بکا. ئەوەشمان لەبیرە کە لە خولی یەکەمی وتووێژەکاندا دوکتور قاسملوو بە تەنێ نەچووبوە سەر مێزی وتووێژ. مام جەلال و کاک نوشیروان مستەفا لە یەکیەتیی نیشتمانیی لەگەڵ بوون یەکەم ئەوەی هەموو جارێ (٣ جار پێکەوە دانیشتوون) هەر جارەی لە شوێنێک دانیشتوونو کۆبوونەتەوە، لە پاشان بۆ خۆیان بێئەوەی شوێنی کۆبوونەوەکە رابگەیەنن چوونو هەر لایەنێکیان بەجیا بە ماشێن هێناوەتە شوێنی کۆبوونەوەکەو ١٩ کەسیش پارێزەری ئەو کۆبوونەوانە بوون کە لەوانە چەند کەسێکیان موسەللەح بوونو دەمانچەیان پێبووە. چونکە لە وڵاتانی دەرەوە خەڵک دەتوانێ بە پێی رێوشوێنێک چەکی چووکی هەبێ.

پرسیار: مامۆستا! پەروەندەی تیرۆری ڤییەن لە بەشی پۆلیس تا دەزگای قەزایی لە ژێر کارتێکەری دەوڵەتی ئوتریش بە تایبەت وەزارەتخانەکانی نیوخۆو دەرەوەدا تەنانەت بە پێشێلکردنی خودی یاساکانی ئەو وڵاتەش رەوتی ئوسوولیی خۆی نەگرتەبەر. مەترسییەکانی بەدواداچوونی قەزاییی ئەم پەروەندەیە بۆ دەوڵەتی ئوتریش چ بوون؟

وەڵام: ناتوانین بڵێین مەترسییەکانی بەدواداچوونی ئەم پەروەندەیە، چونکە بەدواداچوونی تێدا کرا، بەڵام لە واقیعدا دەبێ بڵێن تێبینییەکان بۆ ماستماڵی کردو دیزەبەدەرخۆنە کردنی راستییەکان و حەقیقەتەکانی ئەو پەروەندەیە چ بوون. دەوڵەتی ئوتریش کاتێک بە رەسمی قسەی دەکرد، جۆرێک قسەی دەکردو کە لەگەڵ ئێمەدا دادەنیشت جۆرێکی دیکەی دەگوت. کاتێک بەرپرسان بە غەیرە رەسمی لەگەڵ ئێمە واتە حیزبی دیموکرات یا لەگەڵ خوێنگرانی شەهیدەکانی ڤییەن قسەیان دەکرد بە ئاشکرا دەیانگوت کە ئێمە دەزانین کۆماری ئیسلامی ئەو کارەی کردووە ئەوە شکی تێدا نیە. بەڵام ئێمە بە سەدان کەسمان لە ئێرانێ هەیە، ئەگەر ئێمە شتێک لەوانە بکەین یان حوکمێک بدەین لەوانەیە گیانی خەڵکو دیپلۆماتەکانی ئێمە بکەوێتە مەترسییەوە.

سەرچاوە
Serchawe

لە واقعدا ئەو پەروەندەیە نەبەسترا، ئەو پەروەندەیە تەعقیب کراو ٣ قۆناغی دادگای بڕی. بەڵام لێرەدا نەک لە گەڵ کۆماری ئیسلامی بەڵکوو لەگەڵ دەوڵەتی ئوتریش تەرەف بووین. ئەوە دەوڵەتی ئوتریش بوو کە تەرەفی کاری ئێمە بووو پەردەپۆشی لە تەواوی حەقیقەتەکانی نێو پەروەندەکە کرد. بە پێچەوانەی دادگای میکونووس کە لەوێدا هیچ نیشانەیەک لەبەر دەستدا نەبوو بە لێکۆڵینەوەی وردو هەمەلایەنە توانییان سەرە داوەکان پەیدا بکەنو تیرۆریستەکان بدۆزنەوە، لە ئوتریش تەواوی بەڵگەکانیان بەدەستەوە بوو، تیرۆریستەکانیان لەبەر دەستدا بوو. بەڵام ئازادیان کردن و ناردیانەوە. وانیە پەروەندەکە تەعقیب نەکرابێ، تەعقیب کرا بەڵام ئەوان وایان کرد کە ئێمە دادگایەکە بدۆڕێنین.

پرسیار: مامۆستا مەسەلەی لە مەترسیدا بوونی گیانی دیپلۆماتەکانی ئۆتریش بوو کە ئاقاری پەروەندەو مەحکەمەکەی گۆڕی یا ساتوسەودای بازرگانیو شتی دیکە؟

وەڵام: مەسەلەکە هەر بەرژەوەندیی ئابووریی بوو، ئەو هەموو دیپلۆماتە بۆ لەوێیە؟ هەیئەتی دیپلۆماسی دەتوانێ ١٠ کەس بێ، ئەوان بۆخۆیان دەیانگوت بەسەدان کارناسیان لەوێیە، معامەلەو سەودای گەورەی چەکوچۆڵیان لە نێواندا هەبوو، هەموو ئەو شتانە بوون. یانی لە واقیعدا ئەگەر ئەوان کۆماری ئیسلامییان ریسوا کردبایە دەیانزانی کە کۆماری ئیسلامییش دەتوانێ ئەوان ریسوا بکا، چونکە بە پێچەوانەی هەموو "تعهدات"ێکی نێونەتەوەیی کە نابێ چەکوچۆڵ بە وڵاتانی لە حاڵی شەڕدا بفرۆشرێ، دەوڵەتی ئوتریش چەکوچۆڵی بە هەردوو تەرەفی شەڕی ئێرانو عێراق فرۆشتبوو. کۆماری ئیسلامی دەیتوانی ئوتریش ریسوا بکا، بۆیە دەوڵەتی ئوتریش هەموو هەوڵی ئەوە بوو کە پەردەپۆشی لە واقعییاتی پەروەندەکە بکا بۆ ئەوەی هەم دیپلۆماتو کارگێڕە ئابوورییەکانیان لە ئێراندا پارێزراو بنو بەرژەوەندی لە ئابوورییەکانیان وەمەترسی نەکەون، هەمیشە خاڵە لاوازەکانیان ئاشکرا نەبێو لێیان لەقاو نەدرێ، هەرچەند بە جۆرێک لە جوران ئەوانە بۆ دنیای دەرەوە هەر دەرکەوتن.

پرسیار: مامۆستا باسی فرۆشتنی چەکوچۆڵ لە لایەن ئوتریشەوە بە ئێران و عێراقت کرد. هاوکات لەگەڵ دادگاییەکی پەروەندەی ڤییەن، ئەو مەسەلەیە لە دەزگای قەزایی ئوتریش لە پەروەندەی "نۆریکوم"دا هاتبۆ گۆڕێ کە حیزبەکانی گەل و ئازادی و سەوزەکانی ئوتریش وەگەڕیان خستبوو. ئەو پەروەندەیە بە بڕوای ئێوە چەندە کارتێکەری بوو لەسەر پەروەندی تیرۆری ڤییەن؟ بەڕێزتان پێوەندییەیک لەو نێوەدا دەبینن؟

وەڵام: ئەمن پێم وانیە کاریگەریی ئەوتۆی لەسەر بووبێ، چونکە دوو شتی لێک جیاواز بوون. لە پاش ئەوەش دەلیلێک نیە بۆوەی پەروەندەی تیرۆری دوکتور قاسملوو ببەسترێ یان بێدەنگەی لێبکرێ لەبەر ئەوەی پەروەندەی "نوریکوم" بە جۆرێکی

دیکە بەدواداچوونی لەسەر بکرێ، بە پێچەوانە، ئەوە بە قازانجی دەوڵەتی ئوتریش بوو کە ئەو ریسواییە پەردەپۆش بکرێ، مەسەلەی تیرۆری دوکتور قاسملوو کە ئەوان دەیان توانی پەردەپۆشی بکەن و دیپلۆمات تیرۆریستەکانیان ناردەوە بۆ ئێران و بە رواڵەت ئەوە عەمەلێکی تیرۆریستی بووەو ئەوان دەستیان تێدا نەبووە.

ئێستا ئەوە هاتۆتەگۆڕێ پێم خۆشە ئەو باسە تەواو بکەم کە گوتم ئێمە لە پەروەندەی ڤییەن دا لەگەڵ دەوڵەتی ئوتریش بەرورووو بووین. ئەو پەروەندەیە نەبەسرا، دەتوانم بڵێم ئێستاش نەبەسراوە، ئێمە وازمان لێ هێنا.

پرسیار: بۆ مامۆستا؟ دەلیلەکەی چ بوو؟

وەڵام: دەلیلەکەی ئەوە بوو کە ئەو پەروەندەیە سەرەتا لە دادگای شاری ڤییەن هاتە گۆڕێ. لەوێ ئێمە راستەو راست لەگەڵ دەوڵەتی ئوتریش بەرەوو بووین. دیارە نەک وەک حیزبی دێموکراتو بەو ناوە، بەڵکوو وەک وەرەسەو خوێنگرانی دوکتور قاسملوو کە زۆرتر لە خاتوو هێلین قاسملوو، خۆشکە نەسریندا خۆی دەدیتەوە، لەوێدا مەحکوومیان کردین. لە پاشان حەقمان هەبوو شکایەتەکە بەرینە دادگای ناوچەی ڤییەن واتە پارێزگای ڤییەن. شکایەتەکەمان لەو دادگایەش هێنایە گۆڕێ، دیسان هەر دەوڵەتی ئوتریش تەرەفی ئێمە بووو مەحکوومیان کردینەوە.

پاشان حەقمان هەبوو ئەو دادگایە بەرینە دادگای فیدراڵی ئوتریش. پەروەندەو شکایەتەکەمان بردە ئەوێ. لە دادگای فیدراڵیشدا جارێکی دیکە لە لایەن دەوڵەتی ئوتریش را مەحکووم کراین. مەحکووم کە هیچ، نیزیک ٧٥ هەزار فرانکی فەرانسەشیان جەریمە کردین کە گۆیا ئەوە هەزینەی دادگایەو دەبێ بیدەین! ئەمن بۆ خوم لە دەرەوەی وڵات بووم. خۆشکە نەسرین هەموو ئەو بە سەرهاتەی بۆگێرامەوەو گوتی تەنیا ریگەیەکمان هەیە، ئەویش ئەوە کە ئەو شکایەتە بەرینە دادگایەکی نێونەتەوەیی. لێم پرسی باشە ئەگەر بیبەینە دادگایەکی نێونەتەوەیی کە یەکجار پڕ خەرجەو لەوانەیە لە مانگ دا سەدان هەزار دۆلاری تێبچێ، بە باوەڕی تۆ ئێمە تێیدا سەر دەکەوین یا نا، چونکی ئەتۆ لە هەموو وردودرشتی ئەو پەروەندەیە ئاگاداری؟ گوتی نا، چونکی تەرەفەکەمان دەوڵەتی ئوتریشەو ئەویش هەموو شتێکی لەبەر دەست دایەو ئێمەش چمان لەبەر دەستدا نیەو مەحکووم دەبین. گوتم مادام وایە جارێ لێیگەڕێین باشە، چونکی رەنگبێ ماوەیەک تەبلیغاتی لەسەر بکرێ، بەڵام ئەوە کەڵکی وای نیە، بەو حاڵەش ئەمن بڕیاری یەکجاری نادەم. با بزانین هاورێیان رایان چیە.

خۆشکە نەسرین گوتی باشە ئەگەر ئەوەش نەبوو ئەمن پێشنیار دەکەم کۆنفرانسێکی چاپەمەنیی لەسەر بگرم، گوتم ئەو

کۆنفرانسە مەتبوعاتی‌یە هەزینەی چەند دەبێ، کەڵکەکانی چین؟ گوتی ئەگەر بمانەوێ موحترمانە بێ رەنگبێ ٥٠ هەزار دولاری تێ بچێ، فایدەکەشی ئەوەیەکە لە قاودان دەبێ دژی ئێران، لە دژی ئوتریش، دەنا تەئسیراتێکی دیکەی نیە.

ئەمن کە لەگەڵ دوکتور سەعیدی رەحمەتیم مەسەلەکە هێنایە گۆڕێ، دوکتور شەرەفکەندی لە بارەی مەسەلەکەی هەوەڵدا گوتی ئەمنیش نەزەرم وەک تۆیە، ئەوە خەرجێکی زۆری دەوێ کە ئێمە نیمانە، لە پاشان کاتێک لە سەرەتاوە دەزانین کە تێیدا سەرناکەوین بۆ کارێکی ئاوا بکەین؟ بۆ ئەوەی دیکەش موافەقەتی نەکردو گوتی بۆ ئەوەی ٢ رۆژان ٣ رۆژنامە نیوەستوونێک لەم بارەیەوە بنووسن یا نا، ئێمە لە شەرایتێکی وادا نیین کە بۆ ئەوە ٥٠ هەزار دۆلار خەرج بکەین، هەر بۆیە لەوەش گەڕێن.

پرسیار: مامۆستا دەفەرموون کە ئەو پەروەندەیە نەبەستراوە بەڵکوو ئێمە بە پێی ئەو هەلومەرجە لە بەدوا داچوونی پەروەندەکە لە دادگایەکی نێونەتەوەیی‌دا وازمان هێناوە. ئەدی چ شتێک، چ هەلومەرجێکو چ گۆڕانێکی دی دەتوانێ دیسان ئەو پەروەندەیە بکاتەوە؟

وەڵام: رەنگبێ پێش هەموو شتێک گۆڕانی سیاسەتو هەڵوێستی دەوڵەتی ئوتریش بتوانێ کاریگەریی هەبێ‌و ئەمن بە داخەوە لە ئاسۆدا نیشانەکانی ئەو گۆڕانە نابینم لە پاشانیش دەبێ بیروڕای‌گشتیی نێونەتەوەیی، ئەو هێزانەی کاریگەرییان لەسەر بڕیاردان لەسەر قەزایای نێونەتەوەیی هەیە بتوانن یارمەتیدەر بن یان بارو دۆخەکە لەبار بێ بۆوەی یارمەتی بدەن هەمیش حیزبی دێموکرات لە باردۆخێک دابێ کە بتوانێ سەدان هەزارو بە میلیون دۆلار خەرجی دادگایەکی ئاوا بکا. ئەگینا حیزبی دێموکراتو وەرەسەی دوکتور قاسملوو هەموو وەختێک دەتوانن ئەو پەروەندەیە زیندوو بکەنەوە.

پرسیار: مامۆستا لە کاتی تێرۆری دوکتور قاسملوودا ئێمە دەبینین جگە لە هەوڵێکی زۆر بچووکی ئامریکا بە مەبەستی گوشار خستنە سەر وڵاتی ئوتریش، هیچ دەوڵەتو لایەنێک هەڵویستێکی ئەوتۆیان لە بەرامبەر ئەو کێشەیەدا نیە، کەس فشار ناخاتە سەر ئوتریش بۆ بەدوادا چوونی قەزاییی ئەم پەروەندەیە، ئەم بێدەنگی‌یە، ئەم بێ هەڵویستی‌یە لە ئاستی جیهانی‌دا بۆ چی دەگەرێننەوە؟

وەڵام: زۆر لە مێژە گوتراوە کە بۆشکەیەک نەوت بەقەت نالەی هەزاران زۆر لێکراو لە لای دەسەڵاتە گەورەکان تەئسیری هەیە. بەداخەوە ئەوە راستە. ئەگەر دیقەتمان کردبێ دەوڵەتانی ئوروپایی لە لایەکو خودی ئەمریکا لە لایەک لەواقیعدا مسابەقەیان هەبوو، پێشبڕکێیان لەسەر کۆماری ئیسلامی هەبوو، داخوا کامیان بتوانێ بازاری ئێران وەدەست بێنێ، نەوتی

سەرچاوە
Serchawe

ئێران وەدەست بێنێو بەرژەوەندییەکانی خۆیانی تێدا بچەسپێنن. لەبەر ئەوە ئەوان حازر نەبوون بۆ دیفاع لە حەقو حەقفانییەت، بەرژەوەندییە ئابووریو تەنانەت پێوەندییە دیپلۆماسییەکانیان بخەنە مەترسییەوە. تائێستاش بەداخەوە ئێمە لەگەڵ ئەو نەخش و نیگارە بەرەوڕووینو شتێکی زۆر لە قەزیەکە نەگۆڕاوە. مامۆستا بۆ پرسیارێکی پێشووم دەگەڕێمەوە. لە دادگای میکۆنوسدا بەنی سەدرو میسباحی، شاهیدی C بەو زانیارییە وردانەی دایانە داداگا، پەردەیان لەسەر نهێنی "کومیتەی کاروباری تایبەت" لادا کە تێیدا گەورە بەرپرسانی کۆماری ئیسلامی وەک رێبەرو سەرۆک کۆمارو وەزیری دەرەوە بەشدارن و فەرمانی کوشتنی نەیارە سیاسییەکانیان دەردەکەن. هەر لەویش باس ئەوە هاتە گۆڕێ کە ئەو کومیتەیە بڕیاری تێرۆری دوکتور قاسملووی داوە. دەرکەوتنی ئەم راستییانەو بوونی ئەو شاهیدانە نەیدەتوانی بە جۆرێک کاربکاتە سەر پەروەندی تێروری ڤییەن؟

دیارە ئەو ئیفشاگەریو لەقاودانەی بەنیسەدر کردی زیاتر دەتوانین بڵێین بێجگە لەو مەعلووماتەی بۆ خۆی هەیبوو وەک سەرکۆماری پێشووی ئێران، ئەوە میسباحی بوو کە دەلایلو بەڵگەی زۆری بەدەستەوە بوو، لەم بارەیەوە پێم خۆشە حق بە حەقدار بدرێ، لە واقیعدا ئەبولقاسم میسباحی بۆ خۆی ئەوە نەبوو کە بچێ ئەو کارە بکا ئەوەش دەگەڕێتەوە بۆ هاوکارییەکی کە دوکتور بەنیسەدر لەو کاتەدا کردی. ئەوە تەئسیرێکی زۆری هەبوو بە تایبەت لەسەر ئەوە کە دادگای ئەڵمان بتوانێ راو نەزەری خۆی بە سەر دەوڵەتی ئەڵماندا بسەپێنێ چونکی لەویش دەوڵەت رای وابوو کە ئەو پەروەندە بە جۆرێک لە جۆران پەردە پۆشی بکرێ بەڵام دادگا توانی نەزەری خۆی بەسەر دەوڵەت دابسەپێنێ. ئەوە زۆر تەئسیری هەبوو. تەواوی نەخشەکانی کۆماری ئیسلامیو ئەو کومیتەیەی کە بە حەقیقەت دەتوانرێ بە کومیتەی تیرۆر ناو ببردرێ، مەقاماتو بەرپرسانی هەرە بەرزی کۆماری ئیسلامیش تێیدا پلانرێژ بن، ئەو کومیتەیە ئاشکرا کراوو کاتێک ئێران حاشای لێکرد کابرا واتا میسباحی شتی بەدەستەوە بوو، بەڵگە و فیلمی بەدەستەوەبوو، ئەو کە لە نیزیکەوە بوو شتی وای نیشان دەدا کەغەیرە قابیلی ئینکارو حاشا لێکردن بوو. ئەمە توانی زۆر شت بکا بەڵام نەیدەتوانی تەئسیر گوزار بێ بۆ زیندوو کردنەوەی پەروەندەی تێرۆری دوکتور قاسملوو، چونکی ئەو قەزیەو مەسەلەیە لە دادگاکانی ئوتریشدا تەواو ببووو دەبوا بچێتە دادگایەکی نێونەتەوەیی. وەختێکیش ئێمە لە هیچ بارێکەوە بواری ئەوەمان لەبەر دەستدا نەبوو کە دادگای نێونەتەوەیی بخەینە جەریانی کارەکەوە، نەیدەتوانی تەئسیری موسبەتی هەبێ لەسەر پەروەندەی تێرۆری ڤییەن.

پرسیار: مامۆستا ئەو تێرۆرە بۆ کۆماری ئیسلامی سەرکەوتنێکی گەورە نەبوو؟ پێی غەرڕ نەبوو؟ چ کاریگەرێکی هەبوو لەسەر ئوپوزیسیون کۆماری ئیسلامی؟

وەڵام: ئوپوزیسیون دەبێ بەش بکەین بە سەر کوردو غەیرە کورد. دیارە لە دەستدانی دوکتور قاسملوو بۆ ئوپوزیسیونی

کورد و لەو نێوانەشدا بۆ حیزبی دێموکرات بەتایبەتی خەسارێکی گەورە بوو. بە خۆشیەوە تێرۆری دوکتور قاسملوو نەیتوانی بەپێچەوانەی زۆر کەس کە پێشبینی ئەوەیان دەکرد حیزبی دێموکرات کەمەری بشکێ‌و لە مەیدان وەدەر بنری، بەڵام بەو حالەش خەسارێکی گەورە بووو هەتا ئێستا جێی پڕ نەبۆتەوەو رەنگبێ هەتا هەتایەش پڕ نەبێتەوە، چونکی ئەگەر کەسی وەک دوکتور قاسملووشمان لە داهاتوودا هەبێ، جێی دوکتور قاسملوو لە سەردەمی خۆیدا بە بەتاڵی هەر ماوەتەوە. بەڵام مادام کە سەرکەوتنێک بوو بۆ دوژمنانی ئازادی، بۆ تەواویەتی ئۆپۆزیسیونی ئێرانی زەربەو خەسارێک بوو. هەروەک دەتوانین بڵێین تێرۆرەکانی دیکەش وەک قەتڵی رێبەرانی حیزبە سیاسی‌یەکانی دیکە وەک موجاهدین‌و وەک کۆمەڵە زەربەتێکە غەیرە موستەقیم‌و حیزبی دێموکرات کەوتوە، سەبارەت بە کۆماری ئیسلامی ئەگەر ئەو رێژیمە نیزامێک بۆایە کە ئیعتباری بۆخۆی‌و پێوەندی‌یە نێونەتەوەیی‌یەکانی دانابایە دەمان توانی بڵێین کە تێرۆری دوکتور قاسملوو کە بۆ ئۆپۆزیسیون خەسار بوو بۆ ئەویش ریسوایی‌یەکی گەورەی بە بار هێنا بەڵام ئەوان لەوە تێپەڕ ببوون لە پردی ئابڕووی خۆیان پەڕیبوونەوەو دەیانهەویست نیزامەکەیان بپارێزن بە هەر جۆرێ بێ.

بە تێرۆری دوکتور قاسملوو ئەوان توانییان یەکێک لە گەورەترین نەیارەکانی خۆیان، یەکێک لە بە ئیعتبارترین موخالیفانی خۆیان لەنێو بەرن. بۆیە واقعیینی ئەوەیە کە بڵێین تێرۆری دوکتور قاسملوو بۆ کۆماری ئیسلامی سەرکەوتن بووە. چونکی ئەو، مەسەلە کە لە روانگەی شەڕو بەربەرەکانی‌یەوە سەیری دەکا نەک ئەوە ئێعتباری نێونەتەوەیی دێتە سەر یان دێتە خوارێ یان بیروڕای گشتی جیهانی چۆن سەیری مەسەلەکە دەکا، ئەوە بۆ ئەوان مەترەح نیە.

پرسیار: مامۆستا لەم ساڵانەی دوایی‌دا دوکتور مانفرید وایدنگێر، وەکیلی دوکتور قاسملوو بەشێوەیکی مەرمووز تەرمەکەی لە دارستانێکی دەرەوەی شار دۆزرایەوە. پێتان واهەیە پێوەندی‌یەک لە نێوان مەرگی دوکتور مانفریدو پەروەندی تێرۆری ڤییەن هەبێ؟

وەڵام: ئەمن بەش بە حاڵی خۆم بە دوو هۆ ئەو پێوەندییە نابینم. یەکەم ئەوەی کە وەک گوتم پەروەندەی تێرۆری ڤییەن بە قازانجی دەوڵەتی ئوتریش‌و ناراستەوخۆ بە قازانجی رێژیمی ئێران تەواو بووە. ئێمە لەوێدا مەحکووم کراوین‌و نەمان توانیوە کارێک بۆ ئیعلانی کۆماری ئیسلامی وەک تاوانبار بکەین. هۆیەکی دیکە ئەوەیە کە لێکۆلێنەوە پزیشکی‌یەکان نیشانیان دا کە دوکتور وایدنگێر بۆ خۆی خۆی کوشتوە تەنانەت دەرکەوتوە کە بە تێغی ریش تاشین لە چەند جێ لە شادەماری خۆی داوە تا خوێنرێژیی زۆر بکاو بمرێ. باشە ئەگەر قەرار بایە پێوەندی‌یەکی بەو پەروەندەیە بۆایە دەبوایە کەسی دیکە بێ‌و لە بەینی بەرێ‌و بیکوژێ. پاشان هیچی بە جێ نەهێشتوە کە نیشان بدا. مەعموولن ئەگەر وابێ دەتوانێ خۆی بکوژێ بەڵام دەبێ شتێک لە پاش خۆی بەجێ بێڵێ و بڵێ کە ئەمن لەژێر ئەم فشارانەدا ئەوەم کرد. هیچ شتێک لەوە

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

دەرنەکەوتوە تەنیا بە قەولی فارسەکان "گمانەزنی" بۆ ئەوە کافی نیە پێوەندییەک لە نێوان پەروەندەی ڤییەن و پەروەندەی کوژرانی دوکتور وایدینگێر دا ببینن.

پرسیار: مامۆستا لە هەڤدەهەمین ساڵرۆژی تێرۆری قاسملوودا چ پەیامێکتان هەیە وەک دواوتە بفەرموون؟

وەڵام: لە دوکتور قاسملوو دەبێ ئەوپەڕی تەجلیل بکەین بەڵام لە دوکتور قاسملوو شتێکی فەوقولعادە دروست نەکەین ئینسانێکی فەقولعادە بووە، بەڵام مەوجوودێکی فەوقولعادە نەبووە، وەک هەموو مرۆڤەکان بووە، وەک ئەوان لە دایک بووە بەڵام وەک هەموو ئینسانێکی عادی نەژیاوە، خۆی پێگەیاند، موتالعەی کرد تا بووە ئەو دوکتور قاسملووە. ئەگەر دەمانەوێ رێز لە دوکتور قاسملوو بگرین، دوکتور قاسملوو با نەکەینە خوداو فریشتە کە کەس نەتوانێ بیگاتێ. لە ژیانی دوکتور قاسملوو فێر بین بەتایبەتی لاوان و کیژان بۆ ئەوەی لە داهاتوودا دوکتور قاسملووی دیکە مان زۆر بن. ئەوە باشترین وەفایە بۆ دوکتور قاسملوو. دوکتور قاسملوو هاتوەو نەخش و نرخی خۆی داناوەو رۆیشتوەو هەتا قیامەت دوکتور قاسملوو بۆ ئێمە نابێتە نانو ئاو. دەبێ دوکتور قاسملووی دیکە لە بزووتنەوەی کورددا دروست بکەین ئەوە باشترین وەفایە بۆ دوکتور قاسملوو. چونکی دوکتور قاسملوو باوەڕی بەوەنەبوو کە شۆڕشگێڕی، سیاسەت، دیپلۆماسی بەوی دەستی پێکردوەو بەوی تەواو دەبێ.

بۆخۆی باوەڕی بەوە هەبوو کە دەبێ پاش ئەویش و لەگەڵ ئەویشدا کەسانی دیکە پێبگەن بۆ ئەوەی میللەتی کورد تەنیا یەک نوختە هومێدی نەبێ. پێم وایە ئەوە باشترین وەفایە بۆ دوکتور قاسملوو کە هەوڵ بدەین رێگای دوکتور قاسملوو کە رێگەی فێر بوون و زانست و خۆپێگەیاندن بووە درێژەی پێبدەین.

سوپاس مامۆستا بۆ بەشداریتان لەم وتووێژەدا.

وەڵام: سوپاس بۆ ئێوەش

سەرچاوە: ماڵپەڕی گیارەنگ - رێکەوتی: ١٢ی دێسەمبەری ٢٠٠٧

با فێر بین بۆ خۆمان کورسیی بەرپرسیارێتیی بەجێ بهێڵین

دیمانە: شەهرام عەبدوڵلا

لە ماوەی رابردوودا و دوای پانزە مانگ لە لەتبوونی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، ئەو باڵەی کە بە نوێنەرایەتیی عەبدوڵلا حەسەن زادە لەتبوونی حیزبیی راگەیاند، چواردەیەمین کۆنگرەی حیزبیی بەست، کە تێیدا لیژنەیەکی پارێزگاریی لە پێڕەوی ناوخۆی حیزب لە رێبەرانی پێشووی حیزب پێکهاتوە وەکوو عەبدوڵلای حەسەن زادە لەم چاوپێکەوتنەدا باسی دەکات، چەند گۆڕانکاری یەک لە ئاستی سەرکردایەتی و ناو و پێکهاتە و بەرنامەکانی حیزبدا پێکهاتوە، ئەو هۆکاری گۆڕانکاری یەکان لێک دەداتەوە.

سبەی: لە کۆنگرەی چواردەی حیزبی دیموکراتی کوردستان دا، بڕیار لەسەر دامەزراندنی لیژنەی پارێزگاریی لە پێڕەوی ناوخۆی حیزب درا، جەنابت وەکوو یەکێک لە ئەندامانی ئەو لیژنەیە کاروبار و جێگەوپێگەی لە حیزب دا چۆن لێک دەدەیتەوە؟

عەبدوڵلا حەسەنزادە: بوونی لیژنەی لەم چەشنە لە حیزبی دیموکرات دا شتێکی تازە نیە، پێشتر لە کۆنگرەی دوودا شتێکمان هەبوو بەناوی کۆمیتەی چاودێریی بەرز، دواتریش لە کۆنگرەی چواردا شتێک بەناوی کۆمیتەی بازرە سی (پێداچوونەوە) هەبوو، بەڵام ئەو دووانە لەراستی دا کۆمسیۆنێکی هاوتەریبی کۆمیتەی ناوەندی بوون، کۆمەڵێک رێگادەستیان هەبوو کە وەکوو شتێک لەگەڵ کۆمیتەی ناوەندی پێکەوە بەرامبەر بەیەکتر دەوەستان، بەڵام ئەم لیژنەیە لەگەڵ کۆمیتەی ناوەندی دا هاوتەریب نیە، هیچ پەیوەندی یەکیشی بە کاروباری جێبەجێکردنی حیزب و کۆمیتەی ناوەندی یەوە نیە، بەڵکوو کۆمسیۆنێکە تەنیا و تەنیا بۆ پارێزگاری لە پێڕەوی نێوخۆی حیزب لەنێو رێکخراوەکان و تەنانەت لەنێو ئۆرگانەکانی رێبەرایەتیی حیزبدا، کە دەڵێم ئۆرگانەکانی رێبەری مەبەستم ئەوە نیە کە چەندین ئۆرگانی رێبەریی سەرەوەمان هەبێ، بەڵام پێموایە کە ئۆرگانی رێبەری لە سیستمێکی دیموکراتیک و گەلی دا هەر ئەوە نیە کە لە سەر سەرەوە هەیە، وەکوو بڵێین لە حیزبدا تەنیا کۆمیتەی ناوەندی هەیە، بەڵکوو ئەو ئۆرگانانەی خوارەوەش کە هەریەکە و لە چوارچێوەی تێکۆشانی خۆیدا کار دەکا، هەریەکەیان ئۆرگانێکی رێبەرین، ئەگەر بمەوێ زۆر راشکاوانە بیڵێم فیکرەی ئەوە لە شتێکەوە هات، لە کۆنگرەکانی پێشوودا عادەتێک هەبوو کاتێک کە کۆنگرە دەگیرا، کۆنگرە دەی پرسی ئەرێ ئەو کۆنگرەیە

شەرعیەتی ڕەوایەتی هەیە یان نا؟ لەسەر ئەوە دەنگ وەردەگیرا، زۆرینەی کۆنگرەکە بە سروشت دەنگی بەوە دەدا کە بەڵێ کۆنگرە شەرعیەتی هەیە، لە کۆنگرەی ١٣ دا ئەو ڕەوتە دیسان دووبارە بووەوە و کۆنگرە بڕیاری لەسەر ڕەوایەتیی خۆی دا، لەحاڵێکدا بەبێ ئەوەی بمەوێ هێرش بکەمە سەر هاوڕێ پێشووەکانمان، ئەو کۆنگرەیە بە جۆرێک پێک هاتبوو کە لەسەر هەڵوەشانەوەی بڕیاری بە تێکڕای کۆنگرەی ١٢ گیرابوو، کۆنگرەی ١٢ بە کۆی دەنگ بڕیاری دابوو کە هەر جۆرە دەستەبەندی یەکی نهێنی بە قازانجی کەسەکان و گرووپەکان، تاوانە تا سنووری خەیانەت، ئەو برادەرانە لە ڕێگای دەستەگەری نهێنی یەوە، زۆرینەی کۆنگرەیان بەدەست هێنابوو، باشە ئەو زۆرینەی کۆنگرەیە لەوێیەو بۆ خۆی بڕیار دەدا کە بەڵێ کۆنگرە شەرعی یە، خۆ ئێمەش بڕیارمان دا، چونکە هیچ ڕێگایەکی دیکەمان نەبوو، ئەگەر وای دابنێین یەکێک دەسەڵاتی هەیە و دەنگ دەکڕێ، نیوە یان زیاتر لە نیوەی دەنگەکان بە پارە بکڕێ، خۆ ئەو کۆنگرەیە کە بەو شێوەیە گیراوە لە نێوەڕۆک دا کۆنگرەیەکی ناشەرعی یە، بەڵام کاتێک کە بۆ خۆی بڕیار لەسەر خۆی دەدا، زۆرینەکە دەنگ دەدا کە شەرعی یە، بۆیە ئەو فیکرە لەلای من دروست بوو، کە ئێمە ئۆرگانێک دروست بکەین کە پێش کۆنگرە دەنگ لەسەر ڕەوایەتیی کۆنگرە بدا، کە ئاخۆ ئەو کۆنفرانسانە شەرعین، ئاخۆ ئەو هەڵبژاردنەی کە بۆ کۆنگرە دەکرێ خاوێنە، ئەگەر ئەوانە شەرعی بن پێویست ناکات دەنگ بۆ ئەوە وەربگیرێت کە ئاخۆ کۆنگرە شەرعی یە یان ناشەرعی یە، چونکە لەپێش دا هەموو سەڵاحییەتەکە پەسەند کراوە، ئیدی ئەوەی کە دەچێ بۆ کۆنگرە یان ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی یە، کە بەپێی پێڕەوی نێوخۆ دەبێ هەموویان بەشدار بن، یان ئەو کەسانەن کە لە ڕێگایەکی مەشروعەوە هەڵبژێردراون، کەواتە ئەوەش شەرعییە، بۆیە ئەو فیکرەیە گەڵاڵە بوو و لەپاشانیش یەک - دوو مادە کە باس لەوە دەکەن گەڵاڵە بوون، لەوێ دا راشکاوانە هاتوە کە ئەو ئۆرگانە ئۆرگانێکی هاوتەریب نیە، ئۆرگانێکی جێبەجێکردن نیە، دەست لە کاروباری جێبەجێکردن وەرنادا، تەنانەت لە کاروباری پێشمەرگەش وەکوو ئەوەی کەسێک شتێک دەکا یان سزا دەدرێ، لەوانەش ناپرسێتەوە، کاری ئەو لیژنەیە تەنیا ئەوەیە کە چاودێریی ئەو بڕیارانە بکا کە لە ڕێگای کۆمیتەی ناوەندی یان کۆمیتەکانی خوارترەوە دەدرێن، بەوەی کە ئاخۆ لەگەڵ پێڕەوی نێوخۆی حیزب دەخوێننەوە یان نا، یان ئەگەر کۆنفرانسێک دەگیرێ ئاخۆ بنەماکانی پێڕەوی نێوخۆی تێدا پارێزراون یان نا، ئەگەر زانی کە نەپارێزراون پێشنیازی هەڵوەشانەوەی دەکا، یان یەکێک سزای حیزبیی بۆ دیاری دەکرێ، تەنیا سزای حیزبی، لێرەدا مەبەست ئەوە نیە کە کەسێک شەڕ دەکا و لەسەر ئەوە سزای زیندانیکردنی بۆ دەبڕێتەوە، ئەوە سزای حیزبی نیە، واتە ئەو لیژنەیە لەو سەرپێچییانە ناپرسێتەوە کە لە دەرەوەی بنەمای حیزبین، تەنیا لە سەرپێچی کردنی حیزبی دەپرسێتەوە و بەس، ئەگەر ئەوە بپارێزرێ، هەموو ئەو بڕیارانەی لەنێو حیزبدا دەدرێن بڕیاری باشن و بەپێی ئەو بنەمایانە کە کۆنگرە پەسندی کردوون وەکوو پێڕەوی نێوخۆ، هەموو کۆنگرە و کۆنفرانسێک کە لە داهاتوودا دێنە پێشێ بە ڕێگایەکی مەشرووع دا دەگیرێن، فیکرەی دامەزراندنی ئەو لیژنەیە بەمجۆرە هاتە ئاراوە.

سبەی: تا چ رادەیەک دەتوانین بڵێین ئەم لیژنەیە هاوشێوەی ئەنجومەنێکی سینایە؟

سەرچاوە
Serchawe

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: ئەمن بەش بەحاڵی خۆم ئەو لیژنەیەم شوبهاند بە دادگای دەستووری بنەڕەتی ئەمریکا. دادگای دەستووری بنەڕەتی، دەزگای جێبەجێکردن نیە، دادگا لە هیچ شوێنێک دەسەڵاتی جێبەجێکردنی نیە، بەڵام لە هەمانکات دا چاودێری دەکا، دادگایەکە کە سەرۆک کۆمارێکی وەکوو نیکسۆن لەسەر کار لادەبا، سەرۆک کۆمارێکی بەهێزی وەکوو کلینتۆن دەهێنێتە سەر تەلەفزیۆن و سەری پێ دادەخات و ئارەقی پێ دەڕێژێ، ئەگەر ئۆرگانێکی سەربەخۆ نەبووایە، یان دەبوو لەخوار کۆمیتەی ناوەندی یەوە بێ، یان کۆمیتەی ناوەندی لە خۆی بەرپرسی بکا و بڵێ لە کارەکانی خۆم بپرسەوە، کە لە راستی دا نە ئۆرگانەکە ئەو رەوایەتی یە بە خۆی دەدا، نە کۆمیتەی ناوەندی دەرفەتی ئەوەی پێدەدا کە لە کارەکانی بپرسێتەوە، مەرج نیە کاری ئەوە لێپرسینەوە لە کۆمیتەی ناوەندی بێ، بەڵام هەر ئەویش دەگرێتەوە، کاتێک کە کۆنگرە بژاردووە و پێی سپاردوە کە لە رووی پێڕەوی نێوخۆوە تەنانەت چاودێریی بڕیارەکانی کۆمیتەی ناوەندییش بکا، مەبەستم بڕیارە حیزبی-یەکانە، ئەوکاتە کۆمیتەی ناوەندی خۆی بە پابەند دەزانێ کە پێڕەوی لە بۆچوونەکانی بکا، تەنانەت پێش ئەوەی کە ئەو لیژنەیە لێی بێتە دەنگ، بۆ خۆی کاروبار و بڕیارەکانی خۆی زیاتر کۆنتڕۆڵ بکا، کە ئاخۆ بڕیارەکانی لە چوارچێوەی پێڕەوی حیزب دان یان نا؟ بۆ ئەوەی پاشان ئەو لیژنەیە لێی بەدەنگ نەیە و بڕیارەکانی نەخاتە ژێر پرسیارەوە.

سبەی: لە کۆنگرەی چواردە دا ناوی حیزبی دیموکراتی کوردستانتان بۆ حیزب دیاری کردوە کە جۆرێک لە دووبارە بوونەوەی ناوی حیزبە لەپێش لەتبوون دا، ئەم دووبارەبوونەوەی ناوانە لەدوای جیایی و لەتبوونەکان هۆی چیە؟

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: بێگومان هەندێک جار ئەو ناوانە هەر یەک بوون، ئەمن بیرم نایە لەنێو حیزبە کوردی یەکان و تەنانەت لە حیزبەکانی دیکەش دا، حیزبێک لەسەر ناوی حیزبێکی دیکە دامەزرابێ ، بەڵام ئەوەی کە حیزبێک لەت بووە، یان کۆمەڵێک لە حیزبێک جودا بوونەوە، چونکە من پێموایە ئەو دوو شتە جیاوازن، کاتێک حیزبێک لە سەرەوە بۆ خوارەوە، واتە لە کۆمیتە ناوەندی یەکەیەوە بۆ خوارەوە لەت دەبێ، ئەوە پێی دەڵێن ئینشیقاق، کاتێک کۆمەڵێک پێکهاتەی حیزب بەجێ دەهێڵێ، ئەوە جودابوونەوەیە، جا لەو دوو حاڵەتەدا ئێمە دەبینین کە هەر دوو لایەنەکە ئەو ناوە بۆ خۆیان هەڵدەبژێرن، ئەوە هەم لەنێو حیزبە کوردی یەکان دا هەیە، هەم لەنێو حیزبە ناکوردی یەکانیش دا، بۆ نموونە ئێمە دیمان لە حیزبی شیوعی عێراق دا لەتبوون رووی دا و هەردووکیان هەر ناویان حیزبی شیوعی عێراق بوو، ئەو هەموو گرووپە لە چریکی فیدایی ئێران پەیدا بوون، هەمووش هەر ناویان چریکی فیدایی بوو، هۆکاری سەرەکیی بۆ ئەوە دەگەڕێتەوە کە هەموو خۆیان بە خاوەنی رابردووەکەی دەزانن، بەستراونەوە بە رابردووەکەی، هۆگرین، نایانەوێ ئەو شانازی یانە بدەن بە بەرامبەرەکەیان، یان خۆیانی لێ بێبەش بکەن، بەڵام ئەمن لەنێوان جیایی یەکانی پێشووی حیزبی دیموکرات و ئەم لەتبوونەی ئێستادا، جیاوازی یەکی سەرەکیی دەبینم، بۆ نموونە ئێمە دەبینین لە ساڵی ١٩٨٠دا لەتبوونێک

سەرچاوە
Serchawe

لە حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێراندا روو دەدا، کە بە خۆیان دەڵێن پێڕەوی کۆنگرەی چوارەم، ،پاشگرێک دیاریی دەکەن، لە ساڵی ١٩٨٨ دا دیسان کە ئەو برادەرانەی ناوی خۆیان نابوو رێبەرایەتیی شۆڕشگێڕ و جودا بوونەوە، دەقاودەق ناوی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێرانیان هەڵبژارد، بەڵام پاشگری رێبەرایەتیی شۆڕشگێڕیان بۆ دیاری کرد، ئێستا کە ئەم لەتبوونە رووی داوە، ناوەکان جیاوازن، یەکیان ناوی حیزبی دیموکراتی کوردستانە، یەکیان ناوی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێرانە، هەرچەندە حیزبی دیموکراتی کوردستان لە هیچ شوێنێکی دنیا و لەسەر هیچ کام لەو لایەنانە تۆمار نەکراوە، ئەمە لە وڵاتانی یاسا و پێشکەوتوودا زۆر زۆر ئاسایی یە، یەکێک ناوی حیزبی دیموکراتە، یەکێکی دیکە ناوی حیزبی دیموکراتی وڵاتەکەیە، یەکێک ناوی حیزبی لیبراڵە، یەکێکی دیکە ناوی حیزبی لیبراڵی وڵاتەکەیە، وەکوو گوتم هۆکاری سەرەکیی ئەوەیە کە هیچ لایەنێک نایەوێ خۆی لە شانازی یەکانی حیزبەکەی بێبەش بکا، بەتایبەتی ئەوەی ئێمە، دیارە گەڕاوینەوە سەر ناوی لەمێژینەی حیزبی دیموکراتی کوردستان، کە لە دامەزرانی یەوە تا ٣٤ ساڵ لە تەمەنی، ناوی حیزبی دیموکراتی کوردستان بووە، ئێرانی تێدا نەبووە، بۆ ماوەیەکی کەم ئێرانەکە لەن و کەوانەدا بوو و بەشێک نەبوو لە ناوەکە، ئەگەر سەیری پێکهاتەی حیزبی دیموکراتی کوردستان بکەی دەبینی ئەو کەسایەتی و روخسارانەی کە حیزبی دیموکراتیان پێ ناسراوە، یان حیزبی دیموکراتی کوردستان بەوانەوە ناسراوە، لە سەدا هەشتای لەو بەشەدان کە ئێمەی تێداین و ئێستا بەناوی حیزبی دیموکراتی کوردستانەوە تێدەکۆشین، ئەوەش بە مافێکی سروشتیی خۆمان دەزانین کە لە شانازی یەکان و ناوی شەهیدەکان و رابردووی کەڵک وەربگرین، ئەمە هیچ سەرپێچی یەکی یاساییشی تێدا نیە.

سبەی: خۆتان خاڵە نێگەتیڤ و پۆزەتیڤەکانی کۆنگرەی چواردە چۆن باس دەکەن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەگەر بمەوێ لەسەر خاڵە نێگەتیڤەکانی قسە بکەم، رەنگە لەوە بە گلەیی بم کە دەکرا کاتێکی کەمتر لەوەی بۆی تەرخان کرا بگرێ، کە بە ٨ رۆژ تەواو بوو، دەکرا بە پێنج - شەش رۆژ تەواو بێ، ئەویش بۆیە دەڵێم ئەوە نێگەتیڤە، جاروبار باسەکان زیاتر لەوەی کە پێویست بوو درێژ دەبوونەوە، چونکە خەڵکەکە بە گڕوتینێکی زۆرەوە بەشداریی باسەکانی دەکرد، هەموو کەس دەیویست قسەکەی خۆی بکا، تەنانەت ئەگەر قسەکەی پێشتر لەلایەن کەسێکی دیکەوە کرابووش. وەکوو خاڵە پۆزەتیڤەکانیش، ئەمن پێموایە خاڵی پۆزەتیڤی زۆر بوون، ئەمن بۆ خۆم لە ١٢ کۆنگرە و ٢ کۆنفرانسی حیزبیدا بەشدار بووم، بەبێ ئەوەی بمەوێ دڵی خۆم خۆش بکەم، پێموایە ئەم کۆنگرەیە لە هەموو کۆنگرەکان زیندووتر و سیاسیتر بوو، لە هەموو کۆنگرەکان جۆراجۆریی زۆرتری تێدا بوو، هەر لە رووی تەمەنەوە بگرە تا ئاستی خوێندەواری و تێکەڵاویی ناوچەکانو ژن و پیاوەوە، خاڵی زۆر گرنگی ئەوە بوو کە لەو کۆنگرەیەدا ئێمە نەمان دەدی کە باڵەکان پێکەوە کێبەرکێ بکەن، بەڵکوو ئەوە فیکرەکان بوون کە پێکەوە کێبەرکێیان دەکرد، بەڵێ رەنگە نیوەی کۆنگرە فیکرێکی هەبووبێ، نیوەکەی دیکەش فیکرێکی دیکە، بەڵام هەموویان بەرگری یان لە فیکر دەکرد نەک لە باڵ، دەربارەی

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

بەشداریی ژنانیش کە لە ڕاپۆرت دا ئاماژەی بۆ کراوە، گەورەترین بەشداری کردنی ژنان لە کۆنگرەیەکی حیزبیدا، شتێک لە شەش لە سەد زیاتر بووە، بەڵام لەم کۆنگرەیەدا نزیکی نۆزدە لە سەدی ئەندامانی کۆنگرە ژن بوون، لە هەڵبژاردنیش دا دیسان ژن مافی خۆی نەدراوەتێ، بەڵام باڵاترین ڕێژەی بەشداریی ژنان لە کۆمیتەی ناوەندی دا ئەوەیە کە لەم کۆنگرەیەدا دەرچووە، لە هیچ کۆنگرەیەک دا نەک ئەوەندە، نیو ئەوەندەش لە کۆنگرەدا بەشداری یان نەبوو، لاوانی ڕووناکبیر و تازە زیاتر هاتوون، دەتوانم بە گشتی بڵێم خاڵی پۆزەتیڤمان لە خاڵی نێگەتیڤ زۆرترە، مەسەلەیەک هەیە ڕێگەم پێ بدەن باسی بکەم کە ڕەنگە زۆر پەیوەندیی بەم کۆنگرەیەوە نەبێ، بەشێکی دەگەڕێتەوە بۆ کۆنگرەکانی پێشوو بەتایبەتی بۆ کۆنگرەی دوازدە و سێزدە، کە ئەوانەی تەمەنیان تا ڕادەیەک لە سەرەوە بووە، بەشی هەرە زۆریان وازیان لە خۆ کاندیدکردنەوە بۆ کۆمیتەی ناوەندی هێنا، ئەوە پێموابێ لە داهاتوودا بە شتێکی پۆزەتیڤ هەڵدەسەنگێندرێ، با فێر بین بۆ خۆمان کورسیی بەرپرسیارێتی بە زیندوویی بەجێ بهێڵین، واتە پێش ئەوەی بەرەو قەبر بڕۆین، بەرپرسیارێتی یەکە بسپێرینە دەست کۆمەڵێکی دیکە کە تازە نەفەسن و زیاتر پەیوەندی یان بەو سەردەمەوە هەیە کە کۆنگرەی تێدا دەگرین و خەباتی تێدا دەکەین، واتە ڕێبەرایەتی یەکە بەشێوەیەک لە شێوەکان نوێ بێتەوە، وا نەبێ کە لەسەر کورسی یەکە فڕێمان بدەن، یان تەنیا ئەو کاتە کورسی یەکە بەجێ بهێڵین کە بە تابووت دەڕۆین بەرەو گۆڕستان، پێموابێ ئەوەش یەکێکە لە خاڵە پۆزەتیڤەکانی ئەو کۆنگرەیە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی سبەی - ڕێکەوتی: ٦ی ئەپریلی ٢٠٠٨

سەرچاوە
Serchawe

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمنیش لە گەڵ ئەوانەم کە ئۆرگانی حیزبی بە ڕۆژنامە نازانن

وتووێژی ڕۆژنامەی کوردستان لە گەڵ بەڕێز مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە بە بۆنەی دەرچوونی ٥٠٠مین ژمارەی" کوردستان"

* لەم دیمانە تایبەتەدا مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە کە لە ماوەی ئەم دەورەیەدا لە بەرپرسان و هاوکارانی سەرەکیی "کوردستان" بووە

* ئاوڕ لە مێژووی ئەم ڕۆژنامەیە دەداتەوەو ڕەخنەو سەرنجەکانی دەخاتە ڕوو.

دیمانە: "کوردستان"

کوردستان: بڵاوکرانەوەی "کوردستان" وەک ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانەی سەردەمی کۆماری کوردستان دا لە لایەن حیزبی دێموکراتی کوردستانەوە چ گرنگییەکی هەبوو و چەند کاریگەریی لە سەر پێشکەوتنی فەرهەنگیی ناوچەی ژێر دەسەڵاتی کۆمار هەبوو؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ ئەو وەختی دەزانین بڵاوبوونەوەی ڕۆژنامەیەکی کوردی بە تایبەتی بۆ ئەو بەشەی کوردستان دەسکەوتێکی زۆر گەورە بوو. چونکە تا پێش دەورانی ژ. ک لە جێ دا بۆ ماوەیەکی زۆر بڵاوکراوەی کوردی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەر باو نەبوو. دیارە پاش دامەزرانی حیزبی دێموکرات لە پێش دا گۆڤاری کوردستان دەرچوو کە مانگانە بوو، بەڵام جاری وابوو بە دوو سێ مانگ جارێک دەردەچوو دواتر ڕۆژنامەی کوردستان دەردەچوو. ڕۆژنامەی کوردستان بە بێ شک هەم لە گەیاندنی بیروباوەڕی حیزبی دێموکراتی کوردستان دا (کە ئەو وەختی ناویشی ئۆرگان نەبوو ناوی بڵاوکەرەوەی بیری حیزبی دیموکراتی کوردستان بوو) و هەم لە پەرەپێدانی وشیاریی سیاسی و فەرهەنگیی کۆمەڵانی خەڵک دا نەقشێکی زۆر باشی هەبوو. لە عەینی حاڵ دا مەجالێکش بوو بۆ ئەو شاعیرو ئەدیب و نووسەرانە کە عەلاقەش و تواناشیان هەبوو بەرهەمەکانیان بە زمانی کوردی بێننە سەر کاغەز و بڵاوی بکەنەوە کە تا ئەو وەختی زۆر دەرەتانیان کەم بوو مەگەر جاروبار ناردبایان بۆ کوردستانی گەرمێن بۆ ئەو گۆڤار و ڕۆژنامانەی کە لە باشووری کوردستان دەردەچوون. بە بێ شک دەسکەوتێکی گەورە بوو بۆ کورد هەتا پێش دامەزرانی کۆماری کوردستان بڵاوبوونەوەی نیشتمان یا بڵاوبوونەوەی گۆڤاری "کوردستان" بۆ ئەو بەشەی کوردستان دەسکەوتێکی گەورە بووە.

بەشی: دووهەم

کوردستان: لەو کاتەدا دەکرێ وەکوو ئۆرگانی حیزبی دێموکرات و یان وەک بڵاوکراوەی ڕەسمیی کۆمار چاوی لێ بکرێ؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بە بێ شک ئەو وەختە ئێمە شتێکمان نیە کە ئۆرگانی حکومەتی کۆماری کوردستان بێ. لە واقیع دا ئەو بڵاوکراوانەی ئەو وەختە هەبوون ، چ ڕۆژنامەی کوردستان بێ چ گۆڤاری کوردستان چ بلێێن گرۆگاڵی منداڵان و هەڵاڵەو ئەوانەو هیچیان بە ناوی ئۆرگانی حکومەت نەبوون. ئەمیان بۆ منداڵان بوو ئەویان بۆ لاوان بووە ئەویان ئۆرگانی حیزب بووە. لە بەر ئەوە نەڤشی ڕۆژنامەیەکی ئۆرگانی حکومەتیشی گێڕاوە هەرچەند ناوی ئۆرگانی ڕەسمیی دەوڵەتی لە سەر نەبووە و هەر بە ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستان دەرچووە.

کوردستان: سەرەتا وەکوو ڕۆژنامەیەکی ڕۆژانە دەرچووە، بەڵام بە هۆی گۆڕانی هەلومەرج بەر لەوەی مۆمی دووەمین ساڵی تەمەنی خۆی داگیرسێنێ نەتوانی بەم شێوەیە درێژە بە تێکۆشانی خۆی بدا بۆ ماوەیەکی زۆر بە پچڕ پچڕی(بێجگە لەو ٢٥ ساڵەی دوایی) لە تاراوگە بەشێوەی مانگانەو ٢حەوتووانە دەرچووە بەرێزت وەک کەسێک کە نزیکەی ٤٠ ساڵ کە لە بەرێوبەرانی سەرەکیی کوردستان یان یاری نزیکی بووی دەکرێ ئاورێک لە قۆناخ و دەرچوونی ئەم ڕۆژنامەیە بدەیەوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەوەی کە وتت ڕۆژنامەی کوردستان لە ئەوەڵەوە بە شێوەی ڕۆژانە دەرچووە، کەمێک تەسحیحی دەوێ. ئەوەی من بزانم کوردستان هیچ وەختێکی بەشێوەی ڕۆژانە دەرنەچووە. لە دەورانی کۆمار دا ماوەیەک دوو ڕۆژ جارێک دەرچووە هەفتەی ٣ ژمارەی لێ دەرچووە، جاری وابووە هەفتەی ٢ی ژمارەی لێ دەرچووە. یانی بە شێوەی ڕۆژانە ٦ ژمارە یان ٧ ژمارە لە هەفتەدا وەکوو هێندێک ڕۆژنامە دەردەچن قەتی ئەوە نەبووە. لە پاشانیش بەداخەوە نەک هەر ڕێکو پێکییەکەی ساڵە وەختی تێ وەرنەسووڕابۆوە، بەڵکوو دەرچوونەکەشی ساڵێکی تەواو نەکرد کە ڕووخانی کۆماری کوردستان لە دەرچوون وەستا بەڵام ئەگەر تەماشای ڕۆژنامەی کوردستان بکەی دەورانی زۆر سەخت و دژواری بەجێ هێشتوون لە پاش ڕوخانی کۆماری کوردستانیش کە کوردستانیش لە دەرچوون دەوەستێ بۆ ماوەیەک هەر لە جێ دا پچڕانێک هەیە، هەر دەرناچێ. پاشان هێندێک محاوەلە دەبن کە یەکێکیان لە ساڵی ٢٧ بەم لاوە هەوڵێک بوو کە هەر تێکۆشەرانی حیزب لە نێوخۆی وڵات دایان و شاراوەش نیە کە بە کۆمەکی حیزبی توودە بوو کە ٤ یان ٥ ژمارەی لە تەورێزێ لێ دەرچوو لە چاپخانەیەک کە وا بزانم هەر سەر بە حیزبی توودە بوو. ئەو جار عیددەیەک لەوانەی کە سەر بە حیزبی دێمۆکراتی کوردستان بوون بەڵام لە پاش جمهوری کوردستان ڕۆیشتبوون بۆ ئازەربایجانی شووڕەویی ئەو کات، لەوێ بۆ ماوەیەکی دووردرێژ نزیکەی ١٢ساڵان ڕۆژنامەی کوردستانیان دەردەکرد کە ڕۆژنامەیەکی تەواو موستەقیل نەبوو، هەر بە ناوی حیزبی دێموکراتی کوردستانیش دەردەچوو. بەڵام لە ڕاستیدا هەر بە ئیمکاناتی حیزبی توودەو لە سێبەری کۆمەگی حیزبی کۆمۆنیستی ئازەربایجانی شوورەویدا دەردەچوو. وابزانم دەوری ١٣٠٠و چەند ژمارەیەکی لێ دەرچوو. ئەوەیان بە ڕۆژنامەیەکی ٤

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

لاپەڕەیی دەردەچوو، ٣ لاپەڕی ئازەربایجانی بوو هەر ناویشیئازەربایجان بوو یەک لاپەڕیشی کوردی بوو کە ناویشی کوردستان بوو. ئەوە دەورەیەکی، دەورەیەکی دیکەی دیوە کە لە دەرێ دەردەچوو کە ژمارەیەک لە تێکۆشەرانی حیزب و دۆستانی حیزب وەک دوکتور قاسملوو، حەسەنی قزلجی و کەریمی حیسامی و عەلی گەلاوێژ هاوکارییان لەگەڵ دەکرد و هێندێک قەڵەمی دیکە کە ڕەنگە ئێستا ناوەکەیانم لە بیرم نەبێ دەریان دەکرد. ڕاستە فکرەکە هەر لە دەوروبەری فکری حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو بەڵام ناوی ئۆرگانیان لە سەر دانەدەنا، تەنیا هەر ئەوەندەیان دەنووسی کە لە لایەن دەستەی نووسەرانەوە دەردەچێ. ئەویشان بە چەند ساڵ (وابزانم سێ ساڵ کەمتر نەبوو لانیکەم) ٢٦ ژمارەی لێ دەرچوو کە لە را دوو ژمارەشی هەر بە ٢٥ دەرچوو. لە بیریان چووبوو کە ئەوە ژمارەی ٢٦ە، دوو ژمارەیان هەر ژمارەی ٢٥ی لە سەر بوو. بەداخەوە ئەوانیش یەک لەوان بۆ خۆشم لە دەستم دا نین. ئاخر دەورەیشیان ئەو دەورەیەیە کە ئێستا دەردەچێ و بۆ ئەو ژمارەیە دەبێتەژمارەی ٥٠٠، ئەوە لە ڕێبەندانی ١٣٤٩(فێوریەی ١٩٧١)دا دەرچوو. ئەگەر دیققەت بکەی ئەویش ڕێکوپێک نیە. باسی ڕێکوپێکیی دوو دەیەی ئەخیرتان کرد ڕاستە لەسەریەک ڕێکوپێکترە، بەڵام ئەویش مانگانە بووە جاری وابووە دوو حەوتووانە بووە. ماوەیەکی زۆر مانگانە بوو بەڵام جاری وابوو سێ مانگان دەرنەدەچوو. لە بەر ئەوەی هەلومەرجی خەباتەکەی حیزبی دێموکرات کە ئەویش ئۆرگانی بوو هەلومەرجێکی زۆر سەخت و دژوار بوو ڕۆژنامەکەش مەجبوور بوو ببێتە تابعی ئەو هەلومەرجە. بۆیە زۆری نامورەتتەبی بە خۆیەوە دیوە.

کوردستان: ئەو چەند ژمارەیەی کە لە تەورێز دەرچوون هەر درێژەی ئەو سەد وچەند ژمارەیە بوون کە لە سەردەمی کۆماری کوردستاندا دەرچوون؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: نەخێر ئەوان ژمارەی تایبەتییان لێ درا بوو یەک و دوو سێ و چوارو پێنج. پێنجەکەش زۆر مەعلووم نیە، بووەو بڵاونەبۆتەوە یان نەبووە؟ ئەوەی کە من لە بیرم بێ فەقەت چوار ژمارە کە هەر ژمارەی یەک ودوو سێی وچواریان لێ دەدرا. نەک تەسەلسولی زەمانی جمهوریی لێ بدرێ. هی زەمانی جمهوری ١١٣ ژمارەی مەعلوومە. ڕەوایەتێکیش هەیە کە ١١٤ ژمارە بووە، ژمارە ١١٤ەکە بڵاونەبۆتەوە یا خەڵک نەیدیوە. بە هەر حاڵ تەسەلسولی وی نەبووە.

کوردستان: وەک دەزانین یەکەم ژمارەی ئەم دەورەیەی "کوردستان" لە سەرەتای دەیەی ٧٠ی زایینی لە بەغدا بڵاوکرایەوە. بەو پێیەی کە هەر لەو سەردەمەدا ژمارەیەکی بەرچاو بڵاوکراوەی کوردی لە باشووری کوردستان بڵاو دەکرایەوە دەکرێ بڵێی پێگەی "کوردستان" لە نێو ئەم بڵاوکراوانەدا چۆن بوو؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: زۆر بە ئینسافەوە دەبێ بڵێین کە ڕۆژنامەی کوردستانی ئەو وەخت (کە من پێی دەڵێم ڕۆژنامە بە مانای

سەرچاوە
Serchawe

ئەوە نیە کە بەشێوەی رۆژانە دەرچووە. عادەتەن ئەو بڵاوکراوەیەی کە بە شێوەی وەرەق دەردەچێ پێی دەڵێن رۆژنامە ئەگەر بە دوو ساڵیش دەربچێ. مەجەللەش ئەگەر هەموو رۆژێ دەربچێ پێی دەڵێن مەجەلله) شتێک نەبوو کە لە نێو رۆژنامەکانی دیکە دا حیسابی بۆ بکرێ، چونکە هەر ئەو وەختی کە ئەو رۆژنامەیەمان دەردەکرد لە بەغدایە(دیارە ئیستا دەزانین کە لە بەغدایەدەرچووە ئەو وەختی نە دەگوترا لە بەغدایە دەردەچێ)، رۆژنامەی حەفتانە هەبوو بە بیست سەفحە دەردەچوو، بە ١٦ سەفحە دەردەچوو بەناوی "هاوکاری"، "برایەتی" دەردەچوو. گۆڤاری جۆراوجۆر دەردەچوون هەفتانە، مانگانە، وەرزانە و کتێب و شتی زۆر دەردەچوون. لەو بارەیەوە حەجمەکەی زۆر نەبوو. بەو حاڵە رۆژنامەی کوردستان لە دوو بارەوە زۆر زۆر لە نێو رووناکبیران و، ئەویش لە نێو بژاردەی رووناکبیران دا، موعتەبەر بوو. یەکێکیان ئەوە بوو کە لەباری سیاسییەوە وەزنی باشی بوو، مقالاتی باشی تێدابوون، سەرنووسەرەکەی شەهیدی گەورەمان دوکتوور قاسملوو بوو. نووسەرەکانی دیکەشی نووسەری باش بوون لەسەر یەک. کەوابێ لەباری موحتواوە دەوڵەمەند بوو، ئیستقباڵی لێ دەکرا، زۆر باش بوو. لەباری دیکەوە، لەباری زمانەوە، تەنانەت لە باری زمانەوە ناوی دەرکردبوو، یانی خەڵک دەیان نووسی (نەک ئێمە بنووسین)، ئەدیبەکانی باشووری کوردستان دەیان نووسی دەبێ زمانی "کوردستان" بکرێتە نموونەی نووسینی کوردی لە حاڵێک دا لە چوار لاپەرە دا دەردەچوو. بەداخەوە "کوردستان" لەو بارەیەوە هەم لەبەر ئەوە کەمێ بێ مبالاتیی تێدا دەکرێ لە باری زمانەوە، هەمیش لە بەر ئەوەیە کە نەشرییاتی دیکە زۆرەو رەنگە بڵێم ئەم شێوە نووسینە زاڵ بووە کە نەشرییاتەکەی دیکەی پێ دەردەچێ، ئەو بەرچاوییەی ئەو کات هەیبوو ئێستا نیەتی. ئەو وەختی لەگەڵ ئەوەی زۆر مەحدوود بوو، مانگانە بوو، لە چوار لاپەرە دا دەردەچوو جێگەیەکی زۆر باشی هەبوو.

کوردستان: لە سەرەتاوە رۆژنامەیەکی حیزبی بووە تا ئێستا، هێندێک پێیانوایە رۆژنامەی حیزبی رۆژنامە نییە، ناتوانێ بەپێی پێوەرەکانی کاری رۆژنامەنووسی کار بکا. بەرای جەنابت "کوردستان" چەند توانیوێتی بە پێی ئەو هەورازو نشیوانەی لە مێژووی خۆیدا بوویەتی بە گشتی لە گەڵ پێوەرەکانی کاری رۆژنامەنووسی خۆی رێک بخا؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لە گەڵ ئەوەی کە خزمەتی رۆژنامەی کوردستان خزمەتێکی گەورەیە و جێی شانازییە، زۆری خزمەت بە فکرو ئەدەبیات و زمانی کوردی کردوە بە بێ شک، بەڵام ئەمنیش لە گەڵ ئەوانەم کە ئۆرگانی حیزبی بە رۆژنامە نازانن. پێم وایە وەکوو رۆژنامە رۆژنامەیەکی خراپە یا دەکرێ پێی بڵێین کە هەر رۆژنامە نیە. بریا ناوێکی دیکەیان دانابا بۆ ئەو رۆژنامانە کە زمان حاڵی حیزبێکن ناویان لێ نەنابان رۆژنامە. چونکە رۆژنامە ئەوەیە لە گەڵ ژیانی کۆمەڵ سەروکاری هەبێ، تازەترین ئەخباری رۆژ، تازەترین ئیحتیاجاتی خەڵک، نەزەراتی جۆراوجۆری خەڵک بتوانێ بڵاو بکاتەوە. نیزیک بێ لە کۆمەڵانی خەڵک. رۆژنامەیەک کە لە ئەشکەوتێک دەردەچێ و رۆژنامەیەک کە بە دزی دەردەچێ بە حەفتەو چەند مانگ جارێک دەردەچێ و بە دزی بڵاودەبێتەوە قەت ناتوانێ خەسڵەتی رۆژنامەی هەبێ. لەو بارەیەوە ئەگەر

سەرچاوە
Serchawe

نومرەی بدەمێ، نومرەکە لە سەد بگرم رەنگە هەر پێنجی بدەمی، بەڵام وەکی دیکە بە رۆژنامەیەکی رووسوور و سەربەرزی دەزانم.

کوردستان: لە قسەکانت دا ئاماژەت بە هێندێک لەو قەڵەمانە کرد لە"کوردستان"دا دەوریان بووە، دیارە ئەگەر بگەڕێینەوە بۆ مێژوو ریزێک ناوی دووردرێژ دەبینین، بەڵام لانیکەم دەکرێ یادێک لەو کەسانە بکەیەوە کە لە دەیەی یەکەمی "کوردستان"دا دەوریان هەبووە؟

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: بەراستی ئەوانەی لە دەیەی یەکەم دا تێیان دا دەنووسی ژمارەیەکی کەم بوون. دەکرێ بڵێین شەهید دوکتۆر قاسملوو بوو، کاک کەریم حیسامی و قزڵجی بوون، کاک حەمەدەمین سیراجی بوو، خوالێخۆشبوو هێمن بوو، رەفیقێکمان شەهید بوو جەلال میراوەیی یان عوسمانی یەزدانپەناە خەڵکی میراوێی سەردەشت کە ساڵی ٥٨ شەهید بوو، کاک مەلا رەحمان بوو. بەڵام دەورەکانی دیکە ماشەڵڵا زۆرن رەنگە هەمووی لە بیر نەبن بەڵام لەوانەی کە زۆریان نەقش تێدا هەبوو دەتوانین جگە لە شەهید دوکتۆر شەرەفکەندی هەموو ئەندامانی دەفتەری سیاسیی ئەو وەخت باس بکەین. بەڵام لە نووسەرەکانی دیکە دەتوانین کاک قادر وریا، کاک هەیاس کاردۆ، کاک برایم لاجانی ناو بەرین.

کوردستان: بەو پێیەی کە تۆ یان لە بەرێوەبەرانی سەرەکی یان یاری نزیکی "کوردستان" بووی دەزانی لەو دەورەیەش دا وەکوو دەورەکانی دیکە دابڕان و وەستان هەبووە بە تایبەت پێش شۆڕشی ٥٧ و دوای شۆڕشی ٥٧. دەکرێ بڵێی کە ئەو وەستان و دابرانانە چۆن بوون؟

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: لە پێش دا کە ئێمە دەستمان بەو دەورە تازەیە کردەوە دەورەیەک بوو کە نەوعێک ئیستقراری هەبوو. نوێنەرایەتییەکمان لە بەغدایە هەبوو (نوێنەرایەتیی رەسمی نەبوو، بەڵام ماڵێکمان لەوێ هەبوو) لەوێ دەرمان دەکرد. تا ژمارەی 35 و ئەوانەی باش بوو لە چاپخانەیەک دەردەچوو رێکوپێک. لە پاشان وای لێ هات کە هێندێک ئاڵوگۆڕی سیاسی لە ناوچەکە دا رووی دا بە تایبەتی لە پێوەندیی نێوان ئێران و عێراق دا. ئەو وەختی عێراق لێی قەدەغە کردین رۆژنامە دەربکەین. مەجبوور بە تایپ دەمان نووسی ئەویش بە تایپی دەستی نەک بە تایپی ئێستا، لەسەر کاغەز دەمان چەسپاندو دەمان نارد بۆ یەکێ لە پایتەختەکان لەوێ چاپ بێ. بە زەحمەت بڵاو دەبۆوە. ژمارەیەکم لە بیرە سێ چوار پایتەختی کردن تا دەرچوو. لە بەغدایە چاپ نەکرا، چووە بەیرووتێ، چووە ئەڵمانی (پایتەختی ئەو کات بۆن نەبوو بێرلین بوو) چووە برلینێ چوو لە پاریس چاپ کرا. ئەو دەورانەی بە خۆوە بینی. لە پاشان کە گەڕاینەوە وەزعەکە جۆرێکی دیکە گۆڕا و گۆڕانێکی موسبەت هاتە ئاراوە. ئێمە گەڕاینەوە کوردستان. بۆ ماوەیەکی دیسان "کوردستان"یش

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

دەرنەچوو. ئەو جار کە دەرچوو ماوەیەک دەستمان پێ کرد بە تایپ و بە پۆلیکۆپی دەرمان دەکرد، دوای چەند مانگ چاپخانەیەکمان کڕی بۆ یەکەمین جار حەوتانەش ۲،۳ ژمارەی لە مەهاباد لێ دەردەچوو. جارێکی دیکە کە مەجبوور بووین ئاوارە بینەوە، دەربەدەر بووینەوە دووبارە پەنامان بۆ تایپ و پۆکۆپی بردەوە. بە کورتی بڵێم پاشان لە باری حەجمیشەوە، حەجمەکەی وەختێک بە ئەندازەی حەجمی کتێب بوو، وەختێک بە ئەندازەی A4 بوو، جا دوایە کردمانە A3ئێستا حەجمەکەی حەجمی ڕۆژنامەیەکی مامناوەندییە. زۆری ئەو دەورانانە بە خۆیەوە دیون. ئێمە جارێکی شتێکمان لە سەر نووسیوە کە ڕەنگە هەر من نووسیبێتم کە دەڵێین "کوردستان" ڕۆژنامەی تێکۆشەرانی کوردە و چارەنووسی لەگەڵ چارەنووسی ئەوان لێک گرێ دراوە، کە ئەوان ئاشکرا بوون ئەویش ئاشکرا بووە، کە ئەوان نهێنی بوون ئەویش نهێنی بووە، ئەوان ئیمکاناتێکیان هەبووە ئەویش هەیبووە. لە سەر یەک ڕۆژنامەی کوردستان ئاوێنەیەک بووە لە خەبات وتێکۆشانی ئەندامانی حیزبی دێموکرات.

کوردستان: لە دەیەی یەکەم دا کە هەلومەرج لە چاو ئێستا شتێکی دیکە بوو "کوردستان" چەندە دەگەیشتەوە نێوخۆی وڵات و دەست ئەو کەسانەی دەبوو بی خوێننەوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ژمارەیەکی زۆر مەحدوود دەچوو ڕەنگە بکرێ بڵێین لە باشترین حاڵەت دا ۱۰۰ ژمارەیەکی دەگەیشتەوە وڵات. بەڵام عەلاقەیەکی زۆر هەبوو لە نێو ئەوانەی کە "کوردستان"یان بە دەست دەگەیشت. ئەو وەخت زۆریش ئیمکانی کۆپی و ئەوە نەبوو ڕەنگە هەڵکەوتوە کە ڕۆژنامەیەک ۵۰ کەس یان ژمارەیەکی زیاتر دەیان خوێندەوە. ئێمە بۆ ئەوەی بچێتەوە وڵات دوو جۆرمان چاپ دەکرد بەشێک لە سەر کاغەزی مەعمولیمان چاپ دەکرد بەشێکی دیکەش کاغەزێکی تەنک و قایم لە عەینی کاتدا مقاوم کە بە نوشتاندنەوە زوو خرا نەبێ، ئەوەمان دەناردەوە وڵات. ئەوەش هەر قاچاغ بوو.

کوردستان: دەزگای "ژین" بەشێکی بەرچاو لە ژمارەکانی سەردمی کۆماری چاپ و بڵاو کردۆتەوە ئەو هەوڵە چۆن هەڵدەسەنگێنی؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لە بارەی "ژین"ەوە بڵێم چی، بریا "ژین" ناوی خۆی گۆڕیبا کردبایە بنکەی ژیاندنەوە، نەک بنکەی "ژین". چونکە ئەو بنکەیە هەم "ژین"ی ژیاندۆتەوە هەمیش زۆری دیکە لە گۆڤارو ڕۆژنامەکان و بەرهەمە تاریخییەکانی نووسەرانی کوردی ژیاندۆتەوە. خزمەتی بنکەی "ژین" بە تایبەت ئەو دوو برا بەڕێز و تێکۆشەرە مامۆستا ڕەفیقساڵح و مامۆستا سەدیق ساڵح ئەوەندە بەرچاوە کە زمانی من لە تاریفی عاجزە. ئەوانە لەو کەسانەن تەنیا کەسانێک نین بەڵام لەو کەسانەن کە هەق وایە هەر بە زیندوویی پەیکەری زێڕیان بۆ دروست کەی. بەش بە حاڵی خۆم هەر ئەو کارەیان نا،

بەشی: دووهەم

هەرچی کردوویانە بە خزمەتی گەورەو بە شاکار دەزانم. ئارەزووی ئەوە دەکەم ئەوان هەر بەردەوام بن، سەرکەوتنی زیاتریان بۆ بە ئاوات دەخوازم و زۆریشم پێ خۆشە کە یادت کردنەوە.

کوردستان: راسپاردەت بۆ بەڕێوەبەرانی ئێستای "کوردستان" چیە بۆ ئەوەی لە ئاست ئەو چاوەڕوانیانەدا کە لێی دەکرێ؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بە بێ شک لە گەڵ هەموو سپاس و شانازیم بە زەحمەت و تێکۆشانی دەستەی نووسەرانی رۆژنامەوە دەبێ بڵێین کە رۆژنامەی کوردستان نەک هەر وەکوو گوتم رۆژنامە نیە بە مانای واقیعیی کەلیمە، بەڵام وەک ئۆرگانی حیزبییش لە خوارەوەی ئینتزاراتی خەڵکە و لە خوارەوەی ئەوەیە کە دەبێ رۆژنامەی حیزبێکی وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان بێ. کەوابێ لەگەڵ تەقدیرم لە زەحمەتەکان دەبێ زەحمەتی زیاتر بکێشن، پتری پێوە ماندوو بن، لە قەڵەمی دیکە بگەڕێن، تەنەوعی زیاتری پێ ببەخشن. لەوانە زیاتر ئەوەی کە بۆ من زۆر موهیممە مەسەلەی زمانە. چونکە بە تایبەتی رۆژنامەی کوردستان دەبێ ئەو نەقشەی هەبێ کە زمانی سەحیحی کوردی، رێنووسی سەحیحی کوردی فێری خوێنەرانی کورد بکا. زۆر بە ئەدەبەوە دەڵێم بەڵام ئێستا رەخنەی پێ واریدە، بەرەو دواوە گەڕاوەتەوە، کەلیماتی سەیر و سەمەرەی تێدا دەبینم کە لە کوردی نەزانانەوە فێریان دەبێ. لە حاڵێک دا کەلیماتی ئەسیلی کوردیمان هەیە، کەلیماتی نامۆ بە کار دەبرێ. کەمترە لە رۆژنامەکانی دیکە بەڵام وادیارە فێری بووین. لە هەمووی سەیرتر ئەوەیە کەلیماتێک دەبینم کە لە فارسی وەرگیراوە، کوردەکانی باشوور بە غەڵەت وەریان گرتوە. ئێمەش دەچین غەڵەتەکەی لەوان وەردەگرینەوە. بۆ نموونە کەلیمەی ئامادەباش کەلیمەیەکی فارسییە، کوردەکانی باشوور دەڵێن ئامادەباشی کەچی ئێمە کە لە فارسیدا لەوان واریدترین ئامادەباشی بە کار دەبەین، یان مەسەلەن "کجا مرحبا" بە کار دەبەین. کەلیماتی وامان هەیە حەق وایە "کوردستان" بژاری بکا کە لە باری ئینشاییشەوە "کوردستان"ی ئێستا لە گەڵ کوردستانی پێشوو ئەو هەمووە بێ ئیمکاناتییەی دەورانی سەرەتای دەرچوونی ئەو دەورەیە ئەگەر بەراوەردی بکەین دەبینین هاتۆتە خوارێ.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٢٠ی دێسەمبەری ٢٠٠٨

سەرچاوە
Serchawe

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: "زۆر جار بازرگانی بە ڕێبازی قاسملوو دەکرێ

سۆران پالانی

١٨ ساڵ بەسەر تیرۆری دوکتور عەبدولڕەحمانی قاسملوو تێدەپەرێ. لەم ساڵیادە بە پێویستم زانی چەند پرسیارێکی پێوەندیدار بەو کەسایەتییە شەهید کراوەی کورد لەگەڵ عەبدوڵلا حەسەنزادە پێک بێنم، کە سەرنجتان بۆ خوێندنەوەی رادەکێشم:

سۆران پالانی: ١٣ی جولای ٢٠٠٧ ساڵیادی رۆژی تیرۆر کردنی د. عەبدوالڕەحمانی قاسملوو سکرتێری گشتی حیزبی دێموکراتە، دوای ١٨ی ساڵ لەو کارەساتە تا ئیستا ناوی قاسملوو وەکو رەمزو کاریزمایەک لە حیزبدا ماوتەوە. هەر دوو لاشتان خۆتان بە درێرەدەری ڕێگای د. قاسملوو دەزانن ئایا ئێوە چۆن ئەو مەسەلەیە لێک دەدەنەوە؟ لە کاتێکدا ئەوان خۆیان بە قوتابی ڕاستەقینەی ڕێگای دوکتور قاسملوو دەزانن؟

عەبدوڵلا حەسەنزادە: ڕاستەقینەکەی با خەڵکی تر قەزاوەتی لەسەر بکا، من جارێکی لە کۆبوونەوەیەکدا دوو هەفتە دوای کۆنگرەی ١٣ قسەم کرد لەسەر ئەوە کە نووسیبوویان، عەبدوڵڵا حەسەنزادە کوێرکەرەوەی ڕێگای د. قاسملوویە. پێم وتن هەمووتان لێرە دانیشتوون کێ بەقەد من لەگەڵ د. قاسملوو ژیاوە. لەگەڵی هاوخەبات بووە، کێ بەقەد من لێی فێر بووە. لە سەرێ نووسیوە و بەقەد من یادی کردۆتەوە، کێ هەیە بادەست هەڵێنێ کەس ئەو ئیدیعایەی نەکرد. بەڵام شتێکی زۆر سروشتییە د. قاسملوو ڕێبەرێکی گەورەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بووە. ئێمە هەموومان ئەندامی حیزبی دێموکراتی کوردستانین. لە پاشان بەباوەڕی من د. قاسملوو وەک هەموو تێکۆشەرێکی کورد، لەو تێکۆشەر و ڕێبەرە گەورانەیە کە هی هەموو بزووتنەوەی کوردە نەک هی حیزبی دیموکرات، هەر کەسێک خۆش ویستبێ و یەکێک خۆشی نەویستووە کاریگەری نابێ، ئەوانەی کە خۆشیان نەویستووە بە پێچەوانەی ویستی ئەوان قاسملوو ڕێبەرێکی گەورەی هەموو کوردەو تەنانەت یەکێکە لە ڕێبەرە گەورەکانی دنیا.

سۆران پالانی: کە دەڵێی پیاوێکی گەورەیەو یەکێکە لە ڕێبەرە گەورەکانی دنیا تا چەند کار بە بیروباوەڕەکانی قاسملوو

دەکرێ لە حیزبی دیموکرات دا؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن زۆرجارم ئەوە وتووە ڕێبازی قاسملوو بەداخەوە زۆر جار بازرگانی پێوە دەکرێ. تەفسیر ناکری، ڕێبازی قاسملوو بە مانای ڕێبازی خەبات بۆ وەدیهێنانی ماف و ئازادییەکانی میللەتی کورد و جێگیربوونی دیموکراسی لەو بەشەی کوردستان و لە ناوچەدا. بەڵام میتۆد و شێوەی ئەو خەباتە مەرج نییە ئەمڕۆ وەک ئەو ڕۆژە بێ کە د. قاسملوو بووەتە سکرتێر، هەر هەلومەرجێک جۆریک لە تاکتیکی خەبات بۆ مرۆڤ دێنێتە پێشێ، ئەگەر د. قاسملوو بوایە وای هەلسووکەوت دەکرد ئێمەش ڕێبوارانی ڕێگای د. قاسملوو دەبێ ئەوە ڕەچاو بکەین، شیعارێک کە سەردەمی د. قاسملوو هەبوو خودموختاری بوو، ئێستا گۆڕیومانە بۆ فیدراڵی، ڕەنگە د. قاسملوو مابا کردبایە بە فیدراڵیزم ، لەوە لادان لە ڕێبازی د. قاسملوو نییە. هەر چەند بەداخەوە لە کۆنگرەی ١٢ دا هەندێک لە ڕێبەرانی حیزب و تێکۆشەران داوایان دەکرد کە دروشمی حیزب بگۆڕین بیکەینە فیدراڵیزم، ئەو برادەرانە کە ئێستا خۆیان بە قەوڵی تۆ بە قوتابی ڕاستەقینەی ڕێبازی د. قاسملوو دەزانن ئەوان دنیایان لێ کردینە هەراو هوریا وتیان ئەوانە دەیانەوێ خەیانەت بە ڕێبازی د. قاسملوو بکەن. چونکە قاسملوو داوای خودموختاری کردووەو ئەمانە داوای فیدراڵیزم دەکەن. وا نییە دەتوانین سیاسەتیک، دروشمێک، ڕیبازێک بگۆڕین کە لە سەردەمی د. قاسملوو دا باو بووە چونکە کاتی بەسەر چووە

سۆران پاڵانی: دوای دوو لەتبوونتان وتت نابێ چێ دی لەسەر سفرەی قازی و قاسملوو نان بخوێن؟ ئایا پێت وا نییە ئێستاش حیزبی دیموکرات لەسەر میراتی قاسملوو دەژێ؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: من مەبەستم ئەوە نەبوو نابێ لەسەر سفرەی ئەو نان بخوین لەسەر سفرەی ئەو نان دەخوین تا سەد ساڵی دیکەش. بەڵام قسە لەوەیە دەبێ ئێمە شتی دیکە بێنین، هەر کافی نییە ڕیبواری ڕێگای د. قاسملوو بین. مەحوی دەدەڵێ: "فەزیلەی ئەصڵ و فەسڵ ئینسانی پێ نابێتە ساحێب فەزڵ"، کە تۆ کۆسەی بە تۆ چێ مامەڕیشی باوباپیرت چۆن دەبێ گەر لێم بپرسن تۆ چیت پییە، چی دەزانی، بڵێم من لە حیزبی د. قاسملووم خۆ کافی نییەو دەبێ خۆشم شتێکم هەبێ، مەبەستەکە ئەوەیە دەنا ئێمە نەک لەسەر خوانی د. قاسملوو نانی دەخۆین لەسەر خوانی شێخ سەعیدی پیران و شێخ عوبیدوڵڵا شەمزینیش نان دەخۆین.

سۆران پاڵانی: لە وتووێژێک دا هاوسەری د. قاسملوو نەسرین خان گلەیی لە تۆ هەیە کە وەکو پێویست هەواڵی ناپرسێ؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ناوی منی نەهێناوە شتی وا نییە؟

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

سۆران پاڵانی: مەبەست لە ڕێبەرانی حیزبی دیموکراتە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: گلەیی لە ڕێبەرانی حیزب کردووە، لەو بارەیەوە ئەمن ناڵێم حەقی خۆیم پێداوە، بەڵام یەکیک لەوانەم کە لە هەمووان پتر خوشکە "نەسرین" هاوسەری د. قاسملوو نزیکمەو پەیوەندیم پێوە هەیە، فرسەتم بۆ هەڵکەوتبێ هەمیشە سەرم داوە، ئەگەر نا لیرەش هەر باو بە ناو پەیوەندیم لەگەڵی هەیەو تەلەفۆنی بۆ دەکەم، ڕەنگە ئەو قسەیە کەمتر لە هەمووان من بگرێتەوە.

سۆران پاڵانی: دوای سەرکەوتنی سارکۆزی لە هەڵبژاردنەکانی فەرەنسا، د، برنارد کۆشنیر کرا بە وەزیری دەرەوەی ئەو وڵاتە، بە حوکمی ئەوەی کۆشنیر یەکێک لە هاوڕێ دێرینەکانی د، قاسملوو چ کاریگەرییەکی دەبێت لە پشتیوانی بزووتنەوەی ڕزگاریخوازی گەلی کورد لە کوردستانی ئیراندا؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: کاتێک ئینسان دیپلۆماتە و سەرۆکی دیپلۆماسیی وڵاتێکە هەندێک ئیلتزامی بۆ دروست دەبێ کە دەستی وا ئاوەڵا نییە، کۆشنیری پێش بوون بە وەزیری دەرەوە پتر دەیتوانی باسی مەسەلەی کورد بکاو پشتیوانی لێ بکا. تا کۆشنیری وەزیری دەرەوەی فەرەنسا. دەبێ ئەمە خەڵک تێی بگا، یان فیشەری ئەندامی پەرلەمان پتر دەیتوانی باسی مەسەلەی کورد بکا تا فیشەری سەرۆک کۆماری نەمسا "ئوتریش".

بەڵام بەهەرحاڵ کۆشنیر دۆستی کوردەو پەیوەندییەکی باشی لەگەڵ هەموو ڕێبەرانی کورد و لەگەڵ د. قاسملوو دیارە کۆنتر و پتەوترە، پێموایە ئێستاش هەر دۆستی کوردەو بوونیشی لەو پۆستەدا بەباش دەزانم.

سۆران پاڵانی: تا چەند لەگەڵ تۆدا دۆستەو لە یەکەوە نزیکن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: من دۆستایەتیم لەگەڵ هەبووەو چەند جار بینیوومەو دۆستایەتیشمان هەر بەردەوامە، لە بیرمە لەسەر گلکۆی د. قاسملوو لە چوارچێوەی قسەی خۆیدا وتی: "مامۆستا" عەبدوڵڵا حەسەنزادە لێرەیەو ئاڵاکەی د. قاسملووی بەدەستەوەیە.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: خەباتی چەکداری شێوەیەکی داسەپاو لە خەباتە

دیمانەی رووبەر

رووبەر: لەگەڵ ڕووخانی رژێمی بەعس لە بەهاری ۲۰۰۳ دا پارتە سیاسییەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان، جموجۆڵ و چالاکییان زۆر لەکەمی دا بەدەر لە پـژاک، ئایا ئەوە بەرەنجامی گەڕانە بە دوای فرسەتی گەورەدا، یان نفووزی ئێران بەسەر عێراقەوە وای کرد چالاکییەکانتان لەکەمی بدات؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەو دیاردەیە دەتوانێ زیاتر لە هۆیەکی هەبێ،ئەوەندەی پەیوەندیی بەو حیزبەوە هەیە کە بۆخۆم تێیدا ئەندامم ،هەر لەبنەڕەتەوە باوەڕی وابووە، کە خەباتی چەکداری شێوەیەکی داسەپاو لە خەباتە، باوەری وابووە کە مەسەلەی کوردستان بەرێگەی سەربازیدا چارەسەر ناکرێ،دەبێ بەرێگەی ئاشتیخوازانە و بە دیالوگ چارەسەربکرێ، هەمیشە گوتوویەتی خەباتی چەکدارانە شێوەیەکە لە خەبات کە دوژمن بەسەرتدا دەسەپێنێ،چونکی دەرەتانی هیچ شێوەیەکی دیکە لەخەباتت پێنادا،هێرشت بۆ دەکاو ئەوکاتە دوورێگا زیاترت لەبەردەم نامێنێ، یان دەبێ خۆت بەدەستەوە بدەی،یان دەبێ بەربەرەکانی بکەی. بۆیە ئێمە هەمیشە بەخەباتی چەکدارانەی خۆمان گوتوە بەرگریی چەکدارانە،ئەمەلایەکیەتی،لای دیکە ئەوەیە رەنگە لەپاش رووخانی دەوڵەتی بەعس، تێکۆشانی چەکدارانەی هێزە سیاسییەکانی کوردی رۆژهەڵات کەمتر بووبێتەوە، بەڵام کەمبوونەوەکە هی رووخانی بەعس نیە، بەعس ساڵی ۲۰۰۳ رووخا،لە حاڵێکدا دوایین ساڵ کە ئێمە پێشمەرگەمان بەمەبەستی کردەوەی چەکدارانە،وێڕای کاریڕێکخستن وکاری راگەیاندن چۆتەوە نێوخۆی وڵات، ساڵی ۱۹۹۶،یانی حەوت سال پێش رووخانی بەعس بوو. ئەمە چەند هۆیەکی هەیە جگە لەو هۆیەی کە گوتم لە رووی بیرو باوەرەوە پێمان وایە شێوەیەکی باش لەخەبات نیە ،لەلایەکی دیکەوە خەباتی چەکدارانە لە کوردستانی رۆژهەلات زۆر بەتەنێ مایەوە،ئەو ئێرانە گەورە و گرانە هیچ دەنگێک و هیچ هەرایەکی تێدا نەبوو، تەنیا کوردستان ئەو بەربەرەکانییە چەکدارانەیەی تێدا هەبوو، کە دوژمن توانیبووی هەموو هێزەکەی لەو بەشە لەخاکی ئێران خڕکاتەوە و بەرەنگاری لەگەڵ بزووتنەوەی کورد بکا،لەپاشان بوونی حکوومەتی هەرێمی کوردستان لێرە یەکێک بوو لەوهۆیانە کە وایان کرد ئێمە واز لە خەباتی چەکدارانە بێنین،نەک خەباتی چەکدارانە بۆ هەمیشە رەت کەینەوە بەڵام وازی لێ بێنین،ئێمە بمانهوێ نەمانەوێ ئەو حکوومەتە پەیوەندیی لەگەڵ ئێران هەیە، و پێویستیی بە پەیوەندییەکی دۆستانە هەیە، هەرچەندە بە زەحمەتیش بێ،ئێرانییەکان زۆریان تین بۆ حکوومەتی هەرێمی کوردستان دێنا، بەراشکاوی پێیان گوتبوون کە ئەگەرلە کرماشان

بەشی: دووهەم

نارنجۆکێک بتەقێ ئێوە بەرپرسن،چونکی بەقەولی خۆیان گوتبوویان سەری مارەکە لای ئێوەیە، ئەوان فشاریان دێنا بۆسەر حکوومەتی هەرێم،حکوومەتی هەرێمیش خودا هەڵناگرێ، نەک بڵێی فشارمان بخەنە سەر و هەرەشەمان لێبکەن، بەلام زۆر دۆستانە داوایان لێکردووین کە بارودۆخی ئەوان لەبەرچاو بگرین، ئەوان لە پەیوەندیەکانیان لەگەل ئێراندا، نەخەینە تەنگانەوە. پاشان خۆتان دەزانن خەباتی چەکدارانە زۆر شتی دەوێ، یەکێک لەگرنگترینەکانیان پشتی جەبهەیە، بریندارت دەبێ،کوژراوت دەبێ، ئاوارەت دەبێ، ئەگەر پشتی جەبهەیەکت نەبێ پەنای بۆ بەری، خەباتی چەکدارانە ناکرێ، رەنگە حەرەکە تێکی چووکەڵەی بیست نەفەری بتوانێ جاروبارەدەستێک بوەشێنێ و بۆی دەرچێ. بەڵام خەباتی چەکدارانە، ئەوەی لە لایەن حزبێکەوە کە گەلی لە گەڵدایە پێویستی بە پشتی جەبهە هەیە کە ئەو پشتی جە بهەیە بۆ ئێمە لە بەر بارودۆخی کوردستان بەکردەوە نەمابوو، کاتی خۆی حکوومەتی عیراق دۆستی ئێمە نەبوو بەلام چونکی دوژمنایەتیی لەگەل ئێران هەبوو، ئەو ئیمکانیەتە بۆ ئێمە پێکدەهات کە ئەگەر بریندارێکمان هەبایە لە نەخۆشخانەکانی عێراق چارەسەری بکەین، ئەگەر سەفەری دەرەوەمان هەبایە دەمانتوانی بەعێراقدا بیکەین، ئەگەر ئاوارە هەبوایە بێتە ئێرە بحەوێتەوە، بەلام پاش ئەوەی کە ئەوە نەما، خەباتی چەکدارانە گرفتی بۆ پەیدابوو.

رووبەر: گوتت پێویستە پشتی جەبهەمان هەبێت، یەک لەقسەکانیشت ئەوە بوو گوتت ئێمە ئێستا لەبەر حکوومەتی کوردستان وازمان لەخەباتی چەکداری هێناوە، بریارتان نەداوە بەتەواوەتی دەست بەرداری خەباتی چەکداری ببن، ئەی چاوەڕێی چین؟ رەنگە حکومەتی کوردستان هەر بمێنێ؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئینشائەڵڵا حکوومەتی کوردستان هەر دەمێنێ، ئارەزوومان ئەوەیە حکوومەتی کوردستان هەر بمێنێ و زۆریش پێش کەوێ، ئەگەر بە ئارەزوو بێ، ئارەزووی ئەو رۆژە ناکەین جارێکیتر خەباتی چەکداری دەست پێبکەینەوە،چاوەروانی ئەورۆژە دەکەین کە چەکەکانمان هەموو وەلانێین، بەخەباتێکی مەدەنی لەولاتی خۆماندا داخوازییەکانی خەڵکی خۆمان بێنینە گۆڕێ، بەلام ئەگەر رۆژێک لە رۆژان دووشت بێنە پێش یەکێکیان ئیمکانی بەرێوە بردنی خەباتی چەکدارانە، دووەمیشیان زەروورەتی خەباتی چەکدارانە، یانی ناچار بین جارێکی دیکە بەخەباتی چەکدارانە بەرگری لەخۆمان بکەین، ئێمە ئەوەمان رەت نەکردۆتەوە، ئێمە ئێستا دەڵێین خەباتی چەکدارانە بەرێوە نابەین، ئێمە ناڵێین رەتمان کردۆتەوە، ئیدی حاشا نەفرەت لەچەک، ئەو دەنگانەش کە هەن کە گۆیا دەورانی خەباتی چەکدارانە بەسەر چووە، دەورانی چەک نەماوە، ئەو شتانەش جدی نین،دەوڵەتەکانیش ئەوەی دەڵێن بەلام شەوو رۆژ خەریکی خۆ چەکدارکردنن، خەریکی پێش خستنی چەکەکانیانن،خەریکی بەدەست هێنانی چەکی مۆدێرنترن، تەنانەت ماوەیەکی زۆرە دەستەواژەی شەرِی ئەستێرە کان بەکاردێ، دەولەتەکان دەیانەوێ لەئەستێرەکان شەری یەکتری بکەن، بەلام بۆخەلکی هەژار دەڵێن هەتا کەنگێ ئەو عەقلیەتەی بەلاوە نانێن، خەباتی چەکدارانە چ مانایەکی هەیە؟ نەخێر ئەگەر

مرۆڤی بەبیر و باوەڕ کەوتە سەر دووڕێ یانێک یان چەکدارنە بەرگری لەخۆی بکا یان وەک بەرخێک ملی خۆی ڕاکێشێ سەری ببڕن، پێموایە مرۆڤی بەبیروباوەڕ دەبێ بەرگری لەخۆی بکا.

ڕووبەر: ئێوە ئێستا لەکام حاڵەتدان، ملتان ڕاگرتوە سەرتان ببڕن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: نا ئێستا هیچیان نیە، چونکی ئێمە ئیستا لە ژێر هێرشێکی ئاوادا نیین،بەڵام ئەگەر ڕۆژێک بکەوینە بارودۆخێکی ئاوا، حەتمەن تەسلیم هەڵنابژێرین حەتمەن بەرگری هەڵدەبژێرین، بەڵام ئیستا ئەوەمان لەسەر نیە، ئەگەر ڕۆژێک لە ڕۆژان لێرەش ڕژێم هاتە سەرمان بەرگری لەخۆمان دەکەین .

ڕووبەر: باست لە موراعاتی حکوومەتی هەرێمی کوردستان کرد.ئەی بۆ چی پژاک چالاکیی عەسکەرییان هەیە و ئێوە نیتانە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لەباری پژاکەوە، لە گەڵ هەموو ڕێزو حورمەتم بۆیان، هەموو عەمەلیاتی پژاک وەسەر یەک بخەی، هی ئەو چەند سالانەی تەمەنی پژاک لەگەل سێ مانگی ئێمە لە سالەکانی نێوان ١٩٨٠ - ١٩٩٥ نەبووە جاروبار تووشی هەندێک عەمەلیات دەبێ. ئەویش دیسانەکە چ دەکا؟ پشتی جەبهەیەکی ئیجباریی هەیە دێ لەقەندیل دەحەوێتەوە.

ڕووبەر: بۆ ئێوە ناچن وەک ئەوان لە قەندیل بحەوێنەوە بیکەن بە پشتی جەبهە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ڕەنگە بۆ ئێمە بەشێوە یەکی تر بێ، هێزە سیاسییەکانی ڕۆژهەلات هەموویان بنەماڵەیان لە ئەستۆن، ئەوان چەکدارەکانیان سەڵتن، کوڕ یان کچ خانەوادە نیین، دواتر ئێمە هاوکارییەکی زیاترمان لەگەل حکوومەتی هەرێمی کوردستان هەیە، باوەرمان بە هاوکارییەکی زیاتر لەگەل حکومەتی هەرێمی کوردستان هەیە، وەک باسمان کرد خەباتی چەکدارانە ی ڕۆژهەلات ئێستا هەم زەروورەتی نیە هەمیش کاریگەریی نیە، یانی ئەو سالانەی ئێمە پێنج هەزار سەرباز تا دە هەزار سەربازمان لە هێزەکانی لە ڕژێم دەکوشت نەیتوانی زەربەیەکی کاریگەر بێ بۆ ئەو ڕژێمە، ئیستە چ ڕوو دەدا ئەگەر لە ساڵدا پێنج جار عەمەلیاتی چەکدارانە بکرێ بە هەر پێنج جار ١٥ چەکدار لە هێزەکانی ڕژێم بکوژرێ، کە وەک ئێمەش جەرگیان بۆیان ناسووتێ،پێشمەرگە پارچە جگەری ئێمەن، بەلام خۆ بۆ دەولەت وانیە،سەرباز کوڕی خەلکە بەکوشتی دەدا، پێمانوایە ئیستا خەباتی مەدەنی دەتوانێ زۆر کاریگەرتر بێ،تا خەباتی چەکداری، جگە لەوەش ئیستا جمهوری ئیسلامی ڕەنگە پێی ناخۆش نەبێ خەباتی چەکدارانە وەرێ بکەوێ، بۆ ئەوەی شەرەکە لەشەقام ڕا بگوازێتەوە بۆ

شاخ بۆ ئەوەی چەکەکانی بەکار بێنێ، هەم لە دێ سەر کوت بکا هەم لەشاریش، بۆئەوەی خەلکی شار دەنگ نەکا ئەگینا بە بەکرێگیراوی ئەمەریکاو دەستی دەرەکی تومەتباریان دەکا.

رووبەر: یانی پێتوایەی ئەو خەباتە چەکدارییەی پژاک دەیکا، لەخزمەتی بەرژەوەندییەکانی کوماری ئیسلامیی ئێرانە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: من نالێم لە خزمەتی رژێمی ئێرانە،بەڵام پێموایە شێوەیەکی کاریگەرنیە لەخەبات، چونکە پێموایە ئەگەر هەمووشمان ئەوە بکەین، پارسەنگی هێزەکان جۆرێک نیە ئێمە کاریگەری بخەینە سەر وەزعی دەوڵەتی ئیسلامی،بەتایبەت ئەوەی ئەوان کە زۆریش کەمە بەدوو ساڵان بیست سەرباز نەکوژراوە،ئەوە دەتوانێ چ کاریگەرییەک لەسەر وەزعەکە دابنێ؟، من زۆر خۆشحاڵم کە زۆر جار ڕووناکبیرانی نێوخۆی وڵات پێمان دەڵێن ئیمرۆ رۆژی شێوەیەکی دیکە لە خەباتە.

رووبەر: دەکرێ بزانین ئەو قۆناغەی ئێستا پارتەکانی رۆژهەڵاتی پێدا گوزەر دەکات چ قۆناغێکە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەو قۆناغە قۆناغی هەندێک کارە کە بەشێکیان خۆش نین، ئەوەی کە ناخۆشە ئەوەیە کە قۆناغی ئینتیزارە، بەڵام لە هەمان کاتیشدا قۆناغی کاری فەرهەنگییە، قۆناغی کاری رێکخستنە، قۆناعی کاری مەدەنییە، قۆناغی راگەیاندنە.

رووبەر: گوتت قۆناغی ئینتیزارە،ئایا لەگەل قۆناغێکی دیکەی پێشووتان بەراورد دەکرێ؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لە قۆناغەکانی تردا قۆناعی وا هەبووە کە هەزاران پێشمەرگە و دەیان هەزار هێزی بەرگریمان هەبووە، مەعلوومە لەگەل ئەوکاتە قابیلی بەراورد نیە، ئەوەی ئێستا بۆخۆی خۆش نیە بەلام دەتوانین سوودی لێ ببینین، بۆخۆ ئامادەکردن بۆ قوناغێکی باشتر بۆ هەلومەرجێکی باشتر. بەڵام هەلومەرجی باشتر ئەوە نیە کە ئێمە بچین خەباتی چەکدارنە بکەین، هەلومەرجی باشتر ئەوەیە،کە خەلکەکەمان بتوانێ لە رێگای ئاشتیخوازانەوە داخوازەکانی خۆی بێنێتە دی. پاشانیش ڕووداوەکانی ئەم دواییەی کوردستان دەریان خست کە ئەو هێزە سیاسییانەی کوردستان لەگەل پەرش وبڵاوی یان، مەقبووڵیەت وخۆشەویستی یان لە نێو خەلکی کوردستان هەیە، رەنگە لەهیچ جێگایەکی دیکەی ئیران بۆ هێزە سیاسییەکان ئەوە نەگونجێ، داوای مانگرتن لەخەلکی بکەن، خەلک ئاوا بەدەنگیانەوە بێ، هێزە سیاسییەکان داوایان کرد، لە بەشی هەرە زۆری کوردستان خەلک بەدەنگیانەوە هاتن، ئەوە پێموایە نیشانەی نفووزی ئەوهێزانە لەنێو خەلکی

کوردستاندایە.

ڕووبەر: کە باست لە ئینتیزار کرد من هێزە سیاسییەکانی ئۆپۆزیسیۆنی عێراقم بیر هاتەوە لە دوای هاتنی تانکەکانی ئەمەریکا بۆ عێراق ئینجا ئەوان هاتنەوە، نزیکبوونەوەی ئەمریکا و جێگیربوونی لە عێراق تاچەند هۆکارە بۆ ئەوەی پارتەکانی ڕۆژهەڵات پتر بەتەمای دەرفەتی گەورە بن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن لەبنەڕەتەوە باوەرم بەوە نەبووە کە میللەتێک کە دەیەوێ ڕزگاری بێ، ئینتیزاری هێزێکی دەرەکی بکا بێ ڕزگاری بکا، ناڵێم هێزە ڕزگاریخوازەکان پێویستییان بەکۆمەکی دەرەوە نیە،بەلام ئەگەر ئێمە دانیشین کە هێزێکی دەرەکی ڕزگارمان بکا، پێموایە حاڵمان زۆر شڕە. یەکەم،نایە بۆت بڕووخێنێ، ئەگەر هاتیش بۆخۆی دەی ڕووخێنێ، ئەوەندەی پەیوەندیی بە ئەمەریکاشەوە هەیە هەتا ئەو سەعاتەی کە ئێمە پێکەوە قسە دەکە ین ئەوەی ئێمە تێیبگەین ئەمریکا بەرنامەیەکی دیاریکراوی بۆ لێدانی ئێران نیە.

ڕووبەر: گوتت بەرنامەی نیە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەوەی ئێمە لێی تێدەگەین هەتا ئیستا، ڕەنگە شتێک هەبێ کە ئێمە نەزانین، کە بەدوریشی دەزانم وابێ، بەڵام بە دەلایلی سیاسیی خۆی،ئەمەریکا ئەگەر زەروورەت ئیجاب بکا، دەتوانێ پەلاماری ئێران بداو بیشی ڕووخێنێ، ئەمەریکا ئیستا لە ئیراق گیرو گرفتی یەکجار زۆری هەیە، لەئەفغانستان گیروگرفتی هەیە،لە ناوخۆی وڵات گیرگرفتی کەمیی بودجەی هەیە، ئەمەریکا ئەگەر مەجبوور نەبێ، نایەوێ جەبهەیەکی دیکە بکاتەوە،ئەوانەی بەهیوای ئەوەن ئەمەریکا بێ سواری تانکیان بکا بیان باتەوە ئیران واتێدەگەم لەهەڵەدان.

ڕووبەر: باشە ئێوە کە باوەڕتان بەوە نیە کە ئەمەریکا ئێوە سواری تانکەکان بکا بتان باتەوە، لەهەمانکاتیشدا ئێوە ئیستا بەهەر هۆیەک بێ دەست بەرداری خەباتی چەکداری بووینە، نازانم ئەی ئێوە چاوەڕێی کام ئینتیزارن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: پێموایە کەمێک خراپ حاڵیبوون هەیە، ئەمن هیچ یەکێک لەمانە ڕەت ناکەمەوە، بەڵام دەڵێم نابێ بەهیوای شتی ئاوا بین، ڕەنگە ڕۆژێک لە ڕۆژان ئەمەریکا لەگەڵ ئیران بکەوێتە شەر،بەلام ئێمە دانیشین بمانەوێ بێگانە ڕزگارمان بکا،ئەوە بۆ مرۆڤی تێکۆشەرو شۆڕشگێر نابێ، ئەگەر هەلومەرجێک ها تە پێش باسودی لێ ببینێ، بەڵام نابێ بەهیوای ئەوە پاڵی لێوەدا. پاشان ئێستا لە کوردستان ولە هەموو ئیرانیشدا خەباتی مەدەنی هەیە، هەر ئەو

جووڵانەوەیەی چەند رۆژێک بەر لەمڕۆ کرا، ئەوە خەباتێکی زۆر بەر بلاوە، لە سەرتاسەری کوردستان جگە لە هەندێک جێگای زۆر بچووک، خەلک دوکان وبازارەکانیان داخست وەک بزوتنەوەیەکی مەدەنی زۆر پێشکەوتوانە و زۆر ئاشتی خوازانە، دەولەتێک هەرئەندازە دژی گەل بێ ناتوانێ حیساب بۆ ئەمە نەکا، ئەوان بەدەوڵەتیان گوت کە ئەم خەڵکە نارازییە، ئەو خەڵکە داخوازی هەیە، دەنگی ئەو بێدەنگییە دەبیسترێ و پتر مانا دەدا لەدەنگی تفەنگ.

رووبەر: یانی پێتان وایە ئەو خەباتە مەدەنییەی هەیە بتوانێ سیاسەتی کۆماری ئیسلامی مەلاکان بگۆرێت؟

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: هەڵەیە کە بیرکەینەوە بزووتنەوەی خەڵکی کوردستان دەوڵەتی ئیسلامی دەڕووخێنێ، بەلام بزوتنەوەی هەموو خەلکی ئیران زۆر چاک دەتوانێ کۆماری ئیسلامی بگۆرێ.

رووبەر: لە هەڵبژاردنەکانی ساڵی پاری سەرۆکایەتیی کۆماری ئێراندا، پارتە کوردییەکان رۆڵێکی زۆر دیاریان نەبوو، ئایا بۆ؟

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: نازانم بۆچی؟ پێم وانیە وابێ.

رووبەر: پارتەکانی رۆژهەلات بەخەڵکیان گوت مەچوون بۆ دەنگدان کەچی خەلکی کوردستان بەشداریی دەنگدانیان کرد.؟

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: بۆچوونی جەنابت کەمێک بێئاگایی تێدایە، چونکە پارتەکانی کوردستان هەموویان وەک یەکیان کار نەکرد، راستە بەشێکی زۆریان داوای بایکۆتیا کرد، بەڵام بۆنموونە ئێمە داوای بایکۆتمان نەکرد،ئێمە گوتمان خەلک ئەو دەرفەتە بقوزێتەوە بۆ هێنانە گورێ داخوازییەکانی، خەلکی ئێمە چوون پێش هەڵبژاردن لەگەل هەرچوار کاندیدای سەرۆکایەتیی کۆمار لە ئەحمەدی نەژادەوە بگرە تا مووسەوی وکەڕرووبی دانیشتن گوتیان ئێوە دەتانەوێ ببن بە سەرۆک کۆمار،بەرنامەتان بۆ ئەو گەلانەی ئیران کە فارس نین چیە،هەریەک لەوان بەرنامەی خۆی هەبوو،ئەوە نەبوو کە ئێمە دەیلێین، بێگومان ئەوان وەک ئێمە بیر ناکەنەوە،بەڵام بەرنامەی کەڕرووبی و مووسەوی لەچاو ئەوانی تر شتی باشیان تێدا بوو، بەتایبەت ئەوەی کەڕرووبی، ئێمە لە حیزبی دیموکرات پێمان وابوو خەڵک لە تەحریم کردن ماندوو بووە، کە خەلکی خۆشمان وایان دەگوت،دەبێ قسەیەکیدیکە بەخەڵک بلێین،خەلک هاتنە مەیدان قسەی خۆیان کرد، بەراستی خەلکی کوردستان و خەلکی ئێران لە هەڵبژاردن دا زەربەیەکی زۆرگەورەیان لە کۆماری ئیسلامی دا، ئەوان دەیانتوانی لە دووشت یەکێکیان لە ئەحمەدی نەژاد بستێننەوە، ئەوەی یەکەمیان نەتوانی، بەلام کە نەیاتوانی ئەوەی یەکەمیانی کە کورسی

دەستەلاتە لێ بستێننەوە، توانیان شەرعیەتی لێ بستێننەوە، بەرۆژی ڕووناک، بەئاشکرا دەنگەکانی خەڵکیان دزی،تەزویرێکی بێ حیسابیان کرد، بۆئەوەی ئەحمەدی نەژاد جارێکی دی بکەنەوە سەرۆک کۆمار، راپۆرتێک کاتی خۆی بڵاو بۆوە کە تایبەت لە وەزارەتی ناوخۆوە بۆ ئاغای خامەنەیی بوو، دەڵێت لەسەر ئەمری جەنابت وامان کرد کە ئەحمەدی نەژاد جارێکی دی ببێتەوە سەرۆک کۆمار، بەلام ئەنجامی راستەقینەی دەنگە کان ئاوایە، کە مووسەوی یەکەم بووە ،کەرووبی دووەم، ئەحمەدی نەژاد سێیەم و موحسینی رەزایی چوارەم.

ڕووبەر: لەقسەکانت ئەوە دەخوێندرێتەوە ئێوە داواتان لەخەلکی خۆتان کردوە دەنگ بدەن بەکەرووبی؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: نەخێر ئێمە داوامان نەکردوە دەنگ بەکەس بدەن، گوتوومانە خەلک ئازادە دەنگ بەکێ دەدا،بەلام ئەوکاتیش گوتوومانە ئیستاش دەیلێین،ئەو دوو کاندیدایەی دیکە موحسین رەزایی ئەحمەدی نەژاد هیچیان لەبارەی کێشەی نەتەوەییەوە نەگوت، مووسەویی و کەڕرووبی گوتیان، مووسەوی بەیانێکی دوازدە مادەیی دەرکرد، کەڕرووبی بەیانێکی هەشت مادەیی دەرکرد، بەلام ئەوەی کەڕرووبی شتی بەهێزتری تێدابوو.

ڕووبەر: کەواتە پارتەکەی ئێوە لەگەڵ ئەوەدا نەبوو خەلک نەچێتە دەنگدان، خەلکیش چوو؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەڵێ ئێمە لەگەل ئەوە نەبووین خەلک نەچێتە دەنگدان،خەلکیش چوو.

ڕووبەر: حەز دەکەم راشکاوانە ئەوەشت لێ بپرسم ئایا، ئەو بارە تایبەتەی لە باشووری کوردستان بەتایبەت لەگەڵ ڕووخانی بەعس بۆ کورد رەخساوە تاچەند سوودی بە ئێوە گەیاندوە، ئەگەر زەرەریشە چۆن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: مەسەلەکە بەو سادەییە نیە، چونکە ئەوە حیسابی بیرکاریو فیزیکی نیە، ئەمن پێموایە کوردەکانی رۆژهەلات یان باکوورئەگەر هەندێکیش دەستمان بەسترابێ لەبەرخاتری پاراستنی دەستکەوتەکەی هەرێمی کوردستان، بۆ ئەوەی کێشەی بۆ دروست نەبێ، ئەمە بای ئەوەندە دەبێ، هەر ئەوە کە بەشێک لەگەلی کورد بە بەشێک لەماف و ئازادییەکانی دەگات، راستە راستەوخۆ هەر بۆ ئەو بەشە دەستکەوتە، بەلام بەشێوەیەکی ناراستەوخۆ دەستکەوتێکە بۆ هەموو بەشەکانی کوردستان.

ڕووبەر: دەکرێ بزانین زەمینەیەک ماوە بۆ یەکگرتنەوەی هەردوو حیزبی دیموکڕات، ئایا چۆن؟

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەداخەوە ئەمن هیچ زەمینەیەک نابینم، ناشڵێم با ببنەوە یەک حزب، چونکی دوو حیزبن وەک هەموو دوو حزبێکی دیکە، بۆیە پێم وایە مەسەلەکە یەکگرتنەوە نیە بەڵکوو یەک کەوتنە، زەمینەیەک نابینم چونکی ئەو دۆستانەی بەرامبەرهەتا ئێستاش بۆ هیچ لێک نزیک بوونەوە و بەیەک گەیشتنێک ئامادەنین، لەکاتێکدا ئەگەر بریار بێ، واتە هەردوو لامان بریاربدەین ئەودوو پارتە ببن بەیەک، وا بیر دەکەمەوە پێویستیمان بەوە هەیە هەردوو پارت سێ سال تا چوار سال پێکەوە کار بکەین وەک دوو حزب پەیوەندیی دۆستانەمان هەبێ،هاتوچوومان هەبێ، هاوکاریی یەکتر بکەین، بەیانی هاوبەش دەرکەین، داوەتی یەکتر بکەین بۆ کۆنگرە و کۆنفراسی یەکتر، تا زەمینە برەخسێ بۆ ئەوەی ئەو دوو حیزبە ببن بە یەک، یەکگرتنێکیش کە بتوانێ بەردوام بێ، وا تێدەگەم یەککەوتنی ئەو دوو حیزبە هیچ جیاوازی نیە لەگەل دوو حیزبی دیکەی رۆژهەلات، جیاوازییەکە بەرادەی نیوان دووپارتی جیایە.ئەو شێوە بیرکردنەوەی بەسەر لای دیکەدا زاڵە هیچ ئاسۆیەک بۆ لێک نزیکبونەوە نادا.

رووبەر: دەبینم بە چەند هەنگاوێک ئێوە لەیەکتری دوورن، بۆچی ئێوە هیچ پەیوەندیەکتان نیە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: پەیوەندیەکی یەکجار بێهێزمان هەیە، بۆ هەندێک مەسائلی ئەمنی، بۆ ئەوەی شتی خەراب روونەدات، ئەگینا هاتوچۆمان نیە،ئەوەش پەیوەندی بەئەوانەوە هەیە، ئێمە هەموو کاتێک ئامادەین سەردانیان بکەین، پێمان خۆشە ئەوان بێن..

رووبەر: بەکردوە هیچ هەولێکتان داوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئێمە بەهەموو رێگایەکدا هەوڵمان داوە، تەنانەت جەژنی قوربان گوتمان دێین پیرۆزبایی دەکەین، ئێوە دێن یان نا کەیفی خۆتانە بەلام ئێمە پێمان خۆشە بێین، گوتیان دوایە جوابتان دەدەینەوە، پاشان جوابیان داینەوە گوتیان نابێ.

رووبەر: داواکارییان چیە لە ئێوە بۆچی پەیوەندیتان لەگەڵ ناکەن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەوان لەچاوەروانی ئەوە دان ئێمە ناوەکەی خۆمان بگۆرین، ئێمەش ئەوە بە داوایەکی نارەوا دەزانیین، چونکە ناوەکان جیان ئێمە حیزبی دیموکراتی کوردستانین، ئەوان حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێرانن، دواتر ئێمە لەولاتێکی قانونی نین تاکوو ناوی حیزب لەسەر ئێمە یان ئەوان تۆمار کرابێ، لە پاشان بۆچی ئەوان بەشیان لەحیزبی

بەشی: دووهەم

دیموکرات هەیە ئێمە نیمانە، یان بۆچی بە پێچەوانە ئێمە وابڵێین، برادەرێکی ئێمە بۆی باس کردم - ئەمن نەمدەزانی - گوتی لەهۆلەند سێ حیزبی دیموکراتی هۆلەند هەن. یەکەمجار ناوی حیزبی دیموکراتی هۆلەند بووە، ساڵی ١٩٦٦ کۆمەڵێک جیابونەوە ناوی خۆیان ناوە حیزبی دیموکراتی هۆلەند ٦٦ دواتر کۆمەڵێکی دی جیا بوونەوە ناویان لەخۆیان ناوە حیزبی دیموکراتی هۆلەند لیبرال، هەرسێکیان نوێنەریان لەپەرلەمان هەیە، زۆرجاریش هاوکاریی یەکتر دەکەن و ئیئتلاف دەکەن، و هەرسێکیشان بە پێی قانون تۆمارکراون.

ڕووبەر: ساڵی ٢٠٠٦ کاتێک دیموکرات بوو بە دوو پارتی هاوشێوە پرسی ئەوەش ورووژا کە یەکێتی و پارتی بە جۆرێک لە جۆرەکان نزیکن لەو کێشەیە ئایە وابوو باس لەوە دەکرا ئێوە لەیەکیەتی نزیکن ئەوانی تریش لە پارتی؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: من نە بۆخۆم حیزبی دیموکراتم دابەش کرد نە پێم خۆشە کەس دابەشمان بکا، ئێمە لەکۆنەوە تاکوو ئیستا باوەڕمان بەپێویستی دۆستایەتی دەگەڵ هەموو هێزە کوردستانییەکان هەبووە و هەیە، بەتایبەت لە باشووری کوردستان ئەو دوو هێزە گەورەی دەستەڵاتدار، لەباری سیاسی و دیبلوماسیەوە ئێمە هیچ جیاوازییەکیان لەنێوان دا ناکەین، شتێکی دیکەش کە ئێمە نزیکی یەکیەتین، ئەمن ئەوەی دەڵێم بۆ مێژوو بەهەموو ویژدانم لە ڕۆژی پەیدابوونی یەکەم ناکۆکییەکانەوە لەنێو حیزبدا هەتا ئیستا کە ئێمە بەیەکەوە دانیشتووین لەهیچ کەسی یەکیەتیم لەسەرەوە تاخوارەوە نەبیستوە ڕاستەوخۆ یان بە کینایە هانی ئێمە بدا بۆ دوولەت بوون، لەسەرەتاوە گوتویانە نەیکەن لەدوایەشدا گوتویانە کاری خەراپتان کرد.

ڕووبەر: ئەی بەنیسبەت پارتی؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەنیسبەت پارتی ئەمن ناتوانم بیڵێم چونکە تۆ وات دانا ئێمە لەیەکیەتی نزیکین، یەکیەتی ئێمەی هان داوە.

ڕووبەر: مەبەستم ئەوەیە بە بۆچوونی تۆ پارتی دەستی هەبوو لە دوو لەتبوونی ئێوە دا؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: پارتییش قەت ئەوەی نەگوتوە بەڵام مادام ئەتۆ بەشت کردین ناچارم شاهیدی بۆ ئەوانە بدەم کە تۆ ناویان دێنی.

بەشی: دووهەم

رووبەر: بەڵام بە پێی زانیارییەکانی من ئێوە پەیوەندیتان لەگەل یەکیەتی خۆشترە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن باسی پەیوەندیی دیپلۆماسی و سیاسی دەکەم، پەیوەندیمان لەگەل هەردووکیان وەک یەکە، هیچ کاتێک نەمان ویستووە لەئایندەش نامانەوێ لە بەینی ئەو دوو هێزەدا جیاوازی بکەین یان بەلایەکدا بکەوین.

رووبەر: پێتوایە سەرئەنجامی ئەو سەرکێشییەی ئێران لەگەڵ ئەمریکاو کۆمەڵگای نێودەوڵەتی دەگاتە کوێ؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: زۆر ئاسان نیە بەلام ئەوەندەی دیارە، پێم وایە ئەو بەرەنگارییە هەتا ئیستا نەگەیوەتە خاڵێکی زۆر ناسک،

یەکەم گوایە ئیران دەتوانێ مووشەکی ئەتۆمیی وا دروست دەکا کە لە کۆشکی سپی بدا، ئەمن دەڵێم بیست سالی ماوە، بەتێکرا پێموایە ئیران جارێ ئەوەندە لەدروست کردنی چەکی ئەتۆم نزیک نەبۆتەوە کە بڵێین هەرەشەیە لەسەر ئەمەریکاو ئورووپا تەنانەت لەسەر دۆستەکانیان لەناوچەکەدا. رەنگە لەئایندە ئەوەندە نزیک بێتەوە، بەلام هیچ گومانم نیە کە ئیران دەیەوێ ببێتە خاوەنی چەکی ئەتۆمی. بۆیە پێم وایە ئەو بەربەرەکانییە درێژە دەکێشێ،و پێشم وانیە لە ئایندەیەکی نزیکدا شەر دروست بێ.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: کۆماری ئیسلامی حەز بە بوونی ئۆپۆزیسیۆنێکی وەک ئێمە ناکاو

وتووێژی ئیبراهیم شێخ وەسانی

پرسیار: با باسی بەرەی کۆنەپارێزان بکەین خۆ دیتت شەڕ کەوتە نێوان ئەوانەوە، ئەوەی ئەحمەدی نەژاد دەیکات شتێکی کەم نیە، پێت وایە ئەم بارودۆخە هەلومەرجێکی لەبارتر بۆ گۆڕانکاری لە ئێران پێک دێنێت؟

وەڵام: پێش هەموو شتێک پێمخۆشە بڵێم ئەو بۆچوونانەی لەم وتووێژەدا دەریان دەبڕم تەنیا بیروڕای خۆمن و نوێنەرایەتیی هیچ ڕێکخراوێک و تەنانەت حیزبەکەی خۆشم ناکەم. ئەم پرسیارەی جەنابت لەکاتێکدا هاتۆتە گۆڕێ کە "کێشە"ی نێوان خامەنەیی و ئەحمەدی نەژاد هەروەک چاوەڕوان دەکرا بە سەرکەوتنی خامەنەیی و پاشەکشەی ئەحمەدی نەژاد دەکرێ بڵێین کۆتایی هاتوە. بەوحاڵە پێم خۆشە ئەوە بڵێم کە ئەوانەی شارەزای پێوەندییە ئیداری و قانوونییەکانی نێوان دەسەڵاتدارانی ئێرانن هەرگیز پێیان وا نەبوو دەکرێ چاوەڕوانیی ئاڵوگۆڕێک لە پارسەنگی هێز لەنێوان ئەو دوو مۆرەیەدا بکرێ. ڕاستە هەر ئەوە کە دەسەڵاتی "ئاسمانی"ی خامەنەیی بەجۆرێک درزی تێکەوتوە کە لە شەقام نارازییان دروشمی دژی "ولایت فقیە" بدەن و لەنێو پاوانخوازەکانیشدا ئەحمەدی نەژاد بوێرێ بیر لە بەرەنگاری دەگەڵ خامەنەیی بکاتەوە، گۆڕانێکی دڵخۆشکەرە، بەڵام نابێ لەبیرمان بچێ کە هەر بەپێی ئەو قانوون و پەسەندکراوانە کە ئەو کابرایەیان پێ بۆتە سەرکۆمار خامەنەیی دەسەڵاتی سەرووترەو هەر وەخت بیهەوێ دەتوانێ بە فەرمانێک لەسەر کاری لابەرێ. لەوەش گەڕێ کە ئەحمەدی نەژاد بۆخۆی پێگەیەکی کۆمەڵایەتیی ئەوتۆی نیەو ئەوپۆستەی لەسایەی سەری "مقام معظم رهبری"یەوە بەدەست هێناوە.

پرسیار: وەک گوتیان دەسەڵاتی خودا لەسەر ئەرز کەوتە بەر هەڕەشەکانی موحافەزەکاران خۆیانەوە، دەڵێی چی، کورد بۆچی لەئاستی ئەم هەموو گۆڕانکارییانە بێلایەنە؟

وەڵام: هەروەک لە وەڵامی پرسیاری پێشوودا گوتم بەربەرەکانیی نێوان خامەنەیی و بەناو دژبەرەکانی لەنێو موحافەزەکارەکاندا شەڕێکی نابەرامبەرەو چونکە ململانەکەش هەرچی هەبێ لە چوارچێوەی قانوونەکانی کۆماری ئیسلامیدایە چاوەڕوانیی سەرکەوتنی بەرامبەرەکانی خامەنەیی لەجێی خۆیدا نیە.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

بۆ بەشی دووەمی پرسیارەکە دەبێ بگوترێ: لەجێدا بەقازانجی کورد نیە بیێتە بەشێک لەو جۆرە ململانەیە، چونکە لە ڕوانگەی ئەو دوولایەنە بەرامبەر بە کوردو مافە ڕەواکانیدا جیاوازییەک نابینرێ. ئەگەریش مەبەست هەڵوێستی کورد بەرامبەر بەو بزووتنەوەیە بێ کە دوای دەورەی دەیەمی هەڵبژاردنی سەرکۆماری لە ئێراندا سەری هەڵدا، باشە بزانین کە کورد ئەوەندەش دوورەپەرێز نەبوو،و چەندکەس لەوانەی لە خۆپێشاندانەکانی تاران و شارە گەورەکانی دیکەی ئێران بەدەستی هێزە چەکدارەکانی ڕێژیم شەهید کران لە خوێندکاران و ڕووناکبیرانی کورد بوون.

جگە لەوە دەکرێ بۆ کەمڕەنگ بوونی نەخشی کورد لەم بزووتنەوەیەدا ئاماژە بە دوو هۆی دیکەش بکەین: یەکیان ئەوە کە ڕێبەرانی ئەو بزووتنەوەیەی بە بزووتنەوەی سەوز ناوبانگی دەرکرد لە بەرنامەکانیاندا شتێکی بەرچاویان سەبارەت بە داخوازییەکانی کورد نەگونجاندبوو،و بەوجۆرە کورد خۆی تێدا نەدەدیتەوە. دووەمیش ئەوە کە ئەو ڕاپەڕینە نە لەباری زەمانییەوە بەردرێژ بوو نە پەلوپۆی هاویشتە شارە بچووکەکان و ناوچە جۆراوجۆرەکانی ئێران و یەک لەوان کوردستان،ئەگەر تەنیا کرماشانی لێدەرکەین.

پرسیار: لە کوردستانی ڕۆژهەڵات جگە لە تەق وتۆقێکی پەژاک ئێوە لە حاڵەتی نەشەڕ نەئاشتین لەگەڵ کۆماری مەلاکان، دەی خۆ وایە ئێوە شەڕ ناکەن،ئەرێ بەراست ئێمە زۆر نابیستین لەسەر ئێوە پێت وانیە مەلا دەسەڵاتدارەکانی تاران ئۆپۆزیسیۆنێکی چەشنی ئێوەیان گەرەکە؟

وەڵام: بەداخەوە ڕابردووی خەباتی ڕزگاریخوازانەی نەتەوەی کورد کە دەسەڵاتداران زوربەی وەختەکان جگە لە دیفاعی چەکدارانە ڕێگایەکیان بۆ نەهێشتۆتەوە ئەو بۆچوونەی لە بیرو مێشکی زۆرکەسدا دروست کردوە کە بەربەرەکانیی سیاسیی تێکۆشەرانی کورد بەدژی دەوڵەتەکان تەنیا لە ڕووبەڕووبوونەوەی چەکدارانەدا ببینن. ڕاستگۆیانە دەڵێم کە هێزە سیاسییەکانی کوردی ڕۆژهەڵات لە هەلومەرجی ئێستادا مەترسییەکی سەربازی بۆ سەر دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامی پێک ناهێنن. بەڵام ئەگەر ئاگاتان لەو هەموو پیلانگێڕانە هەبایە کە کۆماری ئیسلامی بەدژی هێزە خەباتگێڕەکانی کوردی ڕۆژهەڵات بەڕێوەی دەباو زانیباتان ئەو ڕێژیمە چ پارەو ئێنێرژییەک بۆ زەبروەشاندن لەو خەباتکارانە سەرف دەکا، دڵنیام کە هیچوەخت پرسیارێکی واتان بۆ دروست نەدەبوو. نەخەیر کۆماری ئیسلامی حەز بە بوونی ئۆپۆزیسیۆنێکی وەک ئێمە ناکاو هەرچی لەدەستی بێ دەیکا بۆ ئەوەی ئەو ئۆپۆزیسیۆنە لەنێو بەرێ یان هەرنەبێ لاوازی بکا.

پرسیار: باشە ئێوە بەتەمای چین، باشە بۆچی خەڵکی خۆتان بۆ پەرلەمانی ئێران هەڵنابژێرن، دەبینین پەکەکە لەچیاکان دایکوتاوە، لە ئەنقەرەش لەناو پەرلەمان خەڵکی هەیە، ئەمجارەش ٣٦ کەسی نزیک بەخۆیان ناردە نێو

بەشی: دووهەم

پەرلەمان، ئەرێ ئێمە دەزانین بارودۆخ لە ئێران جیاوازە، بەڵام بۆچی ئێوە شتێکی نزیک لەمە ناکەن؟

وەڵام: دەگەڵ ئەوەی جیاوازیی نێوان ئێران و تورکیا - هەرنەبێ - لەم بوارەدا لە زەوی تا ئاسمانە بەڵام بەشبەحاڵی خۆم پێموایە هەر لەسێبەری ئەم ڕێژیمە ئازادیکوژەشدا باشتر وایە هێزە سیاسییەکانی کوردی ڕۆژهەڵات هەموو کاتێک هەوڵ بدەن ڕێگایەک بۆ بەشداریی هەڵبژاردن و ناردنی نوێنەرانێکی جێی متمانە بۆ پارلمانی ئێران بدۆزنەوە. مەرج نیە هێزە سیاسییەکان کاندیدا بەناوی خۆیانەوە بناسێنن کە دیارە هەرگیز ڕێگای ئەوەیان پێ نادرێ، بەڵام دەکرێ لەنێو ئەوانەدا کە وەک کەسانی سەربەخۆ کاندید دەبن و تەنانەت بە کاندیدا وەریش دەگیرێن، حیزبەسیاسییەکان پشتیوانی لەوکەسانە بکەن کە بەجێگای متمانەی خەڵکیان دەزانن. لەسەریەک ئەمن بایکۆتی هەڵبژاردن بەتایبەتی بۆ پارلمان بە شێوەیەکی ناچالاک و ناکاریگەری خەبات بەدژی دەسەڵاتە دیکاتۆرەکان دەزانم. بەڵام دیارە حیزبە سیاسییەکان هەرکامە لە ڕوانگەی خۆیەوە بەرامبەر بە هەر ڕێفراندۆم و هەڵبژاردنێک هەڵوێست دەگرن و وەک خۆشم هەڵوێستی حیزبەکەم هەرچی بێ پەیڕەویی لێدەکەم.

پرسیار: ئێوە سیاسییانی کوردی ڕۆژهەڵات پەرت و بڵاون، نازانم بۆچی هەرکاتێک ئەو وتە عەرەبییەم گوێ لێ دەبێ کە دەڵێ ((عەرەبەکان ئیتیفاقیان کردوە کە قەت ئیتیفاق نەکەن)) من ئێوەم بیر دەکەوێتەوە پێت وایە من هەڵەم؟

وەڵام: بێگومان ئەوە ڕاستە کە هێزەکانی ئۆپۆزیسیۆنی کوردی ئێران لەنێو خۆیاندا پەرت وبڵاون و تائێستا نەیانتوانیوە لەسەر بەرنامەیەکی هاوبەش بۆ خەبات لەپێناوی ئامانجەکانی گەلی کورددا یەک بگرن. بەڵام لە بەشەکەی دیکەدا دەگەڵتان هاوڕا نیم و پێم وانیە ئەوان ڕێک کەوتوون کە ڕێک نەکەون(اتفقوا علی أن لایتفقوا). با بڵێین لەسەر ئەوەش ڕێک نەکەوتوون. بۆ نموونە حیزبی دێموکراتی کوردستان هەمیشە ئامادە بووەو هەیە کە دەگەڵ هەموو لایەنە خەباتگێڕەکانی کوردی ڕۆژهەڵات بۆ گەیشتن بە بەرنامەیەکی هاوبەشی خەباتگێڕانە بێ هیچ پێشمەرجێک دابنیشێ و وتووێژ بکا. بەوپێیە ئەمن وەک جەنابت ڕەشبین نیم و ئومێدم بە لێک کۆبوونەوەی هێزە تێکۆشەرەکانی ڕۆژهەڵات لەدەست نەداوە. بەباوەڕی من هەلومەرجی کارو تێکۆشان و ئاڵوگۆڕەکانی وڵات و ناوچە لە دوارۆژێکی (نە زۆر دووریشدا) هەمووان دەگەیەنێتە ئەو بڕوایە کە پێویستە هێندێ بەربەستی دەروونی لەسەر ڕێگای ڕێککەوتن هەڵگرن و ڕەوتێکی جیاواز لە رابردوو لە پێوەندییەکانیاندا بگرنە بەر.

پرسیار: کەواتە بۆچی ئەزیەت ناکێشن سەردانێکی هیجری بکەن؟ خۆ ئێوە بە چەند هەنگاوێک دەگەنە لای ئەو.

سەرچاوە Serchawe

بەشی: دووهەم

وەڵام: وەک لەپێشەوە گوتم ئەمن بەناوی خۆمەوە قسە دەکەم و لە قسەکانی خۆشم بەرپرسم. بەشبەحاڵی خۆم پێم وانیە پێشنیارێکی قورسم پێدەکەی. خۆ داوات نەکردوە بچمە ماڵی دوژمن. ئەوکەسەی پێشنیار دەکەی بچمە سەردانی تا پێنج ساڵ لەمەوبەر لەگەڵم لە یەک سەنگەردا بووەو ئێستاش لە سەنگەرەکەی تەنیشتمدا بۆ ئامانجی هاوبەش و بەدژی دوژمنی هاوبەش خەبات دەکا. کەوابێ دڵنیات دەکەم ئەگەر بزانم سەردانی من دەبێتە مایەی توانەوەی سەهۆڵەکان و پێکهاتنی زەمینەی لەبار بۆ باس و وتووێژ دەربارەی پێکهێنانی پێوەندییەکی سالمی خەباتگێڕانە، لەجیاتی جارێک دەجار دەچمە سەردانی. دەفەرموو جەنابت ئەگەر لەدەستت دێ ئەو زەمینەیە بڕەخسێنە بزانە بە چ گیانێکەوە پێشوازیی لێدەکەم.

پرسیار: دیسان کۆنگرەی نەتەوەیی هاتەوە بەر باس، کورد هەر دەڵێ کۆنگرەی نەتەوەیی، کە چی گولەنیەکان لە هەولێر کۆنگرەیان بەست، ئێمە کۆنگرەی نەتەوەییمان هەر نەبەست، پێت وایە کۆنگرەی نەتەوەیی هەر قسەیە یان دەبێت ببەسترێت؟

وەڵام: واتێدەگەم پێکهاتنی کۆنفرانسێکی نەتەوەیی کە هەموو حیزب و ڕێکخراوە خەباتگێڕەکانی هەر چوار پارچەی کوردستان بگرێتە خۆی لەمێژە بۆتە ئەرکێکی نیشتمانی و نەتەوەیی. ئەوەی تائێستا بەجێگەیاندنی ئەو ئەرکە پیرۆزەی دوا خستوە هێندێ وردە تێبینیی سیاسی و دیپلۆماسی و هێندێ ناکۆکیی لابەلای نێوان بەشێک لە هێزە سیاسییە کوردەکانە،جا لە بەشێکی کوردستاندا بن یان لە دوو بەش و سێ بەشدا.

بەشی: دووهەم

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەو هەلانەی بوون و کورد لە دەستی چوون، بەشێکی کەمتری خەتای خۆی بوون

وتووێژی رۆژنامەی "ئاوێنە"

ڕێکخەر کەماڵ چۆمانی

مرۆڤێکی پرچ سپی لە ژوورێکی سادەی خانوویەکی کۆن لە کامپێکی شاری کۆیە، دانیشتوە. بیرێکی لای کتێبەکانیەتی و بیریکیشی لای بەرەوپێشبردنی پارتەکەی و دۆزی کوردە لە رۆژهەڵات. بە زمانێکی زۆر پاراوی کوردی قسە دەکات، بۆ هەر قسەیەک خوێندنەوەیەک و مەسەلەیەکی هەیە.

کاتێک لەگەڵت دەکەوێتە گفتوگۆ، نازانیت ئەو ئینسانە نە ئەدیبە نە سیاسی. من پێشتر ئەوەم بەر گوێ کەوتبوو کە زۆر خەڵک پێی دەڵێن واز لە سیاسەت بێنە، هەندێکیش پێی دەڵێن واز لە ئەدەب بێنە. من ئەو رۆژە تێگەیشتم کە هەردووکیان بە هەڵەدا چوونە. عەبدوڵڵا حەسەن زادە، پیاوی سیاسەتە و هی ئەدەبیشە. من هەستم کرد ئەو خاکی یەی لە "زادە" دایە، هی ئەدەبە. ئەو قسەزانی و تەکنیکەی قسەش کە بۆ سیاسەت پێڕەوی دەکات، وات لێدەکات بە سیاسی یەکی دابنێیت، کە سەری لە سیاسەت دا کردۆتە بەفر.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەندامی کۆمیسیۆنی چاودێری بەسەر بەرنامە و ئەساسنامەی حیزبی دێموکرات و سکرتێری پێشووی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، لە وتووێژێکی دا لەگەڵ رۆژنامەی پ، باس لە بەشێک لەو گۆڕانکاری یانەی ئێستای کورد و پارتەکەی و رۆژهەڵاتی کوردستان دەکات. هاوکات خوێندنەوەیەکی ستراتیژی یانە بۆ حیزبی دیموکڕات لە دوێنێ و ئەمڕۆ و سبەی دا دەکات.

ئاوێنە: مامۆستا بەر لەهەر شتێک، خۆشە لەزاری خۆتەوە کورتەیەکی ژیانی بەرێزتان بزانین، بەتایبەت ئەو رۆژانەی لە بناری قەندیل مامۆستای ئایینی بوونە و لەوێ مەلا بووونە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لە سەریەک، پێموایە ژیانی من ئەوەندە جێگای سەرنج نیە، بەڵام ئەگەر بە کورتی بۆت باس بکەم،

بەشی: دووهەم

لە دێیەکی چکۆڵەی ناوچەی سەردەشتی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە دایک بووم. لە بەرئەوەش کە دێیەکەی من تا چەند ساڵێک دوای گەورە بوونی من قوتابخانەی دەوڵەتیی لێ نەبوو، بەڵام قوتابخانەی ئایینیی لێ بوو، لە حوجرەی فەقێیان دەستم کردوە بە خوێندن. لە سەرەتاوە، هەر وەک باو بوو، هەندێک وردە کتێب کە بە فارسی بوون، ئەوانم خوێندوە و پاشان ئەوانەم خوێندوون کە پێیان دەڵێن علومی عەرەبی یا زانستە ئایینییەکان، کە ڕەنگە زانستە عەرەبییەکان ڕاستتر بێت، چونکە زانستە ئایینییەکان چەند زانستێکی سنووردارن، فیقهە و حەدیسە و ئوسوولە لەگەڵ چەند زانستێکی ئاوا، ئەوانی تر هەموویان عەرەبین.

سەرەنجام، پاشی چەند ساڵێک کە نزیکی هەشت ساڵ بوو، خوێندنی مەلایەتیم تەواوکرد. لەگەڵ ئەوەی هەر لە ئەوەڵەوە زۆر حەزم لە خویندنەکەی بوو ئێستاش هەر شانازیی پێوە دەکەم، بەڵام حەزم لە ئیشی مەلایەتی نەبوو. ڕەنگە لە پێش دەورانی منیش هەر وا بووبێت، بەڵام لە سەردەمی مندا تاڕادەیەکی زۆر، لە مۆد کەوتبوو، قەدری جارانی نەمابوو. پێم خۆش نەبوو مەلایەتی بکەم، بەڵام بە حوکمی ئەوەی من لە دێ بووم و کاسبیەکی دیکەشم نەبوو بیکەم،(بۆ خۆم کوڕە جۆڵام حەتا جۆڵاییشم نەدەزانی) بۆ ماوەی شەش ساڵ لە ناوچەی سەردەشت مەلایەتیم کرد. لە مەلایەتییەکەدا، خەڵک پێی وابوو مەلای باشم. نەک مەلای باش بەو مانایە کە من زۆر عالمم، زیاتر مەبەستم ئەوەیە ئەوەی ئەرکی خۆم بوو وەکوو مەلا، لە دەرس گوتنەوە بە قوتابییانی دینی و ئەو ئەرکانەی کە دەکەونە سەر ئەستۆی مەلا وەکوو کاروباری دینی بە ڕادەیەکی زۆریش کاروباری کۆمەڵایەتی، لەوەدا خەڵک لێم ڕازی بوون. بەخۆشییەوە، لەبەرئەوەی بیروباوەڕی سیاسیم هەبوو و خەڵکیش ئەو بیروباوەڕە سیاسییەی پێوە شک دەبردم، زیاتر ئولفەتیان بە لای منەوە هەبوو و مەسائیلی زۆریان دەهێنایە لای من، تەنانەت لە دەوروبەریش (نەک هەر لە دێیەکەی خۆم)، کە گیروگرفت هەبووایە، خەڵک دەهاتن و کێشەکەیان دەهێنایە لای من و داوایان لێ دەکردم داوەری بکەم، ئەمە جگە لەوەی جار هەبوو کێشەی کۆمەڵایەتییشیان دەهێنایە لای من بۆ ئەوەی بۆیان چارەسەر بکەم.

ڕەنگە ئەوەندە بۆ باسکردنی ژیانی خۆم کافی بێ، ئەگەر شتێکی لێ زیاد بکەم، ئەوەی لێ زیاد دەکەم کە من لە تەمەنێکی زۆر کەمدا، هاتمە نێو کاری سیاسی، یان باشتر بڵێم واریدی کاری حیزبی بووم، چونکە بەڕاستی پێنج ساڵیش بوو ببوومە حیزبی، بەڵام نەببوومە سیاسی. زیاتر لەوەش، پاش ماوەیەکی شەش ساڵی کە ئیتر لەگەڵ دونیای سیاسەت تێکەڵاو بووم، مەجبوربووم ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەجێبهێڵم و دەربەدەر بم و بێمە باشووری کوردستان. کە هاتیشم بۆ باشوور، دیسان ناچار بووم وەک مەلایەک لە دێیەکی لای سەنگەسەر و بناری مەنگوڕان دابنیشم. دواتر کەوتمە نێو دنیای سیاسەت و کاری حیزبی و ئینجا ڕۆژنامەنووسی و نووسین و وەرگێڕان. ئەوە کورتەیەکی ژیانی منە، هیچ شتێکی وای تێدا نیە کە بۆ خەڵک جێگای سەرنج بێ.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

ئاوێنە: مامۆستا تۆ وەک شۆڕشگێڕێک و سیاسەتمەدار و ئەدیب و نووسەر و وەرگێڕ و ڕۆژنامەنووسێک، کە تەواوی ژیانی خۆت لەو بووارانەدا سەرف کرد، کە ئێستا ئاوڕ لەو مێژووە دوور و درێژەی خۆت ئەدەیتەوە، هەم ڕۆژانی شکست و هەمیش ڕۆژانی سەرکەوتن، چۆن ئەو ڕۆژانە ئەبینیت، ئەو ڕۆژانە چۆن ئەخوێنیتەوە، بەتایبەت لە ژیانی سیاسی و ئەدەبیتدا؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: پیاوێکی گەورە قسەیەکی جوانی هەیە دەڵێ "زۆر گرنگ نییە ئینسان لە ژیانیدا چ دەکا، بەڵام ئەوە گرنگە ئینسان ئەو کاتەی دەمرێ، بتوانێ بڵێ ئەوەی لە توانامدا بوو کردم". ئەمن ناڵێم ئەوەی لە توانامدا بووە کردوومە، بەڵام تا ڕادەیەک لەوە ڕازیم کە ئەو ئەرکەی دەبوو یەکێکی وەکوو من لە مەوقیعییەتی مندا بەجێی بگەیەنێ، تا ڕادەیەکی باش، ئەگەر بە نیسبەتی سەدی بگرین، لانی کەم لە سەدا هەشتای ئەوەی کردوومە لێی ڕازیم. بەڵام خەبات بۆ هەر شتێک بێت، خەبات بۆ ژیان بێت و بۆ کار و کاسبییش بێ، حەتمەن سەرکەوتن وشکانی هەیە، ژیانی من و ژیانی سیاسییشم و حەتا ژیانی کۆمەڵایەتییشم پڕە لە سەرکەوتن و تێشکان، کە بەداخەوە وەکوو میللەتی کورد، ناکامییەکان و تووشی شکست هاتنەکان، ڕەنگە زیاتر بن، بەڵام سەرکەوتنیشی تێدان، ئەمن پێم وایە سەرکەوتنەکان و شکستەکان هەردووکیان دەتوانن ببنە سەرمایە بۆ ژیانی سیاسی یا حەتا ژیانی شەخسی و کۆمەڵایەتییش. بەو مانایە کە لە سەرکەوتنەکان، ئیستیفادە دەکەین بۆ بەرەوپێشچوون،لە شکستەکانیش دیسان ئیستیفادە دەکەین، بۆ دەرس لێوەرگرتن بۆ ئەوەی لە خەباتی ئاییندەماندا تێ بکۆشین ئەو شکستانە بەتایبەتی ئەوانەی کە لە هەڵە و ئیشتیباهی خۆمانەوە دێن، ئەوانە دووپاتە نەکەینەوە.

ئاوێنە: کەم کەس هەیە بتوانێ ژیانی سیاسی و ئەدەبیی خۆی بەیەکەوە گرێ بدا و بەیەکەوە بیان گونجێنێ، بەڵام وەک دیارە تۆ توانیوتە، هەم ژیانی ئەدەبیی خۆت بەردەوامی پێ بدەیت تا ئەو چرکە ساتانەی ئێستا، ژیانی سیاسییشت هەروەها، پێت وایە لە کام بەشی ژیانتا، هەم سەرکەوتووتر بوویت، هەمیش مورتاحتر و ئاسوودەتر بوویت؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: زۆر کەس گوتوویانە، پاشملە و بەرەوروو، جا هەر کەسە بە مەبەستێک گوتوویەتی بریا فلان کەس (مەبەست لە عەبدوڵا حەسەن زادەیە) کاری ئەدەبیی بکردایەو کاری سیاسیی نەکردایە. ئەمن بۆخۆم ڕایەکی دیکەم هەیە، لە پێشدا زۆرجارم گوتوە (بە بێ ئەوەی هیچ مەبەستێکم هەبێ) کە ئەمن خۆم بە ئەدیب نازانم، خۆم بە ئەدەبدۆست دەزانم. پێم خۆشە ئەو ناوە لەسەر خۆم دانێم. کارێکی سەیرو سەمەرەشم لەبارەی ئەدەبەوە نەکردوە، بەڵام بە هەر حاڵ، پێموایە ئەو خزمەتانەی بۆ میللەتی خۆم لە دەستم هاتوون ئەوەی لەباری سیاسییەوە کردوومن، پترم لە دەست هاتوە تا ئەوانەی لە باری ئەدەبییەوە کردوومن، چونکە پێم وایە لە باری سیاسییەوە هەرچەندیش کەم بێ ئەوەی ئەمن کردوومە،

سەرچاوە
Serchawe

بە هەموو ئەوانەی توانای ئەدەبییان بە قەد من بوو نەدەکرا، بەڵام ئەوەی لەباری ئەدەبییەوە کردوومە، بە هەموو ئەوانەی لە باری سیاسییەوە بە قەد من بوون دەکرا.

ناوێنە: مێژووی حیزبی دیموکرات، بەشێکە لە مێژووی خەباتی رزگاریخوازیی کورد، رۆژانێک هۆکاری سەرکەوتنی گەلی کورد بووە، رۆژانێکیش هەبوونە دیموکرات کوردی بەرەو ئاقاری خراپ بردوە، ئێستا زەمەنێکی دووروودرێژ بەسەر ئەو حیزبە بەسەرچووە. تۆ خوێندنەوەت چیە بۆ رابردووی ئەو حیزبە و داهاتوو و ئێستاشی؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: هەر وەکوو لە پرسیارەکەدا هاتوە، هەم مێژووی حیزبەکە بەشێکە لە مێژووی خەباتی رزگاریخوازانەی میللەتی کورد، هەم حیزبی دیموکڕاتی کوردستان و ئەندامانیشی بەشێکن لە میللەتی کورد. کەوابێ ئەو نەخۆشییانەی بۆ میللەتی کورد هەن، بۆ حیزبی دیموکڕات و ئەندامانیشی هەن. ئەو شتە باشانەش کە لە میللەتی کورد و بزووتنەوەی رزگاریخوازانەی میللەتی کورددا هەن، بۆ حیزبی دیموکڕاتی کوردستانیش هەن.

بێگومان، حیزبی دیموکڕات سەرکەوتنی هەبوون و شکانی هەبوون، لە بەرنامەکانی خۆیدا، لە سیاسەتەکانی خۆیدا و لە دروشمەکانی خۆیدا شتی دروستی هەبوون، شتی نادروستی هەبوون. رەنگە هەر لە وەختی خۆیدا بە هەڵە چووبێ، شتی واشی هەبووە لەوانەیە لە وەختی خۆیدا دروست بووبێ و دوایی بەسەر چووبێ پێویست بووە بیگۆڕێ. بەڵام لەسەر یەک پێم وایە حیزبی دیموکرات بێ ئەوەی لەبەر ئەندامەتیی خۆم دەو حیزبەدا وا بڵێم، لە نێو حیزبە سیاسییەکانی کوردستاندا دەتوانێ بە هەڵوێستەکانی خۆی دڵخۆش بێ. سیاسەتێکی تاڕادەیەکی زۆر راستگۆیانەی هەبووە، دەگەڵ میللەتی خۆی راست بووە. ئەوەندەی لە توانایدا بووبێ خزمەتی میللەتی خۆی کردوە. سەربەرزانە ژیاوە. نائێم هەڵەی نەکردوە، یەقینەن هەڵەی کردوە، رەنگە هەر بۆ خۆم بزانم چەندەمان هەڵە کردوە، بەڵام هەڵەی وای نەکردوە زەربە لە سەربەرزیی میللەتەکەی و سەربەرزیی تاریخەکەی خۆی بدا، ئەمەش دەتوانم بڵێم جێی شانازییە. لەو بارەیەوە، بە رابردووی حیزبەکەی خۆمان سەربەرزم. لەگەڵ ئەوەشدا حیزبەکە سەرکەوتنی گەورەی بەدەست نەهێناوە، بەڵام نە کارێکی کردوە قەرەبوو نەکرێتەوە، ئەوەندە غەڵەتێکی گەورە بێ، نە غەڵەتی چوکەڵەشی ئەوەندە دووبارە کردۆتەوە کە لێی ببێتە کارەسات.

ناوێنە: پێت وایە ئەو قۆناغەی کە ئێستا کورد تێیدا دەگوزەرێنێ لە هەر چوار پارچەی کوردستان، قۆناغێک بێ لە بەرژەوەندیی کورد. پێت وانیە کورد ئەو هەموو هەلەی لە بەر دەستی دا بوو لە دەستی داوە، ئایا ئەو هەلانەی کە پێشتر بۆ کورد رێک کەوتوون و کورد نەی قۆستوونەتەوە، رێک دەکەونەوە، ئایا ئەو هەلانە رێک دەکەونەوە، ئەی ئایا کورد لەو

بەشی: دووهەم

چوار چێوەیەدا بە کوێ دەگا؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لێرەدا روانگەکە فەرقی هەیە. بە باوەڕی من، ئەو هەلانەی کە بوون و کورد لە دەستی چوون، بەشێکی کەمتری خەتای خۆی بوون. لە کوردەواریدا دەڵێن "ئەوەی لە شەڕێ نەبێ، شێرە". کەسێک کە لە لاوە تەماشا دەکا، هێندێک خوێندنەوەی هەیە کە ئەگەر لە نێو ڕووداوەکەدا بێ، بەرپرسیارەتیی شتەکەی لە ئەستۆ بێ، تەماشا دەکا وا نیە.

بۆ نموونە، هەر ئێستا زۆر شت بە قیادەی کورد دەگوترێ "دووبارە دەڵێم پاکانە بۆ هیچ حیزبێک، رێبەرێک و کەسێکی سیاسیی کورد و غەیری کورد ناکەم"، کەسیان بێ خەتا نین، ئەوەی کار بکا خەتای هەر دەبێ، بەڵام زۆر شت ئێستا بە قیادەی کورد دەگوترێ (مەبەستم قیادەی باشووری کوردستانە)، پێیان دەڵێن ئەوەیان غەڵەتە، ئەوەیان نەدەبوو وا بکردایە و لە دەرفەتەکە ئیستیفادەیان نەکردووە... بە باوەڕی من وا نیە. رێبەرایەتیی کورد تا رادەیەکی باش توانیویەتی ئەو دەرفەتەی پێک هاتوە بقۆزێتەوە، بەڵام دەرفەتێک نەخوڵقاوە هەر لە هەلومەرجی ئێستاماندا و لە پاش ساڵی ١٩٩١ ەوە بگرە تا ساڵی ٢٠٠٣، ئەو دەرفەتە پێک نەهاتوە کە کورد بتوانێ دەوڵەتی سەربەخۆ دامەزرێنێ تا بڵێین قیادەی کورد بێتوانابوو نەیتوانی کەڵکی لێ وەربگرێ. وا نیە، هەلەکان کە لە دەست چوون، هەلی وا گەورە بوون کە لە بێ توانایی قیادەی کوردی لە دەست چوون. هێندێک عامیلی دەرەکیی هەن کە بە دەسەڵاتترن، کاریگەرترن، بەتواناترن لە تواناکانی کورد. ئەگەر بێمەوە سەر وەڵامی پرسیارەکە، ئەو هەلومەرجە کەی ئێستا تێیدا دەژین بۆ بزووتنەوەی رزگاریخوازانەی کورد، هەلومەرجێکی باشە. بەو مانایە دەڵێم کە ئەو دەورانە بەسەرچووە کە کورد جارێکی دیکە حاشا لە بوونی بکرێ و جارێکی دیکە گەلەکۆمەی دەوڵەتانی لێ بکرێ و قەتڵوعامی لێ بکرێت. ئەو رۆژانەشمان لە مێژوودا زۆر دیون، بەتایبەتییش لە دوو بەشی کوردستان "باکوور و باشوور"، قەڵاچۆمان دیوە لەم دوو بەشەدا ئەوەش لە مێژووی سەد ساڵی رابردوودا بەڕوونی دیارە. پێم وایە ئەو دەورانە بەسەر چووە. لە پاشان،ڕاستە مەسەلەی کورد نەبۆتە مەسەلەیەکی نێونەتەوەیی،بەڵام بە هەر حاڵ مەسەلەی کورد مەسەلەیەکە لە دونیادا ناسراوە.

ئەوانە هەموو فاکتەری موناسیبین بۆ خەباتی رزگاریخوازانەی میللەتی کورد. هێندێک ناتەواویمان هەن ئەگەر بتوانین ئەوانە چارەسەر بکەین ڕەنگە لە داهاتوودا بەرهەمی باشی لێ وەدەست بکەوێ.

ناوێنە: بۆ ئەوەی جارێکی تریش کەمێکی تر لەسەر ئەوە بوەستین، لە ماوەی داهاتوودا، سێ هەڵبژاردن لە تورکیا، عێراق و ئێرانیش دەکرێن، پێت وایە ئەو هەڵبژاردنانە گۆڕانکاریی وا بەدوای خۆیاندا بهێنن کە لە بەرژەوەندیی کورد بن و کورد شتێکیان لێ وەدەست بخات؟

سەرچاوە Serchawe

عەبدوڵلا حەسەنزادە: ڕەنگە ئەمن زیاتر حەقم هەبێ لە سەر هەڵبژاردنی ئێرانێ قسە بکەم، هیچ ئومێدیکیشم نیە بەو هەڵبژاردنانەی لە ئێرانێ دەکرێن. هەر کەسێک بێتە سەرکار یان هەر جەناحێک لە ئێران بێتە سەرکار، پێموانیە ئاڵوگۆڕێکی باش بە قازانجی بزووتنەوەی کوردی تێدا بەدی بکرێ.

لە باشووری کوردستان یان بڵێم لە عێراق بە گشتی، (هەرچەندە زۆر حەقی نەزەر دەربڕینم نیە) بەلام زۆر ئومێدەوار نیم کە هەڵبژاردن لە سەرتاسەری عێراقێشدا، لە جاران یان لە هەڵبژاردنەکەی پێشوو زیاتر بە قازانجی کورد بێ، چونکی پێم وایە هێندێک فاکتەر هاتوونە ئاراوە کە کورد بە قەبارەی جارانی، بە قەبارەی هەڵبژاردنی پێشووی ناتوانێ حوزووری خۆی لە هەڵبژاردنی سەرتاسەری عێراقدا، بچەسپێنێ. ئارەزوو دەکەم ئەو پێشبینییەی من ناڕاست دەرچێ، بەلام باوەڕ ناکەم ئەوەندە نوێنەرەی کورد کە ئێستا لە پەرلەمانی عێراقدا هەیەتی، لە ئینتیخاباتی ئاییندەدا بیبێ، چونکی موقابیلەکانمان "من ناڵێم دوژمنەکانمان یان موخالیفەکانمان"، پێیان وایە کورد زۆری بە لاوە چووەو دەبێ هێندێکی لێ بسەندرێتەوە. بۆیە ناتوانم بەوەش زۆر ئومێدەوار بم.

لە باکووری کوردستان یان بڵێم تورکیا، ڕەنگە بارودۆخەکە کەمێک فەرقی هەبێ. وا فکر دەکەمەوە بە نیسبەت کوردستانەکەی، ڕەنگە ئینتیخاباتی ئەم جارە بەتایبەتی ئینتیخاباتی شارەوانییەکان، لە جاری پێشوو چاکتر بێ. جاری پێشێ کوردەکان بە هێندێک دەلیلی قابیلی دەرک، پاڵیان وە حیزبی دادو گەشەسەندن دا. ڕەنگە کوردەکان ئەو سەفەرەی ئەو کارە نەکەن و دەنگ بە خۆیان بدەن. واتا یان دەنگ بە کاندیدای سەربەخۆ بدەن، یان دەنگ بە DTP بدەن. ئەوەندە ئەرێنییە لەو هەڵبژاردنەی تورکیادا دەبینم. لەسەریەک، باوەڕناکەم هیچکام لە هەڵبژاردنەکان، ئەوەندە کارساز بن کە موعجیزەیەک بە قازانجی کورد بخوڵقێنن.

ئاوێنە: مامۆستا با جارێکی تریش بێینەوە لای حیزبی دیموکڕات، دیموکڕات لە سەرەتاوە دەستکەوتی زۆر گەورەی بەدەست هێنا و هەنگاوی زۆر گەورەی نا، یەکەم کۆماری کوردیی لە مێژووی خەباتی ڕزگاریخوازانەی کورد دامەزراند، بەلام هەست دەکەی داخوازییەکانی حیزبی دیموکڕات هەم لە ناوخۆ هەم لە ئاستی نێونەتەوەیی، داخوازییەکانی ئەو حیزبە بەرەو بچووکبوونەوە و پووکانەوە چوون، ئایا بەهێزبوونی دەوڵەتی داگیرکەر بوو کە ئەو داخوازییانەی حیزبی دیموکڕاتی بەرەوە بچووکبوونەوە بردو وای کرد لە داخوازییەکانی خۆی پاشگەز بێتەوە، یان خودی سەرکردایەتیی حزبی دیموکرات بەرپرسە لەو پاشگەزبوونەوە و بچووکبوونەوەیە؟

عەبدوڵلا حەسەنزادە: من لەگەڵ تۆ خوێندنەوەکەم جیاوازیی هەیە. پێموایە هەر ئەوەی کە باسی دەکەی کە حیزبی دیموکڕات

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

لە سەرەتادا دەستکەوتی گەورەی بەدەست هێناوە، هەر ئەو سەرکەوتنە داخوازی کورد یان داخوازی حیزبی دیموکڕاتی بچووک کردۆتەوە. خوێندنەوەی جۆراوجۆر بۆ بەرنامەکانی کۆماری کوردستان دەکرێ، بەڵام ڕاستییەکەی ئەوەیە پێش حیزبی دیموکڕاتی کوردستان، لە هەموو جێگایەک بزووتنەوەی کورد یان نەبوو، یان داوای سەربەخۆیی کوردستانی گەورە یان بڵێم سەربەخۆیی کوردستانی دەکرد، بەڵام بە دامەزرانی حیزبی دیموکڕاتی کوردستان،(هۆیەکان زۆرن) دروشمەکانی حیزبی دیموکڕاتی کوردستان چووک بوونەوە. ئەو کاتەی کە دیموکڕات کۆماری کوردستانی دامەزراند، کۆماری کوردستان دەوڵەتێکی سەربەخۆ نەبوو. هەرئەو ڕۆژەی کۆماری کوردستان دادەمەزرێ، لە پێشەوا قازی محەممەدی دەپرسن "ڕاستە کوردەکان دەوڵەتی سەربەخۆیان دامەزراندوە؟"، پێشەوا قازی دەڵێ "نا وانیە، ئێمە داوای خودموختاری دەکەین، خودموختارییەکەشمان لەمێژە دامەزراندوە."دەکرێ بڵێی قازی محەممەد کە ڕێبەری حیزب و پێشەوای حیزب بوو و سەرکۆماری کوردستان بووە، نەی زانیوە سیاسەتی حزبەکەی یان حکومەتەکەی چیە؟ خۆ شتی وا مومکین نیە. ئەو بۆخۆی وا دەڵێ. بەڵام ئەمن پێم وایە ئەوە هی بچووکبوونەوە نەبوو، هی دەرکی دروستی هەلومەرجی خەبات بوو. ئەو هەلومەرجە کە پێک هاتبوو، شاراوە نیە کە لە نەتیجەی تەواوبوونی شەڕی دووەمی جیهانی و داگیرکرانی ئێران لە لایەن هاوپەیمانەکانەوە پێک هاتبوو. ئەو بەشەی کە کۆماری کوردستانی تێدا دامەزرا، لە ڕاستیدا کەسی تێدا نەبوو، نە هێزی ئینگلیسەکانی تێدا بوو و نە هێزی سۆڤییەتی تێدا بوو، ئەو بەشە هەر بەتاڵ بەتاڵ بوو، بەڵام وەک ناوچە بە ناوچەی ژێر دەسەڵاتی سۆڤییەت دەژمێردرا. لە نەتیجەی ئەوەدا، توانیویانە قەوارەیەکی کوردی دروست بکەن. دەکرێ بڵێین هەر ئەو دەسەڵاتە کە حاکم بووە بەسەر مەوقیعییەتەکەدا، ئەو پاڵپشتە ئەجنەبییە بۆخۆی دەگەڵ ئەوە نەبووە شوعارێکی لەوە گەورەتر بدرێ. هەر وەک ئێستاش وەزعێک کە پێک هاتوە لە نەتیجەی بوونی هاوپەیمانەکان لە مەنتیقەکەدایە، بەڵام هاوپەیمانەکان کە لێرەن، موافیقی ئەوە نین کە کورد شوعارێکی زیاتر لە فێدراڵیزمی هەبێ، ئەو وەختیش وا بووە. داخوازیی بزوتنەوەی ڕزگاریخوازانەی کوردیش گۆڕانی بەسەردا هاتوە و بەرە و پێشەوە چووە. لە ئەوەڵەوە تا چەند ساڵ پێش ئێستا خودموختاری بووە، ئێستا گۆڕانی گەورە بەسەر داخوازیی حیزبە کوردییەکاندا هاتوە. حزبە ڕۆژهەڵاتییەکان ئەوەی ئێستا کەمی دەوێ فێدراڵیزمی دەوێ. هی واشمان هەیە " دوو سێ حیزبمان هەن" داوای سەربەخۆیی کوردستان دەکەن، ئەگەر سەربەخۆیی کوردستانی گەورەشیان بەیەکەوە نەوێ، لانیکەم سەربەخۆیی بەشە ڕۆژهەڵاتییەکەیان دەوێ. بە نیسبەت حیزبی دیموکڕاتی کوردستانیشەوە، لە خودموختاری تێپەڕیوە و داوای فێدراڵیزم دەکا، داخوازییەکان بەرەوژوورتر چوون.

ناوێنە: مامۆستا ئێستا لە ڕۆژهەڵات، لە هەر کاتێک زیاتر، خەڵک بێزارە لە ڕێژیمی ئێرانی، کەچی جۆرێک لە بێ هیوایی لەسەر ڕوخساری هەر تاکێکی ڕۆژهەڵاتی بەرانبەر حیزبە ڕۆژهەڵاتییەکان دەبینرێ. پێت وا نیە ئێوەی سەرکردەی ڕۆژهەڵاتی بەرپرسیارییەتییەکی ئەخلاقی و مێژووییتان دەکەوێتە سەرشان و پێویستە ئەو بێ هیواییە بەرەو کاڵبوونەوە

سەرچاوە
Serchawe

ببەن و جۆرێک لە هیوا ببەخشن بە خەڵکی رۆژهەڵات و جددییانەتر داواکانی خۆتان پەرە پێ بدەن و لە خەڵکی خۆتان نزیک بن لە ناوخۆو شاخیش؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: من دیسان دەڵێم خوێندنەوەکەمان فەرقی هەیە. راستە هێزە سیاسییەکانی رۆژهەڵات و یەک لەوانیش یان بڵێم لە پێشی هەموویانەوە حیزبی دیموکڕات وەکوو جاران لە مەیدانی خەباتی بە کردەوەدا ئاکتیڤ نین. راستە، بەتایبەتی لەو لەتبوونانەی لە نێو حیزبە سیاسییەکانی رۆژهەڵاتدا هاوتۆتە پێشێ و بەتایبەت لە نێو حیزبی دیموکڕاتدا، خەڵک ناڕەحەتە، هەروەک ئێمەش پێی ناڕەحەتین. بەڵام وانیە کە وەک جەنابت بە دیققەت باست کرد لەسەر سیمای هەر یەکێکیان ئەو بێ هیواییەی دەبینی، ئەمن وای نابینم.

ئەمن پێموایە زۆربەی زۆری ئەوانەی کە واریدی کاری سیاسی دەبن لە چوارچێوەی تەنزیم و تەشکیلات و رێکخراودا، ئومێدیان بە حیزبە سیاسییەکان، بە حیزبە تەقلیدییەکان یان سوننەتییەکان و لە پێش هەمووشیانەوە بە حیزبی دیموکڕاتی کوردستان هەیە. حیزبی دیموکراتی کوردستانیش، ئێستا ئەو ناچالاکە نیە، حزوری هەیە. بۆ نموونە، ئێمە تەلەفزیۆنێکی چکۆڵەی بێ ئیمکانیاتمان هەیە، تۆ سەیر بکە، هەر بۆ تاقیکردنەوە تەماشای بەرنامە خەبەرییەکەی بکە، هەموو رۆژێ کە خەبەرت بۆ باس دەکا، پێیەوە دیارە کە لە هەموو بەشەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان کەسی خۆی هەیە. لە هەموو بەشەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان خەبەری هەیە. تۆ بڵێی پەیامنیری هەبێ و هەموو مانگێکیش ٢٠٠٠$ی بداتێ یان ئەوە رێکخستنی حزبیە؟ ئەندامی حزبیە ،لەوێیە و راپۆرت و زانیارییەکانی دەداتێ. ئەوە نیشانەی ئەوەیە کە ئەو حیزبە حزوری هەیە و خەڵکی زۆرباش و تێگەیشتووی هەیە. خەڵک هاوکاریی دەکاو خەڵک ئومێدی پێی هەیە . ئێمە لێرە هەمیشە مەدرەسەی حیزبیمان دەکار دایە. لاوەکان دێن و دەبنە پێشمەرگە، باشە بۆ دێن ؟ ئەگەر ئومێدیان بە حیزبی دیموکراتی کوردستان نەبێ؟ ئەگەر ئومێدیان پێ نەبێ بۆ روو لە شوێنێک دەکەن کە هیچ ئومێدێکیان پێی نیە؟

ناوێنە: **لەتبوونی حیزبی دیموکڕات جارێکی تریش نیگەرانییەکی زۆرتری لای خەڵکی رۆژهەڵات دروست کرد، پێت وایە ئەو لەتبوونە چارەسەری کێشەی کورد و پێشکەوتنی کێشەی کوردی لە رۆژهەڵات ئەوەندەیتر دوانەخست؟**

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەبێ شک، لەتبوونی حیزب بەتایبەت حزبێکی وەک دیموکڕات، هەم بۆ خۆی زەرەرە، هەم بۆ لایەنگرانی رووداوێکی تاڵە. لەوەدا هیچ گومان نیە، بەڵام دەکرێ ئێمە شتەکە هەر بە باری خراپە نەخوێنینەوە، بە باری دیکەدا بیخوێنینەوە. وەختێک لە نێوخۆی حیزبدا، کێشە و ململانێی نێوخۆیی هەیە و دەبێتە خۆرە و حیزبەکە دەخوا، رەنگە لەتبوونەکە . کە ئەمە زۆر نەخوازراوە . بتوانێ ئەو ململانێیەی کە دەگەڵ یەکترە، تەواو بکاو رووی ئەو شەڕ و کێشەیە بکاتە دوژمن. بەو شەرتە ئەو حیزبە کە لەت بووە، هەردوو لەتەکەی - ئەگەر لە حزبێکدا - نەیان توانیوە بەیەکەوە

هاوکاری بکەن، پێکەوە لە چوارچێوەیەکی بەرینتردا هاوکاری بکەن، یان لانیکەم هەرکامەیان بۆخۆی، رووی خەباتەکەی و هەوڵ و تەقەلایەکەی بکاتە دوژمنی ماف و ئازادییەکانی میللەتەکەی خۆی. ئەمن یەک دووجار گوتوومە، رەنگە لەتبوونی حیزبی دیموکراتی کوردستان یان هێزەکانی دیکە تا رادەیەک کۆمەک بکا بەوەی هاوپەیمانییەکی هێزە کوردستانییەکان پێک بێ، چونکی پێشتر حیزبی دیموکرات بۆ پێکهێنانی بەرەیەک (جا ئیئتیلافەکە بە هەر ناوێک بێ) داوای ئەوەی دەکرد لە وێدا سەردەست بێ، ئەوانی دیکەش بە هەر دەلیلێک قبووڵیان نەبوو، بەڵام رەنگە ئێستا وا نەبێ. ئێستا دوو حیزبی دیموکرات هەن (دیارە ناوەکەشیان جیایە)، نە حیزبی دیموکراتی کوردستان قبووڵ دەکا لایەکەی دیکە بالادەست بێ، نە لایەکەی دیکە قبووڵ دەکا کە ئەملا بالادەست بێ. لەولاشەوە، حیزبەکانی دیکە هیچیان بانگەشەی بالادەستی ناکەن بەسەر ئەم دوو حیزبەوە. کەواتە، دەتوانین بڵێین کۆسپێک لەسەر رێی بەیەکگەیشتنی هەموو هێزە سیاسییە رزگاریخوازەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان هەڵ گیراوە. دەتوانین ئەو لەتبوونە بە باری موسبەتدا بخوێنینەوە، لە باتی ئەوەی هەر بە باری سەلبیدا بیخوێنینەوە.

ناوێنە: مامۆستا لە دونیای سیاسەتدا، زۆربەی لەتبوونەکان مەسەلەی فکرییە، بەڵام من تێبینی ئەوەم کردوە و جارێکیش لە دیمانەیەکی بەڕێزت ئەوەم تێبینی کرد کە شتێکی فکریی نییە ئەوەندەی تموحی دەسەڵاتە، ناکۆکییەکە لەسەر دەسەڵاتە نەک فکر؟

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: لەپێشدا با ئەوەت پێ بڵێم ئەگەر ئەو دیمانەیەی من هەیە بۆم بێنە، بۆ ئەوەی یا خۆم سەرکۆنە بکەم یان ئەو کەسەی کە چاپی کردوە گلەیی لێ بکەم. ئەمن هەرگیز نەم گوتوە لەسەر دەسەڵات بووە، قەت شتی وام نەگوتوە، چونکە پێشم وا نیە لەسەر دەسەڵات بووبێ. گوتوومە، لەسەر شێوەی مودیرییەت بووە. هەر لەو کاتەدا، پێم وانیە ئێمە لەگەڵ لایەنی موقابیلی خۆمان تەنیا لەسەر مەسائیلی سەلیقەیی و ئەو شتانە ئیختیلافمان هەبووبێ. راستە لە شیعارەکانماندا یان لە مەسەلە سیاسییە ئیستراتیژییەکاندا ئەوەندە ئیختیلافمان نەبووە، بەڵام تۆ بەرنامە و بڕیاراتی دوو کۆنگرەی هەردوومان بەدیققەت بخوێنەوە، تەماشا دەکەی تەواو لە باری فکرییەوە فەرقیان هەیە. لە باری سیاسییەوە، لە باری تەنزیمییەوە، لەباری تەشکیلاتییەوە و لە زۆر باری دیکەوە فەرقی سەرەکییان هەیە، وانیە کە جیاوازییان نەبێ. ئەمن هەرگیز نەم گوتوە و هەرگیزیش نائێم کە لەتبوونەکەمان لە سەر دەسەڵات بووە. زۆرجار ئەوەیان دەگوت کە گوایە ئێمە لەسەر دەسەڵات وا دەکەین، دەسەڵاتی چی؟ ئەمن لە دوانزدە کۆنگرەی حیزبدا بەشداربووم، لە کۆنگرەی ١٤ دا زیاتر لە هەموو کۆنگرەکان شانسی ئەوەم هەبووە بە رەئی زۆر باڵاوە بۆ کومیتەی ناوەندی و بۆ کەسی یەکەمی حیزبەکەش هەڵبژێرێم، بەڵام بۆخۆم کشاومەوە. کەسێک مەقامپەرست بێ و شەڕ لە سەر دەسەڵات بکا، وا دەکا؟ یان من لە رەئیسی حیزبدا بووم، سکرتێری حزب بووم، تەقریبەن بە نیوەزۆری شتێکم هێناوەتە نێو پێڕەوی نێوخۆی حیزب کە هیچ کەس بۆی

نەبێ لە دوو دەورە زیاتر ببێتە سکرتێری حیزب. کەسێک تینووی دەسەڵات بێ شتی وا دەکا؟ شتی وا ناکا. کەوابێ ئە من قەت باوەڕم وا نەبووە و قەتیش لەتبوونەکە لەسەر ئەوە نەبووە.

ناوێنە: شتێکی تر لەتبوون هەموو حزبەکانی کوردستانی گرتۆتەوە و مێژوویەکی درێژیشی هەیە، حەتا ئەوە پەکەکە بوو کە زۆر تۆکمە بوو لەناو خۆی، کەچی ئەویش لەتێکی لێ بووەوە، رۆژهەڵاتییەکان زۆربەیان لەت بوون، پارتی دیموکڕاتی کوردستانی عێراقیش سەردەمەک باڵی مەکتەبی سیاسیی تێدا دروست بوو، بە کورتی ئەم لەتبوونە دیاردەیەکی مێژوویییە کە زۆربەی پارتە سیاسییەکانی کوردستانی گرتۆتەوە، بەڵام کارەساتەکە لەوەدایە، ئەو پارتانە لەسەر خاڵی هاوبەشیش یەک و کۆک نین. بە نموونە پارتی سەربەستی و پارتی سەربەخۆیی لە رۆژهەڵات بوونیان هەیە، هەردووکیان داوای سەربەخۆیی دەکەن، حزبی دیموکڕات و هەندێکی تر داوای فێدراڵی دەکەن، کارەساتەکە لەوەدایە لەو خاڵە هاوبەشانەشدا یەک نین، خوێندنەوەت بۆ ئەمە چییە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەڵێ، لە واقیعدا، ئەوەی خراپە هەر ئەوەیە. سەیرەکەشی ئەوەیە هەم پارتی سەربەستیی کوردستان، هەم پارتی سەربەخۆیی کوردستان، هەردووکیان لە حیزبی دیموکڕاتی کوردستاندا بوون. بەتایبەتی کاک ئەمیری قازی بۆ ماوەی چەند ساڵێک ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی و بۆ ماوەی چەند ساڵێکیش ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزبی دیموکڕات بووە. ئەو رەخنەیەی کە پێویستە لە حیزبە رۆژهەڵاتییەکان بگیرێ، ئەوەیە کە نەیان توانیوە لەسەر شتە هاوبەشەکانیش کۆک بن و بەرە دروست بکەن و هاوکاری بکەن. ئەوە تەنها تایبەت بە ئێمە و کوردستانی ئێمە و بەشەکانی کوردستان نیە، لە هەموو وڵاتاندا هەیە، حیزبی ئورووپاییش لەت دەبن، حیزبی ئەمریکاییش لەت دەبن و شتی وا لە هەموو جێیەکی هەیە، ئەوەش هیچ گوناح نییە. یان بڵێین ئەو فرەییە، نیشانەی پێشکەوتنی کۆمەڵ و وریا بوونەوەی تاکەکانی کۆمەڵە، کەواتە ئەوە خراپ نیە. ئەوە خراپە کە لەسەر شتە هاوبەشەکان پێکەوە هاوکاری نەکەین. ئەوەندەت پێ دەڵێم کە ئەوەندەی مەڕبووتە بەو حزبەی کە من تێیدام، لە ئەوەڵەوە تا ئێستا ئەو رۆحە هەبووە، هەر هەیە و دڵنیاشم هەر دەبێ کە حازرین لەگەڵ هەموو هێزە سیاسییەکانی کورد لەسەر هەموو ئەو شتانە کە هەموومان قبووڵمانە، پێکەوە هاوکاری بکەین و هاوپەیمانی ببەستین، بۆ هیچ کەس شەرتمان نیە و تا بڵێین لەگەڵ ئەوەی دەکەین و لەگەڵ ئەوەی ناکەین.

ناوێنە: کەواتە هەم کۆنگرەیەکی کوردستانی "چوار پارچە" هەمیش یەکبوونەکی رۆژهەڵاتی بە پێویست دەزانن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: یەکبوونێکی رۆژهەڵاتی یەقینەن پێویستە، کۆنفرانسێکی چوارپارچەییش هەروا(ئەو ماوەیە ئەمن وتارێکم لەسەری بڵاوکردەوە) ئەویان لە شێوەیەکی دیکەدا رەنگە پێویست بێ. ئێستا ئیمکانی ئەوە نیە کە هێزە

سیاسییەکانی هەر چوار پارچەکە بێن بڵێن بەرەیەکی هاوبەش پێک دێنین، بەڵام ئیمکانی هاوکاری و کارکردنی پێکەوە لەسەر هێندێک شتی کە بۆ ئایینده‌ی دووری کورد دەتوانن کارساز بن، هەیە. ئەگەر نەیکەین، پێموایە ئەرکێک و بەرپرسیارییەکی نیشتمانی و نەتەوەیی و ئەخلاقیمان بەجێ نەهێناوە.

ئاوێنە: مامۆستا دوای کۆنگرە، لە یەکێک لە لێدوانەکانتدا وتت "فرمێسکەکان دەکەینە قاقای پێکەنین"، مەبەستت لەوە بوو کە گۆڕانکاریی گەورە دەکەن و حیزب بەرەوپێشچوونی زۆر بەخۆیەوە دەبینێ، پێت وایە ئەو قاقایانە هاتبنە دی؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن لە یەکێکم گوێ لێ بوو کە قسەی بۆ تەلەڤزیۆنەکەی ئێمە کردبوو، بەبێ ئەوەی ناوی من بەرێ دەڵێ "ئەوە فرمێسکەکان بوونە قاقا". ئەمن لەبیرمە دوای لەتبوون چیم گوتوە، ئەوانەش کە گوێیان لێ بووە دەتوانن تەئییدم بکەن یان موخالەفەتم بکەن. ئەمن گوتوومە "ئەگەر هەموومان مەسئوولانە رەفتار بکەین، فرمێسکەکان دەبنە قاقا".

بەڵێ، ئێمە لە نێو حیزبی دیموکڕات دەممان تێک نابوو، هەموو کارەکانمان بۆ موقابەلەکردنی یەکتر بوو. ئەگەر هەردوولامان مەسئوولانە عەمەلمان کردبایە، دەمان توانی خەڵک خۆشحاڵ بکەین. ئەمن ناڵێم ئامانجەکانمان هاتوونە دی و گۆڕانی گەورەمان پێک هێناوە، بەڵام ئێستا حیزبی دیموکڕاتی کوردستان، گۆڕانی زۆری لە خۆیدا، لە بۆچوونی سیاسییدا، لە پێداچوونەوەی رابردوویدا پێکهێناوە و دروستی کردوە. هەر لەو کاتەدا، لە کۆنگرەی چواردەدا لە بڕیارەکانماندا ئەوەمان راگەیاندوە کە لەگەڵ هەموو هێزە رۆژهەڵاتییەکان و لەگەڵ کۆنە رەفیقانیشماندا، ئامادەین بۆ هەموو شێوە هاوکارییەک، لە پەیوەندییەکی دۆستانە و برایانە و سروشتییانەوە بگرە تا دەگاتە ئەو جێیەی کە ئەگەر ئیمکان پێک هات، لەسەر شتی هاوبەش کە هەموومان پێی رازی بین، یەک بگرینەوە. جا ئەگەر هەمووما‌ن وا بکەین، بەڵێ ئەو قسەیە ئەوکاتیش نەمکردبایە ئێستا دەیکەم، فرمێسکەکانمان دەبنە قاقای پێکەنین.

ئاوێنە: مامۆستا جارێک هەر خۆت بووی کە ریزەکانی دیموکڕاتت یەکخستەوە و ئەوانەت هێنایەوە رێزی دیموکڕات کە بە رێبەرایەتیی شۆڕشگێڕ ناسرابوون، هیوات بەوە هەیە جارێکی تر ئەو دەورە بگێڕیتەوە و دیموکرات یەکبخەیتەوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن ئەوە بە شانازیی دەزانم کە بەشم لە یەکخستنەوەکەدا هەبووە، بەشێکی باشیش بوو. ناڵێم کارسازەکە هەر ئەمن بووم، چونکە بە هیممەتی هەمووان کراوە، ئێستاش ناتوانم بڵێم ئەمن ئەو دەورەم دەبێ، چونکە ئەمن نە لە حیزبەکەی خۆمدا و نە لە حیزبەکەی دیکەدا لەسەرەوەی دەسەڵات نیم، ئەساسەن هیچ مەسئوولییەتێکی رێبەریم وەرنەگرتوە. بەڵام حیزبەکەی من ئامادەیە بۆ کارکردن لە پێناو هاوکاری و پێکەوە کارکردندا. رەنگە پێویست نەکات

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

هەردووک حەتمەن ببینەوە حیزبێک، بەڵام چ دەگەڵ ڕەفیقانی پێشوومان چ لەگەڵ هەموو حیزبە ڕۆژهەڵاتییەکانی دیکە، حیزبەکەی ئێمە ئامادەیە هاوکاری بکا و هاوپەیمانی ببەستێ، تەنانەت ئەگەر زەمینەی باش هەبوو، دەگەڵ ئەو حیزب یان ئەم حیزب، ببێتە یەک حیزبیش.

ناوێنە: تا ئێستا حیزبی دیموکڕاتی کوردستان سکرتێری دانەناوە، لەم ماوەیەشدا وا بڵاوکرایەوە کە خالیدی عەزیزی وتەبێژی حیزبی دیموکڕاتی کوردستان، دەستی لەکار کێشاوەتەوە، نازانم ئەوە ڕاستیی تێدا بوو یان هەر قسەیەکی دروستکراوبوو، کەی سکرتێر دادەنێن و وا بزانم ئەو دوو جێگری سکرتێرەش کە دانراون موخالیفی پەیڕەو و پرۆگرامی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێرانن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەگەر لە بۆچوونی من دەپرسی، ئێمە سکرتێرمان هەیە. سکرتێری ئێمە کاک خالیدی عەزیزییە. کاک خالیدی عەزیزییش باسی دەست لەکارکێشانەوەی نەکردوە، بەڵام لە پێڕەو و پرۆگرامی ئێمەدا شتێک هاتوە دەڵێ "سکرتێر، وتەبێژی حیزبە بەرە دونیای دەرەوە"، ئێستا کە کاک خالیدی عەزیزی وتەبێژی حیزبە بەرەو دونیای دەرەوە، لەبەر ئەوەیە کە پۆستی سکرتێریی وەرگرتوە، بەڵام بە دەلیلێک کە بۆخۆی هەیەتی و ڕەنگە ئەمنیش هێشتا نەیزانم، نەیویستوە ناوی سکرتێر لەسەر خۆی دابنێ. ئەمن ئارەزوو دەکەم کە ئەوەش تەواو بێ بۆ ئەوەی ئەو گومانانەش برەونەوە، چونکە ئەگەر وێبسایتەکان تەماشا بکەی، شتی سەیرو سەمەرە دەنووسن. دەنووسن فڵانە کەس دەیەوێ (فڵانەکە منم) فڵانە کەس بکاتە سکرتێر لە خالیدی عەزیزی ناگەڕێ ببێتە سکرتێر، یەکێکی دیکە دەنووسێ، عەبدوڵا حەسەن زادە ناهێڵێ کاک خالیدی عەزیزی بێ، ناشهێڵێ هەمان ئەو کەسە ببێتە سکرتێر کە پێشتر یەکێکی دیکە ئاماژەی پێ کردوە کە گۆیا ئەمن دەمەوێ بیکەمە سکرتێر. ئەمانە هەمووی هەڵبەستن و هەمووی بوختانن و هیچی وا نیە. لە حیزبی دیموکڕاتی کوردستاندا، ناتوانم بڵێم هیچ کەسێک، بەڵام هیچ گرووپێک نیە موخالیفی بە سکرتێر بوونی کاک خالیدی عەزیزی بێ. دەتوانم بڵێم، هیچ ڕێبەری حیزبێک بەقەد کاک خالیدی عەزیزی لایەنگری نیە بۆ ڕێبەرایەتیکردنی حیزبەکەی.

ناوێنە: لە ژیانی سیاسیدا، هەمیشە جۆرێک ئینسان هەن ئەبنە قوربانی بەوەی کە زۆر تۆمەتیان بۆ هەڵ دەبەسترێ، تۆش یەکێکی لەوانە و هەمیشە تۆمەتی ئەوەت دەخرێتە پاڵ کە بە بکەری زۆربەی لەتبوونەکان دەدرێیتە قەڵەم، ئێستا دەتەوێ چی بەو کەسانە بڵێی کە ئەو تۆمەتانەت بۆ هەڵ دەبەستن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن وەڵامی ئەوانە نادەمەوە، زۆر جارم گوتوە، ئەوانەی ئەو قسانە دەکەن و دەڵێن لەتبوونەکە خەتای تەڕەفەکەی لای من بوو، با حازر بن لە منازەرەیەکی تەلەڤزیۆنیدا، بە حزووری چەندین هەزار کەس یان بە

حزووری چەند داوەرێک، دانیشین و گفتوگۆ بکەین بزانین لەتبوونەکە خەتای کێ بوو؟ ئەو حیزبە بۆ وای لێ هات؟ بەڵام ئەوە کە خەڵک شت دەڵێ (هەرچەند ئەمن دەخوێنمەوە بۆ ئەوەی بزانم خەڵک چیم پێ دەڵێ، چونکە گەر لە دە شتان یەکێکی بە راست بزانم، دەگەڵ ئەوەی پێم ناخۆشە کە عەیبێکی وام تێدا هەیە، بەڵام پێم خۆشە کە پێیان گوتووم و وەخەبەریان هێناوم بۆ ئەوەی لێی بگەڕێمەوە)، ئەوەندە گرنگ نیە. سەعدی شیرازی قسەیەکی هەیە دەڵێ "باش بی و خەڵک بە خراپت باس بکا، چاکترە لەوەی خراپ بی و خەڵک بە باشت باس بکا". دەتوانم بڵێم ئەوە وەڵامێکە بۆیان.

ئاوێنە: مامۆستا دوا شت کە دەمەوێت لەگەڵتی باس بکەم، ئەو ماوەیە حیزبی دیموکڕاتی کوردستان- ئێران، واتا باڵەکەی دیکە، یەکێتیی زانایانی ئایینی کوردستانی دروست کرد، پێت وایە ئەوە جۆرێکە لە قۆستنەوەی هەستی خەڵکی سادە یان پێویستە و پێویستیش بوو هەر لەسەرەتای دروستبوونی حزبی دیموکڕات شتێکی لەو جۆرە هەبووایە؟

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: هیندێک شت لەسەر ئەو مەسەلەیە لە وێبسایتەکاندا نووسرا، هەرچەندە من لەگەڵ بەشێک لەو نووسینانە موافیق نیم، بەڵام وا فکر دەکەمەوە دانانی یەکێتیی زانایانی ئایینیی کوردستان خۆی لە خۆیدا کارێکی باشە. زانایانی ئایینی دەتوانن یەکێتییەکی ئاوایان هەبێ و رێکخراوی خۆیان هەبێ، بەڵام ئەوە کاری حیزبی سیاسی نیە. حیزبی سیاسی بۆ وا دەکا، واتا مەلایەکی دێیەک کە لەگەڵ خەڵکی گوندەکەیە بۆ لە دەوڵەتێ قاچاخ بێ. یەکێتیی زانایانی ئایینی گوتراوە بەڵام لە کوێیە؟ ئەندامەکانی کێن؟ بارەگاکەی لە کوێیە؟ لەو بارەیەوە پێم وایە شتێکی باش نیە، ئەگەر نا مەلایان پێیان خۆشە یەکێتییەک بۆ خۆیان دروست بکەن هیچ عەیبی نیە.

ئاوێنە: خەڵکێکی زۆر چاوەڕێی وەڵامی ئەو پرسیارە دەکا کە ئایا کەی ئەو کەمپێنشینەی کۆیە و هەولێر و لای سلێمانی کۆتایی دێ؟

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: لەسەر ئەوەش، خوێندنەوەکانمان فەرقی هەیە. کەمپنشینی شتێک نیە ئێمە بە هەڵبژاردن هەڵمان بژاردبێ. بارودۆخێک کە ئێستا هەیە یان بڵێم جۆرێک چالاک نەبوونی هێزە سیاسییە رۆژهەڵاتییەکانی کوردستان، ئەوە ئاکامی کەمپنشینی نیە. کەمپنشینییەکە بۆخۆی ئاکامی بارودۆخێکە کە بەسەر بزوتنەوەی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان هاتوە. دەلیلەکە چیە؟ لە سەرەتای هاتنە سەر کاری ئەو ئاخوندانەدا، لە هەموو ئێرانێ تەقریبەن کەم و زۆر هەم میللەتەکان وهەم حزبە سیاسییەکان راپەڕینێکیان هەبوو و موخالەفەتێکیشیان هەبوو، کۆماری ئیسلامی توانی هەموویان سەرکوت بکا، تەنها لە کوردستان بەرگری مایەوە. ئێرانیش چونکی لە شوێنەکانی دیکە بەرگری نەما، توانی هەمو هێزەکانی خۆی بێنێتە سەر کوردستان، کوردستانیش نەی توانی لەوە زیاتر خۆی رابگرێ.بزوتنەوەی کوردستان ناچار بوو

بەشی: دووهەم

بکەوێتە پشتی سنوورەکانەوە، کە کەوتە پشتی سنوورەکانەوە، خۆ ناکرێ ئەو ژن و منداڵە بەجێبهێڵی بۆ تەوهین و ئەزییەت و زەبرو زەنگ و فشاری کۆماری ئیسلامی. ژن و منداڵیش لە کوڵێ ناکرێ و بە کێواندا بسووڕێیتەوە، بۆیە کەمپنشینی نەتیجەی ئەوەیە. لە پاشانیش کەنگێ تەواو دەبێ، ئەوە بەرنامەیەکی ئیرادی نیە کە بەدەست خۆت بێ سبەینێ دەیکەی و دوو سبەی نایکەی یان سبەینێ نایکەی و دوو سبەی دەیکەی. بەستراوەتەوە بە هێندێک شت. هەر کوردی باشووری کوردستانیش، بۆ چەندین ساڵ لە ئێرانێ بوون، کەمپنشین بوون و پەنابەر بوون. ئەوە تایبەتیش نیە تەنها بە کورد. بزوتنەوەی رزگاریخوازانەی زۆر وڵاتان، تووشی حاڵەتی وا بووە. پەنابەر بوونە لە وڵاتی دیکە، ئاوارە بوون و دەربەدەر بوون، لە هەلومەرجی تایبەتی خۆیدا گەڕاونەتەوە. هەر بۆ نموونە، کاتێک راپەڕینی گەلانی ئێران پێک هات ئێمە بەشێکی زۆرمان ئەوەی کە پێیان دەگوترا رێبەری یان کادری نزیک لە رێبەری، لە باشووری کوردستان ولە نێو دەوڵەتی عێراقێ بووین. کاتێک فرسەتەکە پێک هات گەڕاینەوە، خەڵکیش پێی وا بوو حەقی قسەکردنێشمان نیە چونکی ئێمە دەربەدەر بووین وئاوارە بووین و هیچ کارە نین. بەڵام لە ماوەی چوار مانگاندا، حیزبی دیموکرات بوو بە حیزبی ملیۆنان کەس لە خەڵکی رۆژهەڵاتی کوردستان.

ئاوێنە: شتێکی تر کە هەرچەندە دەبێت وتوێژی تایبەتی بۆ تەرخان بکرێ، بەڵام شتێک هەبوو تا رادەیەکیش خەڵک بە موشکیلەی دەبینێ لە نێوان تۆ و مام هێمنی شاعیر، ئایا ئەوە ناتێگەیشتنی خەڵکە یان هیچی وا لە ئارادا بوو، بە نموونە هێمن هەندێک شتی لەسەر تۆ نووسیوە و تۆ وەڵامت داوەتەوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: پێموایە جارێکی دیکەش لەسەر ئەو مەسەلەیە قسەم کردوە، لە نێوان من و هێمندا تا پێکەوە بووین هیچ ڕووی نەداوە، قەتیش هیچم لەسەر هێمن نەنووسیوە و قەتیش هێمن هیچی لەسەر من نەنووسیوە. پێچەوانەی ئەوە، ئەوەندەی من و هێمن پێکەوە بووین دەگەڵ ئەوەی ئەمن شاعیر نەبوومە، هەرچەند وەکوو هەموو کوردێک شیعرم گوتوە بەڵام قەت شیعرم بڵاونەکردۆتەوە، چونکی دەمگوت شاعیری چاک نیم و ناشمەوێ شاعیرێکی خراپ بم. بەڵام تا پێکەوە بووین، هێمن هیچ شیعرێکی بڵاونەکردۆتەوە تا من ئۆکەیم نەکردبێ. وەختێکیش دیوانەکەی چاپ بوو، ئەو لە بەغدایە بوو، ئەمنیش ساڵی ٧٤ لە نێو پێشمەرگە بووم، نوسخەیەکی بۆ ناردبووم ئیمزای کردبوو، دەڵێ "برای ئازیزم عەبدوڵا، ئیعتیراف دەکەم کە تەئسیری تۆ لەسەر شیعرەکانم هەیە. لە حاڵێکدا کە شانازی بە برایەتی و هاوسەنگەریی تۆوە دەکەم، ئەو دیوانەت پێشکەش دەکەم." لەگەڵ دکتۆر قاسملووی، کە مامۆستا و رێبەر و سەروەر و هەموو شتێکم بوو، دە جار بەشەڕ هاتووم، ڕەنگە لەگەڵ هێمنیش دوو سێ جارێک بە شەڕ هاتبم، بەڵام هەرگیز شتی وا نەبووە.

سەرچاوە: گیارەنگ - ڕێکەوتی: ٢٦ی دێسەمبەری ٢٠٠٨

سەرچاوە
Serchawe

عەبدوڵڵا حەسەنزادە:

بەدخوازانی دوو نەتەوەی کوردو ئازەری شەڕی نەغەدەیان سەپاند

ئامادەکردن: "کوردستان"

ئاماژە: یەکێک لە رووداوە گرینگەکانی سەرەتای شۆڕشی گەلانی ئێران لە رۆژهەڵاتی کوردستان شەڕی نەغەدەیە. رۆژی ٣١ی خاکەلێوەی ساڵی ١٣٥٨ پاش ئەوەی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە شاری نەغەدە دووەمین میتینگی خۆی دەست پێکرد، هەر لە سەرەتاکانی ئەم میتینگەوە کە هێشتا دوکتور قاسملوو رستە سەرەتایی یەکانی وتارەکەی پێشکەش نەکردبوو تەقە دەستی پێکرد و میتینگەکە تێک درا. ئێستا کە سی ساڵ بەسەر ئەو شەڕەدا تێپەڕ دەبێ، زۆر بابەت هەیە کە بخرێنە بەر باس و راڤە بکرێن.

لەم بارەیەوە وتووێژێکمان لەگەڵ مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە پێک هێناوە کە ئەمەی خوارەوە دەقەکەیەتی:

کوردستان: سەرەتا پێمان خۆشە لە زمانی جەنابتەوە ببیسین کە هۆکارەکانی سەرهەڵدانی شەڕی نەغەدە بۆچی دەگەڕێتەوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەخێر بێن بۆ ئەو چاوپێکەوتنە دیارە دەبێ پیاو بەداخ و کەسەرەوە باسی رووداوی شەڕی نەغەدە بکا. ئەوە شەڕێک بوو کە بەدخوازانی هەردوو نەتەوەی کورد و ئازەربایجانی توانیان بە سەریان دا بسەپێنن. هۆکارەکەی . ئەگەر بمانهەوێ بە کورتی باسی بکەین . دەگەڕێتەوە بۆ سەر ئەو ئەسڵە کە موخالیفانی ماف و ئازادی یەکانی گەلی کورد و گەلی ئازەربایجان قەت حەزیان لە تەبایی ئەو دوو نەتەوەیە نەکردوە و هەمیشە هەوڵیان داوە حەساسییەت لە نێوان رۆڵەکانی ئەو دوو نەتەوەیە لەو شارەدا دروست بکەن. مێتینگێک کە لەو شارەدا گیرا ئەگەر لە خوێن وەرنەدرابایە دەیتوانی سەرەتایەک بێ بۆ پێکەوە ژیانی برایانە و هاوخەباتی لە نێو ئەو دوو نەتەوەیەدا و بۆ ئەوەی ئەو هەوڵە سەر نەگرێ و سەر نەکەوێ، ئەوانە ئەو پیلانەیان گێڕا و ئەو شەرە خوێناوی یەیان بەرپاکرد.

کوردستان: باس لەوە دەکرێ کۆمەڵێک تاقم و لایەنی سەر بە رێژیم دەستیان هەبووە لە هەڵگیرسانی ئەو شەڕەدا ڕاتان

لەو پێوەندی یەدا چیە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەو ناوانەی هاتنە نێو باسەکە و کاریگەرییشیان هەبوو، ناوێکی ناسراو بوون. وەک ئینسانی خۆفرۆشی حیرفەیی لە زەمانی شاش دا توانیبوویان خۆیان لەگەڵ دەوڵەت و خواستەکانی دەوڵەت بگونجێنن و لە زەمانی جەمهوریی ئیسلامییش دا توانیبوویان خۆیان بگونجێنن. ئەوانەی ناویان دەبردرا دوو عونسوری ناسراو بوون بە ناوەکانی مەعبوودی و قەتاری، بەڵام لە عەینی حاڵدا لە لایەن کاربەدەستانی هەورازتریشەوە لە نێو رێژیمی جمهوریی ئیسلامی دا پشتیوانی یان لێ دەکرا. ئەوانە بوون کە ئەو شەڕەیان هەڵاییساند، یانی ناکرێ هەر بڵێین بەقایای رێژیمی پاشایەتی بوون، و کۆماری ئیسلامی دەخالەتی تێدا نەبووە، ئەگەر کۆماری ئیسلامی موخالیفی ئەوە بایە دەیتوانی پێشیان پێ بگرێ یان رووداوەکانی دوایی بەو جۆرەی کە هاتنە پێشێ نەدەهاتنە پێش. ئەوانە خۆیان لەگەڵ کۆماری ئیسلامییش رێک خستبوو و خۆیان کردبوو بە پارێزەرانی ئیسلام!

کوردستان: مامۆستا ئەو تاقم و لایەنانە یان ئەو دەستانەی ئێستا جەنابت ئیشارەت پێکردن لەو کارەدا مەبەستیان تێکدانی برایەتیی کورد و ئازەری بوو یان مەبەستیان لێدانی پایەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بە بێ شک مەبەستیان زەربەوەشاندن لە حیزبی دێموکراتی کوردستانیش بوو، ئەگەر لە جێیەکی دیکە بایە دەیتوانی هەر دوژمنایەتی لەگەڵ حیزبی دێموکراتی کوردستان بێ بەلام لەو شارە کە شاری پێکەوەژیانی ئاشتی یانەی کوردو ئازەربایجانی یەکانە، دەکرێ بڵێین ئەو هەدەفە هەدەفی یەکەم بوو بۆ ئەوەی ئەو دوو نەتەوەیە نەتوانن پێکەوە بژین. لە پاشان ئەوەی دەگەرێتەوە بۆ سەر دوژمنایەتی لەگەڵ دێموکرات، وا بکەن کە ئەو شەڕە لە جیاتی ببێتە شەڕی حیزبی دێموکرات و بەکرێگیراوانی کۆنەپەرستی، ئەو مۆرکەی لێ بدرێ کە شەڕی کورد و ئازەربایجانیانە و ئەو حەساسییەتانە بۆ ماوەیەکی دوورودرێژ لە نێو ئەو دوو نەتەوەیەدا پەرە پێ بدەن و ئاورەکە خۆش بکەن.

کوردستان: لەو نێوەدا تەبعەن کەسانێک نەخشیان هەبوو وک ئیمام جومعەی ورمێ مەلا حەسەنی نەخشی ئەو لەو راستایە چ بوو؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەوەندەی ئەمن لە بیرم بێ نەخشی ئاغای حەسەنی نەخشی پشتی پەردە بوو. ئەوانەی لە ژوورێ دا راستەوخۆ دەخالەتیان هەبوو هەر ئەو دوو کەسە بوون کە ناوم بردن مەعبوودی و قەتاری، لە ژێر حیمایەتی ناراستەوخۆ یان بڵێین پشتی پەردەی ئاغای غولام رەزای حەسەنییش دا بوو.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

کوردستان: مامۆستا ئەو شەڕە چوار ڕۆژی خایاندوە، پێمان خۆشە بزانین لەو چوار ڕۆژەدا چ ڕوویداوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لەوە چوار ڕۆژەدا ئەمن لەوێ نەبووم. ئەمن لە سەفەرێکی کەمێک درێژخایەن هاتبوومەوە، شەوێ لە ماڵێ بووم، ڕوحی شاد بێ دوکتور قاسملوو هات لوتفی کرد، بۆ بە خێرهاتنەوەم، پاشان باسی ئەوەی کرد میتینگمان هەیە لە نەغەدە ئەگەر پێت خۆشە وەرە. ئەمنیش گوتم پێم خۆش بوو بێم، بەڵام هەم ماندووم، هەمیش دەزانم میوانم دێن. چونکی ئەمن ماڵ و منداڵم هێنابۆوە بۆ مەهاباد. دەمزانی دوست و خزم و برادەرم دێنە لا، بۆیە ئیدی ئەمن نەچووم. بەهەرحاڵ ڕووداوەکانی بەم شێوەیە بوون کە لە ئەوەڵەوە میتینگ دەست پێ دەکا لە ستادیۆمێکی نەغەدە کە ئەمن شوێنەکەشم نەدیبوو لە جێدا شاری نەغەدە باش ناناسم. ئەوەندەی تێدا نەبووم، میتینگ بە قسەکانی دوکتور قاسملوو دەست پێدەکا. پاشان لە دەرەوەی ستادیۆمەکە تەقەیەک دەکرێ و تەقەیەکی دیکەش دەکرێ. ئەوەڵ جار پێیان وایە تەسادوفە، کاک حەمەدەمین سیراجی کە لەوێ دەبێ دەعوەت بە ئارامش دەکا بۆ ئەوەی خەڵکەکە نارەحەت نەبێ و میتینگەکە ئیدامەی هەبێ. بەڵام کە تەماشا دەکەن شتەکە جددی یە ئەو جار دوکتور قاسملوو دەستوور دەدا کە بڵاوەی بکەن و بە ئارامی شارەکە بە جێ بێڵن. ئەمما لە لایەک شەڕفرۆشەکان دەیانویست ئەو شەڕە ئیدامەی هەبێ و لە لایەکی دیکەوە سەرەتای ئینقلاب بوو هەستی ئینقلابیگەری بەهێز بوو، خەڵکەکەی ئێمەش کە بەشێکی زۆریان لە شاری جۆراوجۆرەوە هاتبوون چەکیان پێ بوو. کە ڕووی چەکەکان دەکرێتە ئەوان، ئەوانیش مەجبوور دەبن دیفاع بکەن و جواب بدەنەوە. شەڕ عادەتەن بە لایەک هەڵ داییسێ، بەڵام بە هەردوو لا دەتوانرێ پێشی پێ بگیرێ، هەڵاییساندنی ئاسان و کووژاندنەوەی بە زەحمەتە، ئیدی وای لێدێ کە شەڕەکە بۆ ماوەیەکی زۆر بەردەوام دەبێ. ڕێبەرایەتیی حیزب کە لە مەهاباد بوو، خودی دوکتور قاسملووش گەڕایەوە بۆ مەهاباد. هەوڵێکی زۆری دا لە ڕێگەی ئوستانداری ورمێوە، لە ڕێگەی فەرمانداریی مەهاباد و بە تەماس گرتن لە گەڵ مەرکەز بۆ ئەوەی کۆتایی پێ بهێنرێ. بەڵام وا دیار بوو ئەوانە پیلانێکیان بەدەستەوە بوو کە دەیانویست تا سەر ئیدامەی بدەن. بۆیە سێ ڕۆژی ئەوەڵێ هیچ نەکرا. کووچە بە کووچە و ماڵ بە ماڵ و مەنتیقە بە مەنتیقە شەڕەکە ئیدامەی هەبوو، بە کردەوە وەکوو گوتم شەڕەکە بوو بە شەڕی نێوان کورد و ئازەربایجانی، ئەگەر ئیشتبا نەکەم شەڕەکە ٣ی مانگی بانەمەڕ کۆتایی پێ هات. هەیئەتێکی حیزبی و کەیخودایان و پیاوماقووڵانی مەهاباد لە نێو ئەوانیش دا فەرمانداری مەهاباد لەگەڵ هەیئەتێک لە پیاوماقووڵان و ڕیش سپی یانی ئازەربایجانی، ئوستاندار و یەک دوو شەخسییەتی ڕووحانی لە ورمێوە لە مەحمەدیار- شارێکی چوکەڵەیە لەنێوان مهاباد و نەغەدە- کۆبووینەوە. پێشتریش ئەرتەش ئیعلانی کردبوو کە بۆ ئارام کردنەوەی وەزعەکەو بۆ دامرکاندنەوەی شەڕەکە دێتە نەغەدە. ئێمە لەوێ دانیشتبووین پاش باس و موناقەشەیەکی زۆر پەیامێکی موشتەرەکمان ئیمزا کرد کە لە ڕادیۆ بخوێندرێتەوە بۆ ئەوەی هەموو لا دەست لە تەقە هەڵ بگرن و هەر کەسە بچێتەوە ماڵە خۆی و ئەوە لە ڕادیۆش خوێندرایەوە. لەو کاتەدا بوو کە تانگە کانی ئەرتەش گەیشتنێ، هاتن بە نێو مەحمەدیار دا تێ پەڕین. بەڵام دیار بوو نەخشەیەک بوو لە پێشدا دارێژرابوو. ئەرتەش

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

چۆ ئەویێ، بەلام نەچوو بۆ دامرکاندنەوەی شەڕ. بەڵکوو بۆ ئەوەی بە نەفعی ئازەری یەکان دەخاڵەت بکا و ناوچە کوردنشینەکانی کوتا.

کوردستان: هۆکاری تەقویەتی ئازەری یەکان چی بوو؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بە بێ شک دەلایلی کۆن و تەنانەت نوێشی هەبوون: ئەووەڵەن حەساسییەتی هەموو رێژیمەکانی ئێران بە پاشایەتی و ئیسلامی یەوە پتر بە کوردو بەتایبەتی بە حیزبی دێموکراتی کوردستان هەیە، لە پاشان ئەوانەی شەڕەکەیان هەڵاییساند ئەگەرچی خائین بە نەتەوەی ئازەربایجانییش بوون، لە باری هەستی نەتەوایەتی یەوە و ئەوەی پێی دەڵێن ئینتمای نەتەوەیی، ئازەری بوون. مەعبوودی و قەتاری هەردووکیان ئازەری بوون، حەسەنی بۆخۆی هەر لەوان بوو. لە بەر ئەوە وایان ئەرتەش تێ گەیاندبوو کە ئەوە تەوتیئەی حیزبی دێموکراتی کوردستانە و هەمان ئیتهامی سواو و بۆگەنیوی جیاوازیخوازی و تەجزیەتەلەبی یان زیندوو کردبۆوە، دەزانین ئازەربایجانی یەکان لە باری مەزهەبی یەوە کە حکوومەتی ئێستا حکوومەتێکی مەزهەبی یە شیعەن. لە حاڵێک دا کورد لەو مەنتەقەیە سونین، تەنانەت هەوڵیان دابوو حەساسییەتی مەزهەبییش دروست بکەن. لە حالێک دا نە لە نێو کورددا و نە لە نێو حیزبی دیمۆکراتی کوردستان دا بەتایبەتی حەساسییەتی مەزهەبی قەت جێی نەبووە. ئەووەلەن کورد سوننی نیە. کورد سوننیی هەیە، شیعەی هەیە. تەنانەت موسوڵمان و غەیرە موسلمانیشی هەیە. کەوابێ ئەوان توانیبوویان ئەو ئیحساساتەش تەحریک بکەن بۆ ئەوەی زەربە لە کوردەکان و لە حیزبی دێموکراتی کوردستان بدەن. لێرەدا پێم خۆشە زۆر بە واقعبینی یەوە ئیشارە بەوەش بکەم کە ئێمە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان کە رێکخەری مێتینگەکە بووین لە هێندێک شتدا ئینتقادمان پێ واریدە، یانی ئێمە نەمان توانیبوو، لەوانەیە لەبەر ئەوە بووبێ کە ماوەیەکی زۆر بوو لە وڵات دوور بووین، نەمان توانیبوو حەساسییەتی وەزعەکە هەڵ سەنگێنن، ئەو مێتینگە لە جێ دا لە نەغەدە نەکەین یان ئەگەر لە نەغەدە دەیکەین لە مەنتەقەیەکی دوورتر و پەناتر بیکەین.

کوردستان: مەبەستی حیزبی دێموکراتی کوردستان لەوەی کە لە نەغەدە ئەو میتینگەی گرت چی بوو؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: عەرزم کردی هەدەفی حیزبی دێموکراتی کوردستان دوو شت بوو. جالیبە بێ ئەوەی بڵێین ئەوە هەدەف بێ، راست وەک دەورانی کۆماری کوردستان بوو کە بۆ یەکەمجار ئاڵای کوردی لە مەهاباد هەڵکرا بۆ دووەم جار لە نەغەدە بوو، ئەو سەفەرەش لە ١١ی رەشەمە لە مەهاباد بۆ یەکەمجار اعلان کرا کە حیزبی دێموکرات تێکۆشانی ئاشکرای خۆی دەست پێدەکاتەوەو وا بە دروست زانرا کە لە نەغەدەش بۆ دووەم جار وەکوو نەریتێک، بێ ئەوەی ئیشارەیەک بەو رابردووە بکرێ

بەشی: دووهەم

بەڵام ئەگەر بە تەسادوفیش بووبێ، لەو شارە بکرێ. مەبەستەکەش ئەوە بوو کە لە نێو شاری نەغەدەی وەک شارێکی موهیم ئەو خەسڵەتی تێکەڵاوی یە هەیە، لەوێدا قسە بکرێ. لە وتارێک دا کە نەنوسرابوو بەڵام قەرار وابوو دوکتور قاسملوو بیدا، بە تەواوی تەئکید لە سەر برایەتی و هاوکاری و هاوپەیمانیی نێوان ئەو دوو نەتەوەیە کرابۆوە یانی قەرار بوو لە سەر ئەوە پێ دابگیرێ بۆ ئەوەی سەفحەیەکی تازە لە پێوەندی یەکانی نێوان ئەو دوو نەتەوەیەدا بکرێتەوە و پێکەوە بۆ هەدەفەکانیان کە هەدەفی موشتەرەکن، تێبکۆشن. پێموابێ دوژمنانی ماف و ئازادی یەکانی ئەو دوو نەتەوانە بە هەست کردن بەو وەزعییەتە هەوڵیان دا ئەو مێتینگە بشێوێنن.

کوردستان: مامۆستا وەک دوایین پرسیار پێتوایە خەسارەکانی ئەو شەڕە چی بوون؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: خەسارەکانی ئەو شەرە یەکجار زۆر بوون لە باری گیانی یەوە دەکرێ بڵێین نزیک بە ٢٠٠ کەس . موبالەغە زیاتر دەکرێ . بەڵام نزیک بە ٢٠٠ کەس لە هەردوو لا شەهید بوون. ژمارەیەکی لەوە زیاتر بریندار بوون ماڵێکی زۆری کوردەکان . بە تایبەتی . رووخان، خەسارێکی زۆر بە خەڵکی گەیشت، خەڵکێکی یەکجار زۆر تەقریبەن بەشی هەرەزۆری کوردەکان ئاوارە بوون و ماوەیەکی یەکجار زۆری پێوە خرا تا بگەڕێنەوە. ئێستاشی لەگەڵ دابێ ئەو کوردانەی لەوێ ئاوارە بوون هەموویان نەگەراونەوە بە دەلیلی ئەوە کە ماڵ و کاشانەو هەموو شتێکیان تێدا چوو بوو. بچنەوە کوێ؟ ئەوە یەکێک لە خەسارەکانی بوو. بەڵام بە باوەری من خەساری هەرە گەورەی ئەوە بوو کە بۆ ماوەیەکی زۆر پێوەندیی نێوان کوردو ئازەری یەکانی تا حەددێکی زۆر شێواند یانی ناحەزانی ئەو دوو نەتەوەیە لە پیلانەکانیان دا سەرکەوتن کە ئەو حەساسییەتە لە نێوان ئەو دوو میللەتەدا دروست بکەن و ئەوە بە زیانی هەردوو نەتەوە و بە تایبەتی بە زیانی حیزبی دێموکراتی کوردستان و میللەتی کورد بوو چونکە ئەو خاکە زیاتر میللەتی کورد و حیزبی دێموکراتی کوردستان و هێزە سیاسی یەکانی کورد لێی بەرپرسیارن تا هێندێ هێزی دیکە. کە لە لاوەڕا دەیانەوێ دەستی تێ وەردەن یان ئاژاوەی تێدا بنێنەوە و لە گەڵ هەموو هەوڵ و تەقەلای حیزبی دێموکراتی کوردستان ئەو برینانە بە ئاسانی سارێژ نەبوونەوە و رەنگە ئیستاش پاشماوەیان هەر مابێ. بە خۆشی یەوە وەکوو ئاگادارین ئەو پێوەندی یانە تا رادەیەکی زۆر گەراونەتەوە جێی خۆی، بەڵام پاش نزیک بە ٣٠ی ساڵ یان بڵێم پاش ٣٠ی ساڵی تەواو.

سەرچاوە: ماڵپەڕی گیارەنگ - ڕێکەوتی: ٢٣ی مای ٢٠٠٩

سەرچاوە
Serchawe

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: حدک باوەڕی بە مسۆگەربوونی ئاڵوگۆڕ لە چوارچێوەی نیزام دا نیە

ئامادەکردن: عەزیز شێخانی

لە سەروبەندی هەڵبژاردنەکانی سەرکۆماری لە ئێراندا، تێڕوانین و روانگەی جیاواز سەبارەت بە هەڵبژاردنەکان و کاندیداتۆرەکان لە ئارادان. هەڵبژاردن وەک چەمکێکی ناسراو و خاوەن پاشخانی مێژوویی، خەڵک لە بەردەم بژاردەی هەڵبژاردن، رەتکردنەوە یان بێ لایەن بوون رادەگرێ .

هەڵبژاردنی راستەخۆ و ناڕاستەخۆ لە کۆڵەکەکانی دێموکڕاسی دەژمێردرێن. رێژەی بوونی دێموکڕاسی لە کۆمەڵگاکان دا لە سەر شێواز و جۆری هەڵبژاردن و هەڵبژێران کاریگەریی هەیە. کۆماری ئیسلامیی ئێران لە ماوەی سی ساڵی رابردوودا لە رواڵەت دا زنجیرە هەڵبژاردنێکی بەڕێوە بردوە، کە لە نێوەرۆک دا لە گەڵ کولتووری دێموکڕاسیی باوی جیهانی یەکتر ناخوێننەوە. ئەوەی بۆ کۆماری ئیسلامیی ئێران گرینگە بەڕێوەچوونی هەڵبژاردنێکە، کە لە تەواویەتی خۆی دا لە ژێر کۆنتڕۆڵی هەیکەل و قەوارەی نیزام دایە. خوێندنەوەیەکی کورت و چاوخشاندنێکی خێرا بە سەر یاسای بنچینەیی کۆماری ئیسلامیی ئێراندا، کلیلی لێکدانەوە و تێگەیشتن لە کێشە و بەربەستەکانی ئەمڕۆی کۆمەڵگای ئێران دەداتە دەست. لە نیزامێک دا، کە رێبەر بە دەسەڵاتی یەکەم و کۆتایی پێناسە بکرێ، دەبێ خەڵک و دەنگدان و رەوتی هەڵبژاردن چ مانایەک بدەن؟

بۆ تاوتوێ کردنی بارودۆخی ئەمڕۆی رۆژهەڵاتی کوردستان و هەڵبژاردن لە ئێراندا ئەمجارە لە گەڵ تێکۆشەرێکی دێرینی رۆژهەڵاتی کوردستان دەپەیڤین. عەبدوڵڵای حەسەن زادە، یەکێک لە تێکۆشەرە ناسراوەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان، کە زیاتر لە نیوەی تەمەنی خۆی لە گۆڕەپانی خەبات دژ بە دوو نیزامی پاشایەتی و کۆماری ئیسلامیی ئێران فیدا کردوە. حەسەن زادە وەک هەر مرۆڤێکی دیکە لە درێژەی ژیان و خەبات لە ریزەکانی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان دا پشکی ئەرێنی و نەرێنیی خۆی بەر دەکەوێ. ناوبراو لە ماوەی بوونی لە رێبەرایەتی حدکادا لە پۆستە سەرەکی یەکانی حیزبدا کاری کردوە و هەر بۆیە لە بڕیارە چارەنووس سازەکان دا بەرپرس و پشکی خۆی دەگاتێ، کە لەو وتووێژە دا ناپرژێینە سەریان.

بەشی: دووهەم

عەبدوڵڵا حەسەنزادە لە پێوەندی لە گەڵ هەڵبژاردنەکانی ئەمجارەی سەرۆک کۆماریی لە ئێراندا و جیاوازیی ئەو هەڵبژاردنە لە گەڵ خولەکانی دیکەدا دەڵێ:

"جیاوازی یەکی زۆر بەرچاو نیە. کۆماری ئیسلامیی ئێران نەگۆڕاوە و قانوون و یاساکان نەگۆڕاون. لەو خولەی هەڵبژاردن دا رقەبەرایەتی گۆڕاوە و شێوازی روونتری بە خۆیەوە گرتوە. نوێنەرانی کاندیدکراوی دوو باڵی ناسراو بە ئیسلاح تەڵەب و ئوسوولگەرا روونتر لە سەر مەسەلەکان دەدوێن. ئەو جارە فەرقێکی هەیە، کە ئەوانەی لە حکوومەت دا نین ئاشکراتر و سەریحتر نەقدی رابردوو دەکەن، بەڵام کۆماری ئیسلامیی ئێران هەر لە جێی خۆیەتی و نەگۆڕاوە ."

سکرتێری پێشووی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران (لە ماوەی کۆنگرەکانی ١٠، ١١ و ١٢ دا) لە سەر تەوەرەی ساغ نەبوونەوەی کوردەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان لە سەر هێڵی نەتەوەیی و نەبوونی یەکدەنگی لە نێوان چین و توێژەکانی نەتەوەی کورد لەو پارچەیەی کوردستان دا راشکاوانە دەدوێ و لە سەر نەبوونی وتاری نەتەوەیی پێداگری دەکا. ناوبراو لە درێژەی وتەکانی دا بەمجۆرە روانگەکانی خۆی دەردەبڕێ:"

لە نێوخۆی وڵات دا هەتا ئێستا وتاری نەتەوەیی دروست نەبووە. رەئی و دەنگی تێکڕایی و خەڵکی دروست نەبووە. لە سەر بە شداربوون یان نەبوون لە هەڵبژاردن و ئینتخابات دا جیاوازی هەیە. ئەوانەی لە حاکمییەت دا بەشدارن، بەشێکیان باوەڕمەند بە حاکمییەت و هێندێکیش کارمەند و راستەخۆ و ناڕاستەوخۆ لە گەڵ دەسەڵاتدان. لەو بارە یەوە ناکرێ یەک جانیبە هەڵوێست بگرین و حاڵەتەکان جیاوازن. قەزاوەت کردن و نەزەردان، خانە بەندیکردن سەبارەت بەو رەوتە ئاسان نیە و ئیمکانی نیە ."

سەبارەت بە هەڵبژاردنەکانی خولی دەیەمی سەروک کۆماریی ئێران و بەیاننامەی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە پێوەندی لە گەڵ هەشت خاڵەکەی کەڕروبی دا لێکدانەوەی جیاواز هەیە. تێگەیشتن و خوێندنەوەی ئەو هەڵوێستەی حدک لە ئاستی ئێران، رۆژهەڵاتی کوردستان و تەنانەت رێکخراو و حیزبە سیاسی یەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان رەنگاورەنگە. لە روانگەی بابەتی یەوە حدک پێویست بوو، شیکردنەوەی زیاتر و زۆرتری بۆ رەخنەگران و تەنانەت لایەنگرانی ئەو هەڵوێستەی هەبێ. لەو پێوەندی یە دا عەبدوڵڵا حەسەن زادە لە سەر جۆری لێکدانەوەکان و پێویست بوونی شیکاری و روونکردنەوەی زۆرتر هاودەنگە. ناوبراو رامان و لێکدانەوەی خۆی لە سەر ئەو دیاردەیە بەمجۆرە باس دەکا:

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

"بەیاننامەی دەفتەری سیاسی خوێندنەوەی جۆراوجۆری لە سەر هەیە. هێندێک باوەڕیان بە ئازادی نیە و هجووم دەکەنە سەر حدک. ئەو بەیاننامەیە بە مانای بەشداری یان تەحریم نیە. گوتراوە، کە ئەو خاڵانە موسبەتن، بەڵام شیکردنەوەی زۆرتری پێویست بوو. ئەگەر ئێمە بڵێین ئێران وڵاتێکی فرە نەتەوەیە، کەسیرولمیللە یان کەسیرولقەومە (کورد، فارس، عەرەب، تورکمەن، بەلووچ و ئازەری)، بۆ باشە و بۆ ئەگەر کەسێکی دیکە باسی بکا خەراپە. ئێمە کە باس لەوە دەکەین زوڵمی دینی و قەومی هەیە، کەڕرووبی دەڵێ تەبعیزی قەومی و مەزهەبی هەیە. ناوبراو لە حاکمییەت دایە و ئەگەر ئیعتراف بکا باشە. پێویستە دەقەکان و نووسراوەکان زۆر بە ئینسافەوە بخوێندرێنەوە. جا ئەوە، کە ئەساسەن باوەڕی بەو قسانە هەیە یان نا ئەوە شتێکی دیکەیە. ئایا دەیهەوێ لە دەسەڵات دا جێبەجێیان بکا یان هەر دەتوانێ عەمەلیان پێ بکا، ئەوە باسێکی دیکەیە. ناوبراو ئیعتراف دەکا، کە قانونی ئەساسی پێویستیی بە ئیسلاحاتە. باسی ئەوە دەکا، کە نابێ حەوزە لە سیاسەت و دەوڵەت دا وارید بێ. کەڕرووبی باسی زۆر شت دەکا، کە ئەگەر کورد ئەو قسانە بکا ئەوە باشە. خۆزگە خامەنەیی و ئەحمەدی نەژاد ئەو قسانەیان بکردبایە. ئەگەر ئەوان بیڵێن زۆر باشە. پەندێک هەیە، دەڵێ تۆ تەماشای ئەوە مەکە کێ قسە دەکا، بەڵکوو چاو لە وتە و قسەکان بکە. حدک لە یەکەمین هەڵبژاردنی سەرکۆماری دا بڕیار بوو، کە پشتیوانی لە ڕەجەوی بکا، چونکە گەلاڵەی ٢٦ خاڵی نوێنەرانی کوردی قبووڵ بوو. کاتێک ناوبراو حەزف بوو، کورد لە کوردستان دا بەشداری هەڵبژاردنەکانی نەکرد. لە خولی پێنجەمی هەڵبژاردنەکان دا حیزب بە خەڵکی کوردی گوت دەنگ بدەن بە تەوەککولی و خەڵک جوابی داوای حیزبیان دایەوە و دەنگی خۆیان دا بە ئە حمەدی تەوەککولی. ئێمە دەمانزانی کە دەنگ ناهێنێتەوە، ئەو تەنیا ڕەقیبی ڕەفسەنجانی بوو، بۆیە داومان کرد خەڵکی کوردستان دەنگ بدەن بە کەسی ڕەقیبی ڕەفسەنجانی. لە مەجلیسی شەشەم دا سەرفی نەزەر لە جەناحبەندیی نێوخۆیی، داوای بەشداربوون لە هەڵبژاردنەکانمان دا کرد و کارێکی زۆر باش بوو، کە بە دەورەیەکی تەڵایی ناوی دەبەم. تەنیا میللەتێک کە لە مەجلیسی شەشەم دا توانی بوونێک و هەیکەلێکی هەبێ، کورد بوو ."

لە سەر نێوەرۆکی کۆماری ئیسلامی ئێران و دژواربوونی ئاڵوگۆڕەکان لە ئێران دا ڕامانەکان هاوشێوە نین. مێژووی سی ساڵەی ڕابردوو لە ئێران دەری خستوە، کە ڕێژیم لە گەڵ ئاڵوگۆڕەکان دا نامۆیە و ڕازی نیە سنوور و بەربەستەکانی بەردەم ئازادی بشکێن. لە سەر ئەو مەسەلەیە کۆدەنگی یەکی ڕێژەیی هەیە. بێجگە لەوانە شێوازی هەڵبژاردنەکان و کۆنترۆڵکرانی هەڵبژێراوان لە گرفتەکانی دیکەی سەر ڕێگای پرۆسەی ژیانی سیاسیی ڕۆژهەڵات و ئێران بە ئەژمار دێن. لە سەر ئەو مژارە عەبدوڵڵا حە سەن زادە پێداگری دەکا، کە حدک باوەڕی بە مسۆگەربوونی ئاڵوگۆڕ لە چوارچێوەی نیزامدا نیە. ناوبراو لەو بارەیەوە ڕادەگەیەنێ: "حدک دروشمی ڕووخانی کۆماری ئیسلامیی ئێران دەدا. ئەوە نیشانەی ئەوەیە، کە لە چوارچێوەی ئەو نیزامە دا، ئەو ئامانجانە دەستەبەر نابن. شێوەی هەڵبژاردن و خۆکاندیدکردن لەو نیزامە دا هەر موناقشەیەکی لە سەر نیە. بەڵام بەو مانایە نیە لێ یگەڕێین خەراپترین عونسورەکان بچنە مەجلیس. عەناسیری سالم و باش بچنە مەجلیس

سەرچاوە Serchawe

باشترە لە کەسانێکی خەراپ. ئەگەر دەمانەوێ خەراپترین عونسورەکان بچنە مەجلیس و هەڵبژێردرێن بۆ ئەوەی ڕێژیم بڕووخێ، ئەدی بۆ هەتا ئەمڕۆ هەر وابووە و ڕێژیم نەڕووخاوە. ئێمە دەبێ هەر دووک لای مەسەلەکە ببینین و تەنیا لە بارێکەوە سەیری مەسەکە نەکەین. ئەمن باسی تەحریم و بەشداریکردن لەو هەڵبژاردنانە دا ناکەم، هەتا ئەو کاتەی حیزبی دێموکڕاتی کوردستان هەڵوێستی کۆتایی دەرنەبڕیوە. ئەمن دەڵێم ئیزهاری نەزەر ناکەم، هەتا حیزبەکەم نەیکا. لە نێوخۆی حیزب دەکرێ دەنگی موخالیف هەبێ و لە مەجالی خۆی دا باسی بکەی، بەڵام بۆ دەرەوەی حیزب نابێ هەر کەسە بە نەوعێک مەسەلەکان لێک بداتەوە. وەحدەتی تەشکیلاتی بەو مانایە نیە، کە ڕوو بە دەرەوە هەر کەسە بە جۆرێک قسە بکا. بەڵام ئایا مەنتقی یە ئەگەر پیاو بڵێ، پێم خۆشە لە جیاتی خاتەمی کەسێکی وەک ئەحمەدی نەژاد ببێتە سەرۆک کۆمار؟ لە گەڵ ئەوەی کە دەزانین، لە دەورانی خاتەمی دا شتێک بۆ کورد نەکراوە و خۆشی بە هیچ جۆر باسی لە چارەسەرکردنی کێشەی کورد و تەنانەت بوونی کێشەیەک بەو ناوەی نەکرد، ئەوەی کەڕوبی باسی کردوە، خاتەمی لە بەرنامەکانی هەڵبژاردن دا باسی نەدەکرد. جیاوازی هەیە لە نێوان خاتەمی و ئەحمەدی نەژاد و بۆ وێنە لە سەردەمی خاتەمی دا فە زای بەیان ئاواڵەتر بوو و دیواری ترسی خەڵک شکا. ئەوانە شتی موسبەتن ."

لە سەرنەبوونی دێموکڕاسی و ئازادیی دەربڕین لە ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستان ڕوون نیە، داخوا دەنگدان چەندە لە گەڵ نۆڕمەکانی دێموکڕاسی و هەڵبژاردنی ئازاد یەکانگیرە. حەسەن زادە لەو بارەیەوە پێی وایە، کە دیسان خەڵک ئەگەرێکی چووکی بۆ دەمێنێتەوە بۆ ئەوەی دەنگی باتڵە بدا و دەنگی خۆی بە کەسێکی خاریج لە کاندیداتۆرەکان بدا. بە باوەڕی ناوبراو زۆر جار دەنگی سپی و باتڵە وەک ڕێگایەکی دژایەتی کردنی نیزام کەڵکی لێوەرگیراوە. لە سەر هەڵبژاردن و تەحریم یان بایکۆتی هەڵبژاردنەکان ناوبراو باوەڕی وایە، کە ئەگەر هەموو حیزب و هێزە موخالیفەکانی ڕێژیم تەحریمی بکەن، دیسان عیدددەیەک بەشداری هەر دەکەن. بە هەمان شێوە ئەگەر هەموو ڕێکخراوەکان هانی خەڵک بدەن بۆ بەشداربوون، عیددەیەک هەر بەشداری ناکەن. بەڵام بەو مانایە نیە، کە ڕێکخراوەکان تەئسیریان نیە. بۆ وێنە لە مەجلیسی شەشەم حیزب داوای بەشداری کردنی کرد و خەڵکێکی زۆر بەشداری یان کرد. وەک بەهائەددینی ئەدەب ئەو کات باسی کرد، بەشداریی خەڵک هۆکەی دەگەڕێتەوە سەر داواکاریی ئۆپۆزیسیۆنی دەرەوەی وڵات بۆ بەشداربوون، کە حیزبی دێموکڕات ئەو کات داوای لە خەڵک کرد.

حەسەن زادە لە درێژەی ئاخاوتن و وتووێژدا، لە سەر نەبوونی کۆدەنگی و هاودەنگی سەبارەت بە هەڵبژاردنەکانی سەرۆک کۆماری لە نێوان ڕێکخراو و حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دا دەڵێ: ئەوە دەگەڕێتەوە سەر هێندێک لەو ڕێکخراوانە. بەشێک ئامادە نین دابنیشن و ئەگەر پێکەوە دانیشتن نەکەی، لە سەر چی ساغ دەبیەوە. ئێمە گوتوومانە لە گەڵ هەموو ڕێکخراو و حیزبێک دادەنیشین و ئامادەین بێ مەرج دابنیشین. بە هەموو ڕێکخراوەکانمان ڕاستەخۆ و ناڕاستەوخۆ ڕاگەیاندوە، کە ئەگەر یەک ڕەئی و دەنگیان هەبێ، ئێمە ئامادەین واز لە دەنگ و نەزەراتی خۆمان بێنین. هێندێک هەن ئامادە نین دابنیشن و ئەوەش کێشەیە". لە سەر داوای بایکۆت کردنی هەڵبژاردنەکان لە لایەن حیزبە ئۆپۆزیسیۆنەکانەوە

حەسەن زادە دەڵێ: ئەساسەن "داوای بایکۆت کردن" دروستترە، چونکە ئێمە لە نێوخۆی وڵاتدا نیین. ئەوەندەی روون و ئاشکرایە هەتا ئەمڕۆ بەشێک لە حیزب و ڕێکخراوەکان داوای بایکۆتی هەڵبژاردنەکانیان کردوە. ئەمن ناتوانم بڵێم داخوا هەموو ڕێکخراوەکان ئەو داوایە دەکەن یان نا. نازانم بە گشتی رەنگدانەوەی داواکاری یەکان چۆن دەبێ". لە مەڕ لێدوانێکی ئیبراهیمی عەلی زادە دەبیر ئەووەڵی کۆمەڵەی حیزبی کۆمۆنیستی ئێران، کە لە وتووێژ لە گەڵ رۆژنامەی هاوڵاتی دا رەخنە لە هەڵوێستی حدک سەبارەت بە بەرنامە هەشت خاڵی یەکەی کەڕووبی دەگرێ، سکرتێری پێشووری حدکا قامک دەخاتە سەر چەند خاڵێک. حەسەن زادە لە تاووتوێکردنی ئەو هەڵوێستە ی ئیبراهیمی عەلی زادە دا گوتی: " ئێمە نەمانگوتوە، لە هەڵبژاردنەکان دا بەشدار دەبین. لە گەڵ ڕێزم بۆ کاک ئیبراهیمی عەلی زادە، ئەو نەزەردانە جۆرێک بەرگرتنە بە دەربڕینی ئازادی بیروڕا. ئەتۆ مافی ئەوەت هەیە خۆت نەزەری خۆت دەربڕی، بەڵام لێگەڕێ با خەڵکیش نەزەر و تێبینی یەکانی خۆیان دەرببڕن. ئەوە زیاتر باوەڕنەبوونە بە ئازادی تا رەخنەگرتن و ئینتقادلێگرتن. ئەگەر خەڵک بە قسەی ئێمە بەشدار نەبن، بێگومان بە قسەی ئەوانیش هەڵبژاردنەکان تەحریم ناکەن. لەوە دا گومان و شک نیە، کە حدک گوێگر و لایەنگرێکی زیاتری هەیە و ئەو ڕێژەیەش زیاتر لەوانن. لێکدانەوەکانی ناوبراو لە سەر بەیاننامەی دەفتەری سیاسیی حدک، ئەگەر نەزەردانە زۆر باشە و نەزەری خۆیەتی، بەڵام با ئیمکانی دەربڕینی ئازاد بە خەڵک بدەین ."

حەسەن زادە، کە لە پێوەندی لە گەڵ هۆکارەکانی سەر نەگرتنی لێک نزیکبوونەوەی ڕێکخراو و حیزبەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان خاوەنی تاقیکاری یەکی بەردرێژە، بۆ سەرگرتنی ئەو بیرۆکەیە زۆر دڵخۆش نیە. ناوبراو خۆشکردنی بەستێنی هاوکاری لە نێوان لایەنە سیاسی یە کوردی یەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان، لە بارودۆخی ئەمڕۆدا پڕ لە تەنگ و چەڵەمە دەبینێ و بە ئاسانی نازانێ. ئەو لە سەر گۆڕینی تەرزی تەفەککور و بیرکردنەوە پێ دادەگرێ و ئەو هەنگاوە بە پێویست و گرینگ دەزانێ. حەسەن زادە هەوڵدان بۆ هاوکاریی زیاتر و زۆرتر بە ئەرکی هەموو لایەک دەزانێ و هەڵاتن لە بەر یەکتری بە ئەرێنی نازانێ. بە وتەی ناوبراو هەر لێک نزیکبوونەوەیەک پێویستیی بە دانیشتن و هاوفکری هەیە، جا ئەگەر لایەنەکان ئامادە نەبن پێکەوە قسە بکەن ئەوە زۆر زەحمەتە. ناوبراو لە وەڵامی ئەو پرسیارهدا، کە حدک ئەگەر هەڵبژاردنەکانی تەحریم کرد، ئایا کار بۆ ئەوە دەکا هەڵوێستی حدک لە نێوخەڵک دا پراکتیزە بکرێ، دەڵێ: "ئێمە ئەگەر تەحریممان کرد و داوای بایکۆتکردنی هەڵبژاردنەکانمان کرد، چی دیکە دەبێ بکەین؟ خۆ هانی خەڵک نادەین بۆ ئەوەی پەلاماری سەر سندووقەکانی دەنگدان بدەن و بیان شکێنن. ئەوەی ئێمە دەتوانین بیکەین داوای بایکۆتکردن یان نەکردنی هەڵبژاردنەکانە و خۆ ئێمە لە نێوخۆی وڵاتدا نیین، کە بڕیاری دیکە بدەین و هەڵوێستی دیکەمان هەبێ ."

سەبارەت بە سەفەری ڕێبەری کۆماری ئیسلامیی ئێران بۆ پارێزگای کوردستان (یەکێک لە پارێزگاکانی رۆژهەڵاتی کوردستان) و وتە و قسەکانی ناوبراو لە شاری سەقز، عەبدوڵڵا حەسەن زادە هەڵوێست و دەربڕینی خۆی هەیە. لە شاری سەقز خامەنەیی رادەگەیەنێ، کە ئەمریکا ئامانجی زاڵبوونە بە سەر قەومی (نەتەوەی) کورددا. حەسەن زادە لە سەر

بەشی: دووهەم

وتەکانی خامەنەیی دەڵێ: "پێش ئەوەی خامەنەیی لە دایک بێ، میللەتی کورد و خەباتی کورد هەر هەبووە خامەنەیی زۆری ماوە سەبارەت بە کورد و مێژووی کورد قسە بکا و نەزەری لە سەر بدا. ئاغای خامەنەیی چی بۆ کورد پێیە و چی بۆ کورد هێناوە؟ غەیری حەملە بۆ کورد؟ ناوبراو قەولی تەحققوقی ئازادی و مافی پێداون؟ پێم خۆش نیە باسی بکەم، بەڵام ئاغای خامەنەیی پێویستە بە دەستنوێژە وە باسی میللەتی کورد بکا". حەسەن زادە لە درێژەی لێدوان لە سەر ئەو بابەتە شیکردنەوەی زیاتر دەخاتە ڕوو و وتەکانی خامەنەیی و بێ بناخە بوونی دەربڕینەکانی ڕێبەری نیزام دەخاتە ژێر پرسیار.

ناوبراو لەو پێوەندی یە دا وتی: " خۆزگە ڕۆژێک خەڵک بە ئازادی دەنگی خۆیان دەربڕیبا، بۆ ئەوەی روون بێتەوە کە خەڵکی کوردستان نەفرین لە نیزامی ئاخوندی دەکەن یان هێزە سیاسی یەکانی کوردستان. خۆزگە ئەو فەزایە پێک هاتبایە، کە خەڵک بەو پەڕی ئازادی هەڵوێستیان گرتبا، بۆ ئەوەی بزانین جمهوریی ئیسلامی قەدری لای کورد چەندە. خامەنەیی کە دەڵێ لە گەڵ کورد و نوێنەرانی کورد دانیشتوە، روون نیە لە گەڵ چ کەسانێک دانیشتوە. ئەو کەسانەی لە گەڵ خامەنەیی دانیشتوون، چەندە ڕێگا و دەرفەتی ئەوەیان هەیە لە نێو ئەو هەموو موحافیز و پارێزگارە دا قسەی خۆیان بکەن. خۆزگە ڕۆژێ بایە، میللەتی کورد نیشانی دابایە، کە چەندە لە جمهوریی ئیسلامی بێزارە.

لە کاتی وتووێژدا کورتە سەرنجێک درایە سەر هەڵبژاردنەکانی باشووری کوردستان. لەو مەڵبەندەی کوردستان، کە تەنیا بەشێکی کوردستانە، کە کورد دەتوانێ و دەرفەتی هەیە بە شێوەیەکی ڕێژەیی لە سەر چارەنووسی خۆی بڕیار بدا. داهاتووی ئەو پارچەیەی کوردستان لە سەر بزووتنەوەی سەرتاسەری کوردستان شوێنەواری خۆی دەبێ. دەسەڵاتی کورد لەو بەشەی کوردستان لە بەردەم تاقیکاری دایە و دێموکڕاسی و کولتووری دێموکڕاسی لە رووبەری ئەو بەشەی خاکی کوردستان دا هێشتا ڕەگ و ریشەی دانەکوتاوە. حەسەن زادە، کە ساڵانێکی زۆرە لە سنووری نێوان باشوور و ڕۆژهەڵاتی کوردستان نیشتەجێیە، لە قۆناخ و هەوراز و نشێوەکانی بزووتنەوەی کورد لەو بەشەی کوردستان دا ئاگادارە و دوور و نزیک سەرنجی خستوونە سەر. ناوبراو تێڕوانینەکانی خۆی لە سەر هەڵبژاردنەکانی پارلمانی باشووری کوردستان و داهاتووی باڵانسی دەسەڵات لەو پارچەیەی کوردستان بەمجۆرە دەردەبڕێ: " دێموکڕاسی و دەنگی زۆرایەتی باشە، بەڵام خوانەخواستە نابێ، ئەو ئازادی یە زەربە لە یەکدەنگی و یەکڕەنگیی کورد بدا و وەحدەتی کورد تێک بدا. هیوادارم هەڵبژاردنی مەجلیس سەرکەتوو بێ. لەو مەجلیسەدا، کە قەرارە هەڵبژاردنی بۆ بکرێ، دەنگی جیاوازی زیاتر لە پارلمانی ئەمرۆ تێدا دەبێ. لە پارلمان و مەجلیسی ئێستاکانە دا دوو حیزبی سەرەکی وەک هاوپەیمان خاوەنی دەسەڵات بوون و جیاوازی زۆر نەبووە. بە بڕوای من تەوازونی قوا لە باشووری کوردستان ناگۆڕێ و ئەوە بە دوور دەزانم. بەڵام لە سەر یەک دەنگی جیاواز و سەربەخۆ زیاتر هەڵدەبژێردرێن و دەچنە مەجلیسی کوردستانەوە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی گیارەنگ - ڕێکەوتی: ٢٦ی مای ٢٠٠٩

بەشی: دووهەم

عەبدوڵڵا حەسەنزادە:

نە ئێمە لە خەڵکی بە جێ بمێنین و نە خەڵکیش لە جێگاکانی دیکەی ئێران بە جێ بمێنن

برایم - قەززاق

مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە سکرتێری پێشووی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران لە یەکەم چاوپێکەوتنی رۆژنامەوانی دوای هەڵبژاردنەکانی خولی دەیەمی سەرکۆماری لە ئێران روانگەکانی خۆی لە سەر هەڵبژاردنەکان و ناکۆکیی نێوان هێزە کوردی یەکانی ئێران لە سەر نایەکگرتوویی یان بەرامبەر بە رووداوەکانی رۆژ لەو دیمانەیەدا دەخاتە روو.

پرسیار: حیزبی دیموکراتی کوردستان لە هەڵبژاردنی دەورەی دەهەمی سەرۆک کوماری ئێران هەڵوێستێکی روون و شەففافی هەبوو. پێیوابوو بایکوت کردن کۆمەگ بە ئاغای ئەحمەدی نەژاد دەکا، ٨ رۆژ پاش هەڵبژاردنەکان ئێوە هەڵوێستی خۆتان و بەشداریی خەڵکی کورد چون هەڵ دەسەنگینن لە هەڵبژاردنەکانی ئێران؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: هەر لە هەوەڵەوە کە هەڵوێستمان گرت لە سەر شناختێک بوو کە لە بۆچوونی خەڵکی وڵات بوومان و هەروا لە گوترە نەبوو. دەماندی کە خەڵک بۆچوونی دیکەیان لە سەر وەزعەکە هەیە و تەحریم ناتوانی بە سوود بێ. بە خوشی یەوە بە پێی ئەو ئامارانەی کە هەن موشارەکەتی خەڵکی کوردستان وەکوو هەموو خەڵکی ئێران زۆر زیاتر بووە لە دەورەکانی دیکە. بۆ نموونە بە پێی ئامارێک کە لە هەر دوو ئینتیخاباتی دەیەم و نۆیەم لە بەر دەست دایە (ئەو ئامارە رەسمی‌یانە ئەگەر ئەمیان موعتەبەر بێ ئەوی دیش موعتەبەرە، ئەگەر ئەمیان موعتەبەر نەبێ ئەوی دیش موعتەبەر نیە) بو نموونە لە ئوستانی کوردستان (سنە) و ئازەربایجانی غەربی (ورمێ) لە دەورەی دەیەم دا رادەی بەشداری ١,٥٨ زیاتر لە رادەی بەشداریی دەورەی نۆیەم بووە و لە ئوستانی کرماشانیش ١,٢٨ لەسەد زیادی کردوە.

پرسیار: لە چەند رۆژی رابردوودا تەزاهورات زۆربەی شارە گەورەکانی گرتۆتەوە، ئەگەر ئەوە لە کوردستانیش بێتە ئاراوە حیزبی ئێوە خۆی ئامادە کردوە بۆ ریکخستنی خەباتی جەماوەری؟

سەرچاوە Serchawe

عەبدوڵلا حەسەنزادە: حیزب لە خەڵک جودا نیە. حیزب جەماعەتێکی کەمی لە دەرەوەی وڵاتە و بەشی هەرە زۆری ٩٥%ی لە نێوخۆی وڵاتدایە. خۆ ئامادە کردن بە چ مانایەکە؟ ئێمە دەگەڵ حەرەکەتی خەڵکین و لەوان جودا نیین. پێم باشە نە ئێمە لە خەڵکی بە جێ بمێنین و نە خەڵکی کوردستانیش لە جێگاکانی دیکەی ئێران بە جێ بمێنن.

پرسیار: رۆژی جومعەی رابردوو ئاغای خامەنەیی لە نوێژی جومعە دوایین قسەی خۆی کرد و بە هەڕەشەوە گوتی ئەگەر دەست هەڵ نەگرن دێمەوە و سەریحتر قسە دەکەم! هەروەها تەزاهورات دەبێ کۆتایی پێ بێت. ئێوە ئەو قسانەی ئاغای خامەنەیی چون لێک دەدەنەوە؟

عەبدوڵلا حەسەنزادە: دیارە ئاغای خامەنەیی فتوای قەتڵ و کوشتاری دا، هەر چەند بە سەراحەت نەیگوت بەڵام ئەوە کە گوتی دەبێ نەیەنە خەیابانێ و ئەگەر بێنە خەیابانێ مەسئوولییەت لە عۆدەی وانە یانی لە راستیدا فتوای ئەوەی دا کە هێزەکانی خەڵکی بکوژن. بە خۆشییەوە ئاغای مووسەوی وەڵامێکی جوانی دایەوە بە بێ ئەوەی ئیشارە بە قسەکانی وی بکا، گوتی تەزاهورات کردن و ئیعتیرازی ئاشتیخوازانە حەقێکی موسەللەمی خەڵکە کە لە قانوونی ئەساسی دا بو خەڵکی دانراوە. کە وابوو ئەگەر خەڵک بێنە خەیابانێ و مەسایل بێننە گۆڕێ و هێزەکانی دەوڵەت پێشیان پێ بگرن، مەسئوولییەت لە ئەستۆی وانە. بە هەر حاڵ مەعلوومە کە ئەوان لە حەرەکەتی خەڵک و لە هاتنە مەیدانی خەڵک پێش ئەوەی بۆ تەزاهورات بێنە مەیدانێ و پێش ئەوەی بێنە سە ر سندووقی ئینتیخابات نیگەرانن. چونکی ئەگەر ئێمە بەجوزئیات نازانین خەڵک چۆنیان رەئیی داوە، ئەوان زۆر باش دەزانن. هەر بۆیەش لە واقیع دا رەئیەکانیان نەخوێندەوە، ئەوان بۆ خۆیان حوکمێکیان دا و کاندیدای مەوریدی نەزەری خۆیان بە ئەکسەرییەتێکی بێ سابیقە لە سندووق دەرهێنا. هەر بۆیەشە نیگەرانن و دەزانن خەڵک وەزعەکەی قبووڵ نیە.

پرسیار: بارودۆخی ئێران رۆژبە رۆژ بەرەو ئاڵۆزی زیاتر دەڕوات، بە نەزەری ئێوە ئەرکی چالاکانی سیاسی و مەدەنی لە نێوخۆی کوردستان دەبێ چۆن بێ؟

عەبدوڵلا حەسەنزادە: پێموایە چالاکانی سیاسی دوو ئەرکی سەرەکییان لە سەر شانە: یەکەم ئەوە کە لە سەحنە دابن و حوزووریان هەبێ و مەسایلی خۆیان مەترەح بکەن. دووهەم لە عەینی حاڵدا هەوڵ بدەن پێشگیری لە هێندێک کاری وا بکەن کە بیانوو بداتە دەستی هێزەکانی دەوڵەت و هێزە سەرکوتکەرەکان و خەڵکی تەشویق بکەن، هەم بێنە خەیابانێ و مەسایلی خۆیان مەترەح بکەن هەم لە عەینی کاتدا لە هێندێک کاری توندوتیژ کە بەهانە دەداتە دەستی هێزە سەرکوتکەرەکان خۆیان بپارێزن. رێنوێنی کردنی خەڵک ئەرکی نوخبەگانی کۆمەڵە، هێزی سیاسی بن، کەسایەتی بن،

بەشی: دووهەم

دانشگایی بن، رۆژنامە نووس بن، ئەوانەی پێیان دەڵێن بژاردەکانی کۆمەڵ ئەرکی رێنوێنی و خەت دان لە سەر شانی ئەوانە بە بێ ئەوەی وەکی حیزبی سیاسیی سازماندراو بن.

پرسیار: حیزبی دیموکراتی کوردستان و پارتی ئازادی کوردستان پێش ئینتیخابات بەیانێکی هاوبەشیان دا، بە هەست کردن بە بەرپرسیاری یەکی کە کەوتۆتە سەر شانیان هەوڵی ئەوەیان داوە کە دەگەڵ رێکخراوەکانی رۆژهەڵاتی کوردستا ن لێک نیزیک بوونەوە یەکیان هەبێ و بتوانن هاوکاری‌یەکی باشتر بکەن تا لە داهاتوودا تووشی بایکوت کردنی دووبارە نەبنەوە؟

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: ئەگەر دیقەت بکرێ ئێمە لە بەیاننامەیەک دا دوای ئینتیخابات داوا لە هێزە سیاسی‌یەکان دەکەین هەموو بڕوبیانوویەک وەلا بنێن و زور بە پەلە کۆببنەوە و موزاکەراتێکی بنیاتنەر یا سازندە دەست پێ بکەن، بەڵام بەوەشەوە رانەوەستاین و ئێمە بە شێوەی موستەقیم پێوەندیمان دەگەڵ هێزەکان گرت و دەگەڵ برادەرانی پارتی ئازادی هەوڵمان داوە ئەو بیانووانەی دێنە پێشێ و دەبنە کۆسپی سەر رێگای بە یەک گەیشتنی هێزە سیاسی‌یەکان لە بەین بچن، پێویستە هێزە سیاسی‌یەکان بە یەکەوە دانیشن و مەسەلەکان مەترەح بکەن تا ئەو جێیە کە نوختە نەزەراتی وەسەت هەیە لەسەریان رێک کەون. لە سەر بایکوت کردنی جارێکی دیکە یان بایکوت نەکردنی جارێکی دیکە پێویست نیە حوکمەکانمان ئەبەدی بن، رەنگە هەلومەرجەکە وا بێ ئەوانەی ئەو سەفەرە بایکوتیان کرد جارێکی دیکە بڵێن نەخەیر بایکوتی ناکەین یان هەلومەرجەکە وابێ ئەوانەی ئەو سەفەرە بایکوتیان نەکردوە جارێکی دیکە بڵێن بایکوتی دەکەین. مەسەلە ئەو دوگم بازی یە نیە، موتلەق گەرایی نیە، ئەمڕۆ قسەیەکم کردوە هەتا قیامەت ئەو قسەیە دەکەم. موهیم ئەوەیە پێکەوە دانیشین. پێش ئەو ئینتیخاباتە دەگەڵ هێزە سیاسی یەکانی کورد دانیشتین. ئەوەندەی مومکین بوو دەگەل هەموویان دانیشتین داوامان کرد وەرن پێکەوە لە سەر ئینتیخابات و زور شتی دیکە هەڵوێست بگرین، لە بارەی ئینتیخاباتەوە گوتمان ئەگەر ئێمە نەزەرێکمان سەبارەت بە هەڵبژاردن هەبێ کە کۆدەنگیی لە سەر پێک نەیە لە سەر رەئی یەکی دیکە کۆ دەنگی پێک بێ، ئێمە حازرین لە نەزەرەکەی خومان عدوول بکەین هەر بۆ ئەوەی کۆدەنگی پێک بێ. بەڵام بەداخەوە حازر نەبوون پێکەوە دانیشین و کۆدەنگی حاسڵ نەبوو. لە خۆڕا هێندێک نابن بە مەرجەعی تەقلید بۆ ئەوانی دیکە. ئێمە ئەمڕۆ ئەو رەئی یەکمان هەبوو لە سەر ئینتیخابات. ئێمە ئەو هەڵوێستەمان بە رۆژێک و بە سەعاتێک نەگرتوە، بەڵکوو چەند مانگ بووە کارمان لە سەر کردوە و پێوەندیمان دەگەڵ نوخبەگانی نێوخۆی وات هەبووە لە شارەزایانمان پرسیوە و لە نەتیجەی ئەوە دا بەو رەئی یە گەیشتووین. بە هەر حاڵ گوتمان ئەگەر کۆدەنگی لە سەر شتێکی دیکە پەیدا بێ ئێمە حازرین لە نەزەری خۆمان عدوول بکەین. بەڵام بەداخەوە ئەوانی دیکە ئامادە نەبوون کۆدەنگی‌یەک پێک بێت و نەیان کرد.

پرسیار: بەڕێز جەنابی مامۆستا؟ تکایە ئەگەر شتێک بۆ باس کردن ماوە و باس نەکراوە بفەرموون؟

بەشی: دووهەم

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئارەزووم ئەوەیە خەڵکی کوردستان ئەو هوشیاری و ئامادەیی یەیان بپارێزن و سەعی بکەن لەو مەیدانی تاقی کردنەوەیە کە ئێستا هەڵکەوتوە لە ئیمتیحان سەربەرز بێنە دەری، لە خەڵکی دوا نەکەون و لە عەینی حاڵدا پێ بە پێی ئاڵ و گۆڕەکان ئامانجەکانی خۆیان و هەدەفەکانی خۆیان لە ڕێگای نوێنەرانیانەوە دەگەل ڕێبەرانی حەرەکەتی ڕزگاریخوازی سەرتاسەری ئێران بێننە گۆڕێ، بۆ ئەوەی سەریان بێ کڵاو نەمێنێتەوە. دەگەڵ ئەوانەی ڕێبەری ئەو حەرەکەتەن و لە ئایندەدا شانسی ئەوەیان هەیە لە ئینتیخابات دا بەرەندە بن، هەڵوێستەکانیان و داخوازەکانیان بێننە گۆڕێ و تەعەهوداتێکی ئەخلاقی بێ یان سیاسی بێ وەر بگرن بەرامبەر بەو داخوازی یانە کە میللەتی کورد لەمێژە خەباتیان لە پێناودا دەکا.

سەرچاوە: ماڵپەری گیارەنگ - ڕێکەوتی: ٢٤ی جوونی ٢٠٠٩

بارودۆخی ئەمڕۆی ئێران و ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە وتوویژێک دا لەگەڵ

مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە:

دیمانە: تاهیر قاسمی

پرسیار: لە هەڵبژاردنی خولی دەهەمی سەرکۆماری لە ئێران، حیزبی دیموکراتی کوردستان بە پێچەوانەی خولەکانی پێشوو و هەروەها بە پێچەوانەی هەڵوێستی زۆربەی حیزبەکانی دیکەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ئەم هەڵبژاردنەی بایکۆت نەکرد. ئێوەش لە وتوێژێکدا پشتیوانیتان لەو هەڵوێستە کرد. ئیستا کە پتر لە سێ مانگ بەسەر ئەو هەڵبژاردنەدا تێ پەریوە، چۆن دەڕواننە ئەو هەڵوێستەی حیزبی دێموکراتی کوردستان؟

وەڵام: دەگەڵ سپاس و سڵاو بۆ ئێوە و بۆ خوێنەرانی سایتەکەتان. پێمخۆشە جارێ لە پێشدا ئەوە کەمێک راست بکەمەوە کە پێم وانییە لە خولەکانی پێشوودا ئێمە هەمیشە بایکۆتمان کردبێ. چونکە لە چەند خولی هەڵبژاردنی مەجلیس و شوراکان و تەنانەت سەرکۆماریشدا حیزبی دێموکرات داوای بەشداربوونی لە خەڵک کردوە. لە ئەوەڵ هەڵبژاردنی مەجلیس دا ئێمە بۆخۆمان کاندیداشمان موعەرەفی کردبوو، پێم وایە دەورەی شەشەمی سەرکۆماری بوو، ئێمە داوامان کرد خەڵک بەشدار بن و دەنگیش بە ئەحمەدی تەوەککولی بدەن. زیاتر مەبەستمان بەربەرەکانی لە گەڵ ئاغای رەفسەنجانی بوو کە خەڵکیش جوابی داینەوە. لە خولی شەشەمی مەجلیس دا دیسان داوامان لە خەڵک کرد کە بەدوور لە دەستەبەندییەکانی نێو رێژیم، خەڵکی خاوەن کەسایەتی بۆخۆیان خۆیان کاندید بکەن و خەڵکیش رەئییان پێ بدا. لە ئینتخاباتی شووراکاندا دیسانەکە ئێمە داوای بەشداربوونمان کرد. وا نییە کە موتڵەقەن ئێمە لە هەڵبژاردنەکانی دیکەدا بایکۆتمان کردبێ. بەڵام هی ئەم جارە، ئەمن پێم وایە نەگەڕێینەوە سەر ئەوەی کە ئێمە بایکۆتمان نەکرد و خەڵکی دیکە، هێزە سیاسیەکانی دیکەی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بایکۆتیان کرد. چونکە ئەوە هەڵوێست و لێکدانەوەی سیاسییە و ئەگەر ئەوە بۆ ماوەیەک ئێمەی لێک جودا کردۆتەوە، حەق نییە ئەوەی جارێکی دیکە زەق بکەینەوە. دەبێ سەعی بکەین شتی هاوبەش بدۆزینەوە. هەر ئەو وەختیش ئێمە گوتمان ئەگەر خەڵک زۆر بەشدار بوون، بە پێچەوانەی داوای ئەو دۆستانەی دیکە، ئەوە ئەوان رەنگە لێکدانەوەکەیان تەواو دروست نەبووبێ. نەک خوای نەخواستە خیانەتیان کردوبێ. ئەگەر خەڵکیش کەم بەشدار بوون یان بەشدار نەبوون، ئێمە لێکدانەوەکەمان رەنگە هەڵە بووبێ. ئەگینا نە خیانەتمان کردوە و نە تاوانێکی گەورەمان کردوە. ئەوە لێکدانەوەیە.

سەرچاوە
Serchawe

بەڵام ئێستا کە بە قەولی جەنابت سێ مانگ بە سەر ئەو هەڵبژاردنەدا تێ پەریوە، ئەمن باوەڕم وایە ئەو هەڵوێستەی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە راستی لە جێگای خۆیدا بوو. چونکە لە راستیدا هەڵسەنگاندنی بیروبۆچوون و لێکدانەوەی خەڵکی نێوخۆی وڵات بە تایبەتی رووناکبیران و ئەوانە بوو کە پێیان دەڵێن بژاردەی کۆمەڵ. ئێمە ئەگەر تەبەعیەتیش بێ، تەبەعیەتمان لە خەڵکی خۆمان و لە تێگەیشتوانی خەڵکی خۆمان کردوە. ئەوەش پێم وایە بۆ هەموان دەرکەوتوە کە خەڵکی کوردستان بە راستی، بە شێوەیەکی زۆر کەم وێنە، ئەگەر نەشڵێم بێوێنە، لەو هەڵبژاردنەدا بەشدار بوون. لایەکی دیکەش ئەوەیە کە ئەو هەوڵ و تەقەلا و تێکۆشانەی بە دژی سەرەرۆیی کۆماری ئیسلامی لە سەرتاسەری ئێراندا لە ئارا دایە و واش وێ دەچێ هەروا بەردەوام بێ، ئەوە ئاکامی بەشداری لە هەڵبژاردندا بوو نەک ئاکامی بایکۆت. ئەگەر ئەو خەڵکە بایکۆتیان کردبا، چۆن دەیان توانی بڵێن رەئیەکانمان بدەنەوە! هەموو دنیا پێی دەکوتن رەئیتان نەداوە، رەئی چتان بدەنەوە. بەڵام ئێستا کە بایکۆتیان نەکردوە و بەشدار بوون و رەئییان بە کاندیدای دیکە داوە و فێڵیان لێ کراوە و رەئییەکانیان دزراوە، دێنە مەیدان، بە هەموو قیمەتێکیش دێنە مەیدان، بە سینگی ئاوەڵاوە، بە بێ چەک، بە دەستی بەتاڵەوە دێن و سینگ بە گوللەوە دەنێن بۆ ئەوەی داوای مافی خۆیان بکەن لە رێگای داوای وەرگرتنەوەی رەئییەکانیان. بەڵام دیارە ئەوە داوای وەرگرتنەوەی رەئییەکان نییە، داوای ئازادییە، داوای دێموکراسییە، داواکان لەوە زیاترن کە لەو شوعارەدا جێگایان ببێتەوە.

کورتی دەکەمەوە پێم وایە هەڵوێستی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە جێی خۆیدا بوو. ئەگەر بڵێین ئەو خەڵکە لە سەر بانگەوازی حیزبی دێموکراتی کوردستان خۆیان لە بایکۆتی هەڵبژاردن بوارد، رەنگە زۆرمان گوتبێ، بەڵام زۆر بە ئاسانی دەتوانین بڵێین حیزبی دێموکراتی کوردستان خوێندنەوەیەکی دروستی لە نەزەر و بۆچوونی خەڵک هەبوو. وەکوو زۆر جاری دیکەش گوتوومە ئەوە خەڵکی نێوخۆی وڵاتن کە وەکوو ئێمە دڵسۆزن بەڵام لە ئێمە زیاتر ئاگاداری وەزعی نێوخۆی وڵاتن. حەق وایە بۆخۆیان بڕیار لە سەر ئەو مەسەلانە بدەن و ئێمە دەبێ زیاتر چاو لە هەڵوێستی ئەوان بکەین، نەک چاوەڕوان بین ئەوان چاویان لە دەمی ئێمە بێ.

پرسیار: هاتنەوە سەرکاری مەحموودی ئەحمەدی نەژاد یان هێنانەوە سەرکاری ناوبراو، لە لایەن ئۆپۆزیسیۆنەوە بە کودەتای هەڵبژاردن ناوی دەبرێ. ئەو دەستەواژەیە تا چەند لە جێگای خۆی دایە؟

وەڵام: ئەو ناو لێنانە ناولێنانێکی پڕ بەپێستی خۆیەتی. چونکە لە هەموو نیشانەکان را دیار بوو کە ئەحمەدی نەژاد لەو هەڵبژاردنەدا بۆ ئەوەی بێتەوە بە سەرکۆمار دەنگی پێویستی بە دەست نەهێناوە. تەنانەت وەکوو لە بیرمانە هێندێک ئاماری رەسمی کە لە واقعدا بۆ خامنەیی چووبو لە لایەن وەزارەتی نێوخۆوە، بڵاو کرایەوە کە نیشانی دەدا مووسەوی بە

حدودی ۱۸ میلیۆن ڕەئییەوە رەئی یەکەمی هێناوە. کەڕڕوبی رەئیی دووهەمی هێناوە بە حدودی ۱۳ میلیۆن یان شتێک زیاترەوە، ئەحمەدی نەژاد پێنج میلیۆن و چەند سەد هەزار رەئیی هێناوە. بەڵام ئەوەیان ون کرد و ئەو کابرایەش کە ئەوەی لێ لەقاو دابوون، لە تەسادوفێکی دەسکرد دا، لە ڕووداوێکی ئوتومبیل دا، کوشتیان. کەوابێ ئەو بە قەولی ئێوە دەستەواژەیە پڕ بە پێستی خۆی و لە جێی خۆی دایە. ئەگەر ئەوە نەبایە پێویست نەبوو خەڵکی بکوژن. ئەگەر باوەڕیان بە خۆیان هەبایە، باوەڕیان بە ئازادی و بە خاوێنیی ئەو ئینتیخاباتە بوایە، بە بێ منەت قەبووڵیان دەکرد کە بە چاوەدێریی چاوەدێرانی نێونەتەوەییەوە جارێکی دیکە هەڵبژاردن بکرێتەوە. تا ئەو وەختی بە دەنگی بەرز بە دنیایە بڵێن ئێوە کۆمەڵانی خەڵکی ئێران یان دژبەرانی رژیمی کۆماری ئیسلامی، بوختانتان کرد، ئێوە لە غەڵەتدا بوون. بەڵام ئەوان قەت ئەو باوەڕ بەخۆبوونەیان نییە چونکە بۆخۆیان دەزانن چییان کردوە و بۆخۆیان زیاتر لە ئێمە لە وەزعی خەڵک و لە هەڵوێستی خەڵک بەرامبەر بە خۆیان ئاگادارن.

پرسیار: هێندێک کەس ئەو کودەتایە بە کودەتای خامنەیی پێناسە دەکەن و هێندێکیش پێیان وایە خامنەیی ئەو دەسەڵاتەی نەماوە و پیلان و پلانی کودەتاکە لە بنەڕەتدا لە لایەن سپای پاسدارانەوە دارێژراوە و بەڕێوە چووە. هەڵسەنگاندنی ئێوە لەم بارەیەوە چییە؟

وەڵام: رەنگە باشتر بێ ئەو کودەتایە بە کودەتای خامنەیی - سپای پاسداران ناو بەرین. چونکە لە راستیدا وەکوو هەڵوێست، هەڵوێستی هەردووکیان ئەوەیە. خامنەیی هەرنەبێ لە باری قانوونییەوە، لە باری دەستوورییەوە یانی وەکوو قانوونی ئەساسیی کۆماری ئیسلامی، ئەوەی پێی دەڵێن قەولی فەسڵ بە ئیستلاحی خۆیان، قەولی فەسڵی بە دەستەوەیە. یانی دەتوانێ لە باری قانوونی یەوە مەسەلەکان یەکلا بکاتەوە. ئەگەر ئەو بۆخۆی شتێکی نەوێ، دەتوانێ لە باری قانوونی یەوە بڵێ نەخێر ئەوە بڕیاری یەکجاری یە و خەڵک دەبێ بە پێی قانوونی ئەساسی پەیرەویی لێ بکەن. کەوابوو بۆخۆی لە گەڵ ئەو هەڵوێستەیە. بەڵام ئەوەش راستە کە قودرەت و دەسەڵاتەکە لە دەستی سپای پاسداران دایە. ئەو سپای پاسدارانەی کە دروستیان کرد بۆ ئەوەی جوابی ئەرتەش نەدەنەوە، جوابی وەزارەت نەدەنەوە، جوابی رەئیس جمهور نەدەنەوە، ئێستا گەیشتۆتە جێگایەک کە هیچ بە پێویست نازانێ ملکەچی خامەنەیی بێ بە عینوانی رێبەر. کەوابوو بۆخۆی دەیەوێ بڕیار لە سەر چارەنووسی وڵات بدا. بەڵام لە عەینی حاڵدا رووپۆشی ئەو هەڵوێستانەی کە سپای پاسداران دەیانگرێ، وەک "رونما" قانوونی یەکە ئاغای خامەنە-یی یە بە عینوانی وەلی فەقیە . و بە عینوانی رێبەری نیزام. کەوابوو باشترە پێی بڵێین کودەتای خامەنەیی - سپای پاسداران یان کودەتای سپای پاسداران - خامەنەیی. چونکە هەردووکیان دەستیان وە دەستی یەک داوە و ئاکامی ئینتخاباتیان گۆڕیوە.

بەشی: دووهەم

پرسیار: نەک هەر کورد، بە گشتی نەتەوە بندەستەکان لە ئێران بە شێوەی پێویست بەشداری یان لە نارەزایەتی یەکانی خەڵکی شارە گەورەکانی ئێراندا نەکرد. جەنابت هۆکاری ئەو بێ تەفاوەتی یە بۆ چی دەگەڕێنیتەوە؟

وەڵام: ئەمن پێموایە لێرەشدا دەبێ کەمێک تەسحیح بکەین. ئەوەڵەن کوردەکان بە دوو جۆر بەشدار بوون. ئێستا رەنگە هەموو ناوەکانم وە بیر نەیەتەوە بەڵام لە سەر یەک جەنازەی حەوت خوێندکاری کوردمان لە تارانێ را بۆ هاتەوە، بۆ شارەکانی کوردستان کە لەو خۆپیشاندانەدا بەشدار بوون و کەوتبوونە بەر گوللەی سپای پاسداران و هێزە بە ئیستلاح ئەمنیەتی یەکان و لیباس شەخسییەکان. جگە لەوە لە سەرتاسەری ئێرانیشدا خۆپیشاندان لە شارە گەورەکان بوو، لە شارە گەورەکانی کوردستانیش، لە کرماشان و لە ورمێش کە یەکەم و دووهەم شاری گەورەی کوردستانن، تەزاهورات هەبوو. بە تایبەتی لە کرماشان گیران و کوژران و برینداربوونیشیان تێدا هەبوو. بەڵام ئەگەر بمانەوێ هۆی بەشدارنەبوونەکە بە شێوەی بەرجەستە باس بکەین، دەتوانین باسی دوو مەسەلەی دیکە بکەین؛ یەکەمیان ئەوەیە کە ئەو خۆپیشاندانانە جارێ نەبوون بە خۆپیشاندانێکی هەمەلاگر و گشتی کە لە هەموو جێیەکان هەبێ. تەنیا لە شارە گەورەکان هەبوو. شارە گەورەکانیش، زۆربەی هەرە زۆریان ئەو شارانەن کە فارس نشینن. لە پێش دا دەبوو ئەوەش بڵێم تەورێزیش کە شاری یەکێک لە گەلانی زۆرلێکراوی ئێرانە، ئازەربایجانی یە، بەشدار بوو، باشیش بەشدار بوو. کەوابێ شاری گەورە لە کوردستان کەمە، لە بەر ئەوە ئەو بەشداری یە لە کوردستان و لە ناوچەکانی دیکە کە هی میللەتانی زۆرلێکراون وەکوو بەلووچ و عەرەب و تورکمەن و ئازەری ، کەمتر بوو. دەلیلی دیکەشی ئەوەیە کە سەرکوتی ئەو نەتەوانە بە تایبەت لە لایەن هێزە ئەمنیەتی یەکانی کۆماری ئیسلامی- یەوە زۆر بێ بەزەیی یانەترە، زۆر بێ پەروایانەتر ئەوان سەرکوت دەکەن و دەستیان ئاوەڵاترە. بۆیە هەتا ئەو کاتەی خۆپیشاندانە ئیعترازی یەکان زۆر بەربڵاو نەبوون، رەنگە خەڵکی شارە بچووکەکان یان میللەتانی زۆرلێکراو بە دروست نەزانن کە بێنە مەیدان و خۆپیشاندانێکی فەعالیان هەبێ. بەو حاڵەش دەتوانم بڵێم نە هەتا ئێستا هێزە کوردی یەکان و هێزەکانی سەر بە نەتەوە ژێردەستەکان بە تەواوی بێلایەن و بێدەنگ بوون و نە لە داهاتووش دا بێدەنگ دەبن. چونکە بەشداریی لە حەرەکەتێکی رزگاریخوازانەی ئێراندا، ئەگەر ئەو نەتەوە ژێردەستانە بیانەوێ دەسکەوتێکی بۆ ئەوان تێدا بێ، شتێکی واجبە. دەسکەوتی ئەوان بەستراوەتەوە بەوە کە چەندە لەو بزووتنەوەیەدا کە سەر دەکێشێتە گۆڕانی وەزع لە ئێراندا، نەخشیان هەبووە.

پرسیار: حیزبە کوردی یەکان تا ئێستا نەیان توانیوە ئەو هەلومەرجەی ئەمڕۆی ئێران بە قازانجی نەتەوەی کورد بقۆزنەوە. بێ - هەڵوێستی و نەبوونی سیاسەتێکی روون لە حاند بزووتنەوەی دوای هەڵبژاردن بە سیاسەتەکانیانەوە دیارە. ئێوە تا چەند لە گەڵ ئەو رایەن و پێتان وایە کورد بە گشتی و حیزبە کوردی¬یەکان بە تایبەتی لەم بارەیەوە دەبێ چی بکەن؟

بەشی: دووهەم

وەڵام: ئەمن پێموانیە ئەو هێزە کوردی یانە بێ هەڵوێست بوون یان سیاسەتێکی روونیان نەبووە. هەر لایەنە بۆخۆی نەوعێک سیاسەتی هەبووە و جۆرێک هەڵوێستی هەبووە. ئەگەر عەیبێک لە کارەکەدا هەبێ، لەوەدایە کە هێزە سیاسی یە کوردی یەکان هەڵوێستێکی یەکگرتووی هاوبەشیان نیە کە بە سەر یەکەوە کاری بۆ بکەن، پێوەندیی خۆیان لە گەڵ هێزە سیاسی یە رزگاریخوازەکانی سەرتاسەری ئێران و لە پێشەوەی ئەوانیش دا هێزەکانی سەر بە نەتەوە زۆرلێکراوەکان بەرنە پێشێ، لە پاشان بە سەر یەکیشەوە داخوازەکانیان هەم لە حکوومەتی مەرکەزی داوا بکەن و هەم لە گەڵ کۆمەڵگای نێونەتەوەیی بهێننە گۆڕێ. یانی کەموکوڕی یەکە لەوە دایە کە ئەو هێزە سیاسی یە یەکگرتوویەمان نیە و بە راستی لەم بارەیەوە کەموکوڕی یەکی یەکجار زۆر هەیە. ئەمن باوەڕم وایە کە وەختی کۆتایی هێنان بەوە نەک هەر هاتوە بەڵکوو زۆریش درەنگ بووە. زۆر لە مێژە پێویستە هێزە سیاسی یە کوردی یەکان لە سەر هەڵوێستێکی روون و لە سەر ئەو خاڵە گرینگە هاوبەشانەی کە هەموویان بۆیان گرینگن و هەموویان باوەڕیان پێیان هەیە، یەک بگرن و هاوکات ئەو پلۆرالیسمە کە هەیە، هەر لە جێگەی خۆیدا بێ. هەر کەس بۆخۆی جگە لە شتە مەرکەزی یەکان، هەڵوێستێکی جودای هەبێ، زۆر تەبیعیە و زۆر مەعقوولە. ئێستاش ئەگەر بڵێم حیزبە کوردی یەکان دەبێ چی بکەن، هەر ئەوە دەڵێم کە هێزە کوردی یەکان، بە تایبەتی ئەو هێزانەی کە لە مەیدانی سیاسەت و تێکۆشانی میللەتی کورد لە ئێراندا ناسراون، ئەوانە بڕوبیانووی بێ مەنتیق و ناواقیعی وەلا بنێن، بە بێ تەعەسوب بە دەوری یەکەوە دانیشن و گوێ بۆ بانگەوازی خەڵک ڕاگرن. هەر ئەمڕۆ شتێکم لە سایتەکان دا خوێندەوە کە بە ناوی لایەنگرانی هێزە سیاسی یەکانی کورد لە نێوخۆی وڵات نووسراوە، داوا دەکەن کە ئەو ئینشعابات و ئیختلافاتە وەلا بنێن و لە سەر پلەوپایە و لە سەر مەقام لە گەڵ یەکتر شەڕ نەکەن کە ئەمن بۆخۆم هەموو جارێ دەڵێم نازانم کام مەقام! هەموو هێزە کوردی یەکان، ئەوانەی کە لە دەرێین، دوو گەز عەرزمان نیە کە دا بنێژرێین. دەسەڵاتی چی و قودرەتی چی! ئەمن بەش بەحاڵی خۆم گاڵتەم بەو قسەیە دێ بەڵام بە هەر حاڵ ئەو داوایە داوای هەموو میللەتی کوردە. ئەگەر نەڵێم گوناحێکی زۆرە، پێم وایە کەمتەرخەمی یەکی یەکجار زۆرە کە هێزە کوردی یەکان گوێ یان لە بانگەوازی دڵسۆزانە و مەسئوولانەی خەڵک و رووناکبیرانی میللەتەکەیان نەبێ. ئەوە تەنیا ڕێگای نەجاتمانە.

پرسیار: لە مانگی گەلاوێژدا سێ تێکهەڵچوون لە نێوان پێشمەرگەکانی سێ حیزبی رۆژهەڵاتي کوردستان و هێزەکانی سپای پاسداران هاتە ئاراوە. ئێوە پێتان وا نیە کە حوزوری پێشمەرگە لەم هەلومەرجەدا بواری زیاتر بۆ خۆ قوتکردنەوەی سپای پاسداران هەم لە کوردستان و هەم لە ئێران دەخوڵقێنێ؟

وەڵام: لە لایەن حیزبەکانیشەوە زۆر جار ئەو روونکردنەوەیە دراوە، پێشمەرگەی هیچکام لەو حیزبانە بۆ هەڵگیرساندنەوەی خەباتی چەکدارانە و هێرش بۆ سەر بنکەکانی رێژیم نەچوونەتەوە نێوخۆی وڵات. بەڵام عیللەتی وجوودیی ئێمە خەباتە بۆ

سەرچاوە
Serchawe

نێوخۆی کوردستانی رۆژهەڵات. ئەگەر لەوێ نەبین کەوابوو دەبێ بڵێین حیزبمان بۆ راگرتوە! ئێمە دەبێ حوزوورمان هەبێ. ئەو حوزوورە بۆ کادر و پێشمەرگەی حیزبە سیاسی-یەکان و زیاتر لە هەمووانیش باسی حیزبەکەی خۆم بکەم، ناچاری یە کە دەبێ بە چەکەوە بێ. چونکە تێکۆشەری حیزبی دێموکرات بە هەر جۆرێک بکەوێتە دەستی دوژمن، خەتەری مەرگی لە سەدا نەوەد و نەوەد و پێنجە. کەوابوو باشتر ئەوەیە وەکوو کورد دەڵێ؛ بە پێوە بمرێ نەک وەکوو کەوبارِ بیگرن و لە قەفەسی بکەن.

بەڵام لێرەدا دەمەوێ شتێکی دیکە بڵێم هەرچەند بە جۆرێکی دیکە رەنگە لە لایەن کەسانی دیکەوە گوترابێ؛ مەسەلێک هەیە دەڵێ "لە پاش شەرِێ هەموو کەس ژێنراڵە". با دیسان باسی حیزبەکەی خۆم بکەم، لە ماوەی دوو - سێ ساڵی رابردوودا دەتوانم بڵێم کەمتر وەختێک هەبووە کە تێکۆشەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە چەکەوە لە نێو میللەتی خۆیاندا نەبووبن لە رۆژهەڵاتی کوردستان . بەڵام هیچ وەختێکیش ئەو زەرەر و تەلەفاتەی لێ نەکەوتۆتەوە و ئەو هاربوونەی سپای پاسدارانیشی لێ نەکەوتۆتەوە. ئەگەر ئەو دۆستانە ئەو وەختی دەیان- زانی بۆ ئێستا ئەو حیزبانە مەحکووم دەکەن و بۆچی هەر ئەو کات ئیعترازیان نەدەکرد. بۆ ئەو وەختی نەیان دەگوت بۆ وا دەکەن؟! ئەگەر نەیان زانیوە بۆ قبووڵ ناکەن کە بەڵێ ئەو حیزبانە کاریان کردوە، لە نێو خەڵک دا ئامادە بوونو سپای پاسداران و هێزە ئیتلاعاتی و ئەمنیەتی - یەکانیش لە دۆزینەوە و زەربەلێدانیان عاجز بوون. بەڵام دیارە ئەو کەسەی نایەوێ زەربەی وێ بکەوێ و نایەوێ تەلەفات بدا دەبێ لە ماڵی خۆی دابنیشێ. لە راستیدا کۆماری ئیسلامییش هەر ئەوەی دەوێ. دەیەوێ ئێمە نەچینەوە نێو خەڵک، لە نێو خەڵک دا حوزوورمان نەبێ و خەبات نەکەین. دەی باشە داخوازەکانمان بۆ چیە ؟ ئەگەر هیچی بۆ نەکەین، با لە ماڵێ خۆمان دانیشین . زۆر جار خەڵک باس لە زرِگوێز و دەشتی کۆیە دەکا، هەرچەند زرِگوێز جێیەکی ئاو و هەوا خۆشە بەڵام پێموایە هیچکەس عاشقی گەرمای دەشتی کۆیە نیە. ئێمە بۆ ئەوە لە گەرمای دەشتی کۆیە دەژیین کە کار بۆ رۆژهەڵاتی کوردستان بکەین. رەنگە دەست پێکردنەوەی خەباتی چەکدارانە ، ئێستا بە زۆر دەلیل مەسڵەحەت نەبێ و هەر بۆیەش ئێمە دەستمان پێ نەکردۆتەوە بەڵام حاڵەتێکی ئاوا روو دەدا کە ئێمە لە نێو خەڵکەکەمان حوزوورمان هەبێ و ئەگەر بێ چەکیش بین وەک کەوبارِە دەمانگرن و جار و باریش بمانەوێ و نەمانەوێ تووشی حاڵەتی وا دەبین. دیسانیش هەر باسی حیزبەکەی خۆم دەکەم، ئەو هاورێیانەی کە بە داخەوە تووش بوون و شەهید بوون، ئەگەر هەموو جارەکان حیساب بکەین، کەمتر لە یەک لە سەدی ئەو کەسانەن کە لە نێوخۆی وڵات دا بوون و بەخۆشی یەوە بەسڵامەتییش گەرِاونەوە شوێنەکانی خۆیان. ئەوە دەست پێکردنەوەی خەباتی چەکدارانە نیە بەڵام ئەو رووداوانەشمان بۆ دێنە پێشێ. سپای پاسداران هەر بۆخۆی هارە. نەدا ئاغا سوڵتان یان ئەو حەفتاو سێ کەسە کە تا ئێستا ناوەکانیان ئاشکرا بووە، هیچیان ئارپیجی‌یان پێ بووە؟! نەخەیر. سپای پاسداران وەحشیانە لێ دەدا.

بەشی: دووهەم

پرسیار: بە دوای ئەو تێکەڵچوونانەدا چەند کردەوەی تیرۆریستی و لەوانە سووتاندنی کارخانەی سەرمایەدارێکی کورد، کوشتنی ئیمام - جومعەی مزگەوتی بەهارانی سنە و تیرۆری قازی یەکی دادگای ئینقیلاب لە پارێزگای سنە رووی دا. تا ئێستاش هیچ لایەنیک ئەو کردەوانەی بە ئەستۆ نەگرتوە. کێ دەتوانێ لە پشت ئەو کردەوانەوە بێ؟

وەڵام: ئاسان نیە ئینسان بڵێ کێیە. هەرچەند تا ئیستا هێندێک شت گوتراوە و تەنانەت شتێکیش بەناوی لەشکری پێشمەرگەی کوردستان مەسئوولیەتی تیرۆری یەکێک لەو قازی یانەی بە ئەستۆوە گرتوە کە هێزێکی نەناسراوە، یانی خەڵک نازانێ کێیە. بەڵام ئەوەی لەو بارەیەوە دەتوانم بیڵێم، هەر ئەوەندەیە کە حیزبەکەی ئێمە، حیزبی دێموکراتی کوردستان نیە. چونکە ئەوە بەشێک لە سیاسەتی ئەو نیە. بە ئیحتمالی زۆریش ئەو هێزە سیاسی یە ناسراوە مەسئوولانە کە لە مەیدانی تێکۆشانی رزگاریخوازانەی خەڵکی رۆژهەڵاتی کوردستان دا هەن دەستیان تێیان دا نیە. هەرچەند ناتوانم بە قەتعی ئەوە بڵێم چونکە بە تەواوی ئاگادار نیم.

نەک ئیتیهامێکی رەسمی بدەم بەڵام بە دووریشی نازانم ئەو کارەش هەر کاری بەکرێگیراوانی رێژیم بێ. ئەوان هێندێکان دەکوژن، تەنانەت ئەگەر سەر بە خۆشیان بن، بۆ ئەوەی هێندێکی دیکەش لەتۆڵەی واندا بکوژن، چونکە لە هەردوو حاڵەت دا هەر لە کورد دەکوژرێ. دەنا ئەگەر سپای پاسداران هێندە بە دەسەڵاتە کە دەتوانێ هەموو شتێک بکا باشە بۆ پێش بەو تیرۆرانە ناگرێ؟ بۆ نایان بینێتەوە! دەکرێ وەک سینەما ریکسی ئابادان و هێندێک حاڵەتی دیکە کە بۆخۆیان کردوویانە ئەمەش هەر خۆیان کردبێتیان، یەکێک لە شێوەکارەکانی خۆیانە. لێرەدا کوردێک دەکوژن دوایەش بە تۆمەتی قەتڵی ئەو کوردەی کە بۆخۆیان کوشتوویانە چەند کوردێکی دیکەش دەکوژن.

پرسیار: داهاتووی بزوتنەوەی دوای هەڵبژاردن کە بە بزووتنەوەی سەوز ناوی دەرکردوە، چۆن دەبینی و ئەو بزوتنەوەیە تا چەند سەوزە؟

وەڵام: ئەمن پێموایە ئەو بزووتنەوەیە هەروەکوو سەوز دەستی پێکردوە، هەروا سەوز دەمێنێتەوە. بەو مانایە کە خەڵکەکە نایانەوێ توندوتیژی و خوێنرێژیی تێ بکەوێ. بەڵام هەتا ئێستاش ئەوەی مەربووتە بە تەرەفی بەرامبەریان، ئەو بزوتنەوەیە بە سەوزی نەماوەتەوە و زۆر جار بە خوێنی ئازادیخوازانی ئێران و لەوانە ئازادیخوازانی کورد کە لەوێدا بەشدار بوون، سوور بووە و رەنگی گرتوە. ئارەزووی منیش ئەوەیە کە ئەو بزووتنەوەیە هەروا بە سەوزی یا بە سپی بمێنێتەوە و زیاتر خوێناوی نەبێ بەڵام هیچکەس ناتوانێ بڵێ کە بە مسۆگەریی هەروا دەمێنێتەوە. وەک سەعدی دەڵێ:

به لطافت چو برنیاید کار
سر به بی حرمتی کشد ناچار

مومکینە لە ئایندەی دووردا کە ئەوانە هەروا لێ دەدەن، خەڵکیش ناچار بە توندوتیژی بکەن بەڵام ئەو بزووتنەوەیە، بزووتنەوەیەکە کە زۆر شارستانی یانە و ئاشتیخوازانەیە و هاوکات زۆر مافخوازانەیە. پێشموایە کۆماری ئیسلامی هەرچی بیکا، ڕەنگە بتوانێ تەزعیفی بکا یان بۆ ماوەیەک بێدەنگی بکا بەڵام ناتوانێ پاشەکشەی پێ بکات و خۆ لە دەست شەپۆلەکانی ئەو بزووتنەوەیە نەجات بدا.

پرسیار: وەک دوا پرسیار، بە سەرنجدان بەوە کە ڕێبەرانی ئەو بزووتنەوەیە لانی کەم لە قسەدا باوەڕیان بە یاسای بنەڕەتیی کۆماری ئیسلامی و پاراستنی نیزام هەیە و بە سەرنجدان بەوەش کە بەشی زۆری دروشمەکانی ئەو بزووتنەوەیە ڕەنگی مەزهەبی یان پێوە دیارە، کورد چۆن دەتوانێ لەو بزووتنەوەیەدا جێی خۆی بکاتەوە؟

وەڵام: ئەوە یەکێکە لەو مەسەلانە کە نەزەراتی جۆراوجۆریان لە سەر دراوە. زۆر بۆچوونی سەیروسەمەرە دراون کە پێموایە حەتتا ئەگەر باوەڕیشمان پێیان هەبێ، هێنانەگۆڕیان دروست نیە. وەختێک لە نێو ئەو ڕێژیمەدا، لە نێو بناخەدانەرانی ئەو ڕێژیمەدا ناکۆکی پەیدا بووە و لە واقیع دا درزێکی گەورەی تێکەوتوە، هێزی سیاسی مەسئوول و ئینسانی سیاسیی مەسئوول دەبێ پێشوازیی لێ بکا. نابێ بچێ پەروەندان هەڵ - داتەوە و بڵێ ئەرێ ئەتۆ سەرۆک وەزیر نەبووی، ئەتۆ سەرۆکی مەجلیس نەبووی، ئەتۆ چی و چی نەبووی! یانی ئەو قسانە قسەی مەسئوولانە نین. پاشان مەعلوومە ئێمە کە لە دەرەوەین و چەکمان لە شان دایە دەتوانین نەفیی جمهوریی ئیسلامی و قانوونی ئەساسی و وەلیی فەقیهـ بکەین و هەموان ڕەد بکەینەوە بەڵام کەسێک بیهەوێ لە نێوخۆی وڵاتدا خەبات بکا و وەک لە پرسیارەکەی پێشوودا باست کرد، بیشی هەوێ بزووتنەوەکەی سەوز بێ، چۆن دەتوانێ ئەوانە بڵێ کە دەسبەجێ حوکمی تەکفیری بدەن و سەرکوتی بکەن و لە بەینی بەرن. سەرفی نەزەر لەوە کە ئەوەیان هەر بە زمانە یان بە دڵیشە، ویستەکەیان زۆر عاقڵانەیە و زۆر بە جێیە. یان مەسەلەن باس دەکەن هەروا بزانە ئەوانەی چەند ساڵە و چەند دە ساڵە خەباتی میللەتی کورد بەڕێوە دەبەن، یان تێیدا بەشدارن یان بەرنامەیان بۆ دارشتوە و تیئۆری یان بۆ داناوە، نازانن مافی کورد چیە. بۆمان تەوزیح دەدەن کە مافی کورد ئەوەیە و ئەوە نیە، ئەوەی کەڕووبی دەیڵێ هەو نیە و ئەوە نیە کە مووسەوی دەیڵێ. هەموو کەس دەزانێ ئەوە هەموو مافی کورد نیە بەڵام وەکوو دەڵێن ڕێگای هەزار ساڵ بە هەنگاوێک دەست پێدەکا. باشە ئەوەی ئێستا لە باکووری کوردستان رووی داوە. هەموو ئینسانێکی واقیع بین ئەوە بە دەسکەوتێکی یەکجار گەورە دەزانێ. لەحاڵێک دا تا ئێستا باسی خودموختارییش نیە، باسی خودگەردانییش نیە. تەنیا باسی ئەوەیە کە کورد لە تورکیە هەیە. پاش نیزیک بە سەد ساڵ ئینکاری وجوودی

بەشی: دووهەم

کورد، قبووڵی وجوودی کورد، قبووڵی خوێندنی کوردی، قبووڵی تەلەڤیزیۆنی کوردی، قبووڵی ناوی کوردی و گەڕاندنەوەی ناوی کوردی بۆخۆی دەسکەوتە. لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و لە ئێرانیش دا مەسەلەکە هەروایە. ئیدی ئێستا ئەگەر بێین و ئەو مەسەلانە زەق بکەینەوە کە با بەشدار نەبین چونکە ئەوەی ئەوانە دەیڵێن هەموو مافەکانی کوردیان تێدا نیە، ئەمن ئەوە بە ڕاست نازانم. خۆ کوردو بزووتنەوە ڕزگاریخوازانەکەی دەست لە داخوازەکانیان هەڵ ناگرن.

قسەیەکی خۆشم وەبیر هاتەوە. بە عوزر لەو کەسەی ئیشارەی پێ دەکەم، جارێک دۆستێکمان کە شوکر لە ژیاندا ماوە و زۆر بەڕێزیشە، شێعرێکی نووسیبوو، لە بەیتێکی دا کە نیوەی یەکەمیم بە دروستی لە بیر نیە و دەڵی؛ ئەمن وەک خەڵکی دیکە بێهۆش و گێژ نیم، نیوە شێعری دووهەمی ئەوەیە دەڵێ: "هەتا هەم گوێلکی خۆماڵی بە گاجووتی خەڵک نادەم". ڕووحی شاد بێ، مامۆستا هێمن گوتی؛ "کاکە ئەوە نیشانەی نیشتمانپەروەریت نیە، ئەوە نیشانەی ئەوەیە موعامەلە نازانی دەنا گوێلکێکی بۆ بە گاجووتێک ناگۆڕیەوە؟!" ئەوەی ئەم دۆستانەش نیشانەی ئەوە نیە کە ئەوان لە قازی موحەممەد و لە دوکتور قاسملوو کە خودموختاری یان داوا دەکرد، پتر دڵسۆزی کوردن و پتر کوردن. ئەوەیە کە ئەوان لە سیاسەت دا بە داخەوە بەو جۆرەی پێویستە قووڵ نین. ئەو قسەیەی کە مەشهوورە و دوکتور قاسملوو زۆر جار دووپاتی دەکردەوە، "سیاسەت هونەری مومکیناتە". چی مومکینە ئێمە قسە لە سەر ئەوە دەکەین. شەرت نیە داخوازی یەکانمان حەتمەن بە ڕۆژێک بێنە دی. لە بیرمە جارێک لە "سۆفیا" بووین لە گەڵ مەرحوومی کەریمی حیسامی لە نێو شار دەگەڕاین، پردێکی پیشان دام، گوتی وەختێک بولغارستان ئازاد بووە، گوتوویانە بولغارستانی ئازاد تا ئەو پردەی نێو شاری سوفیایە. ڕێبەرانی بزووتنەوەکە قبووڵیان کردوە. ئێستاش دەبینین کە بولغارستان هەموو خاکەکەی هی خۆیەتی.

سەرچاوە: ماڵپەری ڕۆژهەڵات تایمز - ڕێکەوتی: ١٨ی سێپتەمبەری ٢٠٠٩

سەرچاوە
Serchawe

وتووێژی تایبەت لە گەڵ کەسایەتی و سیاسەتمەداری کورد

مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە:

ئامادەکردنی سمایل شەرەفی

لەم وتووێژەدا مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە، کەسایەتی سیاسی و سیمای ناسراوی رۆژهەڵاتی کوردستان و حیزبی دێموکرات، وێڕای دەربڕینی راوبۆچوونەکانی لە پێوەندی لەگەڵ بزووتنەوەی سەوزو رێبەرانی ئەم بزووتنەوە، باس لە چۆنیەتی مامەڵە کردنی کورد و هێزە سیاسییەکانی لە گەڵ رووداوەکانی ئەم دواییانەی ناوەندی ئێران دەکات. لەم لێدوانە تایبەتەدا مامۆستا حەسەن زادە هاوکات لە گەڵ رەخنەگرتن لە هێزو لایەنە سیاسییەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان، باس لە ئەرک و وەزیفەی رێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی و چالاکانی سیاسی و مەدەنی لە ناوخۆی وڵات لە پێوەندی لە گەڵ چۆنیەتی هێنانە گۆڕێی ویستەکانی کورد لەگەڵ بزووتنەوەی سەوزدا دەکات.

پرسیار: مامۆستا گیان ئەم کاتەت باش!

وەڵام: هەموو کاتێکت باش.

پرسیار: حەز دەکەم سەبارەت بەو وەزعیەتە کە ئێستا لە ئێران دا هاتۆتە گۆڕێ، بزووتنەوەیەکی بەربەرین لە ئارادایە، راو بۆچوونی جەنابتان ببیستین. سەرەتا ئەگەر ئیزن بدەن لە ناوی خودی بزووتنەوەکەوە دەست پێبکەین. چەند ساڵ پێش ئێستا بزووتنەوەیەک لە ئێران هاتە گۆڕێ بە ناوی بزووتنەوەی رێفۆرمخوازی، بەڵام دوای هەڵبژاردنەکانی دەورەی دەیەم ئەم بزووتنەوەیەی خەڵک لە ئەساسدا لەوەوە دەستی پێ کرد کە پێیان وابوو کودەتا لە دەنگەکانیاندا کراوە. ئەم بزووتنەوەیە بە ناوی بزووتنەوەی سەوز دەستی پێ کرد. راتان لە سەر ناوی خودی ئەم بزووتنەوەیە چیە؟

وەڵام: ئەو دوو شتانەی باست کردن، فەرقێک هەیە لە بەینی ئەوەی پێشوو و ئەوەی ئێستا دا. چونکی ئەوەی پێشوو لە واقێعدا بزووتنەوەی رێفۆرمخوازی نەک هەر ئەوانەی دەوڵەتی دەگرتەوە بەڵکو زۆر وەخت مەسەلەن رئیس جمهوور لە

بەشی: دووهەم

رەئسی ئەو حەرەکەتە دا بوو کە بە بزووتنەوەی ڕیفۆرمخوازی ناو دەبرا، لە حالێکدا ئەوەی ئێستا هەیە، حەتا ئەو رەمزانەی دێنە بەر چاویش وەکو مووسەوی و کەرووبی و تەنانەت خاتەمییش کە بە دوای وان دا دێ، ئەمانە راستە دیسانەکە هەندێ پۆستیان لە دەزگای جمهووری ئیسلامی دا، نەک لە دەوڵەتی جمهووری ئیسلامی دا هەیە، بەڵام ئێستا ئەوان عەمەلەن بەشێک لە دەسەڵات نەماون. لانی کەم چوونکی وەختێک باس لە دەسەڵات دەکەین، پێش هەموو شتێک دەسەڵاتی ئیجرایی دەگرێتەوە، ئەمە تا ڕادەیەک زیاتر موقابەلەی تێدایە. لە بزووتنەوەی ڕیفۆرمخوازیدا موقابەلە لە بەینی دوو قۆلی نێو حاکمیەت دا هەبوو، یەکێکیان پێی وابوو کە دەبێ بەم ڕێگایە دا بڕۆن بۆ پاراستنی جمهووری ئیسلامی ئەوی دیکەیان پێی وابوو دەبێ بە ڕێگایەکی دیکە دا بڕۆن هەر بۆ پاراستنی جمهووری ئیسلامی (با تەوەهووم دروست نەکەین). بەڵام ئێستا لە راستیدا ئەوانە بە جۆرێک لە جۆران نەک وەکو ئۆپۆزیسیۆنی ناسراوی دژی کۆماری ئیسلامی، لە موقابیل کوللی کۆماری ئیسلامی دا رادەوەستن و دەڵێن دەبێ نیزامەکە جۆرێکی دیکە بەڕێوە بچێ. نەک ئەوەکە لە دژی کوللی کۆماری ئیسلامی وەکوو ناوو ماهییەتی کۆماری ئیسلامی بن، بەڵام لە بەرانبەر کۆماری ئیسلامی دا بەو جۆرەی هەیە راوەستاون، یانی لە حاکمییەت دا بەشێکیان نیە.

لە سەر ناوبردنی بە بزووتنەوەی سەوز رەنگە پیاو قەزاوەت و نەزەری خۆی بڵێ، چونکە لەوانەیە دروست نەبێ ئێمە لە جیاتی ئەوان قسە بکەین. ئێمە ناومان لێ نەناوە و لە ناولێنانەکەش دا بەشدار نەبووین و تەنانەت سەرچاوەی ئەو ناولێنانەشمان (لانی کەم ئەمن ئاگام لێی نیە) نازانین کێن کە ئەو ناوەیان لێ ناوە. بەڵام هێندێک تەفسیر لەو ناوە دەکەن، ئەمن لە گەڵیان نیم، مەسەلەن دەڵێن ئەو بزووتنەوە سەوز نیە وهەموو رەنگەکانی تێدان. ئەمن جارێ ئارەزوو دەکەم ئەوەی بە حەق لێرە (لە کوردستانی باشوور) کراو ناوی نرا "شەڕە پەڕۆ"، قەت لە رۆژهەڵاتی کوردستان و ئێران تووشی نەبین. ئەگەر لە بیریشمان بێ لە ئێرانیش دا وەکوو رەنگ و شتی سیاسی تەنیا لە نێو کومونیستەکان دا تا حەددێک رەنگی سوور مەعنای سیاسیی هەبوو، لە نێو مەزهەبییەکانیش دا رەنگی رەش و سپی مەعنای دیکەیان هەبووە، بەڵام مەعنای سیاسیی نەبووە. مەسەلەن لە ئێراندا مەلاکانی شیعە ئەوانەی سەییدن عەمامەی رەشیان لە سەرە و ئەوانەی دیکە عەمامەی سپییان بەستوە، ئەوە بە سەدان ساڵ پێش ئێستا وابووەو رەنگە زیاتریش مانای مەزهەبی هەبێ تا باری سیاسی.

ئێستاش کە بزووتنەوەکە بە بزووتنەوەی سەوز ناو دەبرێ، ئەمن وای تێدەگەم تەنیا بۆ ئەوەیە کە بڵێن ئێمە نامانەوێ بزووتنەوەیەکی خوێناوی وەرێ بخەین و بە توندو تیژی بجووڵێینەوەو دەمانەوێ بزووتنەوەیەکی ئازادیخوازانەو هەرلەوکاتە دا ئاشتیخوازانەو هێمنانە بەڕێوە بەرین بۆ وەدەستهێنانی داخوازەکانمان. ویست و داخوازییەکان لە ئەووەڵەوە تا ئێستا فەرقی زۆریان کردوە. لە ئەووەڵەوە ئەو قۆناغە کە دەستی پێکرد بۆ ئاکامەکانی هەڵبژاردن بووو داوای

سەرچاوە
Serchawe

دەنگەکانی خۆیان دەکرد، لە پاشان بەرەبەرە پەرەی گرت هەتا ئێستا تەنانەت لە لایەن خودی ئەوانەشەوە کە خۆیان بە سێمبولی ئەو بزووتنەوەیەدەناسن گۆڕاوە. بەڵام بێجگە لەوەش خەڵکێکی زۆری دیکە هەیە کە هەر دەستەو گرووپەو جاری وایە هەر نەفەرەو بۆ خۆی دروشمی خۆی دەدا. بە هەر حاڵ ئەوەندەی پێوەندیی بە ناوەکەوە هەیە مەبەست ئەوە نیە ئەمە گرووپێکن لەم بزووتنەوەیەدا کە دەیانەوێ ناوی خۆیان بنێن سەوزو ڕەنگی سەوز وەکوو سێمبولی خۆیان دابنێن. مەبەستەکە هەر ئەوە بووە کە حەرەکەتەکە حەرەکەتێکی ئاشتیخوازانەیە.

پرسیار: مامۆستا لە ماوەی ئەو ٧ - ٨ مانگەدا ئەو بزووتنەوەیە گەلێک هەنگاوی پڕدەسکەوتی ناون و گەلێک قۆناغی تێپەڕاندوون، بەڵام کۆمەڵێک خاڵی لاوازیشی هەن و یەکێک لەوانەی کە دەسنیشان دەکرێ هێندێک پێیان وایە ئەم بزووتنەوهیە بێ ڕێبەرە و وا باس دەکرێ کە ئەمە خودی خەڵکە کە ڕێبەریی خۆی دەکات. لە ئەساس دا چەندە لە گەڵ ئەوەدان کە ئەم بزووتنەوە بێ ڕێبەرەو ئایا ئەسڵەن خەڵک خۆی دەتوانێ جیا لە شوورایەک یان کۆمیتەیەک ڕۆڵی ڕێبەری بگێڕێ؟

وەڵام: لە پێشدا با لە سەر بەشی یەکەمی پرسیارەکە ئەمن باوەڕی خۆم بڵێم. ئەمن پێموایە ئەو بزووتنەوەیە دەسکەوتی هەبووە،
بەڵام ئەو دەسکەوتەی تا ئێستا بە دی هاتوەو چاومان پێی کەوتوە ئەوە نیە کە پاشەکشەیەکی بە حاکمییەت کردبێ یان بەشێک لە مەتڵەبەکانی هێنابێتە گۆڕێ. دەسکەوتێکی دیکە هەیە کە پێم وایە دەسکەوتێکی زۆر گەورەیەو دەتوانێ ڕێخۆشکەری دەسکەوتی سیاسیی ئایندە بێ، ئەویش ئەوەیە کە لە لایەکەوە هاودەنگییەکی بێ وێنە لە نێو چین و توێژەکانی خەڵکی ئێران دا پێکهاتووە لە سەر یەک شتی گشتی کە دەڵێ ئەم حاکمییەتە لە کوللییەتی خۆیدا - نەک ئەم جەناح و ئەو جەناح وڵامدەری داخوازەکانی خەڵک نیەو دەبێ گۆڕانی بە سەردا بێ. مەبەستم ئەوە نیە کە بڵێم ئەوان دەیانەوێ کۆماری ئیسلامی بڕووخێ، نا... ڕەمزەکانی و سێمبولەکانیشی باسی کۆماری ئیسلامی دەکەن کە پێی وەفادارن. بەڵام ئەو شتانە کە تەنانەت لە زاری سێمبولەکانیش هاتوونەتە دەرێ، ئەوەی تێدایە کە دەڵێ دەبێ ئەو کۆماری ئیسلامییە بگۆڕێ، مەسەلەن هەر پێش هەڵبژاردن لە بەرنامەی ئاغای کەڕووبی دا هەیە کە دەڵێ زەروورەتی هەیە کە قانوونی ئەساسی دەسکاری بکرێتەوە. وەختێک پرسیار دەخاتە سەر قانوونی ئەساسی، مەعنای وایە کە لە گەڵ کوللی حاکمییەت و کوللی ئەو دەم ودەزگایە مەسەلەی هەیە، نەک بی هەوێ بی گۆڕێ. ئاغای کەڕووبی ئێستاش و تا ماویشە نەک هەر موسڵمان بووەو موسڵمانەو موسوڵمان دەمێنێتەوە، بەڵکوو لەوانەیە باوەری هەر بە سیستمێک بە ناوی کۆماری ئیسلامییش هەبێ، بەڵام لەوەدا زۆر چوونەتە پێشێ و داوای گۆڕان دەکەن و خەڵکێکی دیکە کە رادیکاڵترن زۆر زیاتر لەوان تەرەفداری گۆڕانی کوللی ماهییەتەکەو کوللی سیستمەکەن و تەنانەت بەشێکیشی تێدایە کە هەر لایەنگری رووخانی

کۆماری ئیسلامی لە تەواویەتی خۆیدا و هاتنی سیستمێکی دیکەن. لە نێو دروشمەکان دا گوێمان لێ بوو کە باسی جمهوری ئێرانی دەکەن، نە جمهوری ئیسلامی. ئەمن پێم وا نیە فکرێکی مونسەجیمی موتاڵاکراوی پەسەندکراو لە لایەن مەرجەعێکی سەڵاحییەتدارەوەی تێدا بێ، بەڵام با بڵێین هەر گرووپێکی رووناکبیری لەناوخۆیان دا ئەوە دەکەن، ئەوە بۆخۆی فکرێکە. کەوابێ ئەمن پێموایە دەسکەوتێکی گەورەیە.

کە بێینەوە سەر ئەوەی داخوا رێبەریی هەیە یان نا. پێم وایە هیچ کام لەو دوو جوابانە سەدی سەد دروست نین. ئەگەر بڵێین موتڵەقەن رێبەری نیە ئەوە دروست نیە. چونکی بە بێ شک جەمعێک لەو خەڵکە هەموویان نین کە دروشمی "یا حسین میرحسین" دەدەن، میرحوسین مووسەوی بە رێبەری خۆیان دەزانن. میرحوسین و کەرووبی بۆ خۆیان کاندیدای سەرۆک کۆماری بوون وئەوان پێیان وایە دەنگەکانیان بە تاڵان چووەو ئەوان وەپێش حەرەکەتی خەڵکی کەوتوون و ئێستاش بوونە مەرجەع بۆ خەڵکی خۆیان. کەوابێ بە جۆرێک لە جۆران رێبەریی ئەو بزووتنەوەیان بە دەستەوەیە، با رێبەریی کوللی جۆراوجۆرییەکانی نێو بزوتنەوەکەشیان بە دەستەوە نەبێ، بەڵام بە جۆرێک لە جۆران نەخشی رێبەرییان هەیەو خەڵکێک کە لەوانەیە زۆرتریش بن لەوانەی دێنە سەر شەقام چاویان لە زاری وانەو گوێیان لە قسەی وانە. بەڵام لە عەینی حاڵ دا هەر وەک لە بەیانیەی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە بۆنەی ٢ی رێبەندان دا هاتبوو لە راستی دا ئەو بزووتنەوەیە رێبەرییەکی نیە کە لە لایەن جۆراوجۆرییەکانی نێو خۆیەوە هەڵ بژێرابێ. ئەوە کە دەڵێن خەڵک خۆی رێبەریی خۆی دەکا، رەنگە بە مانایەک بڵێین ئەو خەڵکە رێبەری لە نێو خۆیدا دروست دەکا و هەڵدەبژێرێ. بەڵام خەڵک چۆن رێبەری دەکا: خەڵکێک کە لە سەر بیرو باوەرێک یەکی نەگرتوە، کە قسەی خۆی کۆ نەکردۆتەوە، ملیونێک، دوو ملیون، سەد هەزار، دە هەزار کەس، پێنج هەزار کەس، هەزار کەس و تەنانەت سەد کەس چۆن دەتوانن لە سەر شەقام ساغ ببنەوە؟! دەبێ لە جەمعی چووکتردا لە فەزای بەستەتردا موتالەعە بکرێ.

بەڵێ دەبێ رێبەرییەکە هەڵبژێردرێ، جا ئەو رێبەرییە دانیشێ موتاڵا بکا تا شوعارەکانی و سیاسەتەکانی دابرێژێ. خەڵک تانوانن ئەوە بکەن. هەر کەسەو هەڵدەستێ و شتێک دەڵێ. بێنە میکرۆفۆنێک بە دەستەوە بگرە لە نێو تەزاهوراتێکی سەد هەزار کەسی دا لە پەنجا جێی جیا پرسیا لە پەنجا کەس بکە، هەر کەسەو شتێکت پێ دەڵێ، ئەوە چۆن دەبێتە رێبەری؟! رێبەری ئاوا ناکرێ. ئەوە کەمێک دروشمێکی عامە پەسەندە و خەڵک ئەو شتەی پێ خۆشە، بەڵام قسەیەکی مەسئوولانە وسیاسی نیە. رێبەری دەبێ هەڵ بژێردرێ و دیاری بکرێ. رێبەرییەک کە هەڵبژێردراوە شەرتیش نیە بە رێفراندۆم بێت ئەوە ئێستە لە ئێراندا مومکین نیە، بەڵام ئەو گرووپانە کە لە نێو ئەو بزووتنەوەیە دان دەبێ لە نێو خۆیان دا بە جۆرێک لە جۆران یەکتر ببینن و رێبەرایەتییەک هەڵ بژێرن و خەت بدەن بە جۆرێک کە جۆراوجۆرییەکانیشی تێدابێ و هەر لەو خەڵکە نەبێ کە دێنە خیابانێ. جا ئەگەر بەم مانایە بێ، بەڵێ دەتوانین بڵێین کە رێبەرایەتییەکی دڵخوازی نیە. بەڵام بە موتڵەقییش بڵێین کە هیچ رێبەرییەکی نیە، ئەوەش دروست نیە.

بەشی: دووهەم

پرسیار: بەشێک لەڕێبەرانی دیاری ئەو بزووتنەوەیە کەسانێکن کە ٥ - ٦ ساڵ لەمەوبەر بە "ڕێفۆڕمخوازانی حکوومەتی" دەناسران. ئایا ئێستاش دەکرێ ئەم ناوەیان لەسەر بمێنێتەوە؟

وەڵام: ناوبردنی ئەمانە بە "ڕێفۆڕمخوازی حکوومەتی" ناتوانێ لە هەلومەرجی ئێستادا ناولێنانێکی دروست بێ. چوونکە دەسەڵاتدارانی حکوومەت ئێستا حەز دەکەن ئەمانە سەریشیان پێوە نەبێ. بەڵام بەباوەڕی من ناوی "ڕێفۆڕمخواز" بۆ ئەمانە ئێستاش ناوێکی پڕبەپێستە. خۆ ئەمانە نایانەوێ شۆڕشێکی قووڵی کۆمەڵایەتی وەڕێ بخەن یان کۆماری ئیسلامی لە تەواوەتی خۆیدا بڕووخێنن، ئەوان دەیانەوێ لەچوارچێوەی ڕێژیمەکەدا ڕێفۆڕمێک بکرێ کە بەشێک لە ویستەکانی خەڵکی پێ دابین ببێ. ئەمە لەخۆیدا باشە، بەڵام شۆڕش نیە.

پرسیار: چەندڕۆژ لەمەوبەر مەهدیی کەڕووبی لە لێدوانێکدا ڕای گەیاند کە لەبەر ئەوەی ڕێبەر واتە خامەنەیی سەرکۆماریی ئەحمەدی نیژادی پەسند کردوە ئەمنیش بە سەرکۆماری دەزانم. ئەم قسەیە دژکردەوەی جۆراوجۆری لەسەر دەربڕا. ئێوە چۆنی بۆ دەچن؟

وەڵام: مەسەلیکی عەرەبی دەڵێ ئەگەر قسەکردن زیو بێ بێدەنگێ زێڕە. بەباوەڕی من ئەم مەسەلە لێرەدا بەتەواوی ڕاست دێتەوە. ئاغای کەڕووبی ئەوکاتەی سەرۆکی مەجلیس بوو و دەیەویست دەگەڵ خامەنەیی بە ڕێگایەکدا بڕوا، لەبارەی بڕیارێکی "ڕێبەر"ەوە گوتی "ئەمە حوکمی حکوومەتییەو دەبێ بەڕێوە بچێ"، ئێستاشی دەگەڵ بێ لێی بۆتە "قیلی کەوای سپی"و شاقەلی بەر نادا. ئێستا بەهەر مەبەستێک ئەو قسەیەی کردبێ، نەکردنی باشتر بوو. ئەم جۆرە هەڵوێستە نەزەری "ڕێبەر" بەرامبەر بەو ناگۆڕن جوونکە بیهەوێ و نەیهەوێ تازە کەوتوونە دووخەتی بەرامبەرەوە و پێک گەیشتنیان زۆر دژوارە. بەڵام دەتوانێ زەبر لە ئیعتیباری کەڕووبی لەلای لایەنگرانی بدا کە بەقازانجی کەس نیە.

پرسیار: لە گەڵ ئەوەی نزیک بە هەشت مانگە ئەم بزووتنەوەیە بەردەوامە بەڵام تا ئێستا نەیتوانیوە بە شێوەیەکی گشتگیر هەموو شارو ناوچەکانی ئێران بگرێتەوە لە چەند شارێکی ئێراندا خۆی هێشتۆتەوەو پەل و پۆی نەهاویشتوە پێتان وایە ئەو بەربەستانە یان ئەو خاڵانەی کە وای کردوە کە ئەو حەرەکەتە پەرە نەستێنێ بۆ شوێن و ناوچەکانی ئێران چیە؟

وەڵام: من جارێکی دیکەش کە کەمێک زیاتر پەیوەندیی بە کوردەوە هەبوو شتێکی ئاوام باس کردوە. پێم وانیە خەڵکەکەی دیکە بەشدار نین. یانی ئێمە زیاتر شتی کوردستانمان لە بیرەو دەی بینین، بەڵام هەر لە بارەی کوردستانەوە کە بڕوانین، دەبینین لە ڕووداوەکانی تاران دا چەند کەس لە کوردەکان بەشدار بوون و شەهید بوون. کەوابێ میلییەتەکانی دیکەش

ئەگەر تەنیا لە مەرکەزیشەوە بەشدارن، حزووریان هەیە. بەڵام ئەوە کە شتەکە بۆچی فەراگیر نەبووە، بە باوەڕی من هۆیەکەی ئەوەیە کە شناسایی خەڵک لە موحیتی چوکەڵە دا بۆ هێزە ئەمنیەتیەکان ئاسانە، لە پاشان بەربەرەکانیی هێزە سەرکوتکەرەکان لە مقابیل کۆمەڵی بچووکتردا ئاسانترە. ئەوە تەنیا لە تاران و ئیسفەهان و مەشهەدو ئەو شارە گەورانەیە کە دەتوانرێ خۆپیشاندانی سەدان هەزار کەسی و جاری وایە ملیون کەسی رێک بخرێ و حاکمییەت نەتوانێ بەرەنگارییەکی توندی لەگەڵ بکا، چونکی پێی راناگا. ئەگەر لە شارێکی چوکەڵەی وەک "میانە" بێ، کۆماری ئیسلامی ڕەنگە بتوانێ بە قەدەر خۆپێشاندەران و کەمێکیش زیاتر بۆ موقابەلەی وان بنێرێ. بەڵام وەختێکی بە ملیون کەس بێتە مەیدان کۆماری ئیسلامی توانای ئەو بەربەرەکانیەی لە گەڵی دا نیە. بەهەرحاڵ لە ئینقلابی ٥٦ و ٥٧ی ئێرانێش دا ئەوەمان هەر دی کە لە ئەوەڵەوە، ئەوەڵین بڵێسەکە لە قومێ را بوو دوایە لە تەورێزێ بوو و ئەمجار تاران و ئیسفەهان و شیرازو شارە گەورەکانی دیکەی گرتەوە، جا دوایە وای لێهات تەنانەت لە دێهاتیش جەمعێک خڕ دەبوونەوە و تەزاهوراتیان وەڕێ دەخست. ئەم مەرحەلەیەش رەنگە بگاتە ئەوێ بەڵام ماویەتی.

پرسیار: بۆچونێک هەیە پێیوایە ئەوەکە ئەو بزووتنەوەیە نەیتوانیوە لە هێندێک شوێنی وەک کوردستان و ناوچەکانی جێگای ژیانی نەتەوەکانی دیکەی ئێران پەرە بستێنێ بۆ ئەوە دەگەڕێتەوەکە ئەو بزووتنەوەیە هیچ قسەیەکی بۆ نەتەوەکانی ئێران پێ نیە لە باری نەتەوییەوە. جیا لەو هۆکارانەی کە جەنابتان باستان کرد بۆ هۆکاری سیاسییشی دەگەڕێننەوە کە خەڵکی کوردستان بۆ نموونە هەست بەوە دەکا کە ئەو بزووتنەوەیەو ڕێبەرانی تا ئێستا شتێکی وایان باس نەکردوە بۆ ئەوەی ئەوانیش بێنە مەیدانەکە و بەشداریی ئەم بزووتنەوەیە بکەن.

وەڵام: ئەو قسەیە بە تەواوی راستە، بەڵام یەکلاکەرەوە نیە. لە سەرەتادا با لە یەکلاکەرەوەنەبوونەکەیەوە باس بکەم: لە ساڵی ٥٦ و ٥٧ یش دا ئەو بزووتنەوەیەی لە تەورێز کە شوێنی ژیانی یەکێک لە نەتەوە زۆرلێکراوەکانیشە سەری هەڵدا شوعاری میللیی تێدا نەبوو. بەڵام کە بزووتنەوەکە بەربڵاو بوو، لە هەموو شوێنێک خەڵکەکە هاتە مەیدان و وێڕای ئەو دروشمە گشتی و سەرتاسەرییانە، دروشمەکان و داخوازییەکانی خۆشیان هێنایە گۆڕێ. کەوابێ بۆ ئەوەی خەڵکەکە بێتە مەیدان پێویست ناکا حەتمەن لە مەرکەزەکە را ئەو شۆعارانە بێنە گۆڕێ. لەپێش دا ئەوە ئەرکی خۆیانە کە بێنە مەیدانێ و دروشم و ویستەکانی خۆیان مەترەح بکەن. ئەمە کە ڕێبەرانی بزووتنەوە مەسایلی پێوەندیدار بە میللییەتەکان نایەننە گۆڕێ دەلیلێکی یەکلاکەرەوە نیە. وەک گوتم جارەکەی دیکەش لە مەرکەزەوە نەگوترابوو بەڵام خەڵکەکە هاتن و بەشدار بوون و هات و قسەکانی خۆشیان مەترەح کرد. بەڵام وەکی دیکە بە تەواوی راستە. رەنگە ئەو وتووێژەی ئێمە دەیکەین قەت بە گوێی ئاغایان مووسەوی و کەڕووبی نەگا، بەڵام زۆر جێی داخە کە ئەوان تەنانەت ئەو دروشم و بەڵێنانە ش کە لە بەیاننامەکانی پێش هەڵبژاردنەکان دا باسیان کردن و رایانگەیاندن، ئەوانیشیان بایەگانی کرد. بەتایبەتی کەڕووبی

بەشی: دووهەم

شتی نیسبەتەن جوانی لە باری حقوقی میلەتانی زۆرلێکراوی ئێران دا هەبوو. بەڵام هەر وابزانە ئیدی ئەوە تەواو بووە و پێویستیی بە باسکردن نەماوە. جگە لەوەش پێموایە دیسان دەگەڕێمەوە سەر بەیانیەی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان کە شتێکی جوانی تێدایە دەبێ جەریانەکانی نێو بزووتنەوەی ئێران بە هەموویانەوە بە دوای یەکتردا بگەڕێن و یەکتری بدۆزنەوە و قسەی خۆیان پێکەوە بکەن بە یەک. ئەمن پێم وایە نابێ ئێمە گەلانی زۆر لێکراو راوەستین تا لە مەرکەز لە تاران و مەشهەدو ئیسفەهان و... قسەمان بۆ بکەن، ئێمە دەبێ بە دوایان دا بگەڕێین، مەسایلی خۆمانیان لە گەڵ بێنینە گۆڕێ و مەسایلی خۆمانیان پێ تەفهیم بکەین تا ئەوان لە شوعارەکانی خۆیان دا بیانگونجێنن. پێیان بڵێین کە دەرد و گیروگرفتی ئێمە ئەوەیە. تا ئێستاش بەشێکی زۆری خەڵکی ئێران لە ئێمە حاڵی نین. مەسەلەن هەر ئەورۆکە (١١ی رێبەندان) ئەمن شتێکم دی، بەراستی سەری جەرگم هێشا. هەر ئەمرۆ بەیانی، تەرحی بەیانیەیەکم دی کە بڵاویان کردۆتەوە بۆ ئەوەی ئیمزا بکرێ لە دژی ئێعدامەکان، باسی ئێعدامی ئەو دوو نەفەرەی ئەخیر دەکا، باسی ٩ نەفەر دەکا کە حوکمی ئێعدامیان دراوە. بەڵام لە دوور و نزیک باسێک لە دوو نەفەر کورد کە حدوودی مانگێک پێش ئێستا ئێعدام کراون یەکیان کەمتر لە مانگێکە و ئەوی دیکەیان زیاتر لە مانگێکە ئێحسانی فەتاحیان و فەسیحی یاسەمەنی و باسی ئەو ٢١ کەسە کوردەی دیکە ناکا کە حوکمی ئێعدامیان بۆ بڕاوەتەوە. یانی ئەو دیققەتەیان نیە کە زیاتر لە سەدا حەفتای مەحکووم بە ئێعدامەکان بە تەنیا لە کوردستانە. ئەوە زۆر نەقسێکی گەورەیە بە بەیانیەکەی ئەوانەوە. بۆ من زۆر تاڵە، بەڵام لە عەینی حاڵدا ئەمن پێم وا نیە هەر دەبێ لەوانمان ئینتیزار هەبێ. ئێمە مادام وەکوو کورد، هەموو حیزبە کوردستانی - یەکان، و وەک بزانم هێزە سیاسی یەکانی میللەتەکانی دیکەش هەموویان شوعاریان ئەوەیە کە دەبێ لە چوارچێوەی ئێراندا مەسایلی میللی یان چارەسەر بکەن، مادام ئێمە ئەوە شوعارمانە و دەمانەوێ لە ئێران دا مەسەلەکانمان حەل بێ، دەبێ بۆخۆمان بە دوای وان دا بگەڕێین. ئێمە دەبێ حاڵییان بکەین. بەڵێ ئەو لە بەر غروور و بێ خەبەری یە، لە بەر ئەهمیەت پێنەدانە، لە بەر هەر شتێکە، باسی ناکا. مەعلوومە هەر لە دنیادا وایە. هەرچی لە کوردستان هەبێ ناتوانێ وەکوو ئەوەی لە تاران هەیە دەنگدانەوەی هەبێ. لە بەر هەرچی هەیە ئەوان لە ئێمە دوورن، ئێمە دەبێ لە غەمی ئەوەدا بین.

پرسیار: مامۆستا حەز دەکەم بە تایبەت بپەرژێینە سەر کوردستان، جەنابت پێت وایە ئێمە وەکوو کورد لە رێبەرانی ئەم بزووتنەوەیە بگەڕێین لە گەڵیان دانیشین و ویست وداخوازی یەکانی خۆمانیان پێ بگەیەنین. بۆچوونێک هەبوو چەند مانگ لەوەو پێش پێی وابوو کە ئەو بزووتنەوەیە کە هاتۆتە گۆڕێ تایبەت بە ناوەندی ئێرانە و هیچ پێوەندی یەکی بە کورد و کوردستانەوە نیە و هێندێکیش پێیان وایە و ئێستاش لە سەر ئەو باوەڕەن کە کورد دەبێ بە نیسبەت مەسایلێک کە لە ناوەند و پایتەختی ئێران دێتە گۆڕێ کەمتەرخەم نەبن. بە رای ئێوە کام لەم روانینانە بە قازانجی مەسەلەی کورد لە ئێرانە؟

وەڵام: پێموایە زۆر دوور لە سیاسەتە ئەگەر لەو فەزایەدا کە باسم کرد هێزە سیاسی یەکان و پێش هەمووان باسی هێزی سیاسیی کوردم کرد شوعارەکانیان چارەسەرکردنی مەسەلەی کوردە لە نێو ئێران دا، بەڵام بڵێن بزووتنەوەیەک کە لە ناوەند و لە بەشێکی عومدەی ئێران و بە تایبەت لە شارەکان دا هەیە، پێوەندیی بە ئێمەوە نیە. مێژووی تازە و کۆن نیشانی داوە هەر وەخت ئاڵوگۆڕ لە مەرکەزدا هەیە، ئەو ئاڵوگۆڕە لە کوردستانیش رەنگ دەداتەوە. مەسەلەن زەمانی موسەددیق کە شا لە ئێران هەڵدێ هێشتا نەگەیوەتە بەغدا، لە مەهابادێ دەڵێن "بەغدا نیوەی رێیەت بێ". لە ئینقیلابی ٥٦ و ٥٧ دا کە تاران دەشڵەژێ و داخوازییەکان دێنە گۆڕێ لە کوردستانیش دەست پێدەکا. کە لە تاران رێژیم دەرووخێ، کوردستان عەمەلەن دەکەوێتە دەست خەڵک و ئازاد دەبێ. وەختێک لە کوردستان ئازادی و دێموکراسی هەبوو رێژیم بە هەر دەلیلێک دیارە زیاتر بە دەلیلی زەعف بوو پاشەکشێی کردبوو لە موقابیل حەرەکەتی خەڵک دا، لە تارانێش ئازادی و دێموکراسی هەبوو، لە گەڵ حەملە کرا بۆ سەرکوتی کوردستان لە تارانێش دەفتەری حیزبەکان و رۆژنامەکان داخران. ئەو دوانە لازم و مەلزوومن و پێکەوەن. قسەیەکی پیاوێکی سیاسی یە کە دەڵێ تا وەختێکی میللەتان لە نێو وڵاتێک دا دەژین بە هەزاران هەودای ئاشکرا و ناپەیدا پێکەوە گرێ دراون. مەعلوومە، چۆن مەربووت نیە، بەڵێ مەربووتە و ئەو مەسەلەیە مەسەلەی ئێمەشە. ئەوە کە لە خیابانەکانی تاران دا دەگوترێ و هاتۆتە گۆڕێ، "کوانێ دەنگەکانمان" یان تەنانەت ئەوانەی دواتریش، ئەوە هەموو داخوازی ئێمە نیە، داخوازی ئێمە تەنیا دەنگەکان نین، ئەوە نیە کە داخوا ئەحمەدی نژاد سەرۆک کۆماری ئێران دەبێ یان مووسەوی یان کەڕووبی یان کەسێکی دیکە، داخوازی یەکانی ئێمە هەرئەوانە نین، بەڵام ئەوە بزووتنەوەیەکە کە لە دژی دیکتاتۆری و لە دژی نەبوونی ئازادی دەستی پێ کردوە و ئەوە دروشمی ئێمەشە. لە فەزایەکی ئاوادایە کە ئێمە دەتوانین شۆعارەکانمان تەرح بکەین. مەریوان بە تەنیا راست بێتەوە، تەنانەت ئەگەر کرماشانیش بە تەنیا راست بێتەوە زۆر بە ئاسانی سەرکوت دەکرێ، بەڵام کە ئێران راست بێتەوە سەرکوت ناکرێ.

پرسیار: هەر لەو پێوەندی یەدا بەشێک لە چالاکانی سیاسیی کورد لە دەرەوەی وڵات لە بەیاننامەیەک دا کۆمەڵێک ویست و داخوازیان روو بە بزووتنەوەی سەوز مەترەح کردوە، حەز دەکەم رای بەرێزتان لەو پێوەندی یەدا و بە گشتی لە سەر ئەو جۆرە هەوڵانە بزانین. پێتان وایە کورد دەبێ بە چ شێوەیەک مامەڵە لە گەڵ ئەم بزووتنەوەیە بکا؟

وەڵام: ئەو شتانەی لەو بەیاننامەیەدا هاتوون لە راستی دا لە گەڵ هیچیان موخالەفەتێکم نیە و پێم شتێکی باشن. بەڵام لە گەڵ ئەوە کە باس لە بزووتنەوەی سەوز دەکا لە خودی تەرحی داخوازەکان دا موخاتەب زۆر روون نیە، ئەوەی لە کێ داوا دەکەن؟ لە کۆماری ئیسلامی داوا دەکەن، بۆ باسی بزووتنەوەی سەوز دەکەن، لە بزووتنەوەی سەوز داوادەکەن؟ سیغەی داواکردنەکە دەبوو جوورێکی دیکە بێ. دەبوو ئاوابێ کە "ئێمە لە بزووتنەوەی سەوز داوا دەکەین ئەو مەتالیبە لە بەرنامەی سیاسیی خۆی دا بگونجێنێ"، نەک ئەوەکە "ئێمە داوا دەکەین ئەوە جێبەجێ بکا، بزووتنەوەی سەوز دەتوانێ چی جێبەجێ

بکا؟! یان ئێمە خیتابمان لە گەڵ کۆماری ئیسلامی خۆیەتی، ئەوە شتێکی دیکەیە. تەنیا شتێکی کە هیچ پێویست ناکا بیڵێم بەڵام بۆ خۆم باوەڕم پێیەتی، یەکێک لە شتەکانیانە کە داوای هەڵوەشانەوەی حوکمی ئێعدام دەکا، ڕەنگە ئێستا لە کۆمەڵگای ئێران دا هەڵوەشانەوەی ئێعدام بە موتڵەقی وەختی تەرح کردنی نەبێ. ئەمن بەش بە حاڵی خۆم و وەک نەزەری خۆم هەمیشە دەڵێم، یەکێک پێی خۆشە یەکێک پێی ناخۆشە کەیفی خۆیەتی، هەڵوەشانەوەی ئێعدام لە مەنتەقەیەک دا، لە وڵاتێک دا کە فەزای فکری و سیاسی و فەرهەنگی وەک ئێستای ناوچەکەی ئێمەیە، بەشێوەی موتڵەق کارێکی باش نیە. بەڵام دەکرێ بڵێین لەغوی ئێعدامی سیاسی، دەنا لە فەرهەنگی ئێمەدا وایە، ئەگەر کابرا بزانێ نای کوژنەوەی لە سەر شتێکی زۆر کەم بایەخ حازرە یەکێک بکوژێ. باشترین بازدارەندە ئەوەیە کابرا بزانێ ئەگەر بکوژێ دەکوژرێتەوە. ڕەنگە ئەمە کەمێ زوو بێ تا فەزای فەرهەنگیی جامعەکەمان گۆڕانی بە سەردا دێ. دەنا بە گشتی داخوازەکانیان، داخوازی مەعقوول و مەنیتقین.

پرسیار: وەکوو کورد دەبێ بە چ شێوەیک مامەڵە لە گەڵ ئەم بزووتنەوە یە بکرێ؟

وەڵام: ڕەنگە دووپاتەکردنەوە بێ، ئەمن پێموایە دەبێ کورد سەعی بکا بۆ خۆی قسەی هەبێ، کورد نازانم دەڵێ چی؟ ئێستا کورد قسەی منە، قسەی تۆیە، قسەی ئەم حیزبە، قسەی ئەو حیزبە، ئەوە بەدبەختی یەکی یەکجار زۆر گەورەیە کە یەخەی کوردی گرتوە. لە حاڵێک دا هەموومان باس لە یەکیەتی دەکەین. بەڵام بە عەمەل هیچی بۆ ناکەین، بەتایبەت هێزە سیاسی یەکان. کورد لە کاناڵی هێزە سیاسی یەکانەوە دەتوانێ قسەی خۆی بکا بە یەک. دەنا خۆ هەموو کورد دە ملیون دوازدە ملیون کورد پێکەوە دانانیشێ، دەبێ هێزە سیاسی یەکان پێکەوە دانیشن. ڕاستە کە هێزە سیاسی یەکان هەموویان داواکاری ئەوەن کە دەبێ قسەی خۆمان بکەین بە یەک، بەڵام کابرا حازر نیە پێکەوە دانیشێ. چۆن قسەی خۆت دەکەی بە یەک کە حازر نەبی دانیشی. ئەمن ڕەنگە بە جۆرێک پێم باش بێ کە ئێستا ئێمە لە کوردستان داوا لە خەڵکی ناکەین بێنە مەیدان. داوا بکەین کە چی، حیزبی دێموکرات شتێکی پێ بڵێ و ئەوی دیکە شتێکی دیکەی پێ بڵێ، سەرلێشێواوی؟ یانی ئێستا کورد بۆ خۆی، هێزە سیاسی یەکانی و بەوانەی بە ئۆپۆزسیونی دەرەوەی وڵات ناسراون و ئەوانەی بە ئۆپۆزسیونی نێوخۆی وڵات ناسراون، یان بڵێین ئەوانەی بە دەزگاکانی کۆمەڵگای مەدەنی ناسراون، ئەوان تا ئێستا پێکەوە قسەی خۆیان نەکردوە بە یەک تا پێکەوە داوا لە کۆمەڵانی خەڵک بکەن لە ڕێگای خۆیانەوە و بە سیغەی خۆیان مافەکانیان داوا بکەن. کەوابوو دەبێ کورد لە پێش دا قسەی خۆی بکا بە یەک، کە کردی بە یەک ئەو وەختی بگەڕێ لایەنەکانی نێو ئەو بزووتنەوەی لە ئێران دا دەستی پێکردوە ببینێتەوە و بڵێ کورد قسەی خۆی هەیە. لە پاشان هاودەردی کورد چوار میللیەتی دیکەی ئێرانیشن کە ئەوانیش داخوازیان هەیە و ئێران هی هەمووانە.

بەشی: دووهەم

پرسیار: مامۆستا وەک دوایین پرسیار، حیزبی دێموکراتی کوردستان پێی وابووە چالاکانی سیاسی و مەدەنیی نێوخۆش هێزێکن و دەبێ تەنیا چاویان لە دەمی حیزبەکان نەبێ و بۆ خۆیان هەوڵ بدەن. لە جەریانی هەڵبژاردنەکان دا زۆر باش و بە شێوەیەکی یەکگرتووانە بە گەلاڵەکردنی ویست و داخوازەکانی خەڵکی کوردستان لە گەڵ کانیداکان دادەنیشتن و داخوازەکانی کوردیان مەترەح دەکرد.پێتان وایە لەم قۆناغەدا ئەوان ئەرکیان چیە لە نێوخۆی وڵات؟

وەڵام: ئەمن ناتوانم وەزیفەیان بۆ دیاری بکەم. تەنانەت پێموایە حیزبەکانیش ناتوانن وەزیفەیان بۆ دیاری بکەن، چونکی کارێکی ئاسان نیە. ئەوان لە نێوخۆی وڵات دان هەر وەک لە پێش دا فەرمووت، هەمیشە ئەمن گوتوومە و باوەڕم بووە کە نەک ئەوان بڕیارمان بۆ بدەن، کە دەڵێم نابێ بڕیاریان بۆ بدەین نابێ ئەوانیش بڕیارمان بۆ بدەن.
بەڵام ئێمە دەبێ سەعی بکەین ئیلهام لەوان وەربگرین. چونکی ئەوانیش وەکوو ئێمەمانان ساحێبی قەزییەن، ئەوانیش دڵسۆزن وەکوو ئێمە بە مەزییەتێکی زیاترەوە کە ئەوان شتەکەی لەمس دەکەن. جاروبار هێندێک سەرزەنشتیان دەکەن، هێندێک هێزی سیاسیی دەرەوەی وڵات جاروبار پێیان دەڵێن کە گۆیا ترسەنۆکن و... ئەوە یەکجار مەحکوومە. ئەوەی فەعالینی نێوخۆی وڵات کردوویانە، یاری یان بە خوێن و چارەنووسی خۆیان کردوە، ئەوەی ئەوان لە تاران و کرماشان و لە سنە و مهاباد و مەریوان و... دەیکەن ئێمە لە دەرەوەی وڵات نایکەین. ئێمە حازر ن نیین مایە لە خۆمان دانێین لە ستهۆکۆلم و بێرلین و پاریس و لەندەن چوار سەعات وەختی خۆمان سەرف بکەین و بێین لە خیابان راوەستین دوو قسە بە پشتیوانی لەوان بکەین، ئێستا سەرزەنشتیان بکەین؟! زۆر جار دەگوترێ شۆعارەکانیان کەمن. ئەو لە نێوخۆدایە، لە گەڵ ئەو ئیستیبدادە وەحشی یە رووبەروویە، ئینتیزاریشمان لێی هەیە بڵێ بڕووخێ جمهوریی ئیسلامی؟ خۆ زۆر جار ئەوەش لە شەقامەکان دەگوترێ، بەڵام ئەوە کەسانێکن لە شەقامەکان دەیڵێن. ئەوانەی چێهرەی سەرشناسن، ئەوانەی سازمانی کۆمەڵگای مەدەنین خۆ ئەوان ناتوانن شتی وا بڵێن. ئەمن پێموایە ئێمە تەکلیفیان بۆ دیاری ناکەین. بەڵام پێموایە دەبێ یەکتر دەرک بکەین و یەکتر بخوێنینەوە. ئەوان شتێک لە ئێمە وەربگرن، ئێمە دوو شت لەوان وەر بگرین و هیچمان بە تەنیا عەمەل نەکەین. واقیعییەت ئەوەیە کە ئەو دەورانە بەسەر چووە کە ئۆپۆزسیۆنی قاچاغ و ئۆپۆزسیۆنی تفەنگ لەشان پێی وابێ هەموو قسەی مەربووت بە چارەنووسی کورد دەبێ ئەو بیکات. یان هەمووان چاویان لەوی بێ. دەبێ ئۆپۆزسیۆنی چەک لەشان، یان ئۆپۆزسیۆنی قاچاغ و دەرەوەی وڵات لە سیاسەتگوزاری دا زۆر ئیلهام لە فەعالانی نێوخۆ وەربگرێ و پاشان ئەگەر بوو بە سیاسەت، چالاکانی نێوخۆش هەوڵ بدەن هەر کەسە و بە پێی ئەو وەزعییەتەی تێی دایە کار بۆ ئەو شتە بکات کە هەمووﻻ لە سەری یەک دەگرن.

سەرچاوە: ماڵپەری گیارەنگ - ڕێکەوتی: ٣ی فێبریوێری ٢٠١٠

سەرچاوە
Serchawe

خوێندن بە زمانی زگماکی، دان نانە بە بوونی میللەتێک دا

وتوویژ لەگەڵ مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە

لە خزمەت مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە داین بۆ ئەوەی چەند پرسیارێکی لە بارەی خوێندن بە زمانی کوردی لە رۆژهەڵاتی کوردستان بەتایبەتی لەو دەورەیەدا کە حیزبی دێموکراتی کوردستان و کۆڕی پەروەردە و فێرکردنی سەرانسەریی کوردستان ئەرکی خوێندن بە زمانی کوردی یان لە کوردستان بەڕێوە دەبرد، لێ بکەین.

پرسیار: مامۆستا ئەگەر ئیجازەت لە سەر بێ پێمان خۆشە لەوەوە دەست پێبکەین فکرەی خوێندن بە کوردی و کرانەوی خوێندنگەکان بە زمانی کوردی لە حیزبی دێموکرات دا چۆن دروست بوو؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەوە کە لەو مەرحەلەیەدا خوێندن بە کوردی بێ بە ئیبتکارێک دانانرێ، چونکە لە دەورانی زۆر کۆنترەوە لە عێراق بە کوردی خوێندراوە و لە دەورانی جمهووریی کوردستان دا بە کوردی خوێندراوە، کەوابێ ئەمە ئەلفوبێ بوو. بەڵام با بێینە سەر ئەوەی کە بزانین چۆن بوو ئەو فکرە کرایەوە. لە سەرەتاکانی کە باس کرا لە دەفتەری سیاسی‌دا باس لەوە کرا کە ئێمە (ئەمن ئەو وەختی دەفتەر سیاسی نەبووم) بێین بە کوردی بخوێنین. چونکە ئەو وەختی لە ئێران کتێب بە کوردی نەبوو، دەبوو سیستمی کوردستانی باشوور وەربگرین. بەڵام دەفتەری سیاسی هاتبووە سەر ئەو باوەڕە کە. دیسانەکە وەک زۆر شتی دیکە نەخشی ئەساسی هی شەهید دوکتور بوو. دەبێ سەعی بکەین بۆ خۆمان موتەناسیب لەگەڵ شەرایەتی کوردستانی رۆژهەڵات (کوردستانی ئێران) کتێب دابنێین. هەر لە هەوەڵەوە لە رۆژەکان یان بڵێین لە هەوەڵین حەفتە و مانگەکانی دوای سەرکەوتنی ئینقلاب ئەو فکرە هاتە گۆڕێ و تەرتیب درا کە جەمعێک بۆ ئەو مەسەلەیە لە مامۆستایان و لەوانە کە تەجروبەیان هەیە و دەزانن کۆ ببنەوە بۆ دانانی کتێبی کوردی.

پرسیار: لەو بارەوە هیچ پێتان وا نەبوو کە مەسەلەکە دەبێ لەگەڵ دەوڵەتی مەرکەزی باس بکرێ یا ئەسلەن ئەوە لە بەر چاو نەگیرا؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: نەخێر ئوسوولەن ئێمە لە زۆر شتدا ئەو نەزەرەمان هەبوو کە باشترە ئێمە کارەکانمان بکەین، لەو

بەشی: دووهەم

پێیەدا دەوڵەتی مەرکەزی لە موقابیل ئەمری واقیع دا دابنێین، نە وەک ئێمە داوا بکەین و (چاوەڕوان بین) داخوا دەوڵەتی مەرکەزی موافەقەت دەکا یان نا. پێموایە کارێکی زۆر باش بوو چونکە ئێمە ئەگەر داوامان کردبایە ئێستاشی لەگەڵ بێ موافەقەتەکە نەدەهاتەوە. بۆیە ئەسڵەن بیر لەوە نەکرایەوە، هەر وەکوو بۆ ئامادەکردنەکەشی و بۆ چاپ کردنەکەشی و بۆ دابەشکردنەکەشی هیچ وەخت پرس بە دەوڵەتی مەرکەزی نەکرا. دیارە لە سەتحێکی خوارتر دا ئێمە لە نێو حیزب دا دەستمان کرد بە ئامووزشی کوردی. ئەو وەختی فێرکردنی کوردی زیاتر بۆ گەورەساڵان بوو، بۆ خوێندەوارەکان بوو، ئەوانە کە خوێندەواری یان هەیە نەک بۆ سەرەتایی. ئەوەمان هەر لە دەورانی ئینقلاب دا دەست پێ کرد. یانی هێشتا مابووی دەوڵەتی شا بڕووخێ، ئەمن بۆ خۆم لە مەهاباد بووم جوزوەیەکی چکۆلەم نووسیبوو. چەند دەورەمان کردنەوە لە هەوەڵەوە ئەمن بەشدار بووم و چەند کەسێکیش کە بۆ خۆیان موعەللیم بوون و شارەزا بوون لە هەموو شتێکدا لە من شارەزاتر بوون، بەڵام رەنگە بە کوردی نووسینیان نەزانیبێ. ئەوانە بەشدار بوون لە پاشانیش بۆ پێشمەرگە و ئەندامانی حیزبی دەستمان پێکرد بۆ ئەوەی فێری خوێندنەوە و نووسینی کوردی یان بکەین. بەڵام ئەمەیان بۆ فێرکردنی سەرەتایی نەبوو. بۆ ئەو کەسانە بوو کە خوێندەواریی باشیان هەبوو. تەنانەت دیپلۆمیان هەبوو، حەتا هی وا هەبوو لیسانسیشی هەبوو.

پرسیار: مامۆستا! ئەو کەسانەی راسپێردران لە فکری ئامادەکردنی کتێبی دەرسی دا بن یان بە گشتی لە فکری وەڕێ خستنی مەدرەسەکان دا بن کێ بوون؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بە داخەوە زۆر چاکم لە بیر نیە، بەڵام ئەوانەی کە ئەمن لە بیرمن کاک رەسووڵ ئاریا کە دوایەش بۆ ماوەیەک بوو بە مەسئوولی کۆڕی پەروەردە و فێرکردن، کاک ئەحمەد کاکەمەمی بوو، کاک ئەحمەدی قازی بوو، لە بەشێکی دا کاک قەسیم سەوجە بوو، ئەمنیان وەکوو کەسێک کە لە کوردی دەزانم دەگەڵ بووم، لە مامۆستا هێمن بۆ یەک دوو جەلەسە ئیستیفادە کرا.

پرسیار: لە باری رێنووس و رێزمانەوە چ شتێک رەچاو دەکرا؟ مەسەلەن ئایا هەوڵ دەدرا وشەی زاراوەکانی دیکەی تێکەڵاو بێ یا مەسەلەن لە باری رێنووسەوە ئەوەی لە کوردستانی عێراق باو بوو، یانی تێبینی و شت چ بوون لەو بارەوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەوندەی من بزانم لەوەدا هێندێک شت ئوسوولەن بە فکردا نەدەهات. وەکوو ئەوە با بڵێین وشە لە زاراوەکانی دیکە وەربگرین. وەک ئەوە کە بڵێین کوردی ئێران و کوردی عێراق پێکەوە هەماهەنگی یەکیان هەبێ. ئەوەی کە لەوێ دا مەددی نەزەر بوو تەنیا ئەوە بوو سیستەمە دەرسی یەکە وا تەنزیم بکرێ کە دوو شتی تێدا رەعایەت بکرێن، یەکیان ئەوە کە لە سیستمی فێرکردنەکەدا وا بێ کە لە هەر دەرسێک دا تەنیا یەک حەرفی تازە هەبێ، کە پێموایە لە

یەک دەرسیشدا هەڵە کراوە، لە یەک دەرس دا حەرفێکی نەخوێندراو هاتوە بێ ئەوەی هەست پێبکەن. ئەوی دیکەش ئەوە بوو کە ئەو دەرسانە ئەو باسانەی کە دێن، هەم لە فکری منداڵ نزیک بن هەمیش ئەو تەزادە کە ئیحتمالەن لە بەینی شار و دێدا هەیە ئەوەش لە بەر چاو بگیرێ. یەعنی سیستمەکە بۆ هەمووانە، زیاتر بۆ منداڵی دێیشە، بۆیە نابێ شتێکی وا بێنی منداڵی لادێ هەر نەیدیوە. یەعنی پێموایە ئەو وەختی ئەگەر باسی تەلەڤیزیۆنت بۆ منداڵێک بکردبایە، منداڵ لە تەلەڤیزیۆن حاڵی نەدەبوو چونکە لە دێهات نەی دیبوو. ئەو، بەرقی نەدیبوو تا تەلەڤیزیۆن ببینێ، یەخچاڵی نەدیبوو، یەعنی ئەوە لە نەزەر دەگیرا کە دەبێ شتێکی وا بێ لە فکرو لە موحیتی ژیانی منداڵەکان بێگانە نەبێ. ئەو دوو شتەم لە بیرە کە رەعایەت دەکرا.

پرسیار: مامۆستا! ئەگەر سەرنجێک لە کتێبەکە دەدەی برێکیش حەتا لە باری مەتن و مەوزوعاتێک کە باسی دەکا زۆرتر هی ئەو بەشەی کوردستانە، جا نازانم لە بەر ئەوەیە کە مامۆستاکان خەڵکی ئەو ناوچەیە بوون و یا ئەسڵەن ناوچەی ژێر دەسەڵاتی پێشمەرگە و حیزب ئەو ناوچانە بوون کە زۆرتر ناوەندی کوردستان بوون؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: عەرزم کردی ئەوە لە نەزەر نەدەگیرا کە بڵێین لە سنەشی تێدا بێ، یا لە ورمێشی تێدا بێ، هەر ئەوە لەبەر چاو دەگیرا کە ئەوەڵەن لە حەرفێک زیاتر لە دەرسدا تازە نەبێ، دووهەم لە ئەفکاری منداڵەکە نزیک بێ. ئیدی هەوڵ بۆ ئەوەی کە پەل بهاوێ بۆ ئەم ناوچە و ئەو ناوچەیەی تێدا نەبوو. لە جێشدا بۆ ئەوەی زمانێک بپێتە زمانی خوێندن و نووسین ئەوە وانیە کە تۆ مۆنتاژێک بکەی و هەر لۆغەتەی لە جێیەکی بێنی. بەڵێ دەبێ لۆغەتان بێنی، بەڵام ئەو وەختەی کە لەم لەهجەیەدا نیتە، دەبێ لە لەهجەکانی دیکە بێنی.

پرسیار: مامۆستا! کۆڕی پەروەردە و فێرکردنی سەرانسەری کوردستان لە کام یەک لە شار و ناوچەکان دا توانی قوتابخانە بکاتەوە و منداڵان فێری خوێندن و نووسین بکا؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەوەندەی ئەمن بزانم لەم چەند ناوچەیە دا، کە لە مەهابادەوە دەستی پێ کرد، بۆکان هەبوو، سەردەشت هەبوو، پیرانشار هەبوو، نەغەدە هەبوو، شنۆ هەبوو، سەقز زۆر موتمەئین نیم کە خوێندنی کوردی تێدا دائیر کرا یان نا.

پرسیار: پاوەو هەورامان چی؟

بەشی: دووهەم

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: پێموایە خوێندنی کوردی تێدا دائیر نەکرا، یا ئەگەر بووبێ ئەمن لە بیرم نیە.

پرسیار: کۆڕی پەروەردە و فێرکردن چ ساڵێک دامەزرا؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ساڵی ٥٩ کۆڕ دامەزرا، بەڵام کتێبەکە، ساڵی ٦٠ هاتەوە. یانی ساڵێک بە بێ کتێب !

- ئەی ئەو ساڵە (ساڵی ٥٩) لە رووی چییەوە دەرسیان دەگوتەوە؟
- لە رووی کتێبی فارسی، دەرسی کوردییشیان هەبوو (ئامووزشی ئەلفوبێ).

پرسیار: یانی خوێندنەکە رەواڵی قەدیم هەر بە پێی کتێبە دەرسی یەکانی ئێران بوو. بەڵام شەرحی دەرس بە کوردی؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بۆ خۆت دەزانی حەتا ئەگەر کتێبەکەش چاپ بوو، ئەو وەختیش لە مەدرەسەکاندا تەنیا بۆ پۆلی یەکەمی سەرەتایی خوێندنی کوردی هەبوو، ئەوی دیکە هەر بە فارسی دەخوێندرا. هەم کلاسەکانی دیکە، هەم دەرسەکانی دیکەی کلاسی ئەوەڵ هەر فارسی یەکەو لە سیستمی کۆن ئیستیفادە دەکرا.

پرسیار: مامۆستا هیچ ئامارێکت لە زێهن دا هەیە ئێمە بە گشتی چەند مەدرەسەمان هەبوو؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئێستا لە زێهنم دا نیە، بەڵام پێموایە چاپ کراوە. دەبێ موراجعە بکەی بە "کوردستان"، "کوردستان" تێیدایە کە ئێمە چەند مەدرەسەمان هەبووە، چەند موعەللیممان هەبووە و چەند قوتابییمان هەبووە.

پرسیار: مامۆستا! ئێمە کۆڕی پەروەردەمان هەبوو کە بۆ خوێندەوار کردنی منداڵانیش بەرنامەی هەبوو، بۆ گەورەساڵانیش. چ جیاوازی یەک هەبوو لە خوێندنی ئەو دوو بەشەدا؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: جیاوازی یەکە فەقەت لە متوونی دەرسی دا بوو. کە مەتنە دەرسی یەکان ئەوە بوون کە دەگەڵ فکری گەورەساڵان پتر دەهاتنەوە، دەرسەکان درێژتر بوون، مەفهوومەکانیان فەرقیان هەبوو. ئەگینا پێموابێ لە سیستمی ئامووزشە دەرسی یەکەی و ئەلف و بێ یەکەیدا فەرقێک نەبوو.

بەشی: دووهەم

پرسیار: ئەدی بۆ گەورەسالان وا دانەنرابوو کە گەورەساڵەکە خوێندەواری یەکی هەیە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: نەخێر، ئەوە مەربووت بە گەورەسالانی نەخوێندەوار بوو. ئەوە لە نەزەر نەگیرا بوو، ئەوە هەر وەک مەرحەلەی پێشێ عەرزم کردی هەر بۆ فێرکردنیان بوو. ئەگینا گەورەسالانی خوێندەوار ئەوەیان پێویست نەبوو. مەسەلەن زۆر کەسم دەدی بە جەلەسەیەک، دوو جەلەسە فێر دەبوون. ئەوانەی کە قابلییەتیان زۆر بوو. بەڵام مەبەست لە خوێندنی گەورەسالان ئەوانە بوون کە نەخوێندەوار بوون.

ئەو هەنگاوەی کە حیزب یا بڵێین کۆڕی پەروەردەو فێرکردنی کوردستان نای، یانی چەند ساڵێک بەرێوەبردنی قوتابخانەکان، خوێندن بە کوردی و لە باری ئامووزشی یەوە، لە باری سیاسی یەوە، لە باری فەرهەنگی یەوە چ تەئسیرێکی هەبووە؟ چونکە ماوەکە بەداخەوە هەموو سێ ـ چوار ساڵێک بوو، زۆر نەبوو!

لەگەڵ ئەوەی کە ماوەکە کورت بوو، بەڵام کەلێنێکی یەکجار زۆر گەورەی پڕ کردەوە، چونکە ئەو وەختی (ڕێژیم) گەمارۆیەکی هەمە لایەنەی خستبووە سەر کوردستان. مەبەستم لە کوردستان مەناتیقی ژێر دەسەڵاتی پێشمەرگەیە. بە هەر حاڵ لە شارەکان کە بە دەستی دەوڵەتەوە بوون خوێندن و بێهداشت و... دائیر بوون. بەڵام ئەو هەوڵی دابوو کە کوردستان لە هەموو شتێک بێبەش بکا. ئەوە کە حیزبی دێموکراتی کوردستان زۆر بە ناقیسییش بووبێ توانیبووی مەدرەسە دائیر بکاتەوە پێش ئەوەی کتێبی کوردییش دابنێ، توانیبووی دەگەڵ هەموو سەرەتایی-بوونەکەی لە هەر مەنتەقەیەک شتێک بە ناوی کۆمەگی دەرمانی دائیر بکا، تەئسیرێکی یەکجار زۆری هەبوو لە سەر رۆحیەی خەڵک. حەتا دەکرێ بڵێین بە بێ موبالغە، قەدری حیزب و بزووتنەوەشی لە پێش چاوی خەڵکی بردبووە سەرێ، چونکە خەڵک پێی وابوو ئەوە حیزب وەکوو حکوومەتێک دەتوانێ عەمەل بکا و دەتوانێ ئێحتیاجاتی خەڵکی جواب بداتەوە. پێموایە کارێکی یەکجار زۆر گەورە بوو و بەتایبەتی کە حیزب بوارەکانی ژیانی هەموو لەبەر چاو گرتبوو. هەموویان ئیبتدایی بوون، هەموویان عەیبیان هەبووە، حەتا ئەگەر ئێستا بۆ خۆمانی بێنین عەیبیان لێ دەگرین. بەڵام هەر ئەوە کە حیزب قەوانینی دانا بۆ ئیدارەی وڵات، مەسەلەن قانوونی سزادانی گشتی بخەیتە بەر دەست قانوون - زانێک، رەنگە هەزار عەیبی لێ بگرێ، بەڵام هەر بیرکردنەوە لەوە کە دەگەڵ ئەو هەموو شەڕە سەختەی بە ملمانەوە بوو، حیزب بیر لەوە بکاتەوە دەبێ ئیدارەی وڵات بکا، دەبێ قەوانینی هەبێ، دەبێ رابیتەی نێوان کۆمەڵانی خەڵک، چین و توێژە جۆراوجۆرەکان تەنزیم بکا، بە مەسایلی جونحە و جینایەت و ئەوە رابگات، ئەوە نیشانەی فکری وەسیعی ئەو حیزبە و رێبەرایەتیی ئەو بزووتنەوەیە بوو.

پرسیار: مامۆستا! لە بارەی شتێکی دیکەشەوە پێموابێ تەئسیری هەبووە. لەگەڵ ئەوەی کە داوا و نیازی خوێندن بە کوردی

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

هەمیشە هەبووە لە نێو میللەتەکەمان دا، بەڵام ئەو نەسلەی کە لە مەدرەسەکانی کوڕی پەروەردە و فێرکردن خوێندوویە یا ئەو مامۆستایانەی کە کوڕی پەروەردە و فێرکردن کاری خوێندنی کوردیی پێ کردن، دوایە ئەگەر نەش بووبن بە پێشمەرگە لەو جامعەیەدا بوون بە ئینسانی ڕووناکبیر، بوون بە ئینسانی خوێندەوار، شاعیر، تەئسیریان هەبووە لە سەر ئەوەی کە ئەو ڕەوتە درێژە بدەن. ئەگەرچی بە شێوەیەکی نارەسمی و بە بێ ئەوەی جمهووریی ئیسلامی بیهەوێ.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: دیارە بەشێک لەوانە هەر بۆ خۆیان لە پێشدا هەبوون وەکوو شەخسیەتی فەرهەنگی و ئامووزشی و پەروەرشی هەبوون، بەڵام ئەوانە بەشێکیان بوون. بەشێکیش ئەوانە بوون کە لە بەر دەستی ئەوان دا پێ گەیشتن، کە دوایە هەموو جۆرە کەسێکیان تێدا هەڵکەوت: تێکۆشەری گەورەیان تێدا هەڵکەوت، شاعیری گەورەیان تێدا هەڵکەوت، موعەللیمیان تێدا هەڵکەوت، مەسەلەن کاک ئەحمەدی کاکە مەمی کە پێشتریش هەر موعەللیم بوو، بەڵام ئێستا لە دەرەوەش ئەوە بۆتە مامۆستای دەرسی کوردی و کتێبی کوردی داناوە و یەعنی ئەو ڕچەیە کە لەوێ گرتوویەتە پێشێ وردە وردە تەرەقیی پێ داوە و هەر وا لە سەری ڕۆیشتوە.

پرسیار: مامۆستا! هەر ئێستاش فێرکردنی خوێندنەوە و نووسینی کوردی لە کوردستانی ئێران هەر هەیە. بە شێوەی جۆراوجۆر، بڵێین هێندێک ناوەند، هێندێک کۆڕوکۆمەڵی ئەدەبی دەیکەن، جەنابت ئەو هەوڵانە چۆن هەڵ دەسەنگێنی؟ یان وەک بزانی ئەوانە لە چ ناوچەیەک و لە چ مەنتەقەیەک زۆرترن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: پێموایە جارێ لە پێش دا دەبێ ئەوە بڵێینەوە کە ئەوەی ئێستا هەیە، لەو چەندساڵەی ئەخیردا یان دەتوانین بڵێین لەو چەند دە ساڵی ئەخیردا لە ڕاستی دا تازە نیە. دیارە ٢٠ ساڵێکە هەیە. بەو شێوەیە نیە کە لە ئیبتدایی ڕا منداڵان دەرس بخوێنن، لە واقیع دا خوێندنەوە و نووسینی کوردی یان فێر دەکەن، تەنانەت بە هەر دوو شێوە خەتیش. پێموایە هەوڵێکی زۆر بەجێیە چونکە عەیبێکی گەورە دەبێ کە تێکۆشەرانی کورد ئەوانەی بە شێوەی جۆراوجۆر و هەر کەسە لە سەنگەری خۆی دا بۆ گەیشتن بە ئامانجەکانی میللەتی کورد موبارزە دەکەن نەزانن بە زمانەکەی خۆیان بنووسن. پێم وایە شتێکی زۆر بەجێیە، بەڵام ئەوەندەی من بزانم بە شێوەی بەربڵاو تەنیا هێندێک شاری گرتۆتەوە، پێم وابێ "سۆما" لە مەهاباد دامەزرا، پاشان لە بۆکان زیاتر لە مەهاباد گەشەی کرد هەر چەند بناغەکەی لە مەهاباد دامەزرا، بەڵام لە بۆکان پتر گەشەی کرد، بەرەو سەقز و بانەش ڕۆیشتوە. ئەوەی لە سنە و لەویش گرنگتر لە کرماشان بووە هەر ئەوەندە دەزانم کە هەبووە، بەڵام ئایا لەو سیستەمەی "سۆما" کەڵکیان وەرگرتوە یان بۆ خۆیان سیستمی دیکەیان داناوە بۆ فێرکردنی خوێندن و نووسینی کوردی لانیکەم ئەمن ئاگاداری یەکی ئەوتۆم لە سەری نیە. کە دیارە زۆرم پێ خۆشە هەر لەو سیستەمەی "سۆما" ئیستفادەیان کردبێ بۆ ئەوەی تا حەددێکی مومکین ئەو شێوە نووسین و شێوە ڕێنووس و

سەرچاوە
Serchawe

ڕێزمانە لێک نزیک بێ. چونکە بەداخەوە ئێستایشی لەگەڵ بێ لە باشووری کوردستان دوای نزیک بە سەد ساڵ خوێندن دیسانەکە ئەو شێوە نووسین و خوێندنەوە یە یەکی هەر نەگرتوە و هەر کەسە و هەر ناوچە یە بە جۆرێک دەنووسن و بە جۆرێک دەخوێننەوە، مەبەستم لە ناوچە ناوچەی بەرین نیە، ناوچەی چووک بە گەڕەک یان بە ڕۆژنامە یان حەتتا بە نووسەری یەک ڕۆژنامە لەگەڵ نووسەرێکی دیکەی هەمان ڕۆژنامە.

پرسیار: مامۆستا! لە قانوونی ئەساسیی جمهووریی ئیسلامی دا ئەسڵێک هەیە، ئەسڵی پازدە کە باسی ئازادبوونی خوێندن بە زمانی قەومە ئێرانی یەکان لە پەنا زمانی فارسی دا دەکا. جارێ هەر ئەوە کە لە قانوونی ئەساسی دا هاتوە چۆنی هەڵ دەسەنگێنی؟ پاشان ئەوە کە سەرەڕای ئەو هەموو داوایەی کە دەکرێ، کورد دەیکا، ئازەربایجانی دەیکا، بەڵام ئەوە ئەسڵە بەڕێوە ناچێ، بۆ چی دەگەڕێتەوە؟

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: مەسەلەیەکی کوردی هەیە دەڵێن: "لەوەندە قوڕەی ئەوەندە تۆزە هەستێ هەر باشە" یان دەڵێ "لە نێو هەموو تاریکایی دنیایە دا شوعلەی شەمێک هەر دیارە"، ئەوە بۆ خۆی شتێکی باشە. بەڵام ئەو ئەسڵە یان ئەسڵی نۆزدە هیچ ئیجرایی یان نیە. ئەمن پێموایە قانوونەکە، (ئەو بەندی ١٥یە) جێبەجێ کراوە. چونکە خۆ ئەو ناڵێ ئاموزش و پەروەرش بۆ ئەوانە دائیر دەکەم. دەڵێ ئازادە هەر کەس پێی خۆشە بۆ خۆی لە ماڵی خۆی بەوە بخوێنێ، دەڵێ ئازادە. لەحاڵێک دا ئەمە بە مەعنای بە ڕەسمی ناسینی حەقی ئاموزش و پەروەرشی ئەو میللیەتانە بە زمانی خۆیان نیە. بەڕەسمی ناسین ئەوەیە دەوڵەت مەدرەسەی بۆ دابمەزرێنی، مامۆستای بۆ تەربیەت بکا، کتێبی بۆ چاپ بکا، حوقووقی مامۆستایەکان بدا. کوللی شتەکە وەکوو بۆ سیستمی خوێندنی فارسی چۆنە بۆ ئەوانەش بیکا. لەحاڵێک دا نە قانوونەکە ئەوەی گوتوە، یانی نە قانوونی ئەساسی ئەوەی تێدایە، نە بە عەمەلیش دەوڵەت هەنگاوی هەڵێناوە. کەوابێ لە ڕاستی‌دا تەنیا ئەوەندەیە کە ئاوڕدانەوە بەوە، باسی ئەوە، ئێعترافێکە لە قانوونی ئەساسی دا بە جۆراوجۆریی کۆمەڵی ئێران، لەوە زیاتر بەش بەحاڵی خۆم بایەخێکی تێدا نابینم، چونکی دەوڵەت هیچ تەعەهودێکی بەرامبەر بە زمانە غەیرە فارسی یەکان وە ئەستۆ نەگرتوە.

پرسیار: مامۆستا ئەگەر قانوونەکەش دەوڵەتی مولزەم نەکردبێ، بەڵام خۆت دەزانی ئەو داوایە هەیە و موڕەتتەب فشاری بۆ دێ، یانی هۆی جێبەجێ نەکردنەکەی دەبێ چی بێ؟ ئایا بەڕاستی زمانی فارسی بەوە زەرەر دەکا کە بە زمانەکانی دیکە بخوێندرێ، بە قەولی ئەوان ئەمنییەتی وڵات و نازانم ئەوە دەشێوێ، بۆ؟

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: ئەمن پێموایە ئەگەر لەو ڕوانگەیەوە بۆی بچین کە فەرهەنگی ئێرانی (کەمێکی لێک جودا بکەینەوە لەگەڵ فەرهەنگی فارسی . ئەوە بەشێک لە شووێنیستە فارسەکانن دەیانەوێ بڵێن فەرهەنگی ئێرانی یەعنی فەرهەنگی

فارسی) بەڵام ئەگەر باسی فەرهەنگی ئێرانی بکەین بە هیچ جۆر دایربوونی مەدرەسە بە زمانەکانی دیکە، فەرهەنگی ئێرانی فەقیر ناکا، بەڵکوو دەوڵەمەندی دەکا. بەڵام ئەگەر بێینە سەر ئەوە کە فەرهەنگی ئێرانی بە مەعنای فارسی بزانین، دیسانەکە بۆ ئەویش زەرەری نیە یان ئەگەر زەرەریشی بوو چ قەیدی هەیە؟ خۆ ناکرێ قازانجی فەرهەنگێک لە سەر ئەساسی زیان گەیاندن بە فەرهەنگێکی دیکە تەئمین بکرێ چ جای ئەوەی بە جارێک ئەو فەرهەنگەی دیکە لە بەرچاو نەگیرێ و ون بکرێ و حەقی بفەوتێ. باشە زەرەری پێ دەگا، با پێی بگا، خۆ ئەو گەلانە نایانەوێ زەرەر بەوی بگەیەنن، دەیانەوێ بە زمانی خۆیان بخوێنن و بۆ خۆیان هەبن. کەوابێ ئەوە بە هیچ جۆر موقەدەس نیە کە لە بەر خاتری ئەوەی زمانی فارسی هەر پێش کەوێ دەبێ کورد و ئازەربایجانی و میللەتانی دیکە بە زمانی خۆیان نەخوێنن. وەکوو ئەوەیە بڵێین ئینگلیزی ئێستا زمانێکی دەسەڵاتدارە لە دنیادا، نابێ بە زمانەکانی دیکە بخوێندرێ چونکە زۆر کەس فێری ئینگلیزی نابن !

پرسیار: مامۆستا! خوێندن بە زمانی زگماکی وەکوو مافێکی ڕەوا کە دانی پێدا نراوە و لە زۆر قانوونی دنیادا هاتوە، بێبەشی لەو مافە چ تەئسیرێکی هەیە لە سەر تاک و هەروەها لە سەر نەتەوەیەک و لە سەر زمانەکەی و، بەرخورداربوون لەو مافەی چ قازانجێک بە زمانەکە دەگەیەنێ؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: هەژار یا هێمن شتێکی هەیە کە دەڵێ "خوێندن ئەگەر بە زمانی خۆم بێ زووی ڕەوان دەکەم". پێش هەموو شتێک وەکوو حەقی فێربوون بۆ منداڵان، لە تەمەنی منداڵیدا، فەرقێکی یەکجار زۆر هەیە لە بەینی ئەوەی منداڵێک کە دەچێتە مەدرەسە بە زمانەکەی خۆی بخوێنێ، یان بە زمانێکی بێگانە. چونکە کە بە زمانەکەی خۆی دەخوێنێ دەزانین کە لە سەر تەختەڕە شە یان لە کتێبە دەرسی یەکان دا، عادەتەن لە کتێبی ئەووەڵی ئیبتدایی باسی هەر شتێک دەکرێ عەکسەکەشی لەگەڵە. کەوابوو منداڵ کە دەچێ بۆ مەدرەسەی لە ئەووەڵ ڕۆژەکان و حەفتە و مانگەکاندا، ئەگەر بە زمانی خۆی بخوێنی دەنگەکە بۆ وی ئاشنایە، مەعنای شتەکەی بۆ ئاشنایە، وێنەکەی بۆ ئاشنایە، تەنیا شتێکی کە بۆی ئاشنا نیە نووسینی ئەو ناوەیە. بەڵام ئەگەر زمانەکە زمانێکی غەیری خۆیەتی . با نەڵێین زمانی بێگانە، چونکە مادام هی وڵاتێکە ڕەنگە لە باری سیاسی یەوە دروست نەبێ بە بێگانەی ناو بەرین. مادام ئێمە دەڵێین هەموومان لە یەک وڵات داین و ئێرانیین . هەموویان نائاشنان وێنەکە نەبێ. دەبێ دەنگەکە فێر بێ، تەلەفوزەکە فێر بێ، نووسینەکە فێر بێ، و هەموو شتەکان فێربێ و کارەکەی یەکجار زۆر بە زەحمەت ترە لەو حاڵە دا مەعلوومە ڕوشد و پێشکەوتنەکەی وەدوا دەکەوێ. هەتا ئەگەر لە بەر زەکاوەتی زۆری وەدواش نەکەوێ لانیکەمی ئەوەیە کە قورسایی یەکی زۆر زیاتر دەبێ تەحەممول بکا. یانی وەکوو خەڵفێکی ناسکە کە زۆر بە شلکی لە واقیعدا ئەزیەتی دەدرێ و وەکوو کورد دەڵێ دەگەچلێ. بۆیە بە باوەڕی من بەخۆڕایی نەگوتراوە کە ئەو حەقە وەکوو حەقێکی موسەللەمە بۆ هەموو میللییەتەکان هەیە کە بە زمانی خۆیان بخوێنن.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

پرسیار: مامۆستا! ئەدی لە سەر خودی زمانەکە و لە سەر خودی میللەتەکە چ تەئسیرێکی هەیە، ئەگەر پێی نەنووسرێ و پێی نەخوێندرێ؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: هەر لە جێدا ڕێگەدانی دەوڵەت بە خوێندنی زمانی زگماکی بمانەوێ و نەمانەوێ بۆ ئەوەی ئێعلام بکرێ، ئێعترافە بە مەوجودییەتی ئەو میللەتە. هەر ئەوە بۆ خۆی تەئسیرێکی زۆری هەیە، جگە لەوەش کە بە بێ شک لە بەر ئەوەی خوێندنی ئینسانەکان، منداڵەکان ئاسانترە لە بەر ئەوەی بە زمانی خۆیان دەخوێنن و زمانەکەیان و فەرهەنگەکەیان و ئەدەبەکەیان و تاریخەکەیان گوستەرش پەیدا دەکاو بڵاو دەبێتەوە و پەرە دەستێنێ، دیسانەکە خزمەتێکی زۆر بە بەرەوپێشچوونی کوللی نەتەوەکە دەکا .

پرسیار: دیارە بە وڵات فەرق دەکا، بەڵام چۆن لە نێو چەند زمانان دا کە لە ولاتێک دا هەن یەکیان زاڵ دەبێ بە سەر ئەوانی دیکەدا و، وەکوو زمانی ڕەسمی و زمانی خوێندن و نووسین هەڵ دەبژێردرێ و، ئەوانی دیکە فەرامۆش دەکرێن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن پێموایە ئەوەش دوو ڕەوتی هەیە کە عادەتەن زیاتر ڕەوتی یەکەمیانە. ئەویش ئەوەیە کە تاریخ وای دێنێ، هەلومەرجی تاریخی، هەلومەرجی دەسەڵات، هەلومەرجی ئابووری وا دەکا کە یەکێک لەو زمانانە ئەولەوییەت پەیدا دەکا، تەسەللوت پەیدا دەکا بە جۆرێک لە جۆران وە پێش دەکەوێ. ئەوی دیکە ئەوەیە ئەگەر وا فەرز بکەین نەخەیر هیچیان لە پێش هیچیانەوە نین، وەختێکی چەند میللەت لە وڵاتێک دا دەژین ناکرێ هەموویان هەموو زمانەکان فێربن، دەبێ یەکێکیان بکەنە زمانی موشتەرەکی هەمووان بۆ لێک حاڵیبوون. لەو حاڵەتەدا دەبێ ئەو میللەتەی لە هەمووان پترە زمانەکەی بکرێ (بە زمانی هاوبەش)، بە دەلیلی ئەوەی کە وا دانێین وڵاتەکە ٢٠ میلیۆن جەمعیەتی هەیە، ١٠ میلیۆنی یەک زمانە، ٧ میلیۆنی زمانێکی دیکەیە و ٣ میلیۆنی زمانێکی دیکە، ئەگەر قەرار بێ زمانی ئەو میللەتە بکەین بە زمانی هەمووان کە سێ میلیۆن جەمعییەتی هەیە دەبێ ١٧ میلیۆن کەس زمانێکی غەیری زمانی دایکی خۆیان فێر بن. بەڵام ئەگەر ئەوەی ١٠ میلیۆنی یەکە بکەینە زمانی هەمووان، تەنیا ١٠ میلیۆن دەبێ زمانێکی غەیری زمانی زگماکیی خۆیان فێر بن. ئەوەی کە مەربووتە بە ئێران دەزانین کە لە واقعدا هەر دووکیانی تێدا هەن، هەم تاریخ وای هێناوە، هەمیش لە ئێراندا لە سەر یەک فارس بە تەنیا زیاتر لە هەمووان نین بەڵام گەورەترین میللیەتە. ئەوەشمان لە بیر نەچێ کە زمانی فارسی ئەو شانسەی بۆ هاتۆتە پێشێ کە لە تاریخ دا (ئێستا) زۆر زیرەکتر بوون یان زۆرتر خزمەتیان پێ کردوە (نازانم)، لە تاریخ دا چەند دەورە سیلسلە پاشای ئێرانیی غەیرە فارس بوون، غەزنەوی یەکان، سەلجووقی یەکان، سەفەوی یەکان، زەندی یەکان، ساسانی یەکان ئەوانە هەموو غەیرە فارسن بەڵام هەموویان زمانی دەرباریان ، زمانی ڕەسمییان فارسی بووە. تەنانەت زمانی دەرباری ئیمپراتوری عوسمانی، فارسی بووە. زمان لە عێراقی عەرەبی، ماوەیەکی

سەرچاوە Serchawe

بەشی: دووهەم

زۆر فارسی بووە. هەر لە دەورانی منداڵی من دا لە واقعدا رووناکبیرانی ئەو وەختی لە عێراقیش و تەنانەت لە بەشێکی زۆری ئێران فارسییان دەزانی. یانی رەخساوە کە ببێتە زمانی حاکم، زمانی گەورە، زمانی ئەوەی کە فارس پێی دەڵێ بەرتەر لە مەنتەقەدا.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان کورد - ڕێکەوتی: ٢٠ی فێبریوێری ٢٠١٠

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەباوەڕی من دەسکەوتی هەرە مەزن و بێ گەڕانەوەی ژنانی کورد ئەوەیە کە ژنی کورد وشیار بۆتەوە..

وتووێژی تایبەتی گیارەنگ بە بۆنەی ٨ی مارس دەگەڵ ڕێزدار عەبدوڵڵای حەسەن زادە

ئامادەکردنی ڕەحمان نەقشی

پرسیار: هەر وەک ئاگادارن ژنان بۆ دادپەروەری و یەکسانیی لە کۆمەڵگدا لە مێژە خەبات دەکەن و تا ڕادەیەک دەسکەوتیان هەبووە. ئەو خەبات و تێکۆشانە و بارودۆخی ئێستای ژنان چۆن هەڵدەسنگینی؟ پێت وایە ژنان تا چەند بە مافەرەواکانی خۆیان گەیشتوون؟

وەڵام: لە وڵاتانی دێموکڕات و پێشکەوتووی جیهاندا ژنان پێشکەوتنی بەرچاویان لە بواری یەکسانیی مافەکانیان دەگەڵ پیاواندا بەدەست هێناوەو ڕەوتی هەڵگیرانی مەودای نێوان ئەو دوو بەشە یەکترتەواوکەرەی کۆمەڵیش هەر بەردەوامە. بەڵام لە کۆمەڵی کوردەواری و وڵاتانی دەوروبەرو بەشێکی یەکجار زۆری وڵاتانی دنیادا ژنان هێشتا زۆریان ماوە بۆ ئەوەی بە مافی بەرامبەر لەگەڵ پیاوان بگەن. هەرئەوەندە بەسە کە بزانین وڵاتی وامان هەیە هێشتا مافی دەنگدان و تەنانەت مافی ئوتۆمبیل لێخوڕین بە ژنان ڕەوا نابینێ.

ئەگەر بمانەوێ زیاتر باسی کۆمەڵی کوردەواری بکەین، بەتایبەتی بۆ ئەو کەسانەی تەمەنێکی زۆرتریان لێ ڕابردووەو کۆمەڵی کۆنی کوردستانیان بەبیرە،ئاشکرایە کە لە هێندێ بواردا نائێم ژنان، دەڵێم کورد دەسکەوتی باشی بەدەست هێناوەو لە هێندێ داب وشوێنی بەڕاستی کۆنەپەرستانە ڕزگاری بووە. بۆ نموونە لەبیرمە کەسێک غیرەتی وەبەر خۆی نابا و لە پێش چاوی خەڵک کچە چووکەڵەکەی خۆی ماچ کردبا، یان "کفر"ی گەورەتری کردبایەو لەباوەشی کردبایە، بەڕاستی چییان پێوە نەدەهێشت. خۆ ئەگەر پیاوێک ڕەفتاری شارستانییانەی دەگەڵ هاوسەرەکەی ڕەچاو بکردایە، ئەوە هەر باسی سەر بوو. "ئاڵی" و "هۆمەر" و "کۆسە" و "شەکلە" و چەندین ناوونـاتۆرەی سەیروسەمەرەی لێ بار دەکران. باسی بەزۆر بەشوودان و گەورە بەچووکەو بەرخوێن و بنەتوو و بەمنداڵی مارەکردن و...یش کە ئێستاش بەتەواوی خاشەبڕ نەبوون،

لەوێ ڕاوەستێ. کەوایە،لەو بووارانە دا ژنان و بەگشتی کۆمەڵی کوردەواری دەسکەوتیان هەبووەو دەبێ بی بینین.

لە بواری کۆمەڵایەتییشدا دەزانین کە گۆڕانی بەرچاو بەدەست هاتوە. لەهەموو بەشـــەکانی کوردستـــاندا هەرکامەی بەڕادەی خۆی ژنان مافی چوونە قوتابخانەو کارکردن و هەڵبژاردن و هەڵبژێرانیان بەدەست هێناوەو ئەمڕۆ لەزۆر بواردا ژنان مایەی شانازیی پیاوانی رووناکبیرو تێگەیشتوون. بەڵام بەوحاڵەش کۆمەڵی کوردەواری بەداخەوە زۆری ماوە بۆ ئەوەی بتوانێ بڵێ بە قۆناغی یەکسانیی مافەکانی ژن و پیاو گەیشتووم یان تەنانەت لێشی نیزیک بوومەوە. ئەگەر چاوێک لە ئاماری ئەو ژنانە بکەین کە بەدەستی مێردو باب و براو تەنانەت کوڕو خزمە دوورەکانیشیان دەکوژرێن، یان ناچار بە خۆکوشتن و خۆسووتاندن دەکرێن، قـووڵایی کارەساتەکەمان بـۆ دەردەکـەوێ و دەبینین چەندە گەڕاوینەوە سەردەمە تاریکەکانی مێژوو. هەرئەوەندە بەسە وەبیر خۆمان بێنینەوە کە لە نێوجەرگەی وڵاتە پێشکەوتووەکانی دنیاشدا پیاوانی وا لە کوردان هەڵ دەکەون کە "غیرەتی شێرانە"! یان ڕێگایان پێ دەدا کچ و ژنەکانیان پارچەپارچە و بێ سەروشوێن بکەن.

بەباوەڕی من دەسکەوتی هەرە مەزن و بێ گەڕانەوەی ژنانی کورد ئەوەیە کە ژنی کورد وشیار بۆتەوە، خۆی و مافەکانی ناسیوەو ئامادەیە بە هاوکاری و پاڵپشتیی پیاوانی پێشکەوتنخوازو پێگەیشتوو کە بەخۆشییەوە ژمارەیان ڕۆژ بە ڕۆژ لە زیادبووندایە بۆ وەدست هێنانیان تێ بکۆشێ.

پرسیار: ٨ی مارس بە ڕۆژی نێونەتەوەیی ژنان دیاری کراوە و هەرساڵە ڕێورەسمی جیهانیی بۆ دەگیرێ. دیاری کردنی ڕۆژێکی وا بۆ ژنان بە جێ و شیاو دەزانی؟

وەڵام: خەبات بۆ وەدەستهێنانی ماف و ئازادییەکانی هەر چین و توێژێکی کۆمەڵ و هەر گەل و نەتەوەیەک ڕۆژو مانگ و ساڵی تایبەت ناناسێ. هەموو ڕۆژەکانی ساڵ ڕۆژی هەوڵ و تێکۆشان بۆ هەر ئامانجێکی پیرۆزی ئینسانین. ئەوە کە ڕۆژێک یان حەوتوویەکی ساڵ بۆ هەر توێژێک یان هەر مەسەلەیەک تەرخان دەکرێ تەنیا بۆ ڕاکێشانی سەرنجی بیروڕای گشتی و وەبیرهێنانەوەی گرنگیی بابەتەکەو چڕکردنەوەی هەوڵەکان لە پێناوی گەیشتن بە ئامانجە دیاریکراوەکەدایە.

لەو ڕوانگەیەوە دیاریکردنی ڕۆژێکی ساڵ بۆ وەبیرهێنانەوەی ئەو ناهەقییانەی دەرهەقی ژنان کراون و بۆ پێ داگرتنەوە لەسەر هەوڵی هەمەلایەنەی قەرەبووکردنەوەی ئەو خەسارەو لابردنی زوڵم وزۆر لەسەر ئەو بەشە گرنگەی کۆمەڵ زۆر لەجێگەی خۆیدایە. بەباوەڕی من زیانی نابەرابەریی مافەکانی ژنان و پیاوان تەنیا ئەو نیوەی کۆمەڵ ناگرێتەوەو شوێنەوارە وێرانکەرەکانی بەرۆکی تەواوەتی کۆمەڵ دەگرن. بەوپێیە ئەرکی هەموو کۆمەڵیشە کە یەکدەست و بەوشیارییەوە

سەرچاوە
Serchawe

لەرێگای سرینەوەی شوێنەواره زیانبارەکانیدا هەنگاو هەڵبنێتەوە. دیاریکردنی ڕۆژێکی تایبەت بە ژنان و وەرێخستنی ڕێوڕەسمی تایبەتییش کارێکی سیمبولیکە بۆ نیشاندانی تێگەیشتنی گرنگی و بایەخی مەسەلەکە.

پرسیار: کۆماری ئیسلامیی ئێران ٣١ ساڵە بە توندترین شێوە مافی مرۆڤ بە تایبەت مافی ژنان پێشێل دەکا، بەڵام ژنان هەروا لەخۆبردووانە تێ دەکۆشن و بە تایبەت ڕۆڵی بەرچاویان لە جووڵانەوەی ٨ مانگی ڕابردووی ڕاپەرینی سەوزدا هەبووە. ئەو شێوە خەبات و چالاکییانەی کچان و ژنان چوون لێک دەدەنەوە؟

وەڵام: پیاوەکان زۆر ئازایانە دەبێ دان بەودا بنێن کە ژنانی تێگەیشتوو و پێگەیشتووی ئێران و لەو نێوەدا کوردستانیش لە بزووتنەوەی ڕزگاریخوازانەی چەندساڵی دوایی و بەتایبەتی ئەم هەشت مانگەدا وەپێشیان کەوتوونەوە. ئەوە نەک هەر بۆ پێ ناخۆشبوون یان حاشالێکردن نابێ، بەڵکوو بۆ هەمووان جێگای هومێدو شانازییە. بەتایبەتی پیاوی کورد دەبێ بەوە سەربەرز بێ، چوونکە باپیرە ژیرەکانی لەمێژە گوتوویانە "شێر کە لە بێشە هاتەدەر چ نێرو چ مێ". بەڕاستی ئەوە نیشانەی دەرکی دروستی پیاوی زانای کورد لە نەخش و جێگەو پێگەی ژنی کوردە.

لەبارەی بزووتنەوەی سەوزیشەوە ئەو دیمەنانەی سەرباری هەموو سانسۆرێکی بەکرێگیراوانی کۆنەپەرستی کەوتنە بەرچاوی بیروڕای گشتیی جیهانی، نەخشی حاشاهەڵنەگری ژنانی ئێرانی بۆ هەمووان ئاشکرا کرد. هەر بۆیەش دیتمان خانمێکی شەهیدی وەک نەدا ئاغاسوڵتان بەحەق بوو بە سێمبولی خەبات و قارەمانەتیی ئەو ڕاپەرینە کە ئەمڕۆ بە بزووتنەوەی سەوز دەناسرێ.

پرسیار: پێش کۆنگرەی ١٤ی حیزبی دێموکراتی کوردستان ڕێژەی بەشداریی ژنان لە ڕێبەرایەتیی حیزب و هێزە سیاسییەکان دا زۆر کەم بوو یان هەر بەچاو نەبوون، بەڵام لەم کۆنگرەیەی دوایی واتە کۆنگرەی ١٤ دا ژنان زیاتر بۆ ڕێبەرایەتیی حیزب هەڵ بژێردران. ئایا ئەو هەنگاوە بۆ تەبلیغات و خۆ نواندنی حیزبی بوو یان بەڕاستی ژنان خۆیان دۆزیوەتەوە و پێیان وایە دەبێ شان بە شانی پیاوان لە ڕێبەرایەتی کردنی حیزبە سیاسییەکان دا خۆیان ببیننەوە و ڕۆڵ و نەخشی دیاریان هەبێ؟

وەڵام: ئەمن پێموایە ئەوەی لەکۆنگرەی چاردەی حیزبی دێموکراتی کوردستاندا بۆ بەشداربوونی ژنان لە کاروباری کۆنگرەو دوایەش لە ڕێبەرایەتیی حیزبدا کرا، دەگەڵ ئەوەی بە بەراورد دەگەڵ ڕابردوو هەنگاوێک بەرەو پێش بوو، تەنیا وەک سەرەتایەک دەبێ چاو لێ بکرێ. ژنانی کوردو لەنێویاندا ژنانی ئەندامی حیزبی دێموکراتی کوردستانیش شایانی زیاتر

لەوەن. ئەوان لە ژیانی حیزبی و تەنانەت لە ژیانی سەختی پێشمەرگایەتییشدا شان بەشانی پیاوان نەخشیان گێڕاوەو خۆیان پێ گەیاندوە. ئەگەر واش دابنێین کە لە هێندێ بواردا ژنەکان کەمتر لە پیاوان گەشەیان کردوە قەت نابێ لەبیرمان بچێ کە لە دواکەوتن، یان باشتر بڵێم دواخرانی ژنانیشدا بەرپرسایەتیی یەکەم لەسەر شانی پیاوانە. ئێمە پیاوانین کە دەرفەتمان بۆ نەڕەخساندوون و زۆرجار ڕێگای پێشکەوتنیشمان لێ بەستوون.

وەک لەبیرم بێ، هەر لە بەڵگەنامەکانی کۆنگرەشدا هاتوە کە ئەوەی لەبارەی ژنانەوە کراوە تەنیا دەسپێکەو پێویستە لە کۆنگرەکانی دیکەدا پەرەی پێ بدرێ. بەش بەحاڵی خۆم ئاوات بۆ ڕۆژێک دەخوازم کە حیزبێک ئەگەر زیاتر لەنیوەی ئەندامانی کۆنگرەکەی یان ڕێبەرایەتییەکەشی لە ژنان بوون نەتوانێ خۆی پێوە ڕابنێ و ئەندامە پیاوەکانی وا بنوێنن کە خێریان بە ژنان کردوە. بەهەرحاڵ ئەوەی ئێستا لە حیزبی دێموکراتی کوردستاندا بۆ ژنان کراوە نە بۆ خۆڕانان بووەو نە بۆ خۆپێوەڕانانیش دەبێ. چوونکە بەڕاستی هەر ئێستا کەمتر لەوەیە کە هەقی ئەندامە ژنەکانە.

پرسیار: کەموکوڕییەکانی سەر ڕێگای خەباتی ئەو بەشە گرنگەی کۆمەڵ چین؟ چ ڕێگایەک بۆ ئەم مەبەستە پێشنیار دەکەن؟

وەڵام: لە تەواوەتی خۆیدا بیگرین، ئێستاش بەشێک لە بەرپرسایەتیی بەجێمانی ژنانی کورد لەسەر شانی خۆیان و بەشێکی زیاتریشی لە ئەستۆی پیاوان و حیزب و ڕێکخراوە سیاسییەکان و پێش هەمووان حیزبی دێموکراتی کورستانە. بەوحاڵەش حاشا لەوە ناکرێ کە بەربەستی بنەڕەتی لەسەر ڕیگای پێشکەوتنی ژنان و هەموو کۆمەڵ سیستمی حاکم بەسەر وڵاتەکەماندایە. هەتا ڕێژیمێکی دواکەوتوو لە وڵاتدا دەسەڵاتدار بێ، نە ژنان دەتوانن داخوازە ڕەواکانیان بەتەواوی بێننە گۆڕو خەباتیان بۆ بکەن و بەدەستیان بێنن، نە هێزە سیاسییەکان ڕێگایان پێ دەدرێ بیرو بۆچوونەکانیان بێننە گۆڕێ و بەرنامەکانیان بۆ پێشکەوتنی کۆمەڵ پیادە بکەن.

کەوایە، بێ ئەوەی خەبات بۆ مافە ڕەواکانی ژنان و هیچ توێژێکی دیکەی کۆمەڵایەتی پەک بخرێ یان بۆ دوارۆژ هەڵگیرێ، باشترین ڕێگا بۆ گەیشتن بە ئامانجی یەکسانیی ژن و پیاوو هەموو ئاڵوگۆڕە کۆمەڵایەتی و سیاسییەکان ئەوەیە کە هەموو تواناکان وەسەریەک خرێن و هەموو هەوڵەکان بۆ ڕزگاربوون لەو ڕێژیمە ئازادیکوژە تێکەڵ بکرێن و چڕ بکرێنەوە.

سەرچاوە: ماڵپەری گیارەنگ - ڕێکەوتی: ٧ی مارچی ٢٠١٠

سەرچاوە Serchawe

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: "ئەوەی لەدەرێ هەمانە جالییەی کوردە نەک لۆبیی کورد

ئا: عەبدولڕەحمان ڕەسووڵ

عەبدوڵڵا حەسەنزادە ڕۆشنبیرو سیاسەتمەداری کورد سەبارەت بە قۆناغی ئەمڕۆی لۆبیی کوردی و کەموکوڕییەکانی هەنگاوەکانی لۆبی و هۆکارەکانی دروستنەبوونی یەکێتیی نەتەوەیی و ئایندەی دەزگا ئەتۆمییەکەی ئێران و ناڕەزایی-یەکانی ناوخۆی ئێران و تیشکخستنە سەر هۆکاری نەبوونی بەرەی ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی و باسکردنی چەندین بابەتی گرینگیتر بۆ ڕۆژنامەی ئاڵای ئازادی دەدوێ.

ئاڵای ئازادی: لۆبیی کورد بەشێوەیەکی گشتی لەرووی بە جیهانیکردنەوە لە چ ئاستێکدایە، تێڕوانینت لەسەری؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەداخەوە تێروانینی من بۆ مەسەلەی لۆبیی کورد ناڵێم جێی نائومێدییە، بەڵام بەهەرحاڵ جێی خۆشحاڵی نیە، چونکە ئەوەی ئێمە لەدەرێ هەمانە زیاتر دەبێ پێی بڵێین جالییەی کورد، دیاسپۆرای کورد نەک لۆبیی کورد. هەروخت کۆمەڵێک خەڵکی سەر بە میللەتێک لە وڵاتێکی دەرەوە وەک پەنابەر، یان وەک هاونیشتمانی ئەو وڵاتە بژین، ئەوە نابێتە لۆبی. لۆبی دەبێ ڕێکخراو بێ، دەبێ بوودجەی هەبێ، دەبێ ئێرتیباتاتی(پەیوەندیی) پەیدا کردبێ، پێکەوە و بەسەر یەکەوە هاوکاری بکەن. ئەوەی ئێمە ئێستا دەیبینین ڕەنگە لە هەریەک لە وڵاتە گرنگەکاندا بە تایبەتی لە شوێنێکی وەک ئەمریکا، لە بەریتانیا تا ڕادەیەک لە فەرەنسا، ئەڵمانیا، موحاوەلاتێک هەبێ بۆ ئەوەی شتێک بۆ کاری لۆبیگەری دەست پێبکا. یەعنی کوردەکان بەتایبەتی بژاردەکانی کورد پەیوەندییەکی باشیان لەگەڵ کەسایەتییەکان یان لەگەڵ کۆڕوکۆمەڵە قانونی و ڕۆژنامەنوسیەکاندا دروستکردوە، کە بتوانن کەم و زۆر لە نفووزی خۆیان و لە پەیوەندی-یەکانیان لەگەڵ ئەو کۆڕوکۆمەڵانە، یان ئەو مەرجەعانە کەڵک وەربگرن بۆ هێنانەگۆڕی مسائیلی کورد و ڕاکێشانی سەرنجی بیرورای گشتی و کۆڕوکۆمەڵەکانی دیفاع لە مافی مرۆڤ یان تەنانەت بەرپرسانیش بۆلای مەسەلەی کورد و مافەکانی میللەتی کورد. بەڵام ئەوەی کە پێیدەڵێن لۆبی وەکوو هەندێ وڵاتی دیکە لۆبییان دروستکردوە، ئەوەی کورد وانیە. مەسەلەن لۆبیی ئیسرائیل، ڕەنگە کەمێکی موبالەغە تێدابێ، دەڵێن لۆبیی ئیسرائیل ئەمریکا بەڕێوە دەبا نەک حکوومەتی ئەمریکا، ئەوە وانیە، بەڵام مەسەلەکە ئەوەیە لۆبیی ئیسرائیل ئەوەندە لەوێ بەقەوەتە کە تەئسیر دەکاتە سەر بڕیاری سیاسی، ئابووری، دیپلۆماسی و هەروەها نیزامی. ئێمە لەوبارەیەوە هەنگاوەکانمان دەست پێکردوون، بەڵام نەگەیشتووینە

شتێکی وا کە ناوی لۆبیی کوردی لەسەر دابنێین. ئاواتیش دەخوازم کە ئەم هەوڵانە بەردەوام بن و لە داهاتوویکی نزیکدا بتوانین بڵێین ئێمەش لۆبیمان هەیە. ئەگەر لۆبی یەکی جیهانییش نەبێ، لانیکەم لە هەندێ مەرکەزی گەورەی بڕیار لە دونیادا بتوانێ کاری خۆی بکا.

ئاڵای ئازادی: ئەم کەموکوڕیانە چین کەوا دەکا لۆبیی کورد گەشە نەکا؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: کەموکوڕییەکان زۆرن. لە پێش هەموو شتێکدا جاری کورد بۆ خۆی دابەشکراوە، کەوابێ کورد کە لە دەرەوە هەیە وەکوو یەک واحید نیە لەم وڵات و ئەو وڵاتە، پاشان لەوەش ناخۆشتر و خەراپتر کە بۆتە بەڵای گیانمان تەعەددودی حیزبەکانە. بوونی حیزبەکان دیاردەیەکی خەراپ نیە، دیاردەیەکی باشە، نیشانەی پێشکەوتنی کۆمەڵە، نیشانەی وشیاربوونەوەی کۆمەڵە، بەڵام ئەوە خراپە کە حیزبە کوردیەکان چ لە چوارچێوەی وڵاتێکدابی، چ چوارچێوەی وڵاتەکانی دیکەدا پێکەوە هاوکارییان نیە، لەپاشان تەئسیراتی خەراپ و زیانبەخشی پەیوەندیە ناوچەییەکان لەسەر ئەو بەشانەی بزووتنەوەی کوردە. هەموو ئەوانە بوونە کۆسپ لەسەر ڕێگای لێکنیزیکبوونەوەی کوردەکان و هاوکاریان لە پێناوی فەزایەکی ئاوا گەورەدا. جگە لەوەش لۆبیگەری پێویستی بە خەرج و موخارجێکی زۆر هەیە، بەشی زۆری دیاسپۆرای کورد لە دەرەوەی وڵات بەداخەوە لەو توانا ماددیە بێ بەشە و ئەوانەی توانا ماددیەکەشیان هەیە ڕەنگە بەشێکی زۆریان - حورمەتمان بۆ هەموویان هەیە -، بەڵام ڕەنگە بەشێکی هەرە زۆریان لە هیمەتی ئەوە بێبەش بن کە بیانەوێ لە توانای مادیی خۆیان کەڵک وەربگرن بۆ ڕێکخستنی کارێکی ئاوا پیرۆز.

ئاڵای ئازادی: بەو پێیەی بەڕێزت ماوەی چەندین ساڵە لە بواری سیاسی و ڕۆشنبیریدا کارت کردوە، میکانیزمی هاتنەکایەی یەکێتییەکی نەتەوەیی چیە کە بۆ کورد دروست بێ، کە لەهەر کوێ پێویست بێ بەرگری بکا؟.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: پێموایە ئەوەش یەکیکە لەو ئارەزووە دێرینە و پیرۆزانە، کە کورد هەتا ئێستا پێیان نەگەیشتوە، پێگەیشتنیشی زەحمەتە. دابەشکرانی کوردستان لە نێو چەند وڵاتدا کە وڵاتەکانیش پێکەوە جاروبار قازانجی دژ بە یەکیان هەیە، جاروباریش قازانجی هاوبەشیان هەیە لە هاوکاریکردنی یەکتریدا، کاری پێکهینانی بەرەیەک، یان دەزگایەکی نەتەوەیی بۆ هەموو کوردی زۆر وەزحمەت خستوە. بمانەوێ و نەمانەوێ ئەو وەزعیەتە جوگرافیاییەی بەسەر کورددا سەپاوە، وای کردوە کە هێزە سیاسییەکانی هەر یەک لە بەشەکانی کوردستان بیئەوەی حەزی لێبکەن و ئارەزوویان بێ، مەجبوورن جۆرێک پەیوەندی لەگەڵ دەوڵەتانی حاکم بەسەر بەشەکانی دیکەدا دروست بکەن. چونکە ئەگەر نەیکەن دەخنکێن. مەبەستم ئەوە نیە ئەوە مەحکووم بکەم، یان بەکارێکی خەراپ بزانم، بەڵام ئەوە دەستوپێی هێزە سیاسییەکان

سەرچاوە
Serchawe

بۆ ئیقدامێکی وا گەورەی مێژوویی و نەتەوەیی دەبەستێ. ئەوان ناتوانن دەزگایەکی نەتەوەیی بەم جۆرە پێکبهێنن کە بتوانێ بە ناوی کوردەوە لە هەر جێیەکی پێویست بوو دەستبەکار بێ، بەڵام بەو حاڵەش ئەمن باوەڕم وایە ئەگەر تاکەکانی کورد بەتایبەتی ئەوانەی بەهەرحاڵ لە دەرەوەی وڵات دەژین بەشی زۆریان یان پەیوەندی حیزبایەتییان هەر نەبووە، یان ئەگەر بووشیانە بەجۆرێک لە جۆران دابڕاون، ئەگەر ئەوان کار بکەن، مشوورخۆریان هەبێ بتوانن ئەوانە بەسەر یەکەوە ڕێکخراوێک لە نێوخۆیاندا دروست بکەن، کە نەژیانیان دە لە شوێنی دانیشتنیان کەوێتە خەتەرەوە نە مەسالحێکیان هەیە لە هیچ یەک لە وڵاتەکاندا کە بکەوێتە مەترسییەوە، لە فەزایەکی ئازاد و دیموکراتیکیشدا دەژین، ئەوان دەتوانن دەزگایەک پێکبێنن، ڕەنگە لە هەنگاوی یەکەمدا زۆریش کاریگەر نەبێ، بەڵام زۆر دەستوباڵی ئاوەڵایە، دەتوانی ئەگەر کورد لە هەر شوێنێکی کوردستان لە باکووری کوردستان لە ڕۆژهەڵات لە ڕۆژئاوا موشکیلێکی بۆ پێشهات، یان تەنانەت لە وڵاتانی دەرەوە موشکیلی بۆ هاتە پێش، وەک ئێستا دەبینین لەو بەینانەدا کوردەکانی باکووری کوردستان لە وڵاتانی ئوروپایی هەندێ موشکیلیان بۆ پێکهاتوە، ئەو وەخت ئەو دەزگایەی لە ئینسانە سەربەخۆکان پێکهاتوە دەتوانێ وەدەنگ بێ و دیفاعیان لێبکا. پێموایە ئەوە مومکینە، بەڵام ئەوە کە هێزە سیاسییەکان هەموویان لە چوارچێوەی کۆنگرەیەکی نەتەوەیی، یان پارلەمانێکی نەتەوەییدا، یان هەر شتێکی تۆ بڵێی یەکبگرن، پێموایە لەگەڵ هەندێک موشکیلی دیپلۆماسی و ناوچەیەیی و مەنتەقەیی ڕووبەڕوو دەبێ، کە ناتوانیت لە هەلومەرجی ئێستادا ئەمە دروست بێ.

ئاڵای ئازادی: دروستبوونی کۆنگرەیەکی نەتەوەیی ئەگەرێکی لاوازە؟.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەگەر بمانەوێ ناو دروست بکەین ئاسانە، وەختی خۆی کە کۆنگرەی نەتەوەیی دروست دەبوو، ئێمە حیزبەکەی کەمن تێیدام نەچووینە ناوی، ئەمن دوو سێ جار گوتم کۆنگرەی نەتەوەیی چێ خۆ نەتەوە خڕنابێتەوە کۆنگرە پێکبێنێ، حیزبەکانن دەبێ پێکی بێنن، دەی باشە ئەوە چ کۆنگرەیەکی نەتەوەییە کە لە چوار حیزبی سەرەکیی ناسراوی کورد، یەکی ڕۆژهەڵات، یەکی باکوور، دووی باشوور(پارتی و یەکیتی و حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ئێران و پەکەکە) لەو چوارانە سێیان پێکەوە لە شەڕی چەکدارێدان، ئەوە کوێی کۆنگرەی نەتەوەییە کۆنگرەی نەتەوەیی دروست کرا، بەڵام کۆنگرەی نەتەوەیی لە باری تەبلیغاتی و دەروونییەوە ماوەیەک تەئسیرێکی هەبوو، بەڵام نەیتوانی بەردەوام بێ، نەیتوانی تەئسیری کاریگەر ببەخشێ. مەبەستم ئەوەیە ئەگەر بمانەوێ ناو دروست بکەین ئەوە دەکرێ. بەڵام ناتوانی کاریگەر بێ.

ئاڵای ئازادی: لەسەردەمی ئێستادا ئومێدت هەیە ئەو ئینسانە سەربەخۆیانە لەو مەیدانەدا کار بکەن بۆ دروستکردنی جۆرێک لەوەی کە پێی دەگوترێت چەترێکی نەتەوەیی بەرگری بۆ داهاتووی ڕۆڵەکانی کورد؟.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: زۆر ناخۆشە شتێک بڵێی کە عەیبی میللەتی خۆتە، یان نائومیدیی لێ دیارە، بەڵام بەداخەوە پیاو لەو بارەیەشەوە ناتوانی گەشبین بێ، لەگەڵ ئەوەی هەولەکان هەن، بەڵام سەیرەکەی ئەوەیە ئێمە هەوڵەکانیشمان ئەغڵەب وایە ئی کورد، هەوڵەکانیشمان بۆ پەرشوبلاوبوونە مەسەلەن لەجێیەک چەند کەس پێکەوە کۆبوونەوە، ئەگەر چەند کەسی دیکە دەیانەوێ ئەوانیش عەینی کار بکەن ناچن لەگەڵ ئەوانە پێکەوە هاوکاری بکەن، ئەوانیش دەزگایەکی دیکە دروست دەکەن. هەتا دەزگاکان دروست دەکەن هەوڵەکان کە دەست پێدەکەن هەڵی پەرشوبلاون. ئەگەر هەوڵەکان تێکەڵ بکرێن، پێموایە دەتوانن شتێکی ئاوا پێکبێنن و دەتوانن کاریگەریش بن، خۆ کاریگەری هەر ئەوە نیە بە ڕۆژێک و مانگێک و ساڵێک کوردستان بە تەواوی ڕزگار بکا.

دەتوانی بەلای کەمەوە وەکوو دەنگێکی واحید لەنێو کۆڕوکۆمەڵە نێونەتەوەییەکاندا قەزیەی کورد بێنیتە پێشێ. زۆرجار خارجییەکان لە دەولەتەکانەوە بگرە هەتا پارلەمانتارەکان، هەتا دەزگاکانی مافی مرۆڤ بە کورد دەڵێن کەس نازانی دەڵێن چی. ئێوە بڕۆن لەپێشدا قسەی خۆتان بکەن بەیەک ئەوجار وەرن لەگەڵ ئێمە قسان بکەن. قسەکەشیان حیسابییە، دیارە بەشێکی ناحیسابییە، چونکە ئەوان ناتوانن دەرک بکەن کە کورد لە ئێران گیروگرفتێکی هەیە، لە عێراق گرفتاری-یەکی هەیە، لە تورکیا گرفتارییەکی هەیە، لەسووریا گرفتارییەکی هەیە، ئەوان ئەوە دەرک ناکەن بەڵام وەکوو نەتەوەیەک کە باسی مەسەلەی نەتەوەیی دەکرێ دەبێ کورد قسەی هەبێ. جا ئەوەیان بەزەحمەتە، هەتا کوردەکە بەسەر یەکەوە کار نەکا. لە حاڵەتێکی ئاوا دا حیزبەکانیش دەبێ مەجالی بۆ پێکبێنن، حیزبەکانیش دەبێ هەوڵ نەدەن بۆ ئەوەی هەرکامیان بۆ لای خۆی ڕابکێشێ. ئەگەر شتێکی ئەوا دروستبوو ئەرکی حیزبە سیاسییەکانە چەندی بۆیان دەکرێ پشتی بگرن بەبێئەوەی تەدەخول لە کارەکانیدا بکەن، دەنا کارەکانی تووشی شکست دەکەن. ئەویش هەر دەبێتە شوێنێک بۆ ململانێی حیزبی و سیاسی، هەر وەکوو لەهەندێ تەجرەبەی رابردوودا دیومانە، مەسەلەن لە کۆمەڵەی خوێندکارانی کورددا کە لە ئورووپا دروستبوو، دیومە. کۆنگرە دەگیرا، ئی خوێندکاران بوو، خوێندکاران دەبوو بەرێوەبەرایەتیی خۆیان هەڵ-بژێرن، بەڵام لەپشتی ئەوەی پێی دەڵێن "کوالیس" مەسئوولینی حیزبەکان دادەنیشتن بەشیان دەکرد چەند لەم حیزب چەند لەو حیزب بێ. ئەوە کارێکی خەراپە.

ئاڵای ئازادی: ئایندەی دەزگا ئەتۆمییەکەی ئێران چۆن دەبینی؟ ئایا ئەم دەزگایە بەرەو لەناوچوون دەچێت، یان کۆماری ئیسلامیی ئێران ملکەچی بڕیاری نێودەوڵەتی دەبێ؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەو مەسەلەیە مەسەلەیەکی تارادەیەک شاراوە و پێچەڵپێووچە. هەتا ئێستا کۆمەڵگەی نێونەتەوەیی کە موخالیفی بەرنامە ئەتۆمییەکەی ئێرانە، دەلیلێکی ڕوونی لەدەستدا نیە، بۆ ئەوەی ئێرانی پێ مەحکووم بکا، لەبەر ئەوە

هەوڵ دەدا بۆ دەستڕاگەیشتن بە چەکی ئەتۆمی. ئەوەی ئێرانیش ئیدیعای دەکا هەوڵدانە بۆ دەستڕاگەیشتن بەوەی پێی دەڵێن ئێنێرژیی ئەتۆمی، یان وزەی ئەتۆمی کە بەپێی قانوونە نێونەتەوەیی‌یەکان حەڵاڵە، لەسەر ئەوەش کە داخوا بەرەو کوێ دەچێ، ئەمن پێم‌وایە لەگەڵ ئەوەی هەتا ئێستا سابیت نەبووە کە ئێران ئەو بەرنامانەی بە دەستەوەیە، بەڵام ئێران چ قەول بدا، چ قەول نەدا هیچ دەرفەتێک لەدەست نادا بۆ هەوڵدان لە پێناوی دەست راگەیشتن بەچەکی ئەتۆمیدا، تەنانەت - جارێکی دیکەش ئەوەم گوتوە - ئەو فەلسەفە دینی‌یەکەش حوکمی پێ‌دەکا، کە دەبێ هەرچی لەدەستی دێ بیکا بۆ ئەوەی هێزی دیفاعی تەنانەت هێزی هوجوومییش لە موقابیلی دوژمنانی خۆیدا، یان بڵێین لە موقابیلی دوژمنانی ئیسلامدا بەدەست بێنێ، بۆیە بەهیچ جۆر پێم‌وانیە ئێران دەستی لێ‌هەڵگرێ. شتەکانی بەنهێنی ڕادەگرێ. ئەگەریش زەرورەت ئیجابی کرد - ئەوان ئەهلی مانۆڕن - دەتوانن بۆ ماوەیەک وازی لێ‌بهێنن، بەڵام بۆ درێژخایەن هیچ باوەڕ ناکەم وازی لێ‌بینن.

ئاڵای ئازادی: هەڵبژاردنی سەرۆک‌کۆماریی ئێران خولی دەیەم بەشێک لە حیزب و ڕێکخراوە ئۆپۆزیسیۆنەکانی ئێران پشتگیری‌یان لە باڵی (مەهدی کەرووبی) دەکرد بە تێڕوانینی بەڕێزت لەسەر چ پلاتفۆرمێک بوو، ئەنجامەکەی بەچی گەیشت؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەوەی ئەمن بزانم پشتیوانی‌یەک یان پێشوازی‌یەک لە مەهدی کەرووبی، بەمانای ئەوەی حیزبێک هەبێ پشتیوانی لە مەهدی کەرووبی بکا بۆ ئەوەی خەڵک دەنگ بەو بدەن، لەئارا دا نەبوو. زیاتر ئەوە بوو بەشێکی زۆر لە هێزە سیاسی‌یەکانی کورد بایکۆتیان کرد. بەڵام یەک دوو هێز یەکێکیان حیزبی دیموکراتی کوردستان بوو، لەجیاتی بایکۆت لە خەڵکیان داوا کرد بۆ خۆیان ئەو ئینتخاباتە بکەنە مەیدانێک بۆ تەرحی داخوازەکانی خۆیان و بۆ خۆیان بڕیار بدەن کە چ دەکەن، بەشدار دەبن یان بەشدار نابن، ئەگەر بەشدار دەبن ڕەئی بەکێ دەدەن. بەڵام ئەوەی کە کرا کەمێک فەرقی لەگەڵ ئەوە هەبوو کە پشتیوانی لە کەڕووبی ببێ. پێشوازی کرا لەبەرنامەیەکی ئینتخاباتی کە مەهدی کەڕووبی دابوی. بەیانێکی دا لەهەشت ماددەدا لە پەیوەندی لەگەڵ مافی نەتەوەکانی ئێراندا کە ئەو بەقەومی ناو بردن، لەوێدا شتی ئیجابی هەبوو، ئەگەر ئەو قسانەی ئەو کردبوونی لە بەرنامەکەی ئەحمەدی‌نەژادیش بکرابایەن هەر دەبوو پێشوازی‌یان لێ‌بکرێ. چونکی ئەو کابرایە ئەووەڵەن باسی مەحروومییەت دەکا، باسی جیاوازیی نەتەوەکانی ئێران دەکا، لە هەمووی گرنگتر کە باسی ئەقوامی ئێران دەکا، ئەقوامی ئێران وەک یەک تەماشا دەکا، بەشێکی زۆر لە ئێرانی‌یەکان کە باسی ئەقوامی ئێران دەکەن مەبەستیان غەیرە فارسەکانە، یەعنی فارس بە میللەت دادەنێن، بە کورد و ئازەری و عەرەب و بەلووچ و تورکمەنیش دەڵێن قەوم، بەڵام ئەو دەڵێ قەومەکانی وەک فارس وەک ئازەربایجان وەک کورد وەک بەلووچ، یەعنی تەسریح دەکا کە ئەوانە وەک یەکن و دەبێ حقووقیشیان بەرامبەر بێ. پاشان زۆر دەرد و ئازارەکانی ئەو میللەتانە و ئەو جیاوازی‌دانانەی کە

لەبەینیاندا هەیە، ئەوانە باس دەکا و تەنانەت دەڕواتە پێش و دەڵێ: قانوونی ئەساسیی ئێمە، دەستوور، ئیحتیاجی بە دەستکاری هەیە. ئەوە نە هەموو داخوازی کوردی تێدا هەیە، نەداخوازی حیزبە سیاسیەکانی تێدایە، بەڵام شتی ئیجابیی تێدایە. سیاسەت ئەوە نیە بڵێی، یان هەموو شتێک یان هیچ شتێک، یان ئەوەی دەمەوێ هەمووی بە ڕۆژێک وەدی دێ. لە فەزای سیاسیی ئێراندا بە تایبەت بۆ کەسێک دەیەوێ خەباتێکی مەدەنی بەڕێوەبەرێ ئەو شتانە مومکینە. ئێمە نابێ ئینتزارمان هەبێ مەهدی کەڕووبی بڵێ بڕووخێ جمهوریی ئیسلامیی ئێران، یان میرحسینی مووسەوی شیعاری وا بدا. ئەوە کاری ئەوان نیە، ئەو دەیەوێ خەباتەکەی لەو چوارچێوەیەدا بێ بۆیە پێموابی هەندێ شتی ئیجابیی تێدابوو، دەبوو تەشویق بکرێ و بەتایبەتی ئەوەی کە ئێمە هەڵوێستێکی لەو بارەوە هەمانبوو ئیلهامان لە خەڵکی نێوخۆی کوردستان وەرگرت، ئەوەی پێیان دەڵێن بژاردەکانی کورد لە داخلی کوردستانی ڕۆژهەلات هەموویان ئەو ڕەئیەیان هەبوو، کە پێویستە لەو ئینتیخاباتەدا بەجۆرێکی دیکە حەرەکەت بکرێ، زۆر جار نوێنەرانیان دەهاتن لەگەڵ حیزبە سیاسیەکان و یەک لەوان لەگەڵ ئێمە قسەیان دەکرد، دەیانگوت بابە خەڵک لە تەحریم ماندوو بووە، ئێوە لێرە بڕیارێک دەدەن، بەڵام سزاکەی دەخرێتە سەرشانی ئێمە، ئێمەین کە دەبێ سزایەکەی بدەین، مەحرومییەتمان بۆ پێکدێنن، موشکیلاتمان بۆ پێکدینن، با بە ڕێگایەکی دیکەدا بۆی بچین. بۆخۆشیان چوون لەگەڵ هەموو کاندیداکان، لەگەڵ هەر چواریان دانیشتن داوایان لێکردن کە بەرنامەیان هەبێ بۆ نەتەوە زوڵملێکراوەکانی ئێران. لە وانە میرحسینی مووسەوی و مەهدیی کەڕووبی هەریەکە بەیاننامەیەکیان لەو پەیوەندیەدا دەرکرد کە ئەوەی مووسەوی دوازدە ماددە بوو، ئەوەی کەڕووبی هەشت ماددە بوو، بەڵام شتەکانی جوانتر بوون ئێستا بەداخەوە ئەو بەیانەم لەبەر دەستدا نیە، بەڵام شتی باشی تێدابوو. بۆیە دەبوو تەشویق بکرێ. لە نێو ئەوانەدا بەرنامەکەی وی لە هەموویان باشتر بوو قسە لەسەر بەرنامەکەی کراوە.

ئاڵای ئازادی: ناڕەزایەتیی جۆراوجۆر هەیە لە نێو شەقامی ئێرانی بەرامبەر بە کۆماری ئیسلامیی ئێران، پێتوایە بە شێوەیەکی گشتی حیزب و ڕێکخراوە کوردیەکان دەوری کاریگەریان هەیە لە ڕێکخراوکردن و سەرمەشقکردنی ئەو ناڕەزایەتیانە، یان بەپێچەوانەوە حیزب و ڕێکخراوە کوردیەکان دوورەپەرێزن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: پێموابێ ئەگەر نێوبەندی ئەو وشەیە بگرین لە هەمووی واقیعبینانەترە، هەندێ کەس لە دەرەوەی حیزبەکان هەن، هەموو نەخشێکی حیزبەکان نەفی دەکەن. دەڵێن حیزبەکان هیچ نەخشێکیان لە ئالوگۆڕەکان و ڕووداوەکانی نێوخۆی کوردستانی ڕۆژهەڵاتدا نیە، هەندێ لە حیزبەکانیش پێیانوایە کوردستان بەسەری قامکی وان دەسووڕێ. پێموایە ئەوانە هەر دووکیان لە ڕاستی دوورن. واقیعییەت ئەوەیە کە بە دەلائیلێکی زۆر، هێزە سیاسیەکانی کورد هیچیان تەئسیری کاریگەر، یان تەئسیری یەکلاکەرەوەیان نیە،کە ئەوەی دەبێ بکرێ ئەوە بڵێین، یان ئەوەی گوتیان خەڵک ئەوە بکەن. ئەوە وانیە، مەسەلەن لە ئەوەل ئینتیخاباتی خاتەمیدا کە دوو جار هەڵبژێردرا، جاری یەکەم هەموو هێزە سیاسیەکانی کورد

بەشی: دووهەم

داوایـان لە خەڵـک کـرد کە ئینتیخابـات تەحـریم بـکەن، بەڵام بەربڵاوتـرین بەشـداری لە ئینتیخابـاتدا لەو دەورەی ئینتیخاباتدا بوو. خەلکەکە جۆرێکی دیکەی عەمەل کرد. جاری واش بووە مەسەلەن ئێمە هێزە سیاسیـیەکـان داوامـان کردوە خەڵک تەحریم بکەن، تەحریمیـان کردوە، جـاری وابـووە داوامـان کردوە بەشدار بـن، موشـارەکەیان بـاش بـووە، وانیە کە بفەرمووی هێزە سیاسییەکان چییان ویست ئەوە بکرێ یان چییان نەویست نەکرێ، وانیە، بەڵام لەعەینیحاڵدا هەر کەسە بەتەفـاوتی حیزبەکـان بەشـی خویـان ئەئسیریان هەیە. دەبینـی ڕووداوێک ڕوو دەدا. ئەو ڕووداوە ڕەنگە لە نێوخـۆوە هەڵ-قوڵێبێ، بەڵام پاش دەستپێکردنی دەبینی هەر یەک لە هێزە سیاسیـیەکـان هەر کەسە بە ئەنـدازەی حەجمی خـۆی لەوێدا شیعارەکانی تەرح دەکا، هێزەکەی خـۆی دێنێتە مەیدان، بەجۆرێک لە جـۆران دیـارە. ئەو کەسـانەی لە ژوورەوەن دێـن بـاس دەکەن دەڵێن لە فلانشار ئەو حیزبە بەو جۆرە حوزووری هەبوو لەوی دیکە، ڕەنگە یەکی دیکە حـوزووری هەبـێ یـان یەکێک کەم و یەکێک زۆر بێ.

ئاڵای ئازادی: بۆچی لە کوردستان کەمتر ناڕەزایەتی هەیە لەسەر شەقامەکان وەک ئەوەی لە تاران و شارەکانی تر هەیە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: زۆرجـار ئەو پرسیـارە کـراوە، بەڵام ئەمە دەلیلەکەی ئەوەیە کە کوردستـان دەست بـۆ هەرشتێک ببـا لە ڕوانـگەی دەوڵەتەوە مـوتتەهەمە، پەرچەکـردار، یـان دژکـردەوەی دەوڵەت بە رامـبەر بـزووتنەوەی نـارەزایەتیی خەڵـک لە کوردستان زۆر توندوتیژترە، زۆر بێڕەحمانەترە. لەبەرئەوە خەڵکی کوردستـان کەمتر دێتە مەیدان. لە مەرحەلەی ئێستـادا، دوو شتی دیکەش پێم باشە بـاس بکەم. یەکێکیـان ئەوەیە ئەو بزووتنەوەیەی لە ئێراندا هەیە، بـزووتنەوەی سەوز لەگەڵ ئەوەی بێبەرنامەیی بەکارەکانیەوە دیارە، چونکە نـاتوانێ بزووتنەوەیەکی ڕێکخـراو بـێ کە بەرنـامەیەکی عەلەنیـی هەبـێ، بەڵام تەنـانەت ئەو دوو کەسـە کە ڕێبەری دەکەن زاهیـرەن بەرنامەکـانی خۆشیان کە وەختـی ئینتیخابـات ئیعلانیـان کـرد ئەوانەشیان تەقریبەن لەبیر بردۆتەوە لەبـارەی مەسەلەی نەتەوەیی، و مـافی نەتەوە زۆر لێکراوەکـانەوە. کەوابـێ خەڵـک داخوازەکـانی خۆیـانی تێـدا نـابیننەوە هەتـا بێـنە مەیـدان. لای دیـکە ئەوەیە کە ئەو بـزووتنەوەیە، بزووتنەوەیەکـی ناڕەزایەتیی مەدنییە، عادەتەن ئەو جۆرە بزووتنەوە مەدنییانە وەکوو بزووتنەوەی چەکداری نین لەشـاخ و شوێنی دێهـاتی زیـاتر بتوانن پەرە بستێنن، بەلکە چالاکیی مەدەنی لەشار و بەتـایبەتی لەشاری گەورە دەتوانێ پەرە بستێنێ. کوردستـانیش بە بەراود لەگەڵ ئێراندا شاری گەورەی هەر نین، مەسـەلەن گەورەتـرین شـاری کوردسـتان کرماشـانە ڕەنگە بگـاتە ملیۆنێک. لەگەڵ ئەوەش هەم کرماشـان هەم ورمـێ غیـری کوردیشیـان تێدایە. لەحاڵێکدا تـاران بە دە تـا چـواردە تـا پـازدە ملیـۆن تەخمین دەکرێ، شارەکانی دیکە وەک مەشهەد و ئیسفەهان و تەورێز و شیراز شـاری گەورە گەورەن. ئەو حەرەکەتـانە ئەگەر دیققەتمان کرد بێ لە هەموو ئێرانیشدا تەنـانەت لە نـاوچە فـارسنشینەکانیش زیـاتر لەشـارە گەورەکـانە. پێموایە لەبەر ئەو دوو سێ دەلیلە کوردستان زاهیرەن بێدەنگترە، هەرچەنـد کوردستـان لەواقیعدا نـاکرێ پێی بلێی بێدەنگە، چونکی لە

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

سیویەک ساڵی ڕابردوودا کوردستان لە هەموو شوێنەکانی دیکە چالاکتر بووە لە موقابەلە دەگەڵ جمهوریی ئیسلامیدا. ئێستا کوردەکان لەو شارە گەورانەدا لەگەڵ خەڵکی دیکە بەشدارن. زۆر جاریش شەهیدیان بۆ هاتۆتەوە، ئێستا ئەمن ناوەکانم لەبیر نین، بەڵام لانیکەم شەش کەس لە کوردەکان لە ماوەی چەند مانگی ڕابردوودا لە تاران و کرماشان لە بزووتنەوە نارەزایەتییەکاندا شەهید بوون.

ئاڵای ئازادی: لاوازبوون و پەرت (پارچە پارچە)بوونی ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی بە کۆمۆنیستەکان و دیموکراتخواز و لیبراڵخواز و نەتەوەخوازەکانی ئێران هۆکاری ئەساسی بۆچی دەگەڕێتەوە؟ لە قوناغی ئەمڕۆی ئێراندا کە ڕژیمی ئیسلامیی ئێران تووشی نارەزایەتییەکی زۆری خەڵکی بەگشتی بۆتەوە؟!

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: دیارە هێزە سیاسییەکان جۆراوجۆرن، بێجگە لەو جۆراو جۆریانەی کە باست کردن جۆراوجۆریی دیکەشیان هەیە، هەندێکیان هێزی سیاسیی غیرە قانوونین، هەندێکیان لە ژوورێن، هەندێکیان لە دەرێن. هەمووی ئەوانە هەن. دەلیلەکانی زۆرن. ئەوانەی لە ژوورێن بەدەلیلی ئەو وەزعە پر خەفەقانە کە لە ئیران هەیە، ئیمکانی پێکگەیشتن و موشاوەریان نیە. ئەوانەی لە دەرەوەشن بێجگە لە ئیختیلافاتی ئایدۆلۆژیکی کە لە نێوانیاندا هەیە، بەباوەڕی من ئەمەیان بە کۆسپی گەورە دەزانم، نەبوونیان لەنێوخۆی وڵاتدا بۆتە هۆی ئەوەی هەستی بەرپرسایەتی بەرامبەر قەزییەکە لەواندا زەعیف بێ. زەروورەتەکە دەرک ناکەن، زیاتر بە بەرنامە سیاسییەکانی خۆیانەوە دەچەسپێن تا ئەوەی بیر لە شتێکی گەورەتر بکەنەوە. ئەوە نەک هەر لە نێو هەموو ئۆپۆزیسیۆنی ئێراندا، - کە دیارە بۆ گۆڕینی ئێران دەبێ ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی، ئی هەموو ئێرانییەکان بە ناوچەیی و سەرتاسەرییەوە پێکەوە هاوکاری بکەن - هەتا لە چوارچێوەی ناوچەکانیش-دا مەسەلەن بڵێین لە چوارچێوەی کوردستانیشدا هێزەکانی ئۆپۆزیسیۆنی عەلەنی زیاتر بە بەرنامەکەی خۆیانەوە، بە ئیدە سیاسییەکانی خۆیانەوە مەشغووڵن تا بەمەسەلەحەتی گشتییەوە. چونکە لەدەرەوەی سنوور دانیشتوون ئەو زەروورەتە کە بۆ پێکەوە کارکردن دەبێ هەستی پێبکەن بەو جۆرە هەستی پێناکەن.

ئاڵای ئازادی: ڕۆڵی ڕۆشبیران و کەسانی سیاسیی کورد لەناوخۆی ئێران بۆ چارەسەرکردنی کێشەکانی کورد لەقۆناغی ئەمڕۆدا چۆن هەڵدەسەنگێنیت؟ بەمانایەکی تر ئایا ئومید هەیە کە بە پلاتفۆرمێکی ڕیفۆرمی نەرم لە ناوخۆی ئێران گەشە بەڕەوتی گۆڕانکاریی باشتر بکرێت کە لە بەرژەوەندیی کورد و دیموکراسیدا بێ؟!

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: پێموایە ئەوانەی لەنێو خۆی وڵاتن زیاتر لەوانەی لە دەرەوەی وڵاتن ئەوەی لە توانایاندا هەیە دەیکەن، ئەگەر ئەوانەی دەرەوەی وڵات پێک ناگەن لەبەر ئەوەیە مانیعەکە لە خۆیانە، بەڵام ئەوانەی ژوورێ ناتوانن.

سەرچاوە Serchawe

بەشی: دووهەم

رووناکبیرانی کورد لە نێوخۆی وڵاتدا زیاتر لەهێزە سیاسییەکانی کورد کە ڕێبەرایەتییەکانیان لە دەرەوەی وڵاتە، ئەرکەکانی خۆیانیان بەجێ گەیاندوە، ئێستا هێزە سیاسییەکانی کورد لە دەرەوەی وڵات ئەگەر بۆ خۆیان بیانەوێ و هەست بەبەرپرسایەتی بکەن، بیانەوێ لەدەوری یەک دانیشن هیچ کۆسپێکیان لەپێش نیە، کەس نیە پێشیان پێبگرێ کەس نیە بیان خاتە زیندانەوە و کۆسپیان لەسەر ڕێگا دروست بکا، لەحاڵێکدا ئەوان زۆر کۆسپیان لەسەر ڕێگایە، کەمتر جموجۆڵیان لەژێر چاودێریی دەزگا ئەمنییەتییەکانی دەوڵەتی جمهوریی ئیسلامیدایە و پێشیان پێدەگیرێ. بەو حاڵەش ئەوان هەوڵی خۆیان داوە لە شێوەی جۆراوجۆردا. هەم لەگەڵ دەوڵەت هەم لەگەڵ ڕۆژنامە نیوەئازاد و لە ڕێگای کۆبوونەوەی ئاشکراوە لەهەموو ڕێگاکانەوە هەوڵیان داوە مەسائیلی مەربووت بە میللەتەکەیان بێننە گۆڕێ و دیفاعی لێبکەن، تەنانەت لەو پەیوەندییەدا بەراستی نرخیشیان داوە. ئێستا دەبینین رووناکبیرانی کورد لە نێوخۆی وڵات بە دەیان کەسیان لە زیندانن، لەسەر بیروباوەڕ زیندانی بیروباوەڕن لەوەش بەولاوەتر ژمارەی بیست کەسیان لەژێر حکومی ئیعدامدان، کەوابێ بێ ئەدەبی نابێ لە خزمەت سیاسییەکاندا ئەگەر بڵێم ئەوان پتر هەست بە بەرپرسایەتی دەکەن و پتر مایە لە ژیان و گیانی خۆیان دادەنێن بۆ گەیشتن بەوە کە کار بۆ میللەتەکەیان بکەن. دیارە کاری ئەوان بەتەنێ ناتوانێ وەڵامدەر بێ، بەڵام لە عەینی-حاڵدا کارەکەیان کارێکی پیرۆزە و دەتوانێ تەئسیر دابنێ لەسەر هێزە سیاسییەکانی دەرەوەی وڵات. ئەوان ئەگەر بیانەوێ ئی میللەتی خۆیان بن دەبێ گوێیان لەوان بێ چاویان لەوان بێ و داخوازەکانی خەڵک لە زمانی ئەوانەوە زیاتر ببیستن، چونکە ئەوانەی لە دەرەوەن، ڕاستەوخۆ ئازارەکانی خەڵک نابینن، ئەوان دەیبینن. بەهەرحاڵ، ئەمن ناتوانم بە ئاکامێکی زۆر زوو بگەم، بەڵام ئومێدم بەکار و تێکۆشانی ڕووناکبیران و ئازادیخوازانی نێوخۆی وڵات زۆرە کە ئەوانە ڕەنگە بەشێکیان بەجۆرێک لە جۆران نە بەشێوەی ڕێکخراوەیی پەیوەندییان بە حیزبە سیاسییەکانیشەوە هەبێ. چونکی قەزییەکە یەک قەزییەیە، ئامانجەکە یەک ئامانجە، بەڵام هەندێ جیاوازیی بچووک بچووک هەیە. وەکوو لە باشووری کوردستانیش دەبینی ئەو حیزبانە تەماشا دەکەی هەموویان دروشمە سەرەکییەکەیان یەکە، هەندێ سەلیقەی جیاوازی چووکە چووکەی لێ پەیدا دەبێ.

ئاڵای ئازادی: لەحاڵەتی ئێستادا کەمپینێک هەیە بۆ یەکگرتنەوەی هەر دوو باڵی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران تێڕوانینت بۆ ئەم هەنگاوە چیە؟ جگە لەمە هیچ هەنگاوی تر لە ئارادایە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەو کەمپینەی کە باسی دەکەی ماوەیەکە هەیە و ئێستاش زاهیرەن هەر بەردەوامە، بەڵام ئەو کەمپینە تەقریبەن جوابی خۆی لەهەر دوو حیزبەکە وەرگرتۆتەوە. ئێمە ئێستا حیزبێکی دیموکراتمان نیە، دوو حیزبی دیموکراتمان هەن، دوو حیزب بە هەموو ماعنای کەلیمە جیاوازن. نزیکی هەیە لەئامانجەکاندا، وەکوو گوتم حیزبە سیاسییەکانی باشووری کوردستانیش تەقریبەن هەموویان یەک ئامانجیان هەیە، بەڵام جیاوازییشیان هەیە. جوابیان وەرگرتەوە لە

بەشی: دووهەم

بەیانی ڕەسمیدا. حیزبی دیموکراتی کوردستان لە زمانی دەفتەری سیاسییەوە پێشوازیی لەو هەوڵانە کردوە ئامادەیی خۆیی بۆ دانیشتن و دیالۆگ و هەوڵدان بۆ نزیکبوونەوە هەتا دەگاتە یەکگرتنەوە پێشان داوە، بەڵام لایەنەکەی دیکە ئەوەی بە پیلان و دەستی دوژمنان و شتی وا لەقەڵەم دا و لە واقیعدا زۆر بەتوندی بەرەنگاری ئەو ئەندامانەی بۆوە کەلەو کەمپینەدا بەشدار بوون و داوایان لە حیزبەکەیان کردبوو هەوڵی لێکنزیکبوونەوە بدا، پێی گوتوون کە کەس مافی نیە شتی وابکا، هەرشتێکیان هەیە دەبێ لەنێو حیزبدا بیڵێن و لەنێو حیزبدا جوابیان دەدەنەوە کە جوابەکەشیان لە باشترین حاڵەتدا ئەوە بووە بەقسەت ناکەین. لە خراپترین حاڵەتیشدا دەڵێ ئەگەر ڕازیی دانیشە و ئەو قسانەش تەواو کە، ئەگەر ڕازییش نی بڕۆ جێیەکی دیکە بۆخۆت پەیدا بکە. هەتا نووسییان با بەزمانی نامەسئوولیش بێ، دەڵێ بۆ ناچنە ئەو حیزبەی دیکە ئەگەر شتی ئاوایان پێخۆشە، بۆیە ئەو کەمپینە بەداخەوە سەرکەوتنی بەدەست نەهێناوە و تەوەققوعیش ناکرێ. بۆ ئەوەش داخوا هەوڵی دیکە هەیە ئەمن هیچ هەوڵێکی دیکە لەئارادا نابینم، نە بەئاشکرا و نە بەنهێنی هەوڵێک هەبێ. چونکی مەسەلەکە ئەوەیە لایەک دایناوە نابێ ببێ، لەتی نەکردوە بۆ ئەوەی یەکی بخاتەوە بەبەرنامە لەتی کردوە و بەبەرنامە کار دەکا بۆ ئەوەی قەت یەک نەگرێتەوە. ئەگینا ناکرێ پیاو هەم موخالیفی یەکگرتنەوە بێ هەم موخالیفی لەتبوون، ئەو کەسەی موافیقی یەکگرتنەوەیە موخالیفی لەتبوونە، ئەوەی موخالیفی یەکگرتنەوەیە موافیقی لەتبووە.

ئاڵای ئازادی: ئەم حیزبە سەردەمانێک گەشەی کردوە، دوژمنان توانیویانە بەئاسانی دەرکی پێبکەن و خەلەلەکەی وەدۆزن، کاریگەری لەسەر گەشەکردنەکانی حیزب بۆ دروستکردنی لەمپەر لەبەردەمیدا. تۆ پێتوانیە مەسائیلی ئیتلاعات لەم لەتکردنەدا دەوری هەبێ؟ من ناڵێم تەنها لەوان یان لەئێوە وەکوو تایبەتتر بە شێوەیەکی ناڕاستەوخۆ تەئسیری هەبێ؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن پێمواییە ئەگەر کێشە لەنێو حیزبێکدا هەبێ و دوژمنان ئیستفادەی لێنەکەن، شتێکی غەریبە. هەر چۆنێک خیلافات لە نێو حیزبێکدا هەبێ دوژمنانی ئەو حیزبە دەیانەوێ ئیستفادەی لێبکەن، بەڵام ئەو جەسارەتە بەخۆم نادەم بڵێم ئێمە پیاوی ئیتلاعات بووین یان ئەوان پیاوی ئیتلاعات بوون. نەخەیر، خیلافی سەلیقەیە و دەبێتە باعیزی ئەوەی ڕەنگە دوژمن هەوڵ بدا ئاگرەکە خۆشتر بکا، دەنا نە ئێمە بە دەستووری ئیتلاعات، یان بەدەستووری هێزێکی دیکە جووڵاوینەوە، نە ئەوان موتتەهەم دەکەم. بەڵام بەهەرحاڵ کارەکە بە قازانجی دوژمن تەواو بووە. لەوەدا لەگەڵتم وەختی یەکگرتوویی بەقەوەت بووین. ئەمن دەزانم هەر دووکمان چالاکترین لەجاران بەڵام بەهەر دوو ئەو حیزبانە نە لەکن میللەتی کوردی ئێران، نە لەکن کوردی بەشەکانی دیکە، نە لەکن ئێرانییان، نە لەکن جمهوریی ئیسلامی وەک حیزبەکەی پێشوو نابین. بەڵام موشکیلەی کار لەوەدایە ئەو لایەنەی دیکە پێیوایە لە باشترین حاڵەتی تاریخی(٦٥) ساڵەی حیزبی دیموکراتی کوردستاندایە. جا بۆیە ئەو دەرفەتە لەدەست میللەتی کورد نادا. ئەو پێیوایە ئاوا چاکترە، بۆیە هیچ هەوڵێک بۆ یەکگرتنەوە، بۆ لێک نزیک بوونەوە، بۆ پەیوەندییەکی ئاسایی قبووڵ ناکەن.

بەشی: دووهەم

ئاڵای ئازادی: زۆر حیزب و لایەن هەیە دەڵێن بەرەی ئۆپۆزیسیۆن پێویستە،بەڵام بەرەی ئۆپۆزیسیۆن دروست نابێ بەڕای بەڕێزت بۆچی بەرەی ئۆپۆزیسیۆن دروست نابێ؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمە هەر قسەکەی پێشووە، بەجۆرێکی دیکە و بەم زمانە نەهات. جوابەکەشی هەرئەوەیە گەورە کردنەوەی مەسەلەی حیزبی و ئایدۆلۆژی پێش ئەوەی کە هێزە سیاسییەکان لەسەر موشتەرەکات یەک بگرن، نەبوون لەنێو خۆی وڵاتدا، هەست نەکردن بەبەرپرسایەتی و ئەوانە هەموویان دەبنە کۆسپی پێکگەیشتن ئەگینا موشتەرەکات زۆرە. بەرە عادەتەن لەسەر ئەوە پێکدێ کە هەموو واز لە شتە تایبەتییەکان بێنن لەسەر شتە هاوبەشەکانیان یەک بگرن. کە پێم- وایە تەماشای حیزبە سیاسییەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان بکەین لە ئامانجەکانیاندا کە بۆ نەتەوەی کوردیان هەیە جیاوازییەکیان نیە، خاڵی هاوبەشیان یەکجار زۆرە.

ئاڵای ئازادی: مامۆستا تۆ نوسەرو وەرگێڕێکی باشی، ئێستا هیچ بەرهەمت لەبەردەستدایە بۆ چاپکردن و بڵاوکردنەوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەوەی کە نووسەر و وەرگێڕێکی باشم ئەوە ڕەئیی جەنابتە ڕەئیی من نیە، بەڵام زۆر جاری دیکە ئەو پرسیارە دەکرێ. ئەمن عادەتەن باسی شتێک ناکەم کە بەنیازم بیکەم، ئەو شتانەی کە کراون ئەوە کراون ئەگەر شتێکی دیکە بوو لە دوارۆژدا بۆ خۆی دێتە دەرێ خەڵک دەزانی کە کردوومە.

ئاڵای ئازادی: زۆر سوپاس بۆ ئەو دەرفەتەی کە پێتداین، هیوای سەرکەوتنت بۆ ئەخوازین، تەمەنیشت هەر درێژ بێت.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: سوپاس، بەخێر بێن.

سەرچاوە: ڕۆژنامەی ئاڵای ئازادی - ڕێکەوتی: ٧ی جوونی ٢٠١٠

سەرچاوە
Serchawe

عەبدوڵڵا حەسەنزادە:

پێوەندیی (بارزانی) و (پێشەوا)، نموونەی پێوەندییەکی دروستی نێوان دوو ڕێبەری کورد بووە

ڕۆژنامەی باس

(عەبدوڵڵا حەسەنزادە:) سکرتێری پێشووی حزبی دیموکراتی کوردستان - ئێران لەدیمانەیەکی ڕۆژنامەوانییدا دووپاتیکردەوە کە "پێوەندیی (بارزانی) و (پێشەوا)، نموونەی پێوەندییەکی دروستی نێوان دوو ڕێبەری کورد بووە"؛ هاوکات قسەکانی (قانع فەرد)یشی بە گاڵتەجار وەسفکرد.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە) سکرتێری پێشووی حزبی دیموکراتی کوردستان - ئێران، لە دیمانەیەکی ڕۆژنامەی "باس"دا لە بارەی پێوەندیی (مەلا مستەفا بارزانی) و (قازی محەممەد)ـەوە، دەڵێ: "ئەمە زیاتر وەک گاڵتە دەچێ کە بگوترێ بارزانییەکان بۆ ڕووخاندنی کۆماری کوردستان چوونە کوردستانی ئێران (ئەمە وەک "قانع فەرد" ئاماژەی پێ کردووە)، لەوەیش گاڵتەجارتر ئەوەیە کە گوایە ئینگلیز ئەوانی ناردووە کۆمار بڕووخێنن".

ئەمەی خوارەوەیش دەقی دیمانەکەیە.

قانعی فەرد: گومان دەخاتە سەر پێوەندیی نێوان (قازی محەممەد) و (مەلا مستەفا بارزانی)، هەتا ئەو جێگەیەی ئێوە ئاگادار بن و بتانخوێندبێتەوە، ئەم پێوەندییە چۆن بووە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەوەندەی ئەمن بۆم دەرکەوتووە، پێوەندیی نێوان (پێشەوا) و (مەلا مستەفای بارزانی)، یان بە قەولی مامۆستا هێمنی شاعیر (قازی و مەلامان) نموونەی پێوەندییەکی دروستی نێوان دوو ڕێبەری کورد بووە کە یەکیان لە وڵاتی خۆی دەستەڵاتدارە و ئەوی دیکەیان بە پێی هەلومەرجێک کە کورد و کوردستانی تێدان میوانە. پێشەوا، بارزانی و

بارزانییەکان بەبێگانە و میوان نازانێ، بارزانی لە زۆرشتدا دەکاتە راوێژکار و تەنانەت شەریکە بڕیاری خۆی، بارزانییەکان و هاورێکانیشیان وەک هەموو هاونیشتمانانی ناوچەی ژێر دەستەڵاتی کۆمار چاو لێ دەکا و بەپێی لێوەشاوەیی کاریان پێ دەسپێرێ تا ئەو جێیە کە لە چوارپلەی ژەنراڵی یەکێکیان بە مەلا مستەفا دەبەخشێ. لە بەرامبەردا بارزانی و هاورێکانیشی خۆیان بە بێگانە و تەرەکەمە نازانن، هەرچی توانا و لێوەشاوەیی هەیانە بە دڵسۆزییەوە دەیخەنە خزمەتی کۆمار و تەنانەت گیانیشیان بۆ پاراستنی دەسکەوتەکانی کۆمار لەسەر لەپی دەست دادەنێن. دەزانین کە بەشێک لە گەورەترین حەماس و قارەمانەتییەکانی کۆمار ئەوانەن کە بارزانییەکان تۆماریان کردوون. بە باوەری من شتێکی زۆر سروشتییشە کە لە نێوان ئەو دوو رێبەرەدا جاروبار جیاوازی و تەنانەت ناکۆکیی بیروراش بووبێ. ئەگەر وا نەبێ ناسرووشتییە. بەڵام ئەوەی تا ئێستا لەسەر مێژووی کۆماری کوردستان دیومانە و خوێندوومانەتەوە لێی دەرناکەوێ کە ئەم دووانە لە دەورانی یازدە مانگەی تەمەنی کۆماردا وەکو دوو خەنیم، دوو قۆڵ، یان دوو لایەن رەفتاریان کردبێ. ئێستا نازانم خێری کێی تێدایە ئەگەر پاش شەست و چوار ساڵ لەشکریان پێ لەبەرامبەر یەکدا رابگرین؟

پرسیار: ئەو دەنگەی عیرفان باسی لێوە دەکات کە گوایە هی مەلا مستەفایە و بە ئۆڵسنی گوتووە "قازی محەمەد پیاوێکی ترسنۆک بووە" هەتا چەند راستە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: نە ئەمن دەتوانم و نەکەسی دیکە دەتوانێ لە دوورەوە بڵێ ئەم دەنگە هەیە یان نا و ئەگەر هەیە، دەنگی مەلا مستەفا بارزانییە یان نا؟ بەپێی هەموو قانوون و رێوشوێنێک ئەوە کاک عیرفان قانیعی فەردە کە دەبێ سابیتی بکا. (البینە علی المدعی). لێرەدا بۆ خۆم ئەو پرسیارەشم بۆ دروست دەبێ، کە تۆ بڵێی ئەو لایەنە دەرەکییانە ئاوا بە ئاسانی هەموو پەروەندە نهێنییەکان بە نووسراو و گوتراوەوە بخەنە بەردەم رۆژنامەنووسان و مێژوونووسان و لێکۆڵەران؟ لەوەش گەرێین کە هەروەک لەپێشەوەش گوتم نازانم ئەمە چ خزمەتێک بە دۆزی کورد دەکا و چ درووییەک لە لەشی ئەم نەتەوە خێرنەدیوە دەردێنێ؟

پرسیار: عیرفان قانعی فەرد بانگەشەی ئەوە دەکات دەنگی چەند ئەندامێکی حزبی دیموکراتی لایە لە باڵیۆزخانەی ئیسرائیل جنێویان بە دکتۆر عەبدولرەحمان قاسملو داوە، ئەگەر ئەو قسەیە راستە، ئەوانە کێ بوون و لە چ زەمانێکدا و بۆ چ مەبەستێ لە باڵیۆزخانەی ئیسرائیل بوون؟ ئایا بە ئەرکی حزبی رۆیشتوون یان وەکو پێوەندی گرتنی شەخسی رۆیشتوون؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەو ئیدیعایەی کاک عیرفان ئەوەندە لەنەکاو هاتووە کە پیاو نازانێ باسی حزبی دیموکراتی ئەمریکا

سەرچاوە Serchawe

بەشی: دووهەم

دەکا، یان پارتی دێموکراتی کوردستان - عێراق، یان حزبی دیموکراتی کوردستان ئێران! بەڵام بەخۆشییەوە لێرەدا ئیدیعاکەی راشکاوانەترە و دەڵێ "دەنگەکەم لەلایە". ئەمن بەش بەحاڵی خۆم ئەندامێکی حزبی دێموکراتی کوردستان ناناسم کە چووبێتە باڵیۆزخانەی ئیسرائیل هەتا دەگا بەوەی جنێوی بە دکتۆر قاسملو دابێ. بەڵام ئێستا کە کاک عیرفان ئیدیعا دەکا ئەو دەنگەی لەلایە، تکای لێ دەکەم سێ و دووی لێ نەکا و لە سەتەلایتێک یان هەرنەبێ سایتێک بڵاوی بکاتەوە، تا هەم بەخۆڕایی و بێ بەڵگە خەڵک تۆمەتبار نەکرێ و هەم ئەوەی بۆ خۆی بەدوایدا دەگەرێ بێتە دی، واتە راستییەکان بە خەڵک نیشان بدرێن.

پرسیار: ئایا حوکمی لەسێدارەدانی پێشەوا قازی محەمەد لەلایەن شاوە بووە، یان سەرۆکوەزیران رەزمئارا؟ ئایا بارزانییەکان بۆ یارمەتیدانی کۆمار هاتن یان رووخانی کۆمار بەپێی پیلانی بەریتانییەکان وەک قانعی فەرد باسی دەکات؟ چونکە پێش دامەزرانی کۆمار پێشەوا سەردانی بەریتانییەکانی کردبوو ئەوان بەم کارەی نارازی بوون.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن چەند جارێکی دیکەشم بیستووە کە گۆیا شا بەنیاز نەبووە پێشەوا قازی محەممەد ئیعدام بکا و ئەو کارە تاڕادەیەک بێ ئاگاداریی ئەو بووە، بەڵام وا بزانم هیچ بەڵگەیەک لە دەستدا نییە بتوانێ ئەم رایە سابیت بکا. ئەمە زیاتر وەک گاڵتە دەچێ کە بگوترێ بارزانییەکان بۆ رووخاندنی کۆماری کوردستان چوونە کوردستانی ئێران. لەوەش گاڵتەجارتر ئەوەیە کە گۆیا ئینگلیز ئەوانی ناردووە کۆمار برووخێنن. کەس گومان لەوە ناکا کە ئینگلیزییەکان چاویان بە کۆماری کوردستان هەڵ نەهاتووە و دیارەحەزیان لە چارەی پێشەوا قازی محەممەدیش نەبووە. بەڵام ئەگەر ئەو راستییەمان لەبەر چاو بێ کە مەلا مستەفا و بارزانییەکان لەژێر تەوژمی هێرشی بێبەزەیی یانەی هێزی ئاسمانیی بریتانیادا دوای وێرانبوون و سووتانی بەشێکی زۆر لە گوندەکان ناچار بوون پەنا بۆ کوردستانی ئێران بەرن و گەیشتنیان بە مەهابادی پێتەختی کۆماری کوردستانیش نیزیک بە دوومانگ پێش دامەزرانی کۆمار بوو، ئەوەدەم تێ دەگەین ئەم ئیدیعایە هی هەرکەس بێ چەندە بێ بناخەیە. ئەمە هەروەک ئەو ئیدیعایە دەچێ کە دەڵێ مەلا مستەفا دەستی لە بەکوشتدانی پێشەوادا هەبووە. ئەوکاتەی پێشەواو هاورێکانی لەدار دران، بارزانی و بارزانییەکان و تەنانەت ژن ومنداڵیشیان لەژێر پەلاماری درندانەی هێزەکانی ئەرتەشی شادا بوون و شا لە پەیامێکی رەسمی دا فەرمانی دابوو لە زەوی و هەواوە بارزانییەکان و بنەماڵەکانیان بۆردومان بکەن و نەهێڵن دەرباز بن تا بەقەولی خۆی لەوە زیاتر ئابرووی ئەرتەشی ئێران نەچێ. بەراست.. عەقڵ دەیگرێ لەو هەلومەرجەدا شا بۆ کوشتنی پێشەوا داوای کۆمەک لە بارزانی بکات؟

پرسیار: هەتا چەند راستە پێشەوا ئاڵای کوردستانی دابێتە دەست مەلامستەفا و پێی گوتبێت تۆ ئاڵای شۆڕشی کورد هەڵبگرە؟ ئایا ئەو ئاڵایەی کۆمار جیاوازیی زۆری لەگەڵ ئەوەی ئێستا نەبووە؟ چونکە ئەو ئاڵایەی عەلی قازی لە

بەشی: دووهەم

مەراسیمێکدا دایە دەستی نێچیرڤان بارزانی، ئاڵای ئێستای کوردستان بوو؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن پێموایە پێداگرتن لەسەر ئەوە کە پێشەوا ئاڵای کوردستانی تەسلیمی مەلا مستەفا کردوە، و هەوڵ و تەقەلا بۆ وەدرۆخستنەوەی ئەم ئیدیعایە، هەردووکیان ئیسرارێکی بێ جێن. بارزانی ئاڵای لە دەستی قازی محەممەد وەرگرتبێ یان وەرنەگرتبێ شیاوی هەڵگرتنی ئاڵای خەباتی رزگاریخوازانەی خەڵکی کوردستان بووە، هەروەک بۆ نیزیکەی پەنجاساڵیش هەڵگری ئەم ئاڵایە بوو. پرسیار ئەوەیە ئەگەر بارزانی ئاڵای لە دەستی پێشەوا وەرگرت، ئەدی پێشەوا لەدەستێ کێی وەرگرت؟ ئەمجار وەرگرتنی ئاڵای خەبات قەت بەمانای وەرگرتنی ئەو پارچە قوماشە نییە کە ئاڵاکەی لەسەر نەخشاوە. ئەمە ئەرکێکی مەعنەوییە کە دەکرێ بڵێین هەموو خەباتگێڕانی رێگای رزگاریی کوردستان هەرکام بەپێی ئەو دەورەی بوویانە لە دەستی خەباتگێڕانی پێش خۆیانیان وەرگرتوە. لە هێڵە گشتییەکاندا کە بریتی بێ لە سێ رەنگەکەی ئاڵای کوردستان، ئەو ئاڵایەی ئێستا لە هەرێمی کوردستان هەڵ دەکرێ و بەخۆشییەوە بەرەسمیش ناسراوە، جیاوازییەکی دەگەڵ ئاڵای سەردەمی کۆماری کوردستان نییە "نیشتمانم رەنگینە... بەهەشتی سەر زەمینە... خاکم وەکوئاڵاکەم... رەنگ سوورو سپی و شینە". بەڵام لە ئارمی نێو ئاڵاکەدا ئەو ئاڵایەی لە کۆماری کوردستان هەڵ دەکرا جیاوازیی دەگەڵ ئەو ئاڵایە کە کاک عەلی قازی دایە دەستی کاک نێچیرڤان بارزانی، هەیە. ئاڵای سەردەمی کۆمار ئارمێکی لەنێودا بوو کە بریتی بوو لە دوو گوڵە گەنم و قەڵەمێک و خۆرێک کە لە پشت چیاوە تیشکی دەرکەوتبوو، لە حاڵێکدا ئاڵای ئێستامان خۆرێکی ٢١ پەڕی لەنێودا نەخشاوە. بەو ئاواتە کە رۆژێک لە هەموو خاکی کوردستاندا بە شەکاوەیی ببینین.

لە پێوەندییەکدا لەگەڵ سەلاحەدین موهتەدی سیاسەتوانی دێرینی کوردستانی ئێران لەوبارەیەوە دەڵێ: "ئەوەی کە مەلا مستەفا قسەی بە پێشەوا قازی محەمەد گوتبێت یان بۆ تێکدانی کۆماری کوردستان هاتبێت، ئەوە شێواندنی مێژووە و قسەی قۆڕە و لەوباوەڕەدام وەها درۆیەک شیاوی وەڵامدانەوەیش نییە و گۆڤاری "لڤین"یشم بەس ئەو کاتەی دیمانەیەکیان لەگەڵدا کردم خوێندووەتەوە ."

سەرچاوە: ماڵپەڕی رۆژهەڵات تایمز - رێکەوتی: ١٠ی ئاگوستی ٢٠١٠

سەرچاوە
Serchawe

عەبدوڵڵا حەسەنزادە:

مافی ئەوەم نیە ئەو نهێنی یانەی لە لامە، بە بێ ئیزنی حیزبەکەم ئاشکرا بکەم...

مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە کەسایەتیی سیاسیی کورد لە دیدارێکی تایبەت لە گەڵ «کورد کاناڵ» دا

دیمانە: مادح ئەحمەدی

(بەشی یەکەم)

ئاماژە: خوێنەرانی بەڕێز هەروەک ئاگادارن ٢٥ی گەلاوێژی ئەمساڵ ٦٥ ساڵ بەسەر تەمەنی "حیزبی دیموکراتی کوردستان"دا تێپەڕی. حیزبی دیموکراتی کوردستان وەک یەکێک لە بەتەمەنترین حیزبە کوردی یەکان لە ماوەی دەیەکانی رابردوودا قۆناغی جۆراوجۆری بڕیوە و لە زۆر لایەنەوە دەکرێ ئێمە قسەی لە سەر بکەین. لە مێژووی ئەم حیزبەدا کۆمەڵێک پرسیار هەن، رەنگە تا ئێستا لای زۆر کەس جێ رەخنە بوویێتن و کەوتبنە بەرباس، یان لەراستیدا پرسیاری زۆرێک لە ئێوەی ئازیز بن. کورد کاناڵ لە دیدارێکی تایبەت دا کۆمەڵێک پرسیاری کلیدی لەسەر مێژووی حیزبی دیموکرات (لە دامەزرانیەوە تا ئێستا) لەگەڵ مامۆستا "عە بدوڵڵا حەسەن زادە" خستە بەرباس کە بە پێویستمان زانی لە "کوردستان"دا دەقی ئەو وتووێژە بڵاو بکەینەوە.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا زۆر سپاس بۆ ئەوەی ئەم دەرفەتەتان پێ داین کە لەم دیدارە تایبەتەدا چەند پرسیارێک لەسەر مێژووی حیزب بخەینە بەر باس. مامۆستا لە ماوەی چوار دەیەی رابردوودا جەنابت لە حیزبی دیموکراتدا بەردەوام لە رأسدا بووی و رۆڵی سەرەکیت هەبووە. لەم رووەوە بێگومان ئاگاداری زۆربەی نهێنی یەکانی ئەم حیزبەی، بەڵام تا ئێستا شتێکی زۆر سەیروسەمەر و نهێنی کە پێویست بێ باس بکرێ و خەڵک بزانێ باستان نەکردوە. هەر نهێنی یەکیش ٣٠ ساڵ بە سەری دا تێپەڕی بەڵگەمەندی (سندیت)ی خۆی لە دەست دەدا. رەنگە لە داهاتوودا کۆمەڵێک کەس ئەو شتانە چەواشە بکەن. پێت وانیە باشتر وایە ئەگەر نهێنی یەک لە گۆڕێ دایە لە زمانی کەسانێکی وەک جەنابتەوە باس بکرێ و بگوازرێتەوە بۆ نەوەکانی داهاتوو؟

بەشی: دووهەم

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمنیش سپاستان دەکەم بۆ پێکهێنانی ئەو دەرفەتە، چونکە لە بەرەبەری ٢٥ی گەلاوێژ (ساڵڕۆژی دامەزرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان)داین و بەتایبەتی ئەمساڵیش ساڵێکی یووبیلی یە پیرۆزبایی دەکەم لە ئێوە، لە هەموو ئەندامانی حیزبی دیموکراتی کوردستان و لە هەموو کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان.

ئەوەی باست کرد لەبارەی مەسایلی نێو حیزبەوە و نهێنی یەک کە لە نێو حیزبی دیموکراتی کوردستاندایە یان لە نێو بزووتنەوەی کورددا هەبێ، ئەمن پێموایە لە حیزبی سیاسی دا و یەک لەوان لە حیزبی دیموکراتی کوردستان دا نهێنی ئەوەندە زۆر نیە.

مادح ئەحمەدی: چۆن ئەوەندە زۆر نیە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: چونکە ئەو بەرنامەیەکی نیە لە پشتی سەری خەڵکەوە بێ. حیزبی سیاسی هەر بەرنامەیەکی هەیە، بۆ ئەوەیە بە خەڵکی بڵێ و تەبلیغی لەسەر بکا. حیزبی سیاسی لەوەدا سەر دەکەوێ کە بتوانێ شتەکانی بە خەڵکی بڵێ و خەڵکی تێبگەیەنێ.

مادح ئەحمەدی: بەهەر حاڵ ئەم حیزبە خاوەن کۆمەڵێک پێوەندییە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لە پێوەندیی لەگەڵ ئەم لاو ئەولادا ڕەنگە هەندێ نهێنی بێنێتە پێش. ئەوەی لەسەرەتادا باست کرد لە دوو سێ لایەنەوە بۆ حیزبێکی سیاسی لەگەڵ دەوڵەتان جیاوازیی هەیە. یەکەم بۆ حیزبێکی سیاسی بە قەولی ئێرانی یەکان منحله (هەڵوەشاوە) و نایاسایی لەگەڵ دەوڵەتان جیاوازیی هەیە.

مادح ئەحمەدی: هەڵبەت لە ئێرانی یەکان دا، تەنیا کۆماری ئیسلامی (حزب منحله) دەڵێ؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: نا. لە پیش کۆماری ئیسلامییش دا دەستەواژەی «منحله»مان هەبووە. ئەگەر بۆ حیزبی دیموکراتی کوردستانیش نەبووبێ ئەوا بۆ حیزبەکانی دیکە هەبووە. بۆ وێنە بۆ یەکەمین جار دەستەواژەی «حزب منحله» بۆ حیزبی «تودە» لە زەمانی شادا بەکار دەبرا. ئەمە گرنگ نیە، بەڵام جیاوازی هەیە بۆ حیزبێکی سیاسی لەگەڵ دەوڵەتان. لەگەڵت نیم کە لە دەوڵەتانیش دا هەر نهێنی یەک تەنیا ٣٠ ساڵ بەسەری دا تێپەڕی سەنەدیەتی خۆی لەدەست دەدا. ئەوان (دەوڵەتان) ڕەدەبەندیی تایبەتی خۆیان هەیە. هێندێک نهێنی یان هەتا ١٠٠ ساڵیش هەر ئاشکرا ناکەن. هێندێکیش

کەمتر، تا دەگاتە ٣٠ ساڵ و ڕەنگە هەندێ بابەتیش لە گۆڕێ دا بێ کە زووتر لە ٢٠ ساڵ و تەنانەت ١٠ ساڵیش ئاشکرا بکرێ.

مادح ئەحمەدی: باشە هەندێ کەس یا هەندێ لە بەرپرسان (بۆ وێنە سەرۆک وەزیر، وەزیر، سەرۆکی حیزب یان هەندێ کەس کە بەرپرسایەتیی جۆراوجۆریان هەیە) دوای بەرپرسایەتی یەکەیان زۆربەی نهێنی یەکان دەدرکێنن.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەڵێ. زۆر شتی خۆیان دەنووسن. مافی خۆیانە. بەڵام ئەوانیش مافی ئەوەیان نیە چوارچێوە گشتی یەکە بشکێنن. ئەوانیش بێگومان ئەوە دەپارێزن.

مادح ئەحمەدی: بەڵام ئەوەی ئێمە تا ئێستا لە جەنابتمان لەسەر رابردوو و مێژووی حیزب بینیوە. هەر ئەو شتانەیە کە لە «نیو سەدە تێکۆشان»دا لەسەر رابردووی حیزب باست کردوە.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن جاری دیکەش ئەو پرسیارەم لێکراوە. بەڵام مەسەلەکە ئەوەیە ئەمن دەڵێم ئەوەی پێوەندیی بە خۆمەوە هەیە ئەگەر کاریگەریی هەر لەسەر خۆم بوایە ڕەنگە هیچ باکم نەبایە کە هەموو شتێک بڵێم، بەڵام بە مەرجێک تەنیا قازانج و زەرەرەکانی هاتبایەتەوە سەر خۆم. بەڵام کاتێ کە کاریگەری یەکانی هەندێ شت (کە لە کاتی خۆی دا بە نهێنی ماونەتەوە) دەکەوێتەوە سەر حیسابی نەتەوەی کورد و بزووتنەوەی کورد و بەتایبەتی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە پێوەندی یە ناوچەیی و نێونەتەوەیی یەکانی دا، ئیدی ئەمن مافی ئەوەم نیە ئاشکرای بکەم. بەتایبەتی ئەمن باوەڕم وایە تەنانەت لە پێوەندیی دووقۆڵی و سێ قۆڵی و کۆمەڵایەتییش دا، وەختێ دۆستێک نهێنی یەکی لەگەڵ من باس کردوە، لەبەر ئەوە بووە زۆر لێک نزیک بووین و هاوڕێی یەکتری بووین و باوەڕی پێم بووە، ئەگەر ڕۆژێک دۆستایەتی یەکەشمان تێک بچێ ئەمن مافی ئەوەم نیە ئەو نهێنی یانە بدرکێنم.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا ئەوە جیاوازە لەگەڵ حیزبێکی سیاسی.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن بۆیە نهێنیم لە لا بووە، چونکە بەرپرسایەتیم هەبووە. ئێستا کە من لە سەدری بەرپرسایەتی دا نەماوم، مافی ئەوەم نیە کە ئەو نهێنی یانەی لەلامن، بەبێ ئیزنی حیزبەکەی خۆم ئاشکرایان بکەم. ئەو شتانەی کە ئەگەر نهێنی بوون و پارێزراون و دەبێ ئاشکرا بکرێن، پێموایە ئەوە تەنیا لە چوارچێوەی دەسەڵاتی ئۆرگانی ڕێبەریی حیزب دایە کە هەندێک لەو شتانە کە پێیوایە ئێستا وەختی هاتوە بۆ خەڵکیان باس بکا، باسیان بکا.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

مادح ئەحمەدی: بەڵام مامۆستا، مەسەلەکە ئەوەیە کە ئەگەر ئەوشتانەی لە زمانی کەسانێکی وەک جەنابتانەوە کە رۆڵت هەبووە لە مێژووی حیزب دا و لە شتەکان ئاگاداری بۆ نەوەکانی داهاتوو نەگوازرێتەوە رەنگە کەسانێک پەیدا بن ئەو شتانە چەواشە بکەن.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەگەر شتێک لای من هەبێ و لە ئەرشیڤی حیزبدا نەبێ ئەوا حیزبەکە دەتوانێ لە من و کەسانێکی وەک من وەری بگرێ و لە ئەرشیڤی حیزبدا بمێنێ، بۆ ئەوەی حیزب لە وەختی خۆیدا بیڵێ. ئەوە بەو مانایە نیە کە پیاو زمانی گرێ بدا و هیچ شتێک باس نەکا. جاری وابووە ئەمن و کەسانی دیکەش شتی وامان باس کردوە کە بۆ یەکەمین جار باس کراوە، بەڵام لانیکەم بە لێکدانەوەی خۆمان پێمانوابووە کە ئەوەندە زیان ناگەیەنێ. بەو حاڵەش ئەمن دووبارە دەڵێم رەنگە شتی وا هەبێ ئەگەر لە منی بپرسن مافی ئەوە بە خۆم نەدەم زیاتر لەوەی تا ئێستا گوتوومە بڵێم.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا با بچینە سەر تەوەری سەرەکیی باسەکە کە کۆمەڵێک پرسیارە لەسەر مێژووی حیزب لە قۆناغە جیاوازەکان دا. ئەگەر بە پرسیارێکی گشتی یەوە دەست پێبکەین، بە لەبەرچاوگرتنی مێژووی حیزب جەنابت پێتوایە زەقترین و دیارترین هەڵەی «حیزبی دیموکراتی کوردستان» (چ لەرووی تاکتیکی یەوە و چ لە رووی ستراتیژی یەوە) کامەیە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن پێموایە ئەو پرسیارە هەم لە وەختێکی خراپ دا و هەم لە کەسێکی نامناسب دەکرێ.

مادح ئەحمەدی: بۆ؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لە لایەک وەختێکی تەنگە. لە باسێکی نیو کاتژمێری یان ٤٠ خولەکی دا یان یەک کاتژمێردا رەنگە ئەو بابەتە لێک نەدرێتەوە. دووهەم ئەوەیە کە ئەمرۆ ساڵرۆژی دامەزرانی حیزبە. وەک جارێکی دیکەش لە یادی لە سێدارەدانی «پێشەوا قازی محەممەد»دا گوتم: ئەمرۆ کۆبووینەتەوە بۆ رێزگرتن لە قازی محەممەد و کۆماری کوردستان، نە بۆ تەحلیل و لێکدانەوە. لە هەمووی گرنگتر ئەندامێکی حیزبی دیموکراتی کوردستان شاهیدێکی باش نیە بۆ قەزاوەت کردن لەسەر ئەو بابەتە. ئەوە ئەرکی ئەو کەسانەیە کە یەکەم سەرقاڵی لێکدانەوە و تەفسیرن و پاشانیش بێ لایەنن و ئەندامی حیزب نین و لە هەمانکات دا دژی حیزبیش نین و مونسیفانە قەزاوەت دەکەن. ئەویش نەک هەر لەم لاو لەولا بپرسن، ئەوانەی کە دەیانەوێ قەزاوەت بکەن دەبێ هەم لە کەسانی حیزب، هەم لە دۆستانی حیزب و تەنانەت هەم لە کەسانی دژی حیزبیش بپرسن. بۆ وێنە دۆستێک هەبوو تێزەکەی لەسەر دوکتور قاسملوو بوو. پێموایە دەشی ناسن (کاک

هوشمەند عەلی) زۆر دەهاتە لای من، ئەمن زۆر جار داوام لێدەکرد بچێتە لای ئەو کەسانەش کە دوکتور قاسملوویان خۆش نەویستوە و دژی دوکتور قاسملوو بوون، لەوانیش بپرسێ، چونکە ئەو دەیەوێ بە دوای حەقیقەت دا بگەڕێ و نەهاتوە ببێتە ئەندامی حیزب و ئەو هەقەشی هەیە.

مادح ئەحمەدی: ببوورە قسەکەشم پێت بڕی، ئێمە لەم کاتەدا کە دەمانەوێ هەندێ شت بورووژێنین و یان کۆمەڵێک شت بخەینە ڕوو، لە ڕاستیدا دەمانەوێ لە ڕوانگەیەکی دیکەوە خوێندنەوە بۆ ڕابردووی حیزبی دیموکراتی کوردستان بکەین. بۆ ئەوەی ئەگەر هەڵەیەک لە مێژووی حیزب دا هەبووە، ببێ بە ئەزموون بۆ ڕێبەریی ئێستای حیزب و بۆ نەوەکانی داهاتوو. دەمانەوێ لەم ڕووەوە بچینە نێو باسەکە. بەڵام ئایا ئێستا پێت وایە حیزب هیچ هەڵەیەکی نەکردوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: دەبێ پیاو زۆر دەمارگرژ (تەنانەت لە دەمارگرژیش بەولاوەتر) بێ کە پێیوابێ حیزبەکەی هیچ هەڵەیەکی نەکردوە. جاروبار ئەو شتانەی بە هەڵە دەگیرێن، کەموکوڕی یان تێدایە. یەکێک کە ئێستا لە سەدەی ۲۱ دا دەژی لە سەر سەرەتاکانی سەدەی بیستەم یان تەنانەت سەدەی نۆزدەیەم قەزاوەت دەکا و دەڵێ ئەو شتە هەڵە بوو، بە فیکر و ئەقڵی ئێستا هەڵسەنگاندن و بڕیاردان لەسەر ئەو کارانەی ئەو کات، کەمێک زاڵمانەیە. ڕەنگە ئەو کەسە کە ئێستا لە فلان کاری فڵان کەسایەتیی مێژوویی، یان فلان حیزبی سیاسی ڕەخنەیەکی هەیە، ئەگەر بۆخۆی لەو وەختەدا ژیابایە، هەمان کاری کردبایە کە ئەو ڕێبەرە کردوویەتی. ئەگەر لە هەمان پۆستیش دا بایە. کەوابوو، بابەتەکە بەو شێوەیە نیە کە کەسێک ئێستە دابنیشێ و ئەو مافە بەخۆی بدا کە بڕیار لەسەر مێژووی دەیان ساڵ و سەدان ساڵی پێش خۆی بدا. ئەوە هەڵەیە بڵێین ئەو حیزبە هەڵەی نەبووە، دیارە هەڵەی هەبووە. ڕەنگە کارێکی کردبێ کە لە کاتی خۆی دا هەڵە بووبێ و بڕیاری واشی دابێ کە دروست بووبێ، بەڵام لە درێژەدا ڕەنگە نادروست بووبێ. دەبێ شتی واش هەبێ لە مێژووی حیزبی دیموکراتی کوردستانیش دا. بۆ وێنە شتێکی بەرنامەییمان ئەوڕۆ داناوە، سبەینێ پێمان وابووە دروست نیە، لە کۆنگرەیەکی دیکە دا لە بەرنامەدا گۆڕیومانە و دروستەکەیمان داناوە.

ئەمن تەنانەت ئەگەر خۆم لە ئەندامەتیی حیزبی دیموکراتی کوردستانیش ڕووت بکەمەوە، وەکوو کەسێک کە خۆی بە دڵسۆزی بزووتنەوەی کورد دەزانێ، ئەوا بمەوێ داوەری بکەم وا تێناگەم کە حیزبی دیموکراتی کوردستان لە ماوەی ٦٥ ساڵ تێکۆشانی سیاسیی خۆیدا هەڵەی ستراتیژیکیی کردوە. هەندێک کەس هەن کە پێیانوایە یەکەم هەڵەی ستراتیژیکی حیزبی دیموکراتی کوردستان ئەوە بووە کە وەختێک دامەزراو هاتە جێگای کۆمەڵەی «ژ.ک» دروشمی «کوردستانی گەورە»ی گۆڕی بۆ «خودمختاری». ئەمن پێموایە ئەوە هەڵە نەبووە، بەڵکوو بەرهەمی لێکدانەوەیەکی قووڵی سیاسی بووە. لە ئاکامی لێکدانەوەی ئەو پارامێترانەدا بووە کە بە دەروبەریەوە بوون (لە نێوخۆی ئێران، لە کوردستان، لە ناوچەکە و لە جیهان)

واتە بەرچاوڕوونی یەکی زیاتری هەبووە، بۆیە ئەوەی کردوە. ئێستاشی لەگەڵ بێ، مافی کوردستانی گەورە و سەربەخۆ، مافێکی بێ ئەملاو ئەولای نەتەوەی کوردە. بە باوەڕی من هیچ گوناح نیە کە کورد ئارەزووی سەربەخۆیی و یەک کەوتنەوەی وڵاتەکەی بکا. بەڵام وەکوو دروشمی ستراتیژیکی بێتە گۆڕێ هەتا ئێستاش واتێدەگەم دروشمی چارەسەرکردنی پرسی کورد لە چوارچێوەی ئەو وڵاتانەدا، دروشمێکە کە لەباری سیاسی و دیپلۆماسی یەوە گونجاوترە.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا جگە لەمانە، پێمان خۆشە ئاماژە بە هەڵەیەک بکەن کە بۆخۆشتان قبووڵتانە؟

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: ئەمن ئەوەم کردە پێشەکی یەک بۆ ئەوەی ئەوە بڵێم. ئەگەر بڵێم وەکوو هەڵەی تاکتیکی رەنگە کەمێک باری عاتیفیی تێدا هەبێ. بە باوەڕی من گەورەترین هەڵەی تاکتیکی کە لە مێژووی حیزبی دیموکراتی کوردستان دا کراوە و دەکرێ بڵێین رێبەریی حیزب کردوویەتی نەک تاک، ئەوە بوو کە بە پێچەوانەی هەموو ئەزموونەکان، بە پێچەوانەی هەموو ئەو شتانە کە لە نێو حیزبدا گەڵاڵە کرابوون رێبەریی حیزب (بەواتای دەفتەری سیاسی) باوەڕی بە کۆماری ئیسلامی کرد و ئامادە بوو بە شێوەی نهێنی وتووێژی لەگەڵ بکا کە لە ئاکام دا لە دەست دانی دوکتور قاسملووی لێکەوتەوە. ئاخر هەڵەی گەورە دەڵێن دوو جۆرە: یەکیان هەڵەیەکە کە قەرەبوو نەکرێتەوە. یەکی دیکەشیان هەڵەی چووکە بێ، واتە ئەوەندە نەبێ. ئەویش ئەگەر دووپات بێتەوە هەر گەورەیە. باشە ئەوە هەڵەیەک بوو کە بە هیچ شێوەیەک قەرەبوو ناکرێتەوە. هەڵەیەکمان کردوە کە گەورەترین رێبەری حیزبیمان و کەسی یەکەممان تێدا لەدەست داوە. پێموایە هەڵەیەکی یەکجار کوشەندە بوو بە مانای واقیعی، چونکە ئەوە نیە تیرۆر کرا. ئەوە هەڵەیەکی گەورە بووە، دیارە ئەو هەڵەیەکی تاکتیکی یە، هەڵەیەکی ستراتیژیکی نیە. هێڵە ستراتیژیەکە باوەڕ بە چارەسەرکردنی پرسی کورد بە شێوەی ئاشتیخوازانە کە حیزبی دیموکراتی کوردستان هەر لە سەرەتاوە تا ئێستا باوەڕی پێ هەبووە. بە باوڕی من ئەوەش لە جێی خۆیەتی و هیچ هەڵەی تێدا نیە. بەڵام ئەوە کە ئەو تێکنیکەمان بۆ وتووێژ هەڵبژارد ئەوە هەڵەیەکی مێژوویی بوو.

پێمخۆشە ئەوەش بڵێم کە زۆر جار موخالیفانی حیزب یان بڵێین ئەوانەی لە دەرەوەی حیزبن و ئاگایان لێ نیە ئەو تۆمەتە لە دوکتور قاسملوو دەدەن (بەنووسراو) کە گوایە دوکتور قاسملوو بێ پرسی هەموو حیزبی دیموکراتی کوردستان چووە لەگەڵ نوێنەرانی کۆماری ئیسلامی دانیشتوە. ئەمن جاری دیکە گوتوومە و ئێستاش دووپاتی دەکەمەوە کە بە هیچ جۆرێک وانیە. دەفتەری سیاسی بە تەواوی ئاگای لەو مەسەلەیە هەبووە.

ئەمن پێموایە هەڵەی گەورەتر لەوەش (دیسان تاکتیکی) ئەوە بوو کە مەرحوومی دوکتور سەعید، بەداخەوە تووشی بوو. ئەویش بۆیە گەورەتر بوو، چونکە پاش ئەو ئەزموونە کردی. بەڵام کە ناوی ئەو نابەم، لەبەر ئەوەیە یەکەم ئەو هەڵەیە

سەرچاوە
Serchawe

هی دەفتەری سیاسی نەبوو، دەفتەری سیاسی هەر ئاگاداری ئەو بابەتە نەبوو. ئەو لەوێ دانیشتبوو، لە پاشان ئەو نەچووبوو لەگەڵ دوژمن دابنیشێ. بە نییەتێکی خێرخوازانە لەگەڵ ژمارەیەک لە کەسایەتی یەکانی ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامی دانیشت کە تیرۆری لێ کەوتەوە. دیارە لەوەشدا دیسان هەر هەڵەی دوکتور سەعید هەبوو. ئەمن دواتر زانیم پۆلیسی ئەڵمان داوای لێ کردبوو کە ئیسکۆرتی بۆ دابنێ، بەڵام بۆ خۆی قبووڵی نەکردبوو. ئەوە هەڵەیەکی گەورە بوو، کە لە دەستدانی گیانی لێ کەوتەوە. ئەویش گیانی کێ؟ شەخسی یەکەمی حیزب. کەوابێ هەڵەی کوشندە، بەمانای تەواوی وشەیە.

مادح ئەحمەدی: ئەم هەڵەی کە ئێستا ئاماژەتان پێکرد، واتە ئەوەی کە لە مەسەلەی تیرۆری دوکتور قاسملوودا هەمووی دەفتەری سیاسی لەو قۆناغەدا هەڵەی کرد و لە مەسەلەی تیرۆری دوکتور سادق شەرەفکەندی دا، دوکتور شەرەفکەندی خۆی هەڵەی کردوە. پێتوایە ئەمە لە مێژووی حیزبدا دووپات بێتەوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: هیوادارم قەت دووپات نەبێتەوە. جارێک لەلایەن بەشی فارسی رادیۆ فەرانسەوە بۆ وتووێژێکی رادیۆیی بانگهێشت کرابووم. یەکێک لە پرسیارەکانیان ئەوە بوو کە لێیان پرسیم: دەبینین پاسەوان و ئیسکۆرت یان گاردێکی زۆرت بە دەورەوەیە. بۆ وایە؟ ئەمن ئەو شێعرەی «روودەکی»م هێنایەوە کە دەڵێ: «هر کە ناموخت از گذشت روزگار/ هیچ ناموزد ز هیچ آموزگار». گوتم ئێمە دوو کەس لە رێبەرانمان لەو رێگایەوە لەدەست داون، کەوابێ نابێ ئەوە دووپات بێتەوە، بەتایبەتی نابێ رێگا بۆ سەرکەوتنی دوژمنی حیزبەکەمان و نەتەوەکەمان خۆش بکەین.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا با بێینە سەر پرسیارێکی دیکە. پاش رووخانی کۆمار بازنەی رێکخستنەکانی حیزبی دیموکراتی کوردستان بەر تەسک دەبێتەوە. ئەگەر ئێمە چاو لە مێژوو بکەین، دەبینین لە کۆمەڵەی «ژ - ک» دا بازنەی رێکخستنەکانی بەرین بووە. بۆ وێنە: لە ناوچەکانی خوارەوەی رۆژهەڵاتی کوردستان (کرماشان و...) کۆمەڵەی «ژ - ک»بۆ کاروباری کرماشان، ئیلام و تەنانەت خوارەوەتریش، نوێنەری تایبەتیی خۆی هەبووە. لە کۆماری کوردستانیش دا کەسێکی وەک «ئیبراهیم خان نادری» و کەسانێکی دیکە رۆڵیان هەبووە ئەگەرچی ئەو کات ئەو ناوچانە لەژێر دەسەڵاتی کۆماردا نەبوون، بەڵام ئینتمایەک هەبووە بەرانبەر بە کارکردن لەو ناوچانەدا. دواتر دەبینین (پاش رووخانی کۆمار) حیزبی دێموکرات بازنەی رێکخستنەکانی بەرتەسک دەکاتەوە و چالاکی و هەوڵەکانی زیاتر چڕ دەکاتەوە سەر ناوچەی موکریان. ئایا پێتوانیە ئەمە هەڵەیەکە کە تائێستا کاریگەریی بەسەر بزووتنەوەی کوردەوە دیارە و ناسیۆنالیزمی کوردی بەو جۆرەی لە موکریان بەهێزە لە ناوچەکانی خوارەوە بەهێز نیە؟

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن شتەکە وا نابینم. یەکەم پێم وانیە لەکاتی کۆمەڵەی «ژ - ک» دا ڕێکخستنی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە کوردستان دا بە تایبەت لە باشووری ڕۆژهەڵاتی کوردستان بەربەرینتر بووە تا سەردەمی حیزبی دیموکراتی کوردستان، بەڵام هەندێک هۆی تایبەتی لە ئارادان. لەو سێ ساڵەی پێش دامەزرانی کۆماردا کە کۆمەڵەی «ژ - ک»ە خەباتێکی نهێنی لە ئارادایە. ئەو خەباتە لە سنە، مەهاباد، کرماشان، ورمێ و ئیلام هەر نهێنی یە. ئەو بەربەستە سەختە لە بەرانبەری دا نیە، بەڵام کە حیزبی دێموکرات دادەمەزرێ بە تایبەتی کە نزیک بە پێنج مانگ دواتر کۆماری کوردستان دادەمەزرێ، ئەو جارە حەساسییەتەکە لە نێوان ئەو دوو ئۆردووگایەدا (سوسیالیستی و کاپیتالیستی) زیاتر دەبێ. هەتا سەقز لە ژێر دەسەڵاتی سۆڤییەت دا بووە و لەوێوە بەرەوخوار لەژێر دەسەڵاتی بریتانیادایە. ئەو دووانەش حەساسییەتیان بە یەکتر هەبووە و کارەکە سەختتر بووە. «هێمن»ی ڕەحمەتی لە شێعرێک دا ئاماژەی پێدەدا و دەڵێ کە براکانی باشوورمان وا دەڵێن. وتووێژێکی ساز کردوە لە نێوان شاعیر و نیشتماندا. لەوێدا هێمن بە شێوەیەکی هومێدوارانە دەڵێ کە نیگەران مەبە و ڕۆڵەکانی نیشتمان لە غەمی ئەو بەشەی نیشتمانیش دا هەن و...، بەڵام ئەگەر چاو لێ بکەین دواتر بە هیچ جۆر وانیە. ئەو هەوڵ و تەقەلایە کە بۆ نفووزکردن لە بەشەکانی دیکە لەئارادایە، هەر بەردەوامە. بەداخەوە ئەگەر ئێستا بەهەردووکمان خەریک بین ڕەحمەتی «ئیبراهیم نادری» بکەینە دوو، پێمان ناکرێ. لەکاتی کۆماریش دا دیسان ئیبراهیم نادری بەتەنیا لە نێو کۆماردایە. بۆمان ناکرێ بە دوو، چونکە تەنیا ئاڵقەیە و هەوڵێکە... بابەتەکە زۆر سروشتی یە. نەک هەر حیزبی دێموکرات و کۆماری کوردستان، کۆمەڵەی «ژێ کاف»یش کەم و زۆر بە کەڵک وەرگرتن لەو فەزایە کە بە داگیرکردنی ئێران پێکهاتبوو دامەزراون (هەر دووکیان). دیارە زیاتریش لەبەر ئەوەی ناوچەی موکریان زیاتر لەژێر دەسەڵاتی سۆڤیەت دا بووە، بەڵام بە کردەوە هیچی تێدا نەبوو، بۆشایی-یەکی دەسەڵاتی تێدا هەبوو، بۆیە لەوێ دەرەتانی خۆنواندن و تێکۆشانی سیاسی زیاتر بووە. دەنا ئەمن زۆر جارم ئەوە گوتوە، ئەگەر چاو لە ڕادەی وشیاریی سیاسی و خوێندەواری و زانیاریی بکەین، ئەو کات کرماشان و سنە (یان بە قەولی سنەیی یەکان بڵێین کورسان) زۆر لە پێش مەهابادەوە بوون. لەباری ڕێژەی دانیشتووانیشەوە، مەهاباد شارۆچکەیەک بوو لە چاو سنە، سنە شارێکی چووکە بووە لە چاو کرماشان، بەڵام هەلومەرجەکە لە مەهاباد خوڵقاوە و ئەمەش مێژوو دەیخوڵقێنێ.

مادح ئەحمەدی: بە پێی ئەو وتانەی جەنابتان، کەواتە هەڵەکە لەلایەن حیزبی دیموکراتی کوردستانەوە نەبووە و ئەوە هەلومەرج دیاری کردوە.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: خودی دامەزرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان بە مەرکەزییەتی مەهاباد، یان دامەزرانی کۆمەڵەی «ژ.ک» (دەکرێ بڵێین تا ڕادەیەک) بە مەرکەزییەتی موکریان (دیارە بە واتا گشتی یەکەی سابلاغیش بەشێکە لە موکریان، چونکە موکریان بە شێوازی جۆراوجۆر باسی لێ دەکرێ، لە هەندێ جێگادا سەردەمانێک ورمێ پایتەختی

موکریانە، لە هەندێ بەکارهێنان دا موکریان تەنیا بە دەوروبەری بۆکان دەڵێن، لە باری زمانەوانی یەوە خودی مەهابادیش وەبەر موکریان دەکەوێ) لەوێدا دەرفەت و دەرەتانێک هەیە کە لە بەشەکانی دیکەدا نیە، ئەوە لەگەڵ ئەوەی شانسە (شانس بۆ بووژانەوەی بیری نەتەوایەتی لە هەر شوێنێکی نیشتمان پێک بێ هەر باشە)، بەڵام لە هەمانکات دا تۆزێک بەد شانسیی تێدایە کە لەو جێگایانەی دەتوانن کاریگەریی زیاترین هەبێ پێک نەهاتووە. بریا ئەو دەرفەتەی لە مەهاباد پێکهات لە کرماشان ڕەخسابایە.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا یەکێک لەو بابەتانەی کە هەندێ کەس زۆرجار باسی لێدەکەن و تەنانەت بۆتە جێی مشتومڕ و ڕەخنەگرتن، مەسەلەی ئەوەیە کە پاش ڕووخانی کۆمار «پێشەوا» خۆی تەسلیم دەکا. هەندێ کەس لەسەر ئەو باوەڕەن کە دەڵێن ئەمە لە ڕووی ترسنۆکی یەوەیە کە پێشەوا خۆی تەسلیم دەکا و لەم ڕوانگەیەوە دەڵێن کە دەبا خۆی تەسلیم نەکردبا و هەڵهاتبایە و سەرۆکایەتیی خەباتی دژی ڕژێمی پادشایەتیی کردبایە. ڕای جەنابتان لەو پێوەندی یەدا چیە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لەم بارەیەوە ئەمە بەسەر دوو بەشدا دابەش دەکەم. بەشێکیان ئەوەی گۆیا پێشەوا لەبەر ترس ئەوەی کردوە، ئەوە تۆمەتێکە نە بە چەسپی دوو قولوو (بە قەولی ئێستا) و نە بە دەرزی و دریشان بە پێشەوا قازی محەممەدەوە نانووسێ. قازی محەممەد هیچ گومانی لەوە دا نەبووە کە دەکوژرێ. هیچ گومانی نەبووە، تووشی تەوەهوم نەهاتوە، بە پێچەوانەوە لەبەر ئازایەتی بووە. گوتوویەتی ئەمن خۆم بە دەستەوە دەدەم، بەو مەبەستەشی بوو ئەو بکوژرێ، بەڵام خەڵک نەکوژرێ. هەر لەو ساڵەدا لە ئازەربایجان(بەقەولی سیاسی یان دەستە خۆشکی کۆماری کوردستان) ڕووی دا. بە پێی هەندێ ئاماری نادەقیق لەوێ ١٠ تا ١٥هەزار کەس کوژران. بەڵام لە کۆماری کوردستان و ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتیدا لە سەرەتاوە تا ئاخر بە هەموویەوە لە ١٥ کەس تێنەپەڕی.

مادح ئەحمەدی: واتە پێشەوا لە کۆماردا پێشی بەو خوێنرشتنە گرتوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەوە ئاکامی ئەو ئازایەتی یەی پێشەوا بووە. بەداخەوە یان بە خۆشی یەوە تەواوی شاهیدەکان لەم بارە یەوە لەوانەن کە دوژمنمانن، چونکە ئیزنی ئەوەیان نەداوە کە خەڵکی بێ لایەن بچن یان لایەنگرانی کۆمار و پێشەوا بچن بۆ کۆبوونەوەکانی دادگا. هەر کەسی خۆیان لەوێ بوون، بەڵام هەر ئەوەی کە بۆخۆیان دەڵێن (هەموویان شاهیدی دەدەن) کە پێشەوا تا دواهەناسە بەرگری و داکۆکیی لە ئامانجەکانی کردوە و هەموو بەرپرسیایەتی یەکەی گرتۆتە ئەستۆ و بە هیچ جۆرێک نەپاڕاوەتەوە. تەنانەت ئەوە بە ناوبانگە (حەتمەن یان خوێندووتانەتەوە یان بیستووتانە) لە شوێنێک دا جنێوێک بە کورد (دەڵێن کوردی...) دەدەن، پێشەوا لەسەر کورسی یەکەی هەڵدەستێ و کورسی یەکەی تاو دەدا کە لە

لایەنی بەرانبەری بدا و دەڵێ ئەمن ئەوە لێرەم چی بە من دەڵێن، بیڵێن، لێرەم بۆ کوشتن، بەڵام ئیزنی ئەوە نادەم قسە بە نەتەوەکەم بگوترێ. کە وابێ بە تەواوەتی نادروستە بڵێین لەبەر ترس بووە.

ئەگەر لەمن بپرسن (جارێکیش بەو بۆنەیەوە هێرشم کرایە سەر) بەڵێ پێم خراپ بوو کە پێشەوا بە پیر ئەرتەشی شاوە چوو و تەسلیمیان بوو، پێشەوا ئەگەر هەر قەرار بوو شەهید بێ پێم خۆش بوو لە چیا شەهید بووایە، نەک لە مەیدانی چوارچرا. بەڵام وەکوو دەڵێن: - قسەی من نیە - مێژوو ئەوەیە کە بووە، نەک ئەوەی کە ئارەزوو دەکرا. کەوابێ پێم باشتر بوو کە پێشەوا قەت تەسلیم نەبووایە، بەڵام تەسلیم بوونەکەشی قەت لەبەر ترس نەبووە. لە ئازایەتی یەوە هاتوە.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا بابەتێک لەگۆڕێ دایە ئەویش ئەوەیە کە مێژوو بە چاک و خراپەوە دەبێ بنووسرێتەوە. مێژوو بە ئارەزووی کەسێک و دوو کەس نابێ بنووسرێ. لە مێژووی حیزبی دێموکرات دا هەندێ بابەت هەن بۆ زۆر کەس جێی پرسیارن. پێموایە جارێک دوکتور قاسملوو پێشنیاری ئەوە دەکا کە کۆنگرەی دوو لە مێژووی حیزبدا نەنووسرێتەوە. جەنابت ئەوە دەڵێی کە مێژوو بە چاک و خراپەوە دەبێ بنووسرێ. بابەتێک کە لێرەدا جێی پرسیارە، مەسەلەی «ئەحمەد تۆفیق»ە کە بۆ ماوەیەکی زۆر سکرتێری حیزب بووە، بەڵام لە مێژووی حیزبدا، باسێکی ئەوتۆی لێ ناکرێ. لەحاڵێکدا بە پێچەوانەی ڕێبەرانی سەردەمی خۆی کەسایەتی یەکی ناسیۆنالیست و نەتەوەیی بووە، بەڵام دەبینین نەتەنیا لە دەیەکانی ڕابردوودا، ئێستاش هیچ ئاوڕێک لە ژیان و خەباتی ئەحمەد تۆفیق نادرێتەوە. هۆی ئەوەی لە مێژووی حیزبدا باسی ئەحمەد تۆفیق ناکرێ دەگەڕێتەوە بۆ چی؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لەسەر کاک عەبدوڵڵای ئیسحاقی (ئەحمەد تۆفیق) شتی زۆر گوتراوە. شتی زۆر ناتەبا لەگەڵ یەکتر گوتراوە. لە پێش دا دەمەوێ لەسەر سکرتێری یەکەی قسە بکەم. هەموو کەس پێیان وایە ئەحمەد تۆفیق سکرتێری حیزب بووە. ئەوەندەی ئەمن بزانم ئەحمەد تۆفیق سکرتێری حیزب نەبوو.

مادح ئەحمەدی: چۆن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: دوو کەس لە ڕێبەرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان سکرتێر نەبوون. پێشەوا قازی محەممەد و ئەحمەد تۆفیق. پێشەوا، پێشەوا بوو. زۆر کەس پێیان وایە، بۆیە بە قازی محەممەد دەڵێن «پێشەوا» چونکە سەرکۆمار بووە، بەڵام قازی محەممەد هەر پێشەوای حیزب بوو و بە پێشەوایی بوو بە سەرکۆماری کوردستان. پێشتر پێشەوا بوو قەتی پێ نەگوترابوو «سکرتێر». عادەتە بە ڕێبەرانی حیزب لە جێگایەکدا دەڵێن«بەرپرس» لە جێی دیکە »سکرتێر» یان

«لیدێر» و...دەڵێن. پێشەوا قەت پێی نەگوتراوە سکرتێر. لە مەسەلەی ئەحمەد تۆفیقیش دا هەیئەتێک هەبوو کە پێیان دەگوت «هەیئەتی سکرتاریا»، کەسی یەکەمی ئەو هەیئەتە ئەحمەد تۆفیق بوو. ئەو مۆرەی کە هەیانبوو، لەلای ئەحمەد تۆفیق بوو، کەوابێ وەکوو ڕۆڵ، ڕۆڵی سکرتێری گێڕاوە، بەڵام ئەو ناوەی (سکرتێر) پێ نەگوتراوە و دواتر بۆیان داناوە. ئەمن هاوچەرخی ئەحمەد تۆفیق بووم. ئەحمەد تۆفیق هەمەکارەی حیزب بوو، بەڵام قەتم ناوی وەکوو سکرتێری حیزب نەبیستوە. بەرپرسی هەیئەتی سکرتاریای حیزب بوو.

مادح ئەحمەدی: باشە لانی کەم خۆ کەسی یەکەمی حیزب بووە؟ بۆ باسی ناکرێ؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لەو بارەیەوە هیچ گومانم نیە، وایە. کە لە مێژووی حیزبدا بەو شێوەیە باسی لێ نەکراوە، هۆی تایبەتیی خۆی هەیە. ئەمن بە کورتی لە کتێبی «نیو سەدە تێکۆشان»دا باسم کردوە، ئەحمەد تۆفیق کاتی خۆی لە حیزبی دێموکراتی کوردستان دەرکراوە، کەسێک کە لە حیزبی دێموکراتی کوردستان دەرکراوە، لە بۆنەکان دا یادی ناکرێتەوە. نموونەی دیکەمان لە حیزبەکانی دیکەش دا هەیە، بەڵام نامەوێ ئاماژە بە هیچ حیزبێکی دیکە بکەم. ئەوەندی حیزبی دێموکراتی کوردستان بایەخی بە ئەحمەد تۆفیق داوە، هیچ کەس و لایەنێکی دیکە ئەوەندەی بایەخ بۆ ئەو جۆرە کەسانە دانەناوە. بەڵام ئەگەر یەکێک تەفسیر و لێکدانەوە دەکا، مێژوو دەنووسێتەوە، مافی بێ ئەملاو ئەولای خۆیەتی لە «ئەحمەد تۆفیق» بکۆڵێتەوە. لە کەسایەتی و ئەو ڕۆڵەی کە گێڕاویە، لە هەڵەکانی، لە خاڵە باش و خراپەکانی بکۆڵێتەوە. هەر وەک بۆ پێشەوا قازی محەممەد، دوکتور قاسملوو، دوکتور سەعید و کەسانی دیکە کە شەهید بوون یان کەسانی دیکە کە ماون، ئەگەر لە کەسایەتی یان دەکۆڵینەوە و هەڵیاندەسەنگێنین، هەق وایە باسی هەموو شتێک بکرێ. بەڵام ئیدی ناکرێ بڵێین کاتێ کە باسی ڕێبەرانی شەهیدمان دەکەین ئێمە بڵێین: قازی محەممەد، ئەحمەد تۆفیق، قاسملوو، شەرەفکەندی. چونکە ئەحمەد تۆفیق کاتێک شەهید بووە (ئەمن لە قووڵایی ویژدانمەوە بە شەهیدی ناو دەبەم) نەتەنیا سکرتێر، ڕێبەر، کەسی یەکەم، تەنانەت ئەندامی حیزبی دێموکراتی کوردستانیش نەبووە. ئێستە ئەوە باسێکی دیکەیە، با بێن و لێی بکۆڵنەوە. باسی ئەو تۆمەتە بێ بنەمایانەش ناکەم کە لەم پێوننەدی یەدا دەخرێتە پاڵ دوکتۆر قاسملوو. زۆر جار زێدەڕەوی لە وەسفی دوکتور قاسملوودا دەکرێ، ئەمن لەگەڵ ئەوانە نیم، بەڵام بەو حاڵەش هێندێ لایەن لە کەسایەتیی دوکتۆر قاسملوو هێشتا نەناسراوە. دوکتۆر قاسملوو بەخۆی بایە تەنانەت دژی کوشتنی پاسدارێک بوو، هەتا دەگا بەوەی لەگەڵ کوژرانی یەکێک لە ڕێبەرانی حیزب بێ.

٩ی سێپتامبری ٢٠١٠

سەرچاوە
Serchawe

بەشی دووهەم

مادح ئەحمەدی: مامۆستا بابێینە سەر قۆناغێکی دیکە پاش شۆڕشی گەلانی ئێران لە ساڵی ١٣٥٧دا حیزبی دیموکراتی کوردستان دێتەوە و لە لای ڕەشەمەدا تێکۆشانی لە میتینگێک دا لە مەهاباد و لە لایەن دوکتورقاسملووەوە رادەگەیەنێ دیسان بەپێی ئەو نەریتەی کە کۆمار لە مەهاباد دامەزرا، حیزبی دیموکرات لەوێ تێکۆشانی ئاشکرای خۆی رادەگەیەنێ، پرسیار ئەوەیە بۆ حیزبی دیموکرات ئەو کات نەهاتە سنە و لەوێ تێکۆشانی ئاشکرای خۆی رابگەیەنێ و بارەگای سەرەکیی خۆی لەوێ دابنێ و بتوانی لە بازنەیەکی بەرینتردا کاریگەری دابنێ و ئەگەر توانیبایە ئەوکات بارەگای سەرەکیی خۆی هێنابایە سنە بە نیسبەت وتووێژەکان و زۆر بابەتی دیکەوە، هاوکێشەکان دەگۆڕدرا؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لە ساڵی ١٣٥٨ کومیتەی شارستانی مەهاباد گۆڤارێکی دەردەکرد داوایان لێکردم کە وتارێکیان بۆ بنووسم ئەمن وتارێکم نووسی بە ناوی «دوو قسەی حیسابی» دوو قسە حیسابی یە کە باسی ئەوە دەکا کە خەڵکی هەموو شارو ناوچەکان دێنە ئێرە دەڵێن ئەرێ بۆ پێمان راناگەن؟ بۆ کوردستان هەر مەهابادە کە ئێوە زیاتر سەرنج دەدەنە ئەوێ؟ وتارەکە درێژە، بەڵام کورت کراوەکەی ئەوەیە راستی یەکەی ئەوەیە با لە خۆمان بپرسین ئێمە لە مەهاباد ئەوەین کە دەبێ ببین؟ ئێمە لە مەهابادیش وا نیین، هەموو گیانمان کەموکوڕی یە بابەتەکە دەگەڕێتەوە سەر ئەوە کە ئەو بوارەی ئەوکات لە مەهاباد هەبوو، بۆ کارێکی ئاوا ئەو بوارەمان لە سنە نەبووە لە سنەش گرنگتر لە کرماشانیش نەمانبوو بۆ سنە؟ بۆ کرماشان نە؟ چونکە گەورەترین شاری کوردستانی ئێران سنە نیە، کرماشانە بەتایبەتی گرنگایەتیی تایبەتی هەیە، تەنانەت ئەگەر لە رووی جوگرافیشەوە بەراوردی بکەین «هەر چەند ئەمن جوگرافیزان نیم» کرماشان تارادەیەک ناوەندترە، کوردستانی ئێران درێژ و باریکە و کرماشان لە هەموو رووێکەوە لەبارترە بەڵام ئاخر دەبێ بوارت هەبێ بۆ ئەوکارە هەر ئەبوارەی کە بزووتنەوەی کوردی تێدا وەجووڵە کەوت لە سەرەتا «لە کاتی دەسپێکەوە» کۆمەڵەی ژێ کاف و حیزبی دیموکراتی کوردستان و کۆماری کوردستانی تێدا دامەزرا، هەر ئەو بوارە لە ویش هەیە بۆ وێنە ئەمن زۆرجار نموونە ئەوە دێنمەوە، کەسێک خاوەن گوندێکە، ئەو گوندە زەمینی جۆراوجۆری هەیە، ماوەیەک بە هەر هۆیەک ئەو گوندە بەجێ دێڵێ، (دەوڵەت دەری دەکا یان هەر هۆیەکی دیکە) دەیەوێ ئەو گوندە ئاوەدان بکاتەوە، لە کوێوە ئاوەدانی دەکاتەوە؟ لەو جێگایەوە دەست پێدەکا ئاوەدانی بکاتەوە کە ئاسانترە، زەمینەکانی بەرێژەوترن، بوارەکە لەوێ (لە مەهاباد) لەبارتر بوو بریا ئەو وەختی وابایە.

مادح ئەحمەدی: کەواتە جەنابت پێتوایە هەڵەکە لە حیزبەوە نەبوو؟

سەرچاوە
Serchawe

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: نەدەکرا. هەلومەرجەکە شتێکی دیکەی جیا لەوەی هەڵ نەدەگرت. دەنا ئەو کات کە ئێمە لە ساڵی ١٣٥٧دا بە نهێنی گەڕاینەوە وڵات (ئەوە بۆ دامەزرانی دامودەزگا نیە بۆ کاری حیزبیە) شەش (٦) کەس چووینەوە. ڕاسی حیزبمان بۆ تاران دانا، چون تاران گرنگە. دوکتور قاسملوو چووە تاران، برادرێکمان چووە کرماشان، یەکێکمان چووە سنە، یەکێکمان چووە ورمێ، یەک لە مەهاباد بوو و یەکێکیشمان لە ناوچەی شنۆ و نەغەدە بوو. واتە ئەو شەش کەسەمان ئەوا دابەش کرد. لە دەرەوە کە بڕیارمان دا گوتمان دەبێ یەکێک لە کرماشان بێ، یەکێک لە سنە بێ. ئەوە نەبوو کە ئەو شوێنانە لە بەرچاو نەگیرێن، بەڵام چونکە بوارەکە لەبار نەبوو لە کرماشان یان لە سنە تا ئەوکات نەیتوانی شتێکی وا بکا. بۆ وێنە ئەگەر سەرنجتان دابێتێ، چەند مانگ دوای گەڕانەوەی ئێمە، چەند مانگ دوای رووخانی ڕێژیمی شاو چەند مانگ دوای هاتنەسەرکاری کۆماری ئیسلامی، گەورە پیاوی وەک دوکتور قاسملوو لە سنە بوو، دەیانگوت نابێ قسە بکا، مافی ئەوەی نیە قسە بکا. باشە بۆ ئەوەی تۆ دامودەزگای حیزبی لەوێ دابنێی و ببێتە ناوەندی حیزبی، شوێنێکی ئاوا ناتوانێ بە کەڵک بێ. پێویست بە جێگایەک دەکا کە لە بار بێ. پاشان لە مەهاباد بوارێکی وا هەبوو کە ئێمە بە تەواوەتی ناوچەکەمان خاوێن کردبووەوە (ڕەنگە پرسیاریشی لەسەر بێ)، تەنانەت پادگانیشی لێ نەما.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا دێینە سەر ئەوە. بەڵام یەک پرسیار بە نیسبەت سنەوە. یەکێک لەو هۆکارە سەرەکی یانە کە زۆر کەس باسی لێدەکەن، جیاوازە لەوەی کە جەنابت دەڵێی «بوارەکە لەوێ لەبار نەبوو». ئەویش ئەوەیە کە دەڵێن حیزب حیسابی لەسەر هەندێ مۆرە یان کەس کردبوو لە سنە کە زۆر لاواز بوون؟ ئەوەتان قبووڵە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەوە ناگەڕێتەوە بۆ ئەو کاتەی کە ئێمە گەڕاینەوە و ناوەندمان دامەزراند لە مەهاباد. ئەوە دەگەڕێتەوە بۆ دواتر. بەڵێ ڕەنگە ئەمنیش قبووڵم بێ ئێمە باشمان عەمەل نەکرد. لەسەر یەک سەرەڕای ئەوەی شانازی دەکەم بە کارو تێکۆشانی ئەوانەی کە لەوێ حیسابمان لەسەر کردبوون کە هەندێکیشیان نەماون و شەهید بوون، بەڵام ئێمە لەوێ باش نەجووڵابووینەوە. هەر چەندە بەو حاڵەش دواتر دەرکەوت کە حیزبی دیموکرات لە سنە غەریب نیە. لە هەڵبژاردنێک دا کە تێکیان دا، بەڵام ئەگەر تێک نەچووبایە، کاندیداکانی ئێمە دەچوونە قۆناغی دووهەم. واتە لە سنە حیزب ئەوەندە بێ پێگە نەبوو.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا ئاماژەتان بە گرتنی پادگانی مەهاباد کرد کە ئەوکات ناوچەی سەرەکیی ژێردەسەڵاتی حیزب بوو و حیزب دەسەڵاتی تەواوی لەو ناوچەیە هەبوو. زۆر کەس لەسەر ئەو باوەڕن کە حیزب بە شێوەیەکی چەکدارانە دێتەوە و پادگانی مەهابادیش دەگرێ، بە گرتنی پادگانی مەهاباد زەربەیەکی گەورە دەدا لە وتووێژ و دانوستانەکان لەگەڵ دەوڵەتی ناوەندی و ئەوە دەبێتە بیانوویەک بۆ ئەوەی دانوستانەکان بەو شێوەیە کە پێویستە نەچێتە پێشەوە.

بەشی: دووهەم

رای جەنابتان لەم پێوەندی یەدا چییە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: دانوستانەکان هێشتا دەستیان پێنەکردبوو، پێش گرتنی پادگانی مەهاباد، دوکتور قاسملوو یادداشتێکی بۆ خومەینی نووسی کە لەوێدا دەنووسێ «حەزرەتی ئیمام» ئەتۆ تا ئێستا سەلماندووتە لەگەڵ سەرەڕۆیی و دیکتاتۆری خەبات دەکەی و ئازایانە لەگەڵ کێشەکان بەرەوڕوو دەبیتەوە. وەرە لەبەر حەقیقەت و مێژوو ئەتۆ کە پێت دەڵێن بوت شکێن ئەو بوتەش کە پێی دەڵێن تۆمەتی (تجزیەطلبی) بشکێنە و مەسەلەی کورد چارەسەر بکە. (شتێکی ئاوا بوو، ئێستا وشە بە وشە لە بیرم نیە.) دڵنیابە کە مێژوو هەرگیز ئەو خزمەتەگەورەیە لە بیر ناباتەوە. ئەو کات ئەوەمان کرد.

پادگانی مەهاباد لە لایەکەوە شمشێرکی دێمۆکلێس بوو لەسەر سەری ئەو خەڵکە، دەبوو ئەو خەڵکە (بەتایبەت کە بزووتنەوەیەک هەبوو) فەزایەکی هەبووایە کە تێیدا هەناسە بدا و مەترسیی هێرشکردنە سەری لەسەر نەبایە. دەبوو ئەوە بکرێ. بە نەخشەیەکی زۆر وەستایانە کرا.

مادح ئەحمەدی: واتە پێت وایە کارێکی باش بوو؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: دیارە پێم کارێکی باش بوو.

مادح ئەحمەدی: لە رووی یاسایی یەوە ئایا کارێکی دروست بوو؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لە رووی قانوونی یەوە سەیرەکەی ئەوەیە هەر ئەو رۆژەی پادگانی مەهاباد گیرا (دەوروبەری کاتژمێر ١٢ گیرا) سەعات ٢ لە هەواڵەکاندا رادیۆ تاران خوێندیەوە کە «ئەمڕۆ پادگانی مەهاباد لە لایەن ئەفسەرانی شۆڕشگێری ئەو شارەوە دەستی بەسەردا گیرا». بەراستییش هەروا بوو، راستە بە هاوکاری و هەماهەنگیی حیزبی دێموکرات بوو، بەڵام ئەفسەرەکانی نێو پادگان کاریگەریی زۆریان هەبوو.

مادح ئەحمەدی: واتە بەشی سەرەکیی سیناریۆکە ئەوان جێبەجێ یان کرد؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەڵێ. تەنانەت ئەمن بۆخۆم تەداروکاتی بەشێک لە بەرەکەم دەکرد، خۆ ئێمە چەکمان نەبوو، خەڵکمان لەم لاولەولاوە هێنابوو. ئەمن ٥٣ کەسم لە ناوچەکەی خۆمانەوە هێنابوو. پێشتر بانگهێشتم کردبوون بۆ

سەرچاوە Serchawe

پارمەتیدانی حیزب. هەندێ خەڵکمان رێکخستبوو، پێمان گوتبوون کە هەر هێرش کرا لەبەرەی خۆیانەوە تەقە بکەن. لە پڕ هەواڵیان پێداین گوتیان هەستن سەنگەرەکانتان چۆڵ بکەن، پادگان تەسلیم بوو. کەوابێ بە باوەڕی من کارێکی باش کراوە.

دەمەویست ئەوە زیاد بکەم، ئەوەی لە کوردیان کردە گوناحی کەبیرە (گەورە) سەیرەکەی ئەوە بوو یەک پادگان لە دەوری تاران نەما. ئەمن جارێکیان لە وتووێژێکی چاپەمەنی دا یان لەگەڵ رۆژنامەی «کەیهان» بوو یان لەگەڵ رۆژنامەی «ئیتلاعات» ،گوتم بە پێی ئامارێک کە راگەیەندراوە یەک ملیۆن قەبزە چەک لە پادگانەکانی دەوروبەری تاران هاتۆتە دەرێ. هیچی باسی ناکرێ، بەڵام دهوری ٥٠٠ یان ٦ هەزار تفەنگ لە پادگانی مەهاباد هاتۆتە دەرێ بە قەولی مەشهوور بۆتە «پیراهن عثمان.«

مادح ئەحمەدی: مامۆستا پاش ئەوەی وتووێژەکان لە گەڵ دەوڵەتی ناوەندی بەبنبەست دەگەن و ئیدی حیزب و لایەنە سیاسی یە کوردەکان ناچار دەبن لەژێر گوشاری هێرشی هێزەکانی دەوڵەت دا شار و گوندەکانی کوردستان چۆڵ بکەن و روو بکەنە چیاکان. ئێمە دەبینین حیزبی دێموکرات بۆ بەرەنگاری خەباتی چەکدارانە هەڵدەبژێرێ. ئایا هیچ رێگایەکی دیکە نەبوو ئەوکات حیزبی دێموکرات بیگرێتە بەر؟

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: با رێگای دیکە هەبوو. خۆ تەسلیم و خۆ بەدەستەوەدان. بۆئەوەی چارەنووسی ئێمەش ببێتە چارەنووسی ئەوانەی کە پێیانوابوو دەکرێ بە تەسلیم بوون و پاڕانەوە لەگەڵ کۆماری ئیسلامی هەموو شتێک بکرێ. خۆ ئێمە بۆ بەرگری لەخۆمان چەکمان تاو دا، حیزبی «تودە« خۆ ئەوەی نەکرد. حیزبی تودە هەموو شتێکی کرد. بەڵام سەرانی ئەوان پتر کوژرا یا هی ئێمە. سەرانی ئێمە یان گیانیان بە سەلامەتی دەربرد و درێژەی خەباتەکەیان دا، یا بە سەربەرزی وەکو کورد دەڵێ بە پێوە مردن. لە حاڵێکدا هی ئەوانیان وەکوو بەرخی قەسابی بردە پای دار و لە سێدارەیاندان یا هێنایانە سەر تەلە فزیۆن و هەموو شتێکیان لێ بڵاو کردنەوە. هیچ رێگای دیکە نەمابوو. هەرچی هەوڵ بوو دامان، بو ئەوەی شەڕ نەبێ. بۆیە تا ئێستاشی لەگەڵ بێ هەندێ رۆشنبیرمان لێ پەیدا بوون کە «دەرەنگ هاتوون و دەیانهەوێ زوو پێ بگەن» سەرزەنشتی هەموو شتێک دەکەن. دەنا نەتەوەی کورد ئەوەندە سەرزەنشتی هێزە سیاسییەکان، بە تایبەتی حیزبی دێموکراتیان نەکرد کە بۆ هێشتیان ئەو مەرگ و ماڵوێرانییە تووشی میللەتی کورد بێ، چونکە هەرچی لە توانامان دابوو کردمان بۆ ئەوەی میللەتی کورد تووشی شەڕ نەبێ. سەر شەقامەکانمان لەبیرن، گەورەترین درووشم ئەوە بوو «مرگ بر سازشکار» بوو کە مەبەستیان حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو. یا ماوەیەک هەر دوو حزبی دێموکراتی کوردستانی عێراق و ئێرانیان تێک دەدا و دە یانگووت «دێموکرات و قیادە، رەنجی کوردیان بە بادا». چونکە ئێمە لە مەسەلەی مادەی ٨ دا (ناچمە ناو وردەکارییەکانی

سەرچاوە
Serchawe

کە چۆن بوو؟چۆن نەبوو؟) دواتر دوکتور قاسملوو لە میتینگێکدا وتی بەدەر لەوەی ئێمە ڕامان بەرانبەر بە قیادە موقت چییە. (ئەو کات بە پارتی دێموکراتی کوردستانیان دەکووت «قیادە موقت». ڕێبەرایەتییەکی کاتیان پێک هێنابوو) مادەی ٨ شتێکی لاوەکییە و ٧ مادەکەی دیکە باسی کێشەکانی کوردی ئێران دەکا. بەڵام ئەو باسی کوردی عێراق دەکا کارێکی بێ جێیە. لەسەر ئەوە لەعنەتی تەواو دونیامان بۆ هات.

کەوابێ ئێمە هیچ نەما نەیکەین بۆ ئەوەی تووشی شەڕ نەبین و میللەتی کورد تووشی مەرگ و ماڵوێرانی نەبێ.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا پاش ئەم قۆناغە حیزبی دێموکرات دێ لە چیاکانی قەندیل جێگیر دەبێ، بەڵام پاش چەند سال لە ساڵی ١٩٩٢ دا ناچار دەبێ لە قەندیل بێتە خوارەوە و لە دەشتی کۆیە زەمین گیر بێ، زۆر کەس ئەمە بە مێژوویترین هەڵەی حیزبی دێموکرات دادەنێن. وڵامی جەنابتان چییە؟

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: خۆزگە ئەو کەسانە لەوێ بایەن، نەک ژن و منداڵەکانیان لەبەر رەحمەتی بۆمباران و کاتوێشا و تۆپخانەدا بایە، هەر بۆخۆیان لەوێ بانایە و وەکوو زۆر لە ئێمە بە سێ مانگ یەک کاتژمێر لەسەر یەک خەویان لێ نەکە وتبایە،. دەبوو خەوت زۆر خۆش بێ کە یەک سەعات لەسەر یەک بنووی، چونکە ساعەتی بێ گرمەی تێدا نەبوو. کوا ئێمە بە پێخۆشبوونی خۆمان هاتینە خوارێ. بارودۆخێک کە ئێستا هەیە، بێ گومان بۆ ئێمە دڵخواز نیە، بەڵام ئەوە ئاکامی ئەوە نیە کە ئێمە هاتووینە کۆیە، بە پێچەوانە هاتنە کۆیە ئاکامی بارودۆخێک بوو کە ئێمە لەوێ تێکەوتبووین. باشە دەکرێ بۆ ماوەیەکی نازانم چەند ساڵی، ژن و ماڵ و هەموو ئیمکاناتت لەبەر ڕەحمەتی تۆپ و کاتوێشا دابێ وبۆمباران بکرێ.

مادح ئەحمەدی: باشە مامۆستا زۆر کەس ئەو پرسیارە دەکان دەڵێن بۆ لە سەردەمی دوکتور قاسملوو و دوکتور شەرەفکەندی دا ئەو گوشارە نەبوو؟

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: با نەڵێین ئەو گوشارە نەبوو، چونکە ئەگەر نەڵێین ئەو گوشارە لە سەردەمی ئەواندا نەبووە، دەبێ بڵێین ئەوان سازشێکیان هەبووە لەگەڵ کۆماری ئیسلامی. وانیە لە سەردەمی دوکتوور قاسملوو دا بووین، لە شەوی ٢٥ی گە لاوێژدا لە «گەورەدێ» بووین (ئەویش هەر خاکی کوردستانی عێراقە) کە بۆ ماوەی ٤ سەعات و ١٠ دەقیقە لەسەر یەک لێیان داین، بۆ مێژوو با ئەوەی بڵێم، هەر کە گەورە دێمان بەجێ هێشت، ئەمن باوەرم وابوو کە دەبێ بێینە جێگایەکی وەک کۆیە.

بەشی: دووهەم

مادح ئەحمەدی: بۆ راست کۆیە؟

عەبدوڵلا حەسەنزادە: ئەمگووت کۆیە. جێیەکی وەک کۆیە. واتە گوتم بچینە جێگایەک کە تۆپخانە نەمانگاتێ. مووشەکی دوورهاوێژ دەگاتە هەموو جێگایەک، هەلیکۆپتەر دەتوانێ، بەڵام با لە بوردی تۆپخانە دەربچین، لەبەر ئەوەی وتمان با پشتمان بە سنوورەوە بێ، چووینە ئەوێ دوو ساڵ کوێرەوەری و خانوو ساز کردن و پارە لە عەرز کردن لە ئاخردا ناچار بووین بە جێی بێڵین. گوزەرانمان بۆ نەدەکرا.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا شتێکی دیکە لەم پێوەندییەدا کە زۆر جار باس دەکرێ و لە هەندێ شوێن بینیومانە و ناوی جە نابیشت دێنن. دەڵێن لە ئاکامی مامەڵەیەکدا حیزبی دێموکرات لە قەندیل هاتە خوارەوە؟

عەبدوڵلا حەسەنزادە: ئەو قسانە لەمێژە هەزم بووە. بۆ وڵام دانەوە نابن.

مادح ئەحمەدی: ئەی مامۆستا ئەوەی کە راست دەشتی کۆیە دیاری دەکرێ. ئایا حیزبی دێموکرات ئەوەی بە دڵخوازی خۆی هە ڵبژاردووە؟

عەبدوڵلا حەسەنزادە: ئێمە لە جێی جۆراوجۆر گەڕاین کە جێگایەکمان دەست بکەوێ.

مادح ئەحمەدی: باشتر لە دەشتی کۆیە نەبوو؟

عەبدوڵلا حەسەنزادە: خۆشتر لە دەشتی کۆیە زۆر بوون. بەڵام دەشتی کۆیە لە زۆر رووەوە باشتر بوو. یەکەم جێگایەکی زۆری هەبوو. ئەگەر سەرنجت دابێ ئێستا ئەو جێگایەی دام و دەزگاکانی حیزبی تێدایەو ئێمەی لێین، جێگایەکی یەکجار زۆرە. لە هیچ شوێنێک ئەوەندە جێگا دەست نەدەکەوت. جگە لەوە بەشێکی زۆریش خانوبەرە هەبوون کە سازمان کرد. لە هەموو گرینگتر لەمەیاندا من مەسئولییەتی وە ئەستۆ دەگرم. ئەمن بۆخۆم تەجرەبەم لە سەر خەڵکی کۆیە هەبوو، خەڵکی کۆیە خە ڵکێکی زۆر شەریفن، زۆر نیشتمان پەروەرن، لەگەڵ غەریبەی زۆر بە تەفاهومن، لێی ژیابووم ئەمن بۆخۆم پێشنیارم کرد کە ئەگەر لە دەوروبەری کۆیە و خودی شاری کۆیە جێگایەکمان دەست بکەوێ باشە، هاتین پێیان پێشنیار کردین، کە پێیان پێشنیار کردین، ئەمن وتم کۆیە جێگایەکی باشە با بچینە ئەوێ.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

عەبدوڵڵا حەسەن زادە: ئەگەر بزانم خەباتی ٦٥ساڵەی حیزبی دێموکرات بێ ناکامە. سبەینێ بەجێی دێڵم

(بەشی سێیەم و کۆتایی)

مادح ئەحمەدی: مامۆستا لە ساڵی ١٣٥٧دا کە حیزب یەک دەگرێتەوە، بنکەیەکی دیکە هەیە "قەڵا سەیدە یان دۆڵە رەقە"، بۆ ئەوکات ئەوێتان تەحویل دایەوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەو دوو شوێنە بۆیە بوون چونکە دوو لایەن بووین. پاشان ئەوێش زۆرجار دەکەوتە بەر هێرشی تۆپخانە. خۆ دەزانین ئێرەش (کۆیە) کەوتۆتە بەر هێرش، بەڵام لە جۆرێکی دیکە یان تەیارە یان لەشکەرکەشیی بۆ کراوە یان مووشەکی دوورهاوێژی بۆ هاتوە، بەڵام ئەوێ هەر دەکەوتە بەر هێرشی تۆپخانە. دواتریش هۆیەک نەبوو کە ئێمە لەوێ بنکەیەکمان هەبێ. لەوەختی دوو حیزبیدا هێندێ بنکەمان لەوێ بوون، کاتێ یەکمان گرتەوە مەرکەزییەتی حیزب لێرە بوو و ئەوانیشمان هێنایە ئێرە. خەڵکەکە بەشێکیان لە دەوروبەری ڕێبەری بوون (لێرە مانەوە) و بەشێکیان چوونە ئەو ئۆرگانانەی کە لە جێی دیکە بوومانن.

ئەگەر لەبیرمان بێ مەسەلەکە زۆر درێژخایەنترە لەوە. ئەگەر لە قووڵاییش دا بووین ناچار بووین کۆی بکەینەوە. چونکە هەلومەرجێک خوڵقا کە ئیدی ئەمنیەت نەبوو. لەو ڕێگاوبانانەدا بە دەیان کەسمان شەهید و بریندار بوون. دەڵێن لە پاش شەڕ هەموو کەس ژەنراڵە، ئەوانەی لەخۆڕا تەحلیل دەکەن و تێیدا نین، بە کەیفی خۆیان تەحلیل دەکەن، مافی خۆیانە با تەحلیلی بکەن، بەڵام کە لە نێو واقعیەتەکەدا دەژی دەبینی شتێکی دیکەیە. بۆ وێنە ئەمن زۆرجار ئیعتراز بەوەی دەکەم کە یەکێک دەڵێ "ڕووناکبیرەکان و سیاسی یەکان"، دەڵێم چما سیاسی یەکان تاریک بیرن؟ ئەوانە چونکە سیاسیین، ڕووناکبیرن. جا هێندێک لە ڕووناکبیرانی غەیرە حیزبی ئەو رەخنانە دەگرن، بەڵام لە نێو حیزبدا یەک کەسیش نەیگوتوە بۆ بچینە ئەوێ؟ یەک کەس نەیگوتوە بۆ لە قەندیل بێینە خوارێ؟ چونکە لە قەندیل ژیان نەدەکرا، بە تایبەتی ئێمە لە قەندیل ٣٠٠ بنەماڵەمان هەبوو. ژن و منداڵ خۆ ناکرێ هەموو رۆژێک لەبەر رەحمەتی تۆپ و کاتیووشادا بێ .

مادح ئەحمەدی: مامۆستا جیا لەمانە، لە ماوەی ئەو ساڵانەدا کە حیزبی دێموکرات لە دەشتی کۆیە جێگیرە، بەهەرحاڵ دەرەتانی خەباتی چەکداری بەو شێوەی پێشوو کە حیزب دەیکرد نەما. هەلومەرجەکە وابوو کە زۆرجار جەنابت یان کەسانێکی دیکە لە حیزبدا باسیان کردوە، بەڵام بۆ لەم ساڵانەی دواییدا (بەتایبەت لە سەردەمی دەسەڵاتی خاتەمی دا) حیزبی دێموکرات هەوڵی نەداوە گرووپ و ڕێکخراوی نیمچە لیگاڵ پێک بێنێ؟ بۆ وێنە لە ساڵی ١٣٧٩ یان ١٣٨٠ دا کۆمەڵێک ویستیان حیزبێک دروست بکەن لە نێوخۆ و پێوەندی یان بە کۆمەڵێک کەسەوە هەبوو لە دەرێ، تا هەواڵی ئەمە

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

بە حیزب گەیشت، حیزب ڕاگەیەندراوی دا و بەپێی ئەو پێگەیەی کە هەیەتی پێشی بە دروستبوونی ئەو حیزبە گرت و هەڵوەشایەوە. بۆ حیزبی دێموکرات نەیتوانیوە لەو دەرفەتانە کەڵک وەرگرێ، گرووپ و ڕێکخراوی جۆراوجۆر دروست بکا؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: جارێ با باسی ئەوە نەکەین کە حیزب ڕۆڵی هەیە یان نیە؟ ئاگای لێیە یان ئاگای لێ نیە؟ ئەوەیان با لەوێ ڕاوەستێ، بەڵام خەڵکی کوردستان و ڕووناکبیرانی کورد بە دەیان ڕێکخراوی غەیرە حیزبی یان دروست کردوە کە بە جۆرێک لە جۆرەکان (ڕەنگە تەواو نەبێ، هیچ شتێک لە دونیا تەواو نیە) جێگای حیزبی سیاسی یان پڕ کردۆتەوە. خەڵک کردوویەتی. ئێمە چیین؟ ئێمەش ئامرازێکین بۆ ئامانجەکانی ئەو خەڵکە وەکوو ئەو گرووپانەی دیکە.

مادح ئەحمەدی: مامۆستا لەم نێوانەدا یەک شت هەیە، حیزبی دێموکرات بەپێی رابردوو، بەپێی ئەزموون، بەپێی ئەو کەسایەتی یانە کە هەیەتی، دەی توانی دەقیقتر عەمەل بکا یان ئەوەی هاندەری کۆمەڵێک کەس بێ کە شتێک دروست بکەن.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: دەتەوێ بڵێم حیزبی دێموکراتی کوردستان ئەوانی دروست کردوە؟

مادح ئەحمەدی: نا مەبەستم ئەوە نیە.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: حیزبی دێموکرات حیزب دروستکەر نیە و دروستیش ناکا، بەڵام خەڵک هەیە بۆخۆی دروستی کردوە، هەمووشمان دەزانین.

مادح ئەحمەدی: بەڵام حیزبی دێموکرات دەتوانێ کاریگەریی هەبێ.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لەو شتانەدا ئەمن نامەوێ ئادرەس بدەم و ئیددیعا بکەم. ئەمن شتی وا ناکەم، بەڵام لەسەر ئەو قسەیە ئەمن پێم خۆش بوو ئەو بەیانییەی کە باسی دەکەی (ئەوە نابێ ڕاگەیەندراو بێ، دەبێ بەیانییە بێ. چونکە ئەو دووانە جیاوازی یان هەیە) لێرە لەبەر دەستمان بایە و بمانزانیبایە کە داخوا ئێمە چیمان گوتوە. چەند کەس لەنێو ئەندامانی حیزبی دێموکراتی کوردستان دا (لە نێوخۆی وڵات)، پێشنیاریان کرد کە حیزبێکی ئاشکرا دروست دەکەین، وەک ئەوەی لە کوردستانی تورکیا هەبوو. وەک "دە تە پە .(DTP)" "ئێمە باوەڕمان وابوو کە فەزای سیاسیی ئێران لەگەڵ فەزای سیاسیی تورکیا جیاوازیی هەیە. ئەتۆ حیزبێکی سیاسیی جیددی دامەزرێنی، هیچ ئیزنی چالاکیی پێ نادەن، پاشان ئەندامان و مۆرەکانی خۆت دەخەیتە مەترسی یەوە. ئەتۆ ئەو حیزبە دروست دەکەی، کەسە باشەکانی خۆت کە هەتە (چ

سەرچاوە Serchawe

ئەندامی حیزبە چ دۆستی حیزبە) دەیخەیە نێو ئەوێ یان نا؟ ئەگەر دەیخەیە نێو ئەو حیزبە، ئەوە ئەوانت خستۆتە مەترسی یەوە. خەڵکی خراپ دەیەوێ بێ، ڕەتی دەکەیەوە یان نا؟ ئەگەر ڕەتی بکەیەوە، ئەوە حیزبەکەت ئاشکرا کردووە کە ئەوە حیزبێکی جیددی یە و دژی کۆماری ئیسلامی یە. بەقەولی کوردەواری دەیکەیە "گۆلێ کا بەکری" هەموو جۆرە تەیر و تووری دونیای تێدا کۆ دەکەیتەوە، ئەوە حیزب نیە. پێمان وابوو فەزای سیاسیی ئەوێ ئەوە هەڵ ناگرێ کە حیزبی سیاسیی جیددیی تێدا دابمەزرێ، کەوایە باشترە خەڵکەکەی ژوورێ بەو شتانەی کە هەیە خۆیان سەرقاڵ بکەن. یەکیەتیی نووسەرانە، یەکیەتیی هونەرمەندانە، ئەنجومەنی قەڵەمە، ئەنجومەنی ئەدەبی یە و... ئەوانە بکەن کە شتی سیاسی نین.

"NGO" کان دامەزرێنن و پەرەیان پێ بدەن باشترە. رای ئێمە ئەوە بووە. تەنانەت لە جێگایەکی دیکەدا گوتمان ئێمە پێمان وایە فەزای سیاسیی ئێستا ئەوە هەڵ ناگرێ، پاشان ئێمە خۆ خاوەنی کوردستانی ئێران نیین. ئێمە لەوێ دەسەڵاتدار نیین. ئەگەر لە کوردستانی ئێران دەسەڵاتدار بوایەین، حیزبی دێموکراتی کوردستان پێشی بە دروست بوونی حیزبی دیکە نەدەگرت. خەڵک ئازادە بۆخۆی حیزب دادەمەزرێنی یان نا، تەنانەت ئیزنی دامەزراندنی حیزبیش خۆ خەڵک لە حیزبی دێموکراتی کوردستان ئیجازە وەرناگرێ، ئیزنی دامەزراندنی حیزبی سیاسی دەبێ لە دەوڵەت وەربگیرێ. لە هیچ شوێنێکی دنیا ئیزنی دامەزراندنی حیزبی سیاسی لە حیزب وەرناگیرێ، لە وەزارەتی نێوخۆ وەردەگیرێ. ئێمە گوتمان هەلومەرجەکە لەبار نیە و حیزبی سیاسیی ئاوا لە کوردستانی ئێران ناتوانێ چالاک بێ و بەرهەمدار بێ، بەوحاڵەش ئەگەر هەلومەرج هەبێ ئێمە پێمان خۆشە هەزار گوڵ بپشکوێ. ئەوە نازانم لەکوێیە، بەڵام کاتی خۆی چاپ بووە. کەی ئێمە نەمان هێشتوە؟ باشە ئێمە بۆ نەمان هێشتوە؟ دامان نا کە حیزبی دێموکرات بەیاننامەیەکی دەرکرد کە نابێ ئەو حیزبە دابمەزرێ، خەڵک بۆ بەقسەی حیزبی دێموکرات دەکا؟ دەسەڵاتدارە لەوێ؟

ئەوەم ئێستا وەبیر هاتەوە، ئێمە ئاگامان لە هەندێ جموجۆڵ هەبوو، هێندێک جموجۆڵی گوماناوی هەبوون، لە جێگایەک دا ئاماژەمان بەوە کردوە، لە دەرێ کۆمەڵێک کەس خەریک بوون حیزبێک بەناو ئەوە(...) و بە غەرەزی دیکە بۆ کوردی ئێران دروست بکەن، ئێمە لە جێگایەک دا بەرەوڕووی ئەوە بووینەوە و خەڵکمان لەوە ئاگادار کردەوە.

مادح ئەحمەدی: دەتوانی ناوی ئەو کەسانەمان پێ بڵێی؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بۆ ناویان بەرم. هیچ زەرووڕەتێکی نیە. ڕەنگە خەڵکێک بۆخۆیان بزانن. ڕەنگە ئەتۆش لەو کەسانە بی کە بزانی.

بەشی: دووهەم

مادح ئەحمەدی: مامۆستا ئەگەر پرسیاری دیکە نەیەتە گۆڕێ، وەک دوا پرسیار. ئەمساڵ ٦٥ ساڵ بەسەر تێکۆشانی حیزبی دێموکراتی کوردستان دا تێپەڕی. بەو پێیەی کە حیزبی دێموکرات وەک دەسەڵاتی سیاسی خاوەنی بستێک خاک نیە و لە پارچەیەکی دیکەی کوردستان نیشتەجێیە. زۆر کەس دەڵێن حیزبی دێموکراتی کوردستان خاوەن ٦٥ ساڵ خەباتی بێ ئاکامە (ئەمە ڕای من نیە) وەڵامی جەنابتان چیە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بستە خاک و ئەوانە هی من نیە، بەڵام با حەقی تألیفی ئەو دەستەواژەیەم لێ نەستێنندرێ. مەسەلەی بستێ خاکمان نیە، ڕەنگە بە دەیان جار (ئەوەڵ جار و ئاخر جار) ئەمن بەکارم هێنابێ. بۆخۆم باوەڕم بەوە هەیە.

ئەوە زۆر هەڵەیە کە بڵێین حیزبی دێموکرات خاوەن ٦٥ ساڵ خەباتی بێ ئاکامە. ئەوانەی وادەڵێن ڕەنگە بۆ ڕەخنەگرتن یان دژایەتی کردنی حیزبی دێموکراتی کوردستان ئەوە بڵێن. بەڵام بەبێ ئەوەی بۆخۆیان بزانن، تەواوی بزووتنەوەی کورد لە سەرەتای مێژووەوە تا ئێستا بە بێ ئاکام دادەنێن. چون خەباتی حیزبی دێموکرات بێ ئاکامە؟ هەر ئێستا زۆرکەس پێی وایە (کە دیارە هەڵەیەکی گەورەیە) حیزبی دێموکرات لە کۆیەیە. ئەگەر حیزبی دێموکرات لە کۆیە بێ، ئەمن یەک ڕۆژی تێدا ئەندام نابم. حیزبی دێموکرات لە نێو ڕۆژهەڵاتی کوردستانە. بەڵام خەڵک بۆ ئەوە دەبینێ؟ ئەی ئەو خەڵک و لایەنگرەی کە لە نێوخۆی وڵاتدا هەیەتی، ئەو وشیاری یە سیاسی یە کە دروست بووە، ئەو هێڵە فیکری یە سیاسی یە (کە هێڵی فکریی حیزبی دێموکرات لە هی هەمووان لە خەڵک نزیکترە)، ئەوە چیە؟ ئەو بە ڕێکەوتە؟ ئەگەر ئەو خەباتە نەبایە، ئەگەر ئەو خەباتە چەکدارانەیە نەبایە ئێستا کەسێک دەما؟ ڕەنگە هەزارو یەک تێبینیمان لەسەر خەباتی ("PKK"بە ئاشکرا ناوی دێنم) هەبێ، بەڵام ئەگەر بزووتنەوەی کورد لە کوردستانی تورکیا ئێستا زیندوویە، ئاکامی ئەو خەباتە چەکدارانە (بەقەولی تۆ، یان بە قەولی ئەوانە. ئیشەڵڵا ئەوە قسەی تۆ نیە) بێ ئاکامە بووە کە "PKK" کردوویەتی PKK کوا چی کردوە؟ کوردستانی رزگار کردوە؟ بستێ خاکی هەیە؟ ئەگەر ئەو خاکی لە شاخی قەندیل هەیە. ئێمەش لەو دەشتە پان و بەرینە خاکمان بەدەستەوەیە. بەڵام خۆ خاکی ئێمە نیە. ئێمە ئەو ئیددیعایانە ناکەین کە کوردستان هەموو موڵکی ئێمەیە. ئەو شتانە عادەتەن لە حیزبی دێموکرات دا جێگایان نیە. کەوابێ وا نیە. خەبات وا نیە یان گەیشتۆتە ئەوپەڕی خۆی یان ئەگەر نەگەیشتۆتە ئەوپەڕی خۆی، ئەوە خەباتێکی بێ ئاکام بووە. بە باوەڕی من ئەو وشیاری یە سیاسی یە کە هەمانە، ئەوە کە خەڵک لەباری سیاسی یەوە لەباری بۆچوون بۆ کێشەکانەوە، دەتوانم بڵێم خەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەنێو حیزبە سیاسی یەکان دا لە حیزبی دێموکرات (لە باری فیکری یەوە باسی تەشکیلات ناکەم) لەهەمووان نزیکترن، ئەوەش ئاکامی ئەو خەباتەیە کە کردوویەتی. باوەڕم بەشتی وا نیە. سبەینێش بزانم وایە، بەجێی دێڵم. ئەگەر بزانم خەباتی ٦٥ساڵەی بێ ئاکامە، بۆ خۆم ماندوو بکەم؟ لانیکەم ٥ - ٦ ساڵم تەمەن ماوە خەریکی ژیانی خۆم دەبم. پێم خۆشە ئەوەش زیاد بکەم کە ئەگەر کۆماری ئیسلامی هەرگیز نەیتوانیوە هەموو بەرنامەکانی لە

کوردستان پیادە بکا، لەبەر ئەو بەرەنگاری یە چەکدارانەیە بووە کە لە کوردستان بەڕێوە براوە.

مادح ئەحمەدی: زۆر سپاس مامۆستا.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: سپاس بۆ ئێوەش.

مادح ئەحمەدی: بەڵام هەر هیچ نهێنی یەکت نەدرکاند و هیچ شتی زیاترت لەوانە نەگوت کە پێشتر باست کردوون.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: نا. باشە شتی واشمان باس کرد کە باس نەکرابوون.

مادح ئەحمەدی: دیسان سپاس مامۆستا.

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: هەر سەرکەوتوو بن.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستان و کورد - ڕێکەوتی: ٨ی ئۆکتۆبەری ٢٠١٠

سەرچاوە
Serchawe

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: هەرکەس پێیوابێ لە لەتبوون قازانجی کردووە، لە هەڵەدایە

رۆماڵ - زریان جەوهەر

لە بەرەبەری ساڵرۆژی لەتبوونی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێراندا، عەبدوڵڵا حەسەن زادە سکرتێری پێشووی ئەو حیزبە و دیارترین کەسایەتیی ناو حیزبی دێموکرات باس لە هۆکارەکانی لەتبوون و زیانەکانی دەکات و هاوکات ئاشکرای دەکا کە بە دوای لێک جیابوونەوەی باڵە نارازی یەکانی ناو حیزبەکەی، لە لایەن خەڵکی رۆژهەڵاتی کوردستانەوە کەوتنە بەر لۆمە و سەرزەنشت. لەم دیمانەیەدا حەسەن زادە هاوکات باس لە هەلومەرجی ئەمڕۆی ئێران و رووداوەکانی روژهەڵاتی کوردستانیش دەکات

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: سکرتیری (پێشووی) حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران سەبارەت بە پرسی دیموکرات و هۆکاری دوولەت - بونیان، پێوەندیی نێوان حیزبەکانی کوردستانی رۆژهەڵات بەو شێوەیە وەڵامی پرسیارەکانی زریان جەوهەری دایەوە.

پرسیار: ئێستا ئێوە دوولەتبونە کێ لە ئێوە خاوەنی خەباتی حیزبی دیموکراتە؟

وەڵام: ئەوە شتێکی نامەنتیقی یە کەسێک بانگەشەی ئەوە بکا کە بەشێک خاوەنی مێژووە بەشێک خاوەنی مێژوو نیە. ئەوەی هەیە هەردووکمان هاوبەشین لەسەرکەوتن و لە شکستەکانی دا، رەنگە کەسێکیان زیاتری خەبات کردبێ, هەردوو بەشەکە خاوەنی بەشێک لە شانازی و شکستەکانن. کە رووبەروو قسە بکەین رەنگە هەریەکە قسەی خۆی بکا بەڵام کە بۆ رۆژنامە قسە بکەین ئەوە شتێکی ترە. وەکوو ئەوە وایە کە چوار برا لەیەک ماڵ بن دواتر جیا بنەوە. هەر یەکێکیان مافی ئەوەی هەیە بڵێ ئەمن خاوەنی مێژووی باب و باپیرانم بەڵام ناتوانێ ئەوانی دیکە بێ بەش بکا.

پرسیار: کوردەکانی رۆژهەڵات چ هەڵوێستێکیان هەبوو لەو جیابوونەوەیەتان؟

وەڵام: ئەمن ناوی لێ نانێم جیابوونەوەی [لایەک] لە لایەکی دیکە بەڵکوو حیزبی دیموکرات لەت بووە. ئێمە لەو کاتەوەی

لەت بووین لە هەموو لاوە کەوتووینە بەر شاڵاوی ڕەخنە و تانە و لۆمە و سەرزەنشتی کوردەکانی ڕۆژهەڵات ئەوەش کارێکی بەجێیە، چونکە هەر کەس پێی وابێ لە لەتبوون قازانجی کردوە ئەوە لە هەڵەدایە.

پرسیار: دەڵێن پارتەکانی باشوور لەبەر دەسەڵات ڕێک ناکەون بەڵام ئێوە لەبەر بێکاری بەیەکەوە هەڵ ناکەن تۆ دەڵێی چی؟

وەڵام: ئەوە قسەیەکی بەجێ نیە بەبەڵگەی ئەوەی کە پێمان بڵێن ئێستا لەبەر بێکاری تووشی لەتبوون بوون، خۆ سی ساڵ لەمەوبەر لە نێو جەرگەی وڵاتدا بووین بەشێکی زۆری ناوچە و دێهاتەکانی وڵاتمان لەبەر دەستدا بوو، تووشی لەت بوونیش هاتین.

خۆ ئەو کات بێکار نەبووین ٢٠ بۆ ٢١ ساڵ پێش ئێستا بەسەدان چەکداریشمان هەبوو. بۆیە لەتبوون هۆکاری جۆراوجۆر هەن، تایبەت بەکوردیش نیە، بەڵکوو لە هەموو جیهان ئەوە هەیە.

پرسیار: بەڵام ئێمە لە قۆناغی ڕزگاری داین، سەرکەوتنمان بە یەکڕیزی و یەک هەڵوێستی یە، پێتوانیە ئەو حیزبانەی کورد بەرژەوەندیی تایبەتی پێش بەرژەوەندیی نەتەوەیی دەخەن؟

وەڵام: ئەمن پێموایە ئەوە حوکمێکی کەمێک ستەمکارانەیە، ڕەنگە داوایەکی بەجێ بێ کە بڵێی ئێوە لەت مەبن، بەڵام ناکرێ حیزبێک تۆمەتبار بکەی کە لەت بوو بەوەی بەرژەوەندیی نەتەوەیی لەبەر چاو نەگرتوە. تەنانەت لە هەموو لەتبوونەکان ڕەنگە هەردووکیان لەهەڵەدا بن، ڕەنگە یەکێکیان لەهەڵەدا بێ، بەڵام هەردووکیان پێیان وایە کە بەرژەوەندیی لایەنەکە و بەرژەوەندیی نەتەوەکەی لەو لەتبوونەدایە، بەتایبەت حیزبی کوردستانی خۆرهەڵات ئەگەر لەبەر قازانجی میللەت نەبێ ئەو قورشێلی یە بۆ دەکا.

پرسیار: تاچەندە بوونی دەستی ئیتلاعاتی ئێران لەولەت بوونەدا دەبینن؟

وەڵام: هەرگیز نامەوێ هیچ کامێکیان تۆمەتبار بکەم، دیارە ئەگەر ئیتلاعاتی ئێران سوود لەو لەتبوونانە وەرنەگرێ، شتێکی ناسروشتی یە، بەڵام تۆ بڵێی لەبەر خاتری ئیتلاعات لەت بووبین؟! باشە حیزبەکانی کوردستانی باشوور کە لە هەشتاکان لەتبوون تۆ بڵێی لەبەر خاتری دەزگای ئەمنی عێراق لەت بووبن؟! ئەوانە تۆمەتێکن لە شەڕەجنێوی سیاسی

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

دەچن. ئەمن بەوانەی خۆشم و دژەکانی خۆشم گوتوە هێندە سەخی مەبن لە بەشینەوەی تۆمەت دا، فلان جاسووسە! چۆن جاسووسە کە خاوەنی ١٠ بۆ ٢٠ ساڵ خەباتە؟ بێ بەڵگە تۆمەتباری بکەی؟!

پرسیار: لەماوەی رابردوودا ٤ خەباتکاری کۆمەڵە لە ئێران گیانیان بەخت کرد عومەری ئیلخانی زادە لەبەیانێک دا بێ ئاگایی خۆی لەو چەند خەباتکارە دەربڕی ئەوەش نیگەرانیی لێ کەوتەوە گوتیان ئەو هەڵوێستەی ناوبراو لەبەر خاتری یەکێتی و پارتی بووە؟

وەڵام: ئەمن پێموایە هەر یەکێ لە پارتەکانی دیکەی کوردستانی باکوور یان رۆژهەڵات کە لەبەر خاتری ئەو ئەزموونە، هەندێک ریعایەت بکا کارێکی خراپ نیە، بەڵام ئەوەی کاک عومەر لەبەر دڵی یەکێتی و پارتی نەبوو بەڵکوو کومەڵێ شتی دیکەی بەدوادا هات وەک یەکێ لە ئەندامانی ئەو حیزبە گوتی ئیتلاعات دزەی کردۆتە ریزەکانمان، کەسانێکی بەلای خۆیدا راکێشاوە، باسی ئەوەی کرد کە ئەو شتانە روویان داوە نەک هەر ئەوە بەڵکوو ئەوەی سەقز، هی دیکە هەموویان زنجیرەیەکی پێکەوەبەستراون لە ئایندە لە تەلەفزیۆن نیشان دەدرێ.

پرسیار: ئێوە هەڵوێستی ئۆپۆزسیۆنی ئێران تاچەندە لە بەرژەوەندیی کورد دەبینن؟

وەڵام: دیارە مەبەستت ئۆپۆزسیۆنی غەیری کوردە، ئەوەی جێگەی داخە ئۆپۆزسیۆنی هەموو بەشەکانی کوردستان دەرکی تەواویان بۆ مەسەلەی کورد نیە بەتایبەت ئەوە لەئێران زەقترە، لە کێشەی کورد بەتەواوی نەگەیشتوون، ئەوەش بەشێکی زۆری خەتای دەوڵەتەکانە کە رێگەیان نەداوە دەنگی کورد بەو جۆرەی کە هەیە ببیسترێ. لەبیرمە لەسەرەتای جمهوری ئیسلامی نزیک بە دووساڵ بە ئاشکرا خەباتمان هەبوو، شەهید دوکتۆر قاسملوو چەند جار داوای کرد لە رادیۆو تەلەڤیزیۆنی ئێران لەسەر داخوازی گەلی کورد و حیزبی دیموکرات بە ئاشکرا قسە بکات. هەتا گوتیشی با خەڵکی بزانن ئێمە جیاوازیخواز نیین. بەشێکی ئەوەیە بەشێکی تری دەمارگرژی لایەنەکانە کە ئۆپۆزسیۆنن بەرانبەر بە نەتەوە بندەستەکان کەم و زۆر یەک هەڵویستن.

پرسیار: کەواتە جیاوازی نیە لە نیوان دەسەڵات و ئۆپۆزسیۆن لە ئێران؟

وەڵام: هەندێکیان هەڵوێستیان باشە یەکێکیان راهی کارگەرە کە بەداخەوە ئەوانیش ئێستا تووشی لەتبوون هاتوون، ئەوی دیکە بەشێکە لە چریکەکانی پێشوو بەناوی سازمانی ئیتحادی فیدایی، ئەوانە لەبارەی بابەتی نەتەوەیی بیروباوەڕی

سەرچاوە
Serchawe

جوانیان هەیە تەنانەت داوای (دیاری کردنی مافی) چارەنووس بۆ کورد و نەتەوەکانی دیکە دەکەن.

پرسیار: پێتوانیە کورد لەرێگەی پەرلەمانەوە بچێتە پەرلەمانی ئێران لەوێ ئۆپۆزسیۆن بێ باشترە لەوەی کەلێرەوە خەبات بکا؟

وەڵام: جا هەمیشە هەوڵی ئێمە ئەوە بووە وەک هێمن دەڵێ:

کوا بەخۆشی خۆم بەجێ دێڵم وڵاتی خۆشەویستم
من لەترسی گوللەوو باتووم و دار و شەق هەڵاتم

ئێمە بۆ بەخۆشیی خۆمان دێینە ئێرە؟ ئەوە دەوڵەتە رێگەی بەخەباتی سیاسی دیپلۆماسی نەداوە، ئەگەر نا هەموو کاتێک ئێمە داوای ئەو خەباتە مەدەنی یەمان کردوە وە لە سەرەتای دامەزرانی کۆماری ئیسلامی هەوڵی دنیامان دا بۆ ئەوەی کورد جارێکی دیکە تووشی شەڕ و ئاوارەیی نەبێتەوە، بەڵام شەریان بەسەردا سەپاندین. ئێستاش ئەو نیزامە رێگە بەهیچ کەس نادا نەک هەر بە ئێمە. ئەوەتا حیزبی سیاسی هەیە هەموو شتێکی کوماری ئیسلامیی قبووڵە بەڵام قەدەغە کراوە، مووسەوی و کەڕرووبی لە دامەزرێنەرانی کوماری ئیسلامین، یەکێکی وەک ئیبراهیمی یەزدی کە نەوەد ساڵە، لە چوارچێوەی کۆماری ئیسلامیدا خەباتی کردوە، هاشمی سەباغیان یەکێک بوو لەمۆرە هەرە دەمارگرژەکان، ئێستا لە زیندان کراوە، هەموو ئەوانە دەبینین کە چیان لەگەڵ دەکرێ.

پرسیار: ئێوە چارەسەری کێشەی کورد لەچی دا دەبینن؟

وەڵام: زیاتر لە ٥٠ ساڵ داوای خودموختاریمان دەکرد، ئێستا داوای فیدراڵی دەکەین.

پرسیار: حاجی ئەحمەدی دەڵێ من دیموکرات و کۆمەڵە نیم بە ئەمری یەکیەتی و پارتی هەڵسم و دانیشم، ئێستا من نوێنەری دیاری گەلی ئێرانم تۆ دەڵێی چی؟

وەڵام: مافی خۆیەتی ئەو بانگەشەیە بکا، هەر حیزبێک خەبات دەکا وەک بازرگان وایە. هەریەکەی بە جۆرێک بانگەشە دەکا، بەڵام ئەمن بە شانازی دەزانم کە حیزبە سیاسی یەکان بنکەکەیان لە باشووری کوردستان بێ. هاوکاری و تێگەیشتنیان لەگەڵ هێزە دەسەڵاتدارەکانی کوردی باشوور هەبێ، ئەوە لە هەڵبژاردنێکی خاوێن دەردەکەوێ.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

پرسیار: پەیوەندیتان لەگەڵ پەژاک چۆنە؟

وەڵام: پەیوەندیی باشمان هەیە ناکۆکیی ئەوتۆمان نیە.

پرسیار: بۆ ئێران ئەوەندە دژایەتیی پەژاک دەکات وەک لە پارتەکانی تر؟

وەڵام: من لەگەڵ ئەو قسەیەت نیم کە دژایەتی ئەو زیاتر دەکا. ئێستاش رەنگە ئێوە کەمتر چاودێریی ئەو بابەتانە بکەن دەنا کە سەیر بکەن دەبینن ناوهێنان یان لێکۆڵینەوە لەسەر کۆمەڵە و دیموکرات زۆر زیاترە لە هی پژاک. تا ئیستا لە کوردستانی باشوور بەسەدان کەسی ئێمە بەدەستی تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی شەهید و بریندار بوون هی ئەوانی دیکەش کەمتر لەسەد کەس نین، بەڵام هیچ پژاکێک لە کوردستانی باشور تیرۆر نەکراوە.

پرسیار: ئێوە هەڵویستی پارتەکانی کوردستانی باشوور چۆن دەبینن بەرانبەر بە کوردەکانی رۆژهەلات لە عەلمانی و ئیسلامی یەکان؟

وەڵام: دەکرێ حیزبێکی دیکە زۆر نەتەوەییتر لە پارتی و یەکیەتی بێتە بەر چاو بەهۆی ئەوەی کە ئەوان لە دەسەڵاتدان قسەکانیان باجی زیاتر هەیە. بۆیە ئەوان لەسەر خۆیان پێویست دەکەن کە خۆ لە دروشمی گەورە بپارێزن چونکە لە دەسەڵاتن، رێکەوتنی جۆراوجۆریان هەیە و قسەکانیان زیاتر لەسەر دەکەوێت.

پرسیار: زیاتر مەبەستی پرسیارەکەم ئەوە بوو کە ئیسلامی یەکانی کوردستان بەوە تۆمەتبار دەکرێن کەسەر بەئیتیلاعاتن؟

وەڵام: ئیسلامی یەکان موسڵمانن، ئیرانیش بانگەشەی ئیسلامی بوون دەکا بەڵام هێزە ئیسلامی یەکان کە ئیستاهەن تانەی ئەوەیان لێ نادەم کە پیاوی ئیرانن هەڵوێستی باشیان هەیە ئێمە لە ئیسلامی یەکان تەنها لە بزووتنەوەی ئیسلامی شتێکی تایبەتیمان هەیە کە کاتی خۆی ٧ کەسی ئێمەیان گرت و تەسلیمی ئیرانیان کردنەوە.

پرسیار: ئەوە شەخسی بوو یان حیزبی بوو؟

وەڵام: وەختێک ئەندامێکی حیزب کارێک دەکا تا ئەو کاتەی حیزب پێی نازانێ دە کرێ کەسی بێ، بەڵام کە حیزب پێی

سەرچاوە Serchawe

زانی و هیچی نەکرد دیارە ئەو حیزبە قبووڵیەتی. ئەویش وابوو ئیستا ئەوکەسە یەکێکە لە فەرماندەکانی بزووتنەوەی ئیسلامی. بزووتنەوە هەڵوێستەکەی قبووڵ کرد .ئەگەر سەرەتاش ئاگای لێنەبووبێ خۆ دوایە زانیویەتی.

پرسیار: ئێوە ئەو بارودۆخەی کوردستان چۆن دەبینن؟

وەڵام: ئەو بارودۆخە بەباش یان خراپ دەسکەوتێکە بۆ گەلی کورد وەک ئەوە وایە ٤ برا لەزیندان بن یەکێکیان ئازاد بێ دەستکەوتە بۆ هەمویان، یەکیان بۆخۆی ئازاد بووە بەڵام تا چەندە کاریگەریی هەبێ، وەڵامی ئەوە زۆر ئاسان نیە. ئەوەی ئێستا هەیە لە فیدرالیزم زیاترە، بە جۆرێک لە جۆرەکان سەربەخۆیی یە، بەڵام لە بەرانبەر تەحەددای گەورەدایە. کورد لە باشوری کوردستان لێ نەبۆتەوە، ڕێگەی سەختی لەپێشە بۆ چەسپاندنی دەسکەوتەکان، کورد لەباشوور سێهەم بەشی کوردستانە چ لەرووی خاک و چ لە رووی حەشیمەتەوە، دەکرێ ئێمە لە دادگای جیهانی بڵێین دوو هێندە و کوردی باکوور بڵێت من چوار هێندە، ئەوەی بۆ کوردی باشوور دەکرێ بۆچی بۆ ئێمە ناکرێ، ئەوە ڕەنگە لەو رووە سوودی هەبێ و لەداهاتوو بتوانن کۆمەکی ڕۆژهەڵات [و] باکوور بکەن. ئەگەر بە قسەیەکی خێریش بێ. ئەگەر چاوەڕوان بین دەسەڵاتی کوردی لە باشووری کوردستان بەجۆرێک کۆمەگی پارچەکانی دیکە بکا و دراوسێکانی لەخۆی بکاتە دوژمن، کارێکی واقیع بینانە نیە.

پرسیار: کورد لە کوردستانی باشوور کۆمەڵێک پۆستی سیادیی هەبووە بەڵام ئەوان پەیامێکی روونیان نەبووە بۆ پارچەکانی تری کوردستان؟

وەڵام: ئەوانە پارتی سیاسین بەڵام لەهەمان کات دا حکوومەتن. حکوومەت ناتوانی وا بەئاسانی هەڵویستی خۆی وەرگرێ بەرانبەر بە بەشێکی کوردستان کە لە وڵاتێکی دراوسێ دایە ئەوە جۆرێکە لە دەست-تێوەردان، بۆ ئێمە دیارە کە بۆ چی ئەو هەڵوێستەیان نیە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی ڕۆژهەڵات تایمز - ڕێکەوتی: ٢٩ی نۆڤەمبەری ٢٠١٠

عەبدوڵڵا حەسەن زادە:

زۆربوونی بنکەو پێگەی نیزامی بۆ هەر ڕێژیمێک نیشانەی لاوازی یەتی لە نێو خەڵک دا

میدیا - ئەحمەد سەفا:

میدیا: دوای تێپەڕبوونی ٣١ ساڵ بەسەر شۆڕشی گەلانی ئێراندا، چ خوێندنەوەیەکتان بۆ پێگەی ئێستای کۆماری ئیسلامیی ئێران هەیە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: دەسەڵاتی کۆماری ئیسلامیی ئێران ڕەنگە لە ڕوانگەی لایەنگرانی خۆیەوە ڕێژیمێکی سەقامگرتوو بێت، بەڵام بە ڕای من ئێستا لە هەموو کاتێک زیاتر وەک ڕێژیمێک کە دەبێ دەسەڵاتی بەسەر میللەتەکەی خۆیدا هەبێت، لاوازترە، حاشا لەوەش ناکرێ کە بە زەبروزەنگ خۆی سەپاندوە و موخالیفەکانیی بێدەنگ کردوون، بەلای منەوە توانا و دەسەڵاتی ڕێژیم ئەوەیە کە حکوومەت بەسەر دڵی خەڵکدا بکا، نەک حکوومەت بە زەبری سەرەنێزە و کوشت و کوشتار. ئەگەر لە ریفراندۆمی ساڵی یەکەمی سەرکەوتنی شۆڕشی ئێراندا ڕێژیم ٩٥%ی خەڵک لەگەڵ بوو، ڕەنگە ئێستا ٢٠%ی لەگەڵ نەمابێ، خۆ بە وەی نیە لە هەموو شوێنێک پایگا و پێگەی سەربازیی داناوە، هەرچەندە ڕژێمێک بنکە و پێگەی سەربازیی زیاتری هەبێ، نیشانەی ئەوەیە لە نێو خەڵکەکەی دا ئەوەندە لاوازە, ئەوەی ئەو ڕێژیمە ئێستا دەیکا، هیچی نیشانەی بەدەسەڵاتی نیە، بەڵکوو نیشانەی لاوازی یە لە دەسەڵاتداری دا، خۆ ئیستقراری ڕێژیم بە زۆربوونی پایگا و بنکەی سەربازی یەوە نیە، ئەمە زیاتر نیشانەی لاوازی یە، حکوومەت کاتێک دەتوانێ ئیستقراری هەبێ، کە بەبێ چاودێری بەردەوام بەسەر خەڵکەکەیەوە حوکم بکا. ئەگەر دەسەڵاتێک ناچار بێ بۆ ڕاگرتنی خۆی لەسەر هەر تەپۆڵکەیەک پایگایەکی سەربازی دابنێ، نیشانەی ئەوەیە کە پایگای جەماوەری و خەڵکیی نیە, تا ئەوەی زیاتر بێ، هەر بۆیە بەڕای من لەگەڵ ئەوەی کە ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی لە ڕووی سەربازی یەوە بەهێزە و بە زۆری و توندوتیژی بەسەر خەڵکدا زاڵە، ڕێژیمێکی لەرزۆک و بێ ئایندەیە و نە خەڵک نە لە ناوخۆی دا قبووڵیەتی و نە لە دنیای دەرەوەش دا.

میدیا: ئۆپۆزسیۆنەکانی ئێران چۆن دەبینی؟

بەشی: دووهەم

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەداخەوە تەوازونی ناتەواو هەیە، هێزەکانی ئۆپۆزسیۆن دەتوانیت بە ئۆپۆزسیۆنی نێوخۆیی و ئۆپۆزسیۆنی دەرەکی، هەروەها ئۆپۆزسیۆنی ڕێکخراو و ئۆپۆزسیۆنی ڕێکنەخراو، دابەش بکەی. ئەگەر هەرکام لە وانە لە بەر چاو بگرین، یەکجار زۆر بەربڵاون، حیزبە موخالیفەکانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی زۆرن، خەڵکی ناڕازی لە ڕێژیم یەکجار زۆرن و بە ئاسانی دەکرێ بڵێین ٩٥%ی موخالیفن، بەڵام لە بەرئەوەی نەک ئۆپۆزسیۆنی ڕێک نەخراو، بەڵکوو ئۆپۆزسیۆنە ڕێکخراوەکەش لە نێو خۆیدا تەبایی و یەکگرتوویی نیە و هاوکاریی یەکتر ناکەن و لە بار و دۆخێکی لاواز و نالەباردا بەسەر دەبەن، بە جۆرێک ناکرێ هیوای ئەوەت هەبێ کە ئەو ئۆپۆزسیۆنە بتوانێ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی بەرەنگاری یەکی چارەنووسسازی هەبێ.

میدیا: لەچاو ئەو ئۆپۆزسیۆنە سەراسەری و ئێرانی یەکان، دۆخی ئۆپۆزسیۆنی کوردی چۆنە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ناکرێ بە ڕەشبینی تەماشای شتەکان بکەین، بەڵام بتەوێ و نەتەوێ بزووتنەوەی کورد بەشێکە لە بزووتنەوەی سەراسەری و ڕەنگە زۆر جار شیعاری بە ئارەزوو بدرێ کە کورد کاری بە ئێران چیە و واز لە ئێران بێنین و با لێی جودا بینەوە و هەندێک شتی وەها، ئەگەر کەسێک دەتوانێ لە ئێران جودا بێتەوە، با جودای کاتەوە و ئەمنیش ئەو کاتە دەستخۆشیی لێ دەکەم، بەڵام خۆ ئەوە مومکین نیە، ئۆپۆزسیۆنی کوردیش بەشێکە لە ئۆپۆزسیۆنی سەراسەری ئێرانی، ئەگەر ئۆپۆزسیۆنی سەراسەری لە وەزعێکی خراپ دایە، ئۆپۆزسیۆنی کوردی ناتوانێ کارساز بێت، بەڵام ئۆپۆزسیۆنی کوردی لە چاو ئۆپۆزسیۆنی بەشەکانی دیکە ئامادەترە، لەگەڵ ئەوەی بەداخەوە لەو هەلومەرجەش دا نیە کە چاوەڕوانیی لێ بکرێ کارێکی وا بکا، چونکە ئەگەر ئەو بەربڵاوی-یەشی نەبێ، ئەوە نیە کە بتوانێ بەرامبەر بە دەسەڵاتی ئێران کارێکی ئەساسیی لە دەست بێ، ئەگەر هەلومەرجێکی وەکوو ساڵی ٧٩ - ٨٠ روو بدا، ئۆپۆزسیۆنی کوردی دەتوانێ کارێک بکا بە تەجرەبەوەرگرتن لە رابردوو لە کوردستان مەوقعییەتێکی زۆر باڵا بەدەست بێنێ، هەر وەکوو ئۆپۆزسیۆنی کورد لە ئێراقیش توانی ئەو کارە بکا، بەڵام ئەگەر بەتەنێ لەگەڵ کۆماری ئیسلامی رووبەڕوو بێ و زۆر لەوەش ڕێکوپێکتر بێت، ناتوانێ کارساز بێ.

میدیا: دەگوترێ کۆماری ئیسلامی ئێران لە ژێر فشارێکی نێوخۆیی و جیهانی دا لاواز بووە، ئۆپۆزسیۆنی سەراسەری ئێرانیش لاوازە، بەشە کوردییەکەشی کۆک نین و پێکەوە ناتەبان، کەوابوو داهاتووی سیاسیی ئێران بە کوێ دەگات و چ ئەنجامێکی دەبێ؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: هێمن لە شیعرێکی خۆیدا (ئێوارەی پاییز) دەڵێ: (گوتم کەوابێ ئاشنا بەشی ئێمە لە ناوچوونە...

بەشی: دووهەم

گوتی نا، نا، دوور بنوارە، دوور بنوارە، ئاسۆ روونە)، بۆیە لەگەڵ هەموو ئەوانە، رێژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران رێژیمێکی بێ ئایندەیە و ئۆپۆزسیۆنی ئێران و ئەوانەی کە دەیانەوێ ئێران بگۆڕن، ئایندەیان پتر روونە، واتە وەزعی رێژیم ئەوانە بەرەو لە یەک نزیکبوونەوە و هاوکاری پاڵ پێوە دەنێ و رەنگە هۆکاری دەرەکییش بە جۆرێک کاریگەر بێ، هەرچەندە ئەمن بە پێچەوانەی رای زۆر کەس، نە هومێدم پێیەتی و نە ئارەزووش دەکەم ئێران بە واسیتەی هجوومی خاریجی بگۆڕێ، ئەمن ئارەزوو دەکەم ئێران بە دەستی ئێرانی یەکان بگۆڕی و کورد وەکوو خۆی بەشی تێیدا هەبێ, نەک ئەمریکا و ئورووپا بێن و بۆمان بڕووخێنن، چونکە ئەوان ئەگەر هاتن بۆ خۆیانی دەڕووخێنن، نەک بۆ ئێمە، بەلام بەهەر حاڵ رەنگە ئەم لایەنەش هۆکارێک بێ، بۆیە پێوایە ئۆپۆزیسیۆن ئایندەی هەیە و کۆماری ئیسلامی بێ ئایندەیە.

میدیا: راتان بەرامبەر بە بزووتنەی سەوز چیە؟ ئایا شەپۆلێک بوو، کۆتایی پێهات، یان جەماوەریتر و بەهێزتر سەر هەڵ دەداتەوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: رەنگە خەڵکێکی زۆر پێیوابێ ئەوەی کە بە بزووتنەوەی سەوز ناو دەبرا، ئێستا تەواو بووە و کۆتایی هاتوە، من زۆر جار وتوومە، بزووتنەوەی سەوز تەنیا لە ئاغایانی مووسەوی و کەڕووبی و لایەنگرانیان دا نابینم، ئۆپۆزسیۆنی سەوز بەو ناوکە پتەوە دەزانم کە لە قووڵایی بزووتنەوەی خەڵکی ئێراندا سەری هەڵداوە و ئەوە رەنگە بە شێوەی کاتی سەرکوت بکرێ، یان لاواز بێ، بەلام فەوتانی نیە، زیندووە و دەمێنێ و ئەمرۆکە خەفەیە، سبەی سەر هەڵ دەداتەوە. لە نزیکەوە لەگەڵ خەڵکی شارەزا قسەم کردوون، ئەوەی کە پێی دەگوترێ ئۆپۆزسیۆن و بزووتنەوەی سەوز، یانی بزووتنەوەی نارەزایەتی بە هەموو چین و توێژەکانیەوە، لە بەر ئەوەی ئەوانەی کە لەو بزووتنەوەیەدا هاوبەش بوون، خۆ یەکدەست نەبوون، بەڵکوو لە حیزبی جۆراوجۆر و چین و توێژی جۆراوجۆر هاتبوون، ئەو بزووتنەوەیە خۆ هەر ئی کەڕووبی و مووسەوی نیە، وەکوو دەزانین ئیستاش بەهێزە، وەک لە پێشووش دیتمان توانای لە رێژیم بڕیبوو، بەشێکی زۆری لە کارەکانی فەلەج کردبوو کە نەتوانێ بەرنامە ئاسایی یەکانی واتە جێژنی ئایینی و بۆنە تایبەتی یەکانی خۆی بەڕێوە بەرێ، هەر بۆیە داهاتووی رێژیم بە رەشی دەبینم و بە داهاتووی ئۆپۆزسیۆن گەشبینم و بزووتنەوەی نارەزایەتیی خەڵک سەردەکەوێ.

میدیا: زۆربەی لایەنی سیاسی و بزووتنەوەی کورد لە رۆژهەلاتی کوردستان سیاسەتی خەباتی چەکدارانەی وەلا ناوە و رووی لە کاری سیاسی و مەدەنی کردوە، ئایا بەردەوامیی ئەو شێوە خەباتە تا سەر دەبێ، یا کورد بە بەناچاری جارێکی دیکە دەست دەداتەوە چەک؟

بەشی: دووهەم

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: دەکرێ بڵێین کە ئۆپۆزسیۆنی کورد لە سەرتاوە خەباتی چەکدارانەی وەک شتێکی ئایدیال و بە ئارەزووی خۆی هەڵ نەبژاردوە و هەمیشە بە شێوەیەکی داسەپاوی زانیوە, هەوڵی داوە ئەگەر بکرێ لە ڕێگەی ئاشتیخوازانەوە میللەت بە داخوازی یەکانی خۆی بگا، تەنانەت ئەودەم کە دەیانگوت ئازادی لە لوولەی تفەنگ دایە، حیزبی دیموکراتی کوردستان دەیگوت مەسەلەی کورد ڕێگەچارەی سەربازیی نیە، واتە وانیە کە هەمووی بە یەک شێوە بێ، بەڵام ئێستاکە ئیمکانی بەڕێوەبردنی خەباتی چەکدارانە نیە و وەستاوە، زیادەڕۆیی لەم بارە یەوە کە ئەم شێوە خەباتە تەواو بووە و دەبێ خواحافیزیی لێ بکرێ و دەوری بەسەر چووە, زۆر لەو قسانە دروست نین، بەڵکوو دەبێ وا بڕوانینە ئەم شێوە خەباتەش کە لە واقیع دا شێوەیەکی دڵخواز نیە، بەڵکوو دوژمن بەسەرت دا دەیسەپێنێ و وەک یەکێک لە ڕێبازەکانی خەبات قەت نابێ لە بیر بکرێ، چونکە هەمیشە ئەگەری ئەوەی هەیە هێزێک کە داوای ماف و ئازادی یەکانی دەکات، لە لایەن ڕێژیمەوە پەلامار بدرێ و ئەو کاتەش خۆ کاری شۆڕگێری بەرەنگاربوونەوەیە، نە سەردانەواندن، لەلایەکی دیکەوە زۆر قسە بۆ شۆردنەوی مێشکی خەڵکەکە دەکرێ کە چەک باوی نەماوە و سەردەمی ئەو جۆرە خەباتانە بەسەر چووە، خۆ چەکدارکردن و بە دەستهێنانی چەکی نوێ بەردەوام کاری دوژمنەکانە، تەنانەت لە ئاستی جیهانیش دا ئەو ڕکابەری یە هەیە، هەر دوێنێ خەبەر بڵاو بۆوە کە ئەمریکا خەریکی داڕشتنی گەڵاڵەی چەکی تاقی کراوەی سەرنەکەوتوو بووە و دەیەوێ لە سەرڕا تاقی بکاتەوە، ئەگەر خەباتی چەکدارانە باوی نەماوە، ئەو هەموو چەکە بۆچیە و ئەو میلیاردانە بۆ خەرج دەکرێن؟ بۆ وا خەڵک رابێنین کە نابێ زللەش لە دوژمنەکانمان بدەین، لەگەڵ ئەوەش تا ئەو جێیەی مومکینە، نابێ خۆ بخەینە خەباتی چەکدارانە.

میدیا: ئەی بۆ لە حاڵێکدا حیزبەکان کاری چەکدارانە ناکەن و ڕۆژ تا ئێوارە بە شان و باهۆی خۆپیشاندان و ناڕەزایەتی دەربڕین و کاری مەدەنی هەڵدەڵێین، لەولاوەش لە TV یەکانیان خۆراکە تەبلیغی یەکەیان هەر پێشمەرگە و شەهید و تفەنگە و سروودی شۆڕشگێڕی یە، ئایا ئەمە سیاسەتێکی دوو جانبە و دوفاقی نیە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: کۆمەڵگەی کوردەواری هەموو جۆرێکی تێدایە و خەڵکانێک هەن کە بەمە کەیف دەکەن و بەوە هەستی خۆراگری یان تێدا زیندوو رادەگیرێ، ئەگەر ئەمن TV یەکم هەبایە، یان بەر پرسیارەتیی TV یەکم بە دەست با، رەنگ بوو لەم دیمەنانەم کەم کردباوە، ئەمە پێی دەگوترێ ئاژیتاسیۆن و بۆ وەختێک دەبێ کە بەو کارەوە خەریکی، بۆ ئەوەی ئەم گیانە زیندوو رابگری، هەرچەندە خەڵکی ولاتی ئێمە زیاتر دوو دەستەن, دەستەیەک کە پێگەیشتووترن دەڵێن، دەوران دەورانی کاری مەدەنی یە و ئەمە راستە، دەستەیەکی تر هاواریانە کە بابە خوراین, بۆ پێشمەرگە نایەتەوە، ئەمانەش هەر راست دەکەن، ئەوانەی لەگەڵ خەڵک سەروکاریان هەیە، بە تایبەت پاسدار و بەسیجی و جاش ئەگەر هەست بە بوونی پێشمەرگە بکەن و پێشمەرگە لەولاتدا شک بەرن، کەمێک لە رەفتار و ئاکاری توندوتیژی خۆیان کەم دەکەنەوە، ئەمن

سەرچاوە
Serchawe

تێکەڵاوێک لەو دووانە بە خراپ نازانم، هەر چەندە لەو بەشەی کە باست کرد، کەم دەکەمەوە، بەڵام قەت نامەوێ گیانی خەباتگێڕانە و خۆشەویستی و خەباتی چەکدارانە لە خەڵکی ئێمەدا بمرێ، چونکە کە کوشتت ئەو گیانە شۆڕشگێڕانەیەت بۆ زیندوو نابێتەوە، ئەم دوژمنەی کە ئێستا رەحم بە ئیبراهیمی یەزدیی ٨٠ ساڵە ناکات و دەیگرێ لە حاڵێکدا حەتتا ویلایەتی فەقیهیشی قبووڵە، چۆن لە میللەتی کورد قبووڵ دەکا و سەر بۆ داخوازی یەکانی دادەنوێنێ؟

میدیا: جاربەجار لە هێندێک راگەیاندن و دیمانەدا، تەنانەت لە لایەن رێبەرایەتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان, دەگوترێ ئەگەر رێژیم ئازادی بدا، زمانی کوردی ئازاد بکا، ریفراندۆم بکا، زیندانیی سیاسی بەر بدا و دەیان لەو ئەگەرانە، ئەوا ئامادەن بۆ رۆژهەلاتی کوردستان بگەڕێنەوە. ئایا ئەو خەون و ئەگەرانە تا چەند لە واقیعی ئەمڕۆی ئێران دوورن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن بە ناوی حیزب قسە ناکەم و وەک خۆم قسە دەکەم، ئەمن ئەو قسانەشم پێ خۆش نیە، بەڵام ئەو قسانە بۆ خۆیان وان، ئەگەر پووری دوو سمێڵی هەبان، پێیان دەگوت مامە، ئەوە لەو قەبیلەیە، راستە ئەگەر کۆماری ئیسلامی رێگە بدا بە هەموو حیزبەکان و ئازادیی تەواو هەبێ و چالاکیی سیاسی بکرێ و کەسیش نەیانگرێ، زۆر بێمانا دەبێ چەک لە شان لە دەرەوەی سنوور بمێنیتەوە، بەڵام ئەو ئەگەرە بە هیچ جۆر نایەتە دی، ئەوە لە تیۆری دا راستە، پێمخۆش نیە هێندێ کەس باوەڕ بکەن رەنگە شتی وابکرێ، لەگەڵ ئەوەی لە باری عەقڵی یەوە ئەو ئیحتیمالە نابڕێتەوە، ئەمن پێموایە نەک ٩٩%، بەڵکوو لە ملیۆن دا یەک لە نۆسەدونەوەد و نۆ هەزار و نۆسەد و نەوەد ونۆ، ئیمکانی چاکبوونی کۆماری ئیسلامیی ئێران نیە و ئەوەی کە رژێمی کۆماری ئیسلامی ئیجازە بە حیزبێکی وەک حیزبی دیموکرات بدا، چالاکیی سیاسی بکا، بۆیە ئەو قسانە بایگانی کەین و هەر نەیکەین, چاکترە.

سەرچاوە: ماڵپەڕی رۆژهەلات تایمز - رێکەوتی: ٢٠ی دێسەمبەری ٢٠١٠

سەرچاوە
Serchawe

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: قازی محەمەد، گوڵێک بوو لە سەحرا ڕووابوو

دیمانە: حەیدەر عەبدوڵڵا

مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەنزادە نووسەرێکی وشە ناسک و وەرگێڕێکی زمان پاراوە، نووسراوەکانی ئەو سیخناخن لە گوزارشتی تەڕ و خۆشکەڵەی کوردی، ئەو یەکێکە لەو نووسەرە سەرکەوتوانەی توانیویەتی لە بواری نووسین دا سیحر بئافرێنێت. دوای ئەوەی لە ڕێگەی ئەنتەرنێتەوە پرسیارەکانم بۆ ڕەوانەکرد، ئەو خۆی لەم باسە دزیەوە بە پاساوی ئەوەی شایەنی ئەم جۆرە پرسیارانە نیە و پێویستە کەسی لێهاتوو وەڵامیان بداتەوە، بەڵام ئەمە نەبۆوە مایەی ڕازی بوونی من، شەوێک لە ماڵی تایبەتی خۆی بە خزمەتی گەیشتم، دوای تکا و موجامەلەیەکی زۆر قەبووڵی گفتوگۆکەی کرد، وەلی بە خەندە و پێکەنینەوە گوتی: کوردەواری دەڵێن" گەر کەچەڵ بە تۆبزی بنێرنە مازووان لە دارێ هەڵناڕوانێ."

حەیدەر عەبدوڵڵا: وەک ئاشکرایە جەنابت شارەزاییێکی باشت لە ڕێنووسی زمانی کوردی هەیە، چەندانجار بانگهێشت کراوی بۆ دیاریکردنی زمانێکی ستاندارد بۆ نووسین، بەڵام بەداخەوە تاکو ئێستا ئەم خەونە لە مێژینەی بەشێک لە زمانزان و نووسەرانی کورد نەترووکاوە، بە بۆچوونی تۆ ئەمە بۆچی دەگەڕێتەوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بە بۆچوونی من پرسیارەکەت دوو داخوازی هەڵدەگرێ، ڕێنووس شتێکە و زمانی ستانداردیش شتێکی دیکەیە، لە بارەی ڕێنووسی زمانەوە ڕەنگە کەم و کوڕیمان هەبێ، بەڵام هێندێک کار کراون، ئەگەر هەموویان بچنەوە سەریەک ڕێنووسمان تا ڕادەیەکی زۆر باش دەبێ، گیروگرفتەکە ئەوەیە: ئەوانەی دەنووسن کەمتر گوێ بە ڕێنووس دەدەن، ئەو گۆڤار و ڕۆژنامانەی لە کوردستان دەردەچن کەمتر هەڵەبڕی و جوانکردنی ڕێنووسیان پێوە دیارە.

مامۆستا جمال عەبدول شتێکی جوانی نووسیوە لە سەر ڕێنووسی کوردی، پێشکەشی ئەکادیمایای کوردستانی کردووە، بە ڕەئی من گەر ئەمە پەسند بکرێت گرفتی ڕێنووسمان زۆر کەم دەبێ.

لە بارەی ڕێزمانیشەوە ئەوانەی خۆیان بە شارەزا دەزانن - هەڵبەت من خۆم بە شارەزا نازانم - دەتوانن گفتوگۆی چڕوپڕی لەبارەوە بکەن، بەڵام مەسەلەی گرنگتر ئەوەیە: کە ئایا ڕێنووس پەیوەندیی بە زمانی ڕسمی یەوە هەیە یان

سەرچاوە
Serchawe

نا؟ بە باوەڕی من دەبوو زمانی ڕەسمی بۆ وڵات زۆر زوو بیری لێ کرابایەوە و بڕیاری لە سەر درابایە.

لە کۆبونەوەیەک بۆ دەستنیشانکردنی زمانی ڕەسمی بەشداربووم، لە نێو کۆبوونەوەکە شیعرێکی حاجی قادری کۆییم بە نموونە هێنایەوە:

بەم چەشنەیە(صەرف)ی عیشقبازی (موستەقبەل)ی کەمترە لە مازی گوتم بە داخەوە ئێمە ڕابردوومان باشترە لە ئێستا، دەیان ساڵە زمانی کوردی ڕێڕەوێکی باشی بۆخۆی دروست کردوە، بەڵام ئێستا خەریکە دەی شێوێنن. ئێستا تەلەڤیزیۆن، ڕادیۆ، ڕۆژنامە، بە چەند زمانێکی لە یەک جیا پەخش دەکرێن، بەداخەوە ئەمەش زیاتر بۆ ڕاکێشانی خەڵکە بۆ خۆیان، هەرچەند دەزانم بەمە خۆم خوێن تاڵ دەکەم.

لە وانەیە خەڵک حەز بکات بە شێوەزاری گەڕەک و تیرەی خۆی قسە بکات و منداڵەکیشانیان پێی بخوێنن، بەڵام دەبێ زمانی ڕەسمی لەسەرووی هەموو ئەمانەوە بێ، خوێندن بە زمانی زگماک نەک بە شێوەزاری زگماک هەقی هەموو میللەتانی سەر زەوی یە.

حەیدەر عەبدوڵڵا: بەڵام مامۆستا ئایا لەمەدا زۆرینە ڕەچاو دەکرێت، یان کەمینە؟ یاخود پێوەرێکیدیکە بۆ ئەمە لە بەرچاودەگیرێت؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: نەخێر لە دروستبوونی زماندا هیچ کاتێک زۆرینە و کەمینە ڕەچاو ناکرێ، هێندێک ڕووداوی دیکە هەن کە زەمینە بۆ ئەمە دەڕەخسێنن، جاری واهەیە ئابووری یە، گەلێ جار سیاسی یە، زۆرجاریش ئایینی یە...تاد.

وەک پێشتر گوتوومە و دەیڵێمەوە بۆ نموونە: بۆ بە هێزبوونی زمانی عەرەبی کە زمانی قورەیش بوو دوو هۆی سەرەکی دەستیان وەدەستی یەک داوە بۆ ئەوەی ئەم شێوەزارە ببێتە زمانی هەموو عەرەب. یەکەم هۆ: ئایینی یە، کاتی خۆی بوتخانەی کەعبە هەبووە لە سەردەمی جاهیلیەت خەڵک ڕوویان تێکردوە، هاوکات بە ڕۆخ ئەمەشەوە هۆی دووەم کە ئابووری یە پشتگیری دەکا، بازاڕی عوکاز کە لە هەموو لایەکەوە خەڵک بۆ مامەڵەی بازرگانی ڕووی تێدەکەن و باسی عەشیرەت و تیرەی خۆیان دەکەن بەزمانێک کە ئەوان بەزمانی ڕسمیی خۆیانیان داناوە، ئیتر ئەوان واز لە زمانی کۆڵان و عەشیرەتی خۆیان دەهێنن.

سەرچاوە
Serchawe

بەشی: دووهەم

دیارە هەموو میللەتانی دنیا پێش ئەوەی هەستی نەتەوایەتی یان هەبێت هەستی زمانیان هەبووە. گەلێ کەس پێیان وایە زمانی عەرەبی بۆیە بەم شێوەزارە دروست بووە، چونکە قورئان بەم زمانە هاتوە، بەڵام ئەمە ڕاست پێچەوانەیە، لەڕاستی دا قورئان بەزمانی عەرەبان هاتوە. ئێستاش عەرەب شانازی بە زمان و ئەدەبی جاهیلیەتەوە دەکەن کە پێش ئیسلام بە سەدان ساڵ ئەم زمانە هەبووە. زمانی کوردییش لە قۆناغەکانی مێژوودا ئەم هەوڵانەی داوە، سەرنج بدە کاتێک لە ناوچەی هەورامان تەریقەتی نەقشبەندی برەوی پێدەدرێ خەڵک لە هەموو ناوچەکانی دیکەوە ڕووی تێدەکەن و ئاواتیان ئەوەیە زمانی تەکیە و خانەقا فێر بن. شاعیری گەورەی کورد مەولەوی خەڵکی شارەزوورە کەچی شاکارێکی زۆر مەزن و گەورە بە شێوەزاری هەورامی دەخوڵقێنێ. نموونەیەکی دیکە لە هەردوو کوردستانی ڕۆژهەڵات و ڕۆژئاوا هەرکاتێک بزوتنەوەی کوردایەتی هەڵگیرسابێتەوە لەو شوێنە هەڵگیرساوەتەوە کە بەو زاراوە یە دەدوێن کە ئێمە بەهەڵە پێی دەڵێین سۆرانی.

حەیدەر عەبدوڵڵا: بۆچی زاراوەی (سۆران)ی هەڵەیە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: چونکە من باوەڕم بە دابەشکردنی زمان نیە، ناکرێ بڵێین زمانی سۆرانی و بادینی و هەورامی... ئەمانە شێوەزارن ناشێ یەکێکیان بەسەر ئەوانی دیکەدا بسەپێنین ئەوانە بنزاراوەن نەک زمانی ڕەسمی کە لە سەرووی هەموو ئەمانەوەیە.

بەهەرحاڵ ئەوەی وای کردوە ئەم زەرورەتە پڕبایەخە جێبەجێ نەکرێ دووشت بووە یەکەم: دەمارگیریی خوێندەوارانمان. دووەم: بڕیاری سیاسی کە تاکوو ئێستاش لە سەر زمانێکی ستاندارد قەراری خۆی نەداوە. ئەمن گوتوومە زمانی رسمیمان هەیە بەڵام دەبێ لێیگەڕێین و پێشی پێنەگرین، ژیان بەرەو پێش هەنگاو دەنێ، چەمک و وشەی نوێ دێنە نێو زمانەوە بەڵام نابێ هەرکەسەو لەلای خۆی وشە داتاشێ. دروستکردنی وشە پێوستە لە ڕێگای دەزگا و پڕۆژەوە بێ.

دیارە بڕیاری سیاسی زمانی ستاندارد دروست ناکا، چونکە زمان لە ڕەوتی مێژوویی دا خۆی دروست کردوە، بەڵام پێوستە بی چەسپێنێ، دەسەڵات توانای ئەوەی هەیە بانگهێشتی پسپۆڕان بکات و لەگەڵیاندا گفتوگۆ بکا بۆ ئەوەی لە ئەنجام دا زمانێکی ڕەسمی بۆ نووسین دیاری بکرێ.

حەیدەر عەبدوڵڵا: مامۆستا عەبدوڵڵا حسن زادە بە پڕاکتیکی لە گەڵ سیاسەت تێکەڵاوە و بە تیۆریش لە گەڵ ئەدەب و وەرگێڕان، واتە کەمتر قەڵەمی لەباسی سیاسەت کوتاوە ئەمە بۆچی؟

سەرچاوە Serchawe

بەشی: دووهەم

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لە وانەیە گیروگرفتەکە ئەوە بێ کە تۆ هەموو نووسینەکانی عەبدوڵڵا حەسەن زادەت نەخوێندبێتەوە، ئەتۆ نەهاتووی نووسینەکانی عەبدوڵڵا حەسەن زادە بخوێنیەوە هاتووی وەرگێڕانەکانی عەبدوڵڵا حەسەن زادەت خوێندوەتەوە، لەمەش ڕاست دەکەی چونکە هەموو وەرگێڕانەکانی من جگە لە "کورد و کورستان" ئەدەبین. بەڵام نووسینە سیاسی یەکانی من لە سەدا نەوەت و هەشت بە ناوی خوازراون، ئینجا بۆت دەردەکەوێ نووسینەکانی من لە سەدا هەشتا لە باسی سیاسەت دەدوێن، تەنها لەسەدا بیستی لە باسی ئەدەبیات دایە.

حەیدەر عەبدوڵڵا: بەڵام ناوی خوازراو لە سەر نووسینەکانت دا زیان بە خوێنەران ناگەێنێت؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمە ڕەنگە چاک بێت، ڕەنگە خراپ بێ، بەڵام ئەمن بەم جۆرە پێمخۆش بووە، لەسەریەک نزیکەی چوار هەزار وتارم نووسیوە، لەم چوارهەزارە تەنها ٣٠ تاکوو ٥٠ وتار ئەدەبین ئەوانی دیکە هەموویان سیاسین.

حەیدەر عەبدوڵڵا: ناسری سوبحانی و ئەحمەدی موفتی زادە دووکەڵە زانای کوردستانی ڕۆژهەڵاتن، دکتۆر عەبدولڕەحمان قاسملو لەبارەی موفتی زادە دەڵێت" دڵسۆزی وامان لە نێو کورد زۆر کەم بووە، ئەو لەلایەک خزمەت دەکات و ئێمەش لە لایەک" جەنابت لە بارەی ئەم دوو کەسایەتییە چی دەڵێیت؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: زۆر حەز ناکەم لە بارەی ئەم دوو مامۆستایەوە قسە بکەم، بەتایبەت مامۆستا ناسری سوبحانی چونکە زۆر بەکەمی دەیناسم. دیارە ئەحمەدی موفتی زادەم لە نزیکەوە دەناسی، پیاوێکی زۆر ڕۆشنبیر و خوێندەوار بوو، زانایەکی ئازا بوو، لە دەورانی خۆیدا بابەتی بەناوی خۆی دژ بە شای ئێران دەنووسی. لەبارەی بیری سیاسیی سەردەمی خۆی لە گەڵ سیاسی یەکان لە یەک هێڵ دا نەبوو، دەیگوت" خودموختاری لە گیرفانی خۆم دایە" بەداخەوە لەمەدا بە هەڵە چووبوو، چونکە ئەبەدەن کۆماری ئیسلامی باوەڕی بەم جۆرە شتانە نەبوو، بەداخەوە دواتریش بەدەستی ئەوان لە نێوچوو.

حەیدەر عەبدوڵڵا: واتە موفتی لە ڕوانینی بۆ سیاسەتی ئێران بە هەڵە چووبوو؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: بەڵێ. ئەمە شتێکی بیرخستمەوە جارێک لەگەڵ چەند هاوڕێیەکی حیزبی دەگەڵ چەند کاربەدەستێکی کۆماری ئیسلامیی ئێران کۆ ببووینەوە، یەکێکیان گوتی" هەرچی لە قورئاندا نەبێ نایدەین بەکورد. ئەمن گوتم کێشەی ئێمە لە گەڵ حکوومەتی مەرکەزی لە سەر شوڕووت و ئەرکانی دەستنوێژ نیە تاکوو موڕاجەعەی قوڕئان بکەین، بەڵام ئێمە مامەڵەیەکی ترتان لەگەڵ دەکەین: هەرشتێک قورئان گوتی مەیدەن بەکوردان مەمان دەنێ،(بەپێکەنینەوە). ئەمن پێم وایە

بەشی: دووهەم

قورئان جۆراوجۆریی مرۆڤەکان بە ڕسمی دەناسێ،(و جعلناکم شعوبا و قبائل....) لێرەدا باسی ئیختیلاف دەکەم نەک خیلاف، چونکە یەکەم بەمانای جیاوازی دێ، دووەم بەمانای ناکۆکی دێ.

حەیدەر عەبدوڵڵا: جەنابت سەردەمێک مامۆستای ئایینی و سەردەمێکیش مامۆستای سیاسەت، دەکرێ بپرسین هەردوو چەمکی: ئایین، سیاسەت لای تۆ چۆن لێکدانەوەیان بۆ دەکرێت، ئەکرێ ئاوێتەی یەک بکرێن، یان نزیک خستنەوەیان لە یەکتر زیان بە یەکتر دەگەیێنن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: حەز دەکەم بڵێم لە هەردووکیان من قوتابی بووم نەک مامۆستا، هەرگیز ئیدیعای مامۆستایەتی ئەم دووانەم نەکردوە و ناشیکەم. ئەمن ئەندامی حیزبێکم نەیاری ئەوەیە دین و سیاسەت تێکەڵاوی یەک بکرێن، بەڵام ئەمە بەم مانایە نیە کەسی سیاسەتمەدار ناتوانێ مەزهەب و ئایینی هەبێ، یان ئەو کەسەی ئایین و مەزهەبی هەبێ ناتوانێ سیاسی بێ، ئەم دوو ڕێبازە بەیەکەوە هیچ ناتەبایی یەکیان نیە. ئەمن بۆ خۆم چەند ساڵ فەقێ و مەلا بووم لە هەمان کاتدا تێکۆشەرێکی سیاسییش بووم، بە بێ بوونی هیچ هاودژی یەک لە نێوانیان، بە پێچەوانەوە خوێندەواری مەلایەتیم زۆرجار کۆمەکی ئەفکاری سیاسیمی کردوە، ئەمن گەر فەقێیایەتیم نە خوێندبا خوێندەواریم نەدەبوو! کەواتە ئەمانە لە گەڵ یەک ناکۆک نین بەڵام نابێ سیاسی یەکان ئەحکامی ئایینی بۆ موسوڵمانان شەرح بکەن کە هیچ ئاگایان لێی نیە، ئەتۆ کە زانیاریت لە شتێک نەبێ پێویست ناکا بە ناوی ئەرز و ئاسمان قسە بکەی، بە هەمان شێوە پیاوی ئایینی کە ئاگاداری سیاسەت نیە لازم نیە خۆی تێهەڵقوتێنێ.

حەیدەر عەبدوڵڵا: زۆرجار گوێمان لێدەبێت دەڵێن" هەموو میللەتانی موسڵمان سوودیان لە ئایینی ئیسلام وەرگرتووە تەنها کورد نەبێت" بە بۆچوونی تۆ ئەمە تا چەند ڕاستە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ڕەنگە ئەم سوودوەرنەگرتنە بۆ بەدبەختیی کورد بگەڕێتەوە، هەر بیر و ئایدۆلۆژیایەک کە دێتە پێشەوە هەموو میللەتان مافی خۆیانە وەریبگرن، چونکە دواجار ئەمە دەبێتە میراتی مرۆڤایەتی، بەڵام لە نێو کورد ئایدۆلۆژیا خراپ بە کارهێنراوە، بۆ نموونە کۆمۆنیستێکی کورد پێی وابووە ئەگەر بڵێ کوردم ئابڕووی دەچێ! موسوڵمانی کوردی وا هەبووە پێی وابووە ئەگەر بڵێ کوردم ئیمانی لەق دەبێ. بەڵام لە بنەڕەتدا ئەمە هەڵەیە موسوڵمانی خوێندەوار دەتوانێ بە گوێرەی ئەحکامی دین میللەتەکەی بەرەوپێش بەرێ، بەبێ ئەوەی هیچ زیانێک لە بیر و عەقیدەکەی بدا. هەروەها دەتوانرێ لە هەر یەک لە قوتابخانەکانی: (مارکیزم - لیبڕالیزم - سۆسیالیزم) سوود وەربگیرێ بۆ بەرەوپێشبردنی کۆمەڵگا. بەڵام پیادەکردنی شتانێک کە پێوستیمان پێیان نیە لە وانەیە دووچاری سەرئێشەو گیروگرفتمان

سەرچاوە
Serchawe

بکاتەوە.

حەیدەر عەبدوڵڵا: کاتی ئەوە نەهاتووە تۆش وەک مام هەژارو مەسعود محەمەد و ئەوانی دیکە یاداشت و بیرەوەریەکانت بنووسیەوە؟ بێگومان یاداشت و بیرەوەریەکانی کەسێکی وەک جەنابت بۆ ئێمە خەرمانەیەکی پڕئەزموون دەبێت؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: زۆرجار لەمبارەیەوە پرسیارم لێکراوە و وەڵامم داوەتەوە، لەڕاستیدا دووشت بوونە هۆی ئەوەی کەمن بیرەوەری یەکانم نەنووسمەوە، یەکەم: ئەمن عادەتێکی خراپم هەبووە، بیرەوەریی ڕۆژانەم نەنووسیوەتەوە بۆیە ئێستا ڕووداوەکانم لە زاکیرەدا تێکەڵ بوون. دووەم: بەشێک لە بیرەوەری یەکانی من هیچ بایەخێکی بۆ خەڵک نیە، وەک: خەڵکی کوێی و لە کوێ بووی و دۆڵمەت پێ خۆشترە یان قبووڵی...تاد. بەشەکەی دیکە مەسەلە سیاسی یەکانن، لەڕاستیدا ناتوانی وەک ڕوویان داوە بیان خەیتە سەر کاغەز، دیارە ئەمە بۆ من زۆر ناخۆشە بەشێکیان بنووسمەوە و خۆشم لە بەشەکەی دیکە ببوێرم، لەم ماوانە لەدیمانەیەک دا پرسیارێکیان لێکردم گوتم حەز ناکەم لەم باسە بدوێم. بەهەرحاڵ ئێستا دۆستێک لە ڕێگای گفتوگۆ لە گەڵمدا دەیەوێ یادگارییەکانم تۆمار بکات و بیانخاتە سەر کاغەز.

حەیدەر عەبدوڵڵا: خوێنەری کوردی بە خوێندنەوەی دوو لاپەڕە یان نووسینی وتارێک غرور دەیگرێ و وادەزانێ هەموو شتەکان لە خواروی ئەون، تۆ ئەمە بە نەخۆشی و ئافاتی خوێندەوارانی کورد لە قەڵەم نادەیت؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لە کۆنەوە واباوە کە منداڵ لە قوتابخانە شتێک فێر بوو، وادەزانێ ئیتر کۆتایی بە هەموو زانستێک هێناوە، نازانێ تازە سەرەتایە و هێشتا ڕێگای زۆری ماوە بیبڕێ، مرۆڤ تاکوو زیاتر فێر بێ باشتر دەزانی کە زۆرشت نازانێ، چونکە بیری بەرەو دەریای لە بن نەهاتووی زانست دەڕوا، دیارە ئەم دیاردەیە تایبەت بە خوێنەری کورد نیە، بەڵام ئەوە خەراپە کە بەداخەوە ژمارەی نووسەرەکانمان لە ژمارەی خوێنەران زیاترە. ئەگەر خوێنەری جیددی لە کوردستان حیساب بکەین لە ٥٠٠ کەس دەرناچێ، کەچی لەم لاوە ڕەنگە بەلانی کەم ١٠٠٠٠ نووسەرمان هەبێ، ئەمە شتێکی زۆرخراپە، لەمە سەیرتر ئەوانەی کە دەنووسن دەگەڕێن تەنها وتارەکەی خۆیان دەخوێننەوە، کاتی خۆی خوێنەر پتربوون چونکە بڵاوکراوە کەمتر بوون، ڕۆژانە کە دەچمە ژووری کارکردنم ڕۆژنامە و گۆڤارێکی زۆرم بۆ دەهێنن زۆرجار لێم دەپرسن خوێندووتنەوە؟ دەڵێم نا، ژماردوونم! ئەمن فریای عینوانەکانیش ناکەوم. ئەمن پێم باشە ئەم شاڵاوە بەربڵاوەی ڕۆژنامەکان چڕ بکرێتەوە، لە جیاتی ئەم هەموو ڕۆژنامەیە ڕۆژانە تەنها یەک دوویەک دەربچن، بەڵام بەشێوەیەکی زانستی و ئامانج ڕۆشن، بێگومان بەمە فیکری سیاسی و کۆمەڵایەتیمان شکڵ دەگرێ.

بەشی: دووهەم

حەیدەر عەبدوڵڵا: سەرباری ئەو پێشکەوتنە گەورەیەی بەسەر مرۆڤایەتی دا هاتووە کەچی ئێستاش عەقڵی بەشێک لە مرۆڤە رۆشنبیرەکان وزە لە خورافات وەردەگرێت، ئەمە جێگەی سەرسوڕمان نیە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: دیارە (ئەودیو سروشت) لەگەڵ مرۆڤ لە دایک بووە و لەگەڵیشی دەچێتە گۆڕ، (فرانسوا میتران) پیاوێکی یەکجار گەورەبوو، یەکێک بوو لە ڕێبەرە دەگمەنەکانی دنیا، بەردەوام خەریکی خوێندنەوە بوو، کاتێک بۆ دەوری دووەمی سەرۆک کۆماری هەڵبژێردرا دیمانەیەکیان لەگەڵ کرد پرسیارێکیان لێکرد گوتی ئەمە وتەی فلانە نووسەرە لە فلان کتێب. گەر دیمەنێکی بچکۆلانەی تەلەفزیۆنیان نیشان بدایە دەیگوت: ئەمە لە فلان فیلمە و دەرهێنەر و سیناریۆنووسەکەی فلان وفلانە، کەچی لەگەڵ ئەم هەموو زیرەکی یەش دەچێتە لای فاڵچی یەک بۆ ئەوەی فاڵی بۆ بگرێتەوە! لەزاتی مرۆڤ دا ئەم مەیلە هەیە، پەیوەندیی بە زانست و پێشکەوتنەوە نیە، فەلسەفەی خوڕافی لە مرۆڤ دا نامرێ، هەموو ئادەمیزادێک هەستی پەرستنی تێدایە، هەیە بوتێ ئارەق دەپەرستی، هەیە خۆشەویستەکەی، هەیە نیشتیمان ونەتەوەکەی...تاد.

حەیدەر عەبدوڵڵا: بە قسەی تۆ بێت عەقڵ و زانست پەیوەندییان بەیەکەوەنیە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەم دووانە هێندێ جار یەک دەگرن و هێندێ جاریش دژبەیەک دەوەستن، کاتی خۆی لە ئێران شیعرێکیان دەگوت:

"ملا شدن چ آسان عاقل شدن چ مشکل"

واتە: بوونە مەلا چەند ئاسانە، عاقڵ بوون چەند گرانە.!

حەیدەر عەبدوڵڵا: زۆرجار لێرەولەوێ گوێمان لێدەبێت بەشێک لە نووسەر و ڕۆشنبیرانمان تەنها بەشان و باڵی ئەدیب و نووسەرانی کۆن هەڵدەدەن و ئەوەی نوێ بە هیچ کلۆجێک بە داهێنەر و بەرهەمهێن نازانن، بە بڕوای تۆ ئەمە بە هەڵەداچوون نییە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: من پێموایە دەبێ ئەمانە ئاشت بکرێنەوە، هیچ کامیان بە ڕەها نەگیرین، میللەتێک ڕابردووی نەبێ حاڵی نیە، ئەگەر ئێستای نەبوو ئایندەشی نیە، کەواتە نابێ ڕوابردوومان بڕووخێنین، هەروا نابێ ئێستاش بە هیچ بگرین. دیارە هەقیقەتێکیش هەیە دەمەوێ ئاماژەی پێ بدەم: هەتا خوێندەواری زیاتر بێ شاعیر کەمتر دەبێ.

بەشی: دووهەم

حەیدەر عەبدوڵڵا: ئەمە چۆن و بۆچی؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: کاتێک خەڵک نەخوێندەوار بوو شیعر لە هەموو شتێک زیاتر لە گەڵ بیر و هزر دەس لەملان دەبێ، بۆیە برەوی پێدەدرێ، هەر بۆیە شاعیر زۆر دەبن، بەڵام لە دوایی دا تەنها مومتازەکان دەمێننەوە، ئێستاش ئەگەر بەهەزاران کەس شیعر بنووسن بە دڵنیایی لە دوایی دا تەنها نایابەکانیان دەمێننەوە، بۆ نموونە: ئەمن ئێستا عەبدوڵڵا پەشێوم پێ شاعیرەکی زۆر گەورەیە.

حەیدەر عەبدوڵڵا: هەرچەند لە پێش ئەم دیمانەیەدا گوتت من زۆر ئەهلی موتالەعە نیم، بەڵام ئێمە زۆر بەم قسەیە ڕازی نین چونکە نووسراوەکانت شتێکی تر دەڵێن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: نا، ئەمن ئەمە زۆر بەڕاستی دەڵێم، بەبیرمە د. قاسملو گلەیی لێدەکردم دەیگوت زۆر ناخوێنیەوە، ئەمەش بۆ ئەو ژینگەیە دەگەڕێتەوە کەمن تێیدا پەروەردە بووم، لە هەموو سەردەمی فەقێیایەتم دا تاقە کتێبێک نەبووە بیخوێنمەوە، بەڵکوو زۆرجار کتێبی دەرس خوێندنیشم لە کەسێکی دیکە وەرگرتوە، ئەمە بە تەوازوعەوە ناڵێم بەڵکوو بەواقیع حاڵی یەوە دەیلێم.

حەیدەر عەبدوڵڵا: ئەی ئەم کوردییە پەتیە پاراو و ناسکەت لە وەرگێڕانی کتێبەکان لە کوێ هێناوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: نازانم پاراو و ناسکە یان نا، بەڵام ئەم کوردی یەم لە پیرەژن و پیرەپیاوان وەرگرتوە باشترین کوردیی پەتی لەلای پیرەژن و پیرە پیاوی لادێ دەس دەکەوێ. لە قوتابخانە و زانکۆ کەس فێری کوردی نابێ، بەڵکوو لە بیریشی دەچێتەوە. کوردیی پەتی، فارسیی ڕەسەن، عەرەبیی ئەصیل لە نێو ئەوانەدایە کە خەڵکی عادی و سادەن. ئەمنیش لە گوند پێگەیشتووم و گەورە بووم ئەمەش کاریگەریی زۆر بووە لە سەر پژانی زمانم.

حەیدەر عەبدوڵڵا: خەون و خۆزیاکانی عەبدوڵڵا حسن زادە زۆرن، لە بەشێکیان دەسی شووتوە و بۆ بەشەکەی تریش دەروێشانە کاردەکات، دەکرێ بزانین ئاواتەکانی تۆ چین؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: دیارە ئاواتەکانی من زۆرن، گەورەترین ئاواتم ئەوەیە: میللەتی کورد بگاتە ڕێزی میللەتانی دنیا. ئاواتێکی دیکەم ئەوەیە: میللەتی کورد گەر بۆ تەجروبەش بێ چەند ساڵێک برایەتی تاقی بکاتەوە! دیارە ئەم برایەتی یە

بەشی: دووهەم

ڕێگای ئامانجە گەورەکان تەخت دەکا.

حەیدەر عەبدوڵڵا: هێندێ نووسەر و شاعیر و سیاسەتمەداری گەورە لە مێژووی کوردا هەڵکەوتوون، حەزدەکەین لە زمانی جەنابتەوە هەریەکە و بەچەند وشەیەک پێناسە بکرێت؟

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە:

* قازی محەممەد: گوڵێک بوو لە سەحرا ڕووابوو. گوڵ لە سەحرا ڕووان دوومانای هەیە:

یەکەم: گوڵ بە دەگمەن نەبێ لە سەحرا ناڕوێ.

دووەم: بەداخەوە ئەم گوڵەی سەحرا ڕووا زوو هەڵپڕووکا و ژاکا.

* عەبدولڕەحمان قاسملو: کەسێک بوو بۆ وەختێکی پێوست بوو نەژیا، ئەو پیاوی ئێستا بوو، لە دەورانی خۆی خەساربوو.

* مام هەژار موکریانی: خزمەتێکی زۆری بە زمان و ئەدەبی کوردی کرد، لەمبارە یەوە دەبێ هەموو کوردێک خۆی بە قەرزداری هەژار بزانێ.

* هێمن ی شاعێر: هێمن شاعیرێکی ناسک خەیاڵی زۆرگەورە بوو.

* مەسعوود محەممەد: یەکێ لە دەگمەن بیریارانی کورد بوو، بە داخەوە هەم نەناسرا و هەم قەدری نەگیرا.

* مەلا عەبدولکەریمی مودەریس: مەلایەک بوو دین و دنیای تێکەڵ بەیەک کردبوو، پێشەنگی مەلایانی چەرخی خۆی بوو، خزمەتێکی یەکجار زۆری بە فەرهەنگی نەتەوەی خۆی کرد.

سەرچاوە: ماڵپەڕی دەنگەکان - ڕێکەوتی: ١٨ی جوولای ٢٠١١

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: هەموو ئەو راپەڕینانە لەکاتی گونجاوی خۆیان دا دەستیان پێکردوە

وتووێژ: ئەنوەر حوسێن

پرسیار: ئەگەر قەرار بێت هەر دە ساڵێک جارێک رووداوگەلێکی سیاسی گرنگ لە خۆرهەڵاتی ناوەڕاست روو بدات. ئایا دەتوانین رووداوەکانی بەهاری عەرەبی لەو رووداوگەلە حساب بکەین؟ کە دەتوانێت دەور و نەقشی جدی هەبێت لەسەر سیستمی سیاسی جیهانی و پێی بوترێت ئاڵوگۆڕ بە قازانجی گەلانی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست؟

وەڵام: ئەگەر باش سەرنج بدەین دەبینین کە هەر چەند دەکرێ بڵێین هەر دەساڵ رووداوێکی گرنگ لە ناوچەی خۆرهەڵاتی نێوەڕاست رووی داوە، بەڵام زۆربەیان تەنیا لە چوارچێوەی یەک وڵات دا بەرتەسک بوونەوە و هیچ کامێکیشیان سەرانسەری ناوچەکەی نەگرتۆتەوە. بە ئاسانی دەتوانین بڵێین ئەوەی ئێستا ناوی بەهاری عەرەبی لەسەر دانراوە، لە زۆربەی رووداوەکانی پێش خۆی زۆرتری پەلوپۆ هاویشتوە و وڵاتانێکی زیاتری گرتۆتەوە.

مەسەلێک هەیە دەڵێ لەهەر کوێیەکی ئەم جیهانە ئەڵقەیەک لە زنجیری کۆیلەیی و ژێردەستی بپسێ هەموو ئازادیخوازانی جیهان قازانجی لێ دەکەن. لێرەش دا ئەگەر بەومانایە سەیری رووداوەکان بکەین رەنگە بتوانین حوکمێکی وا بدەین. ئەگینا پێم وایە ئەم رووداوانە بە هیچ جۆرێک ناتوانن ئاڵوگۆڕ لە سیستمی جیهانی دا پێک بێنن، بەڵام گومانم نیە ئەگەر ئەم رەوتە هەروا بەرەوپێش بڕوات و بەئاکامی دڵخوازی خۆی بگا ئاڵوگۆڕێکی گرنگی بە قازانجی گەلانی خۆرهەڵاتی نێوەڕاست لێ دەکەوێتەوە. چونکە بەشێک لەوگەلانە لە داوی دیکتاتۆری و سەرەڕۆیی رزگار دەبن و هیوا بە رزگاری لەلای ئەوانی دیکەش بەهێز دەکا.

پرسیار: زۆر لە چاودێران پێیان وایە ئەم ئاڵوگۆڕانە بە ئەجێندای ئەمریکاو خۆرئاوایی دەستیان پێکردووە و هەندێکیش پێیان وایە نەخێر خۆرسک بوون و دەرئەنجامی دیکتاتۆریەت و بێمافیەکانی خەڵک بوون، دواجار خەڵکی قسەی دڵی خۆیان کردووە؟

وەڵام: بە باوەڕی من غەدرێکی گەورەیە کە ئێمەش هاودەنگ لەگەڵ حکوومەتە دیکتاتۆرەکان ئەو بزووتنەوە رەسەن و گەلی

یانە بە دەسکرد و ئاکامی دنەدانی ئەمریکاو وڵاتانی دیکەی خۆرئاوا دابنێین. پێموایە هەمووی ئەو راپەڕینانە لە قووڵایی کۆمەڵی ئەو وڵاتانەوە سەریان هەڵداوە و ئەگەر لایەنێک دەستی لە پەیدابوون و پەرەگرتنیان دا هەبێ تەنیا رێژیمە دیکتاتۆرەکانی حاکم بەسەر ئەو وڵاتانەدان کە بە زەبروزەنگی دەیان ساڵەیان خەڵکەکەیان وەزاڵە هێناوە تا سەرەنجام لێیان راپەڕیون.

شتێکی ئاشکرایە کە دەسەڵاتە مەزن و بڕیاربەدەستەکان هەموو کاتێک بە وردی بەدوای ئەوجۆرە رووداوانەدا دەچن و هەوڵ دەدەن رەوتەکە بەجۆرێک بڕواتە پێش کە زەبر لە قازانجەکانی وان نەدا. تەنانەت هێندێ جار رێ دەکەوێ جۆرێکیش لە هاوکاری لە نێوان بزووتنەوەی رزگاریخوازیی وڵاتێک و یەک یان چەند دەوڵەتێکی بێگانەش دا دێتە ئاراوە، وەک ئەوەی هەرئێستا لە وڵاتی لیبیادا بەچاوی خۆمان دەی بینین. بەڵام هیچکام لەمانە بەتایبەتی ئەگەر هاوکاری یەکە بەپێی بڕیار و پەسندی کۆمەڵگای نێونەتەوەیی بێ، لە رەسەنایەتی و قەدروڕێزی بزووتنەوە رزگاریخوازی یەکە کەم ناکەنەوە.

پرسیار: لەناو ئەو هاوکێشە سیاسیانەی سەرەوە پرسیاری گرنگ بۆ من ئەوەیە. ئایا پێتان وایە ئەو رووداوانە لە کات و ساتی مێژوویی خۆیاندا روویان داوە؟ پێتان وایە ئاکامەکانی ئەم شۆڕشانە دەتوانێ مافی زەوتکراوی خەڵک و کەمینەو ژێردەستەکان بۆ خاوەنەکانیان بگێڕنەوە؟

وەڵام: بۆ بەشی یەکەمی پرسیارەکە باوەڕم وایە کە نارەزایەتیی خەڵکی ئەو وڵاتانە لە حکوومەتە سەرەڕۆکانیان لەمێژە سەری هەڵداوە، بەڵام خەڵکەکە تا ئەم دوایی یانە زەمینەی هاتنەمەیدان و راپەڕینیان بۆ نەڕەخساوە. کاتێکیش زەمینەی بزووتنەوەیەک رەخسا هیچ رەوا نیە راپەڕینێک وەدوا بخرێ و دەرفەتێک لە کیس بدرێ. بەوپێیە باوەڕم وایە هەموو ئەو راپەڕینانە لەکاتی گونجاوی خۆیاندا دەست پێکراون.

بەشی دووەمی ئەو پرسیارە پرسیارێکی زۆر بەجێیەو لەراستی دا پرسی هەرە گرنگی هەر شۆڕش و راپەڕینێکیش هەر ئەوەیە. ئەزموونی زۆر وڵاتی دنیا دەری خستوە کە رووخاندنی دیکتاتۆری زۆر ئاسانترە لە بنیاتنانی دیموکراسی. کەوایە مەسەلەکە بەستراوەتەوە بەوە کە ئەوانەی راپەڕینێک وەڕێ دەخەن و بەسەرکەوتنی دەگەیەنن ئەوەندە وشیاری و یەکریزی یان لە نێودا هەیە کە دەسکەوتەکانیان بپارێزن، یان هەروەک راپەڕینی پڕشکۆی ساڵی ١٩٧٩ی گەلانی ئێران لەنیوەی رێگادا قۆڵبڕێکیان لێ پەیدا دەبێ شۆڕشەکەیان بەلاڕێ دا بەرێ و دەسکەوتەکانیان زەوت بکا.

پرسیار: پرسیارێکی تر هەر لەم بارەیەوە ئەوەیە، ئایا دەتوانین چاوەڕوانی ئەوە بکەین، پرۆسێسی دیموکراسی ببێتە

ئەڵتەرناتیڤی سیستمە سیاسیە تۆتالیتار و دیکتاتۆرەکانی جیهانی عەرەبی؟

وەڵام: ئەگەرچی لە هێندێکی ئەو وڵاتانەدا ڕاپەڕین هەم بۆ نان بوو هەم بۆ دیموکراسی، بەڵام سروشتی زاڵ بەسەر هەموویان دا دیموکراسیخوازی بوو. لە زۆربەی ئەو وڵاتانەی تائێستا ڕاپەڕینیان تێدا وەڕێ کەوتوە لە جیاتی پادشایەتیی میراتی، سەرکۆماریی میراتی حکوومەتی کردوە و ڕاپەڕینی خەڵک بۆ کۆتایی هێنان بە دیکتاتۆریی دەیان ساڵەی فەرمانڕەوا سەرەڕۆیەکان بەرپا بووە. بەوحاڵە، سەرباری پەلەقاژەی دیکتاتۆرە کۆنەکان بۆ پاراستنی دەسەڵاتی خۆیان، لەبەرئەوەی خۆرهەڵاتی نێوەڕاست زەوی یەکی بەپیتە بۆ پێگەیاندنی دیکتاتۆرەکان، مەترسیی ئەوە هەر هەیە کە دیکتاتۆری لە سیمایەکی نوێتردا سەر هەڵبداتەوە. دەگەڵ ئەوەش دا، ئەمن وابیر ناکەمەوە کە دیکتاتۆری بەشێوەی ڕابردوو دەرەتانی سەرهەڵدانەوەی هەبێ. چونکە لەجێدا ئەو جۆرە حکوومەتانە دەورانیان بەسەر چووە.

پرسیار: دوو بۆچوون هەیە، سەبارەت بەوەی ئەگەری یەکەم ئەوەیە، ڕەنگە چارەنووسی شۆڕشەکانی خەڵک بکەوێتە دەست هێزە ئیسلامیەکان و بزووتنەوەی فەندەمێنتالیزم؟ ئەگەری دووەمیش دەڵێت، نەخێر ئیسلامیەکان یەکێک دەبن لە دەستنیشانکردنی چارەنووس و شۆڕش و ڕووداوەکان؟

وەڵام: کەس ناتوانێ نکووڵی لەوە بکا کە ئیسلام وەک دینی زۆربەی زۆری دانیشتووانی وڵاتانی خۆرهەڵاتی نێوەڕاست، بەتایبەتی ئەو وڵاتانەی لە چەند مانگی ڕابردوودا ڕاپەڕینیان بەخۆیانەوە دیوە، جێگە و پێگەیەکی بەهێزی هەیە. هەروەها حاشا لەوەش ناکرێ کە حیزب و ڕێکخراوە ئیسلامی یەکان لەو وڵاتانەدا لە بەهێزترین و ڕێکخراوترین هێزە سیاسی یەکانن. بەوحاڵە ئەمن وای نابینم کە ئیسلامی سیاسی پاش ڕووخانی دیکتاتۆری یەکان لە هیچ کام لەم وڵاتانەدا دەسەڵاتی سیاسی بگرێتە دەست. ئەزموونی میسر لەوبارەیەوە بە نموونە دێنمەوە. پێم وایە هەمووان قبووڵیانە کە لەکاتی ڕاپەڕین بەدژی دەسەڵاتی حوسنی موبارەک دا ئیخوانولموسلیمین بەهێزترین ڕێکخراوی سیاسیی ئۆپۆزیسیۆن بوون. کەچی نەک هەر هەوڵیان نەدا دەست بەسەر دەسەڵاتی سیاسی دا بگرن بەڵکوو بە ڕاشکاوی گوتیان ئێمە ڕێژیمی ئێران وەک ئۆلگوو تەماشا ناکەین و نامانەوێ حکوومەتێکی ئیدئۆلۆژیکی دامەزرێنین. بەباوەڕی من ئەمە لەبەر ئەوە نەبوو کە ئەوان حەز نەکەن دەسەڵاتێکی ئیسلامی دامەزرێنن. بەڵکوو لەبەر ئەوە بوو کە واقیعبینانە دەیان زانی سیستمێکی ئیسلامی بە مانا تایبەتی یەکەی ئەگەر داش بمەزرێ شانسی خۆڕاگرتنی نیە، یان بەجۆرێکی دیکەی بڵێین ڕێگەی مانەوەی پێ نادرێ.

کەوایە زیاتر ئەوە ڕێی تێ دەچێ کە لە ئایەندەی دوای ڕووخانی دیکتاتۆرەکان دا ئیسلام و ئیسلامی یەکان وەک فاکتەرێکی کاریگەر لەو وڵاتانەدا دەرکەون و مۆرکی خۆیان لە سیستمی دەسەڵات و قانوون و پەسندکراوەکانیان بدەن هەروەک لە

عیراقی پاش رووخانی بەعس دا دیومانەو دەی بینین.

پرسیار: رۆڵی چەپەکان و لیبرالەکان لەناو ئەم شۆڕش و ئاڵوگۆڕانەدا زۆر باش نابینرێت. ئەمە مانای پاشەکشەی بزوتنەوەی چەپ و مارکسیستەکان نییە، یان پەیوەستە بە ترادیسیۆن و پەیوەنییە کۆمەڵایەتیەکانی جیهان و کلتوری عەرەب؟

وەڵام: وا بزانم تا ئێرە لیبراڵەکان وەک کۆمەڵ و حیزب و رێکخراو لە هیچکام لەم وڵاتانەدا بوونێکی بەرچاویان نیە و مادام رێکخراویش نین چاوەڕوانیی شوێندانان و رۆڵگێڕانیان لێ ناکرێ. هێزە چەپەکانیش بە تایبەتی حزبە کۆمۆنیستەکان لە مێژە لە حاڵی پاشەکشەدان و وەک هێزێکی شوێن دانەر لە هیچ کام لەم وڵاتانەدا حیسابیان لەسەر ناکرێ. دیارە پێوەندی یە کۆمەڵایەتی یەکان و کولتووری عەرەبییش کاریگەریی خۆی هەیە. بەو حاڵەش وا تێدەگەم چەپەکان، بە تایبەتی چەپی دیموکرات دیسان دەتوانن لە ئایندەی وڵاتانی خۆرهەڵاتی نێوەڕاست دا وەک فاکتەرێک مەترەح بن و حیسابیان لەسەر بکرێ.

پرسیار: ئەم شۆڕش و ڕاپەڕینانەی کە سەرەتاکەی وڵاتی تونسە و میسرو لیبیایە کۆتاییەکەی کوێیە؟

وەڵام: پیاو هەر دەبێ غەیبزان بێ هەتا بتوانێ وەڵامی ئەم پرسیارە بداتەوە. ئەگەر بە دڵخواز و ئارەزوو بێ هەموومان حەز دەکەین ئەم وشترە لەبەر دەرکی هەموو دیکتاتۆرەکانی خۆرهەڵاتی نێوەڕاست و تەنانەت هەموو جیهان بخەوێ و ئەو دنیایە ببینین کە لە مێژە خەونی پێوە دەبینین. بەڵام راستی یەکەی ئەوەیە کە ئەمە تەنیا ئارەزوویە و هیچ روون نیە هەتا کوێ و هەتا چەندە بڕ دەکا. نابێ لەخۆمان بگۆڕین کە ڕاپەڕینی دژی دیکتاتۆری لە خۆرهەڵاتی نێوەڕاست و باکووری ئەفریقا دەگەڵ هەموو سەرکەوتنەکانی هێشتا رێگایەکی دووردرێژی لەپێشە بۆ ئەوەی بگاتە قۆناخی مەبەست.

پرسیار: کورد وەکو یەکێک لە نەتەوەی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست. چۆن دەکرێت سوود لەم ئاڵوگۆڕانە وەربگرێ، چارەنووسی داهاتووی کورد دوای ئەم رووداوانە چی و چۆن دەبێت؟ و ئەگەری دروستبوونی دەوڵەتی کوردی لێدەکرێت؟

وەڵام: یەکێک لە گەورەترین کۆسپەکانی سەر رێگای رزگاریی نەتەوەی کورد ئەوەیە کە کورد و نیشتمانەکەی لەنێو چەند وڵات دا دابەش کراون و لەئاکام دا پێمان خۆش بێ یان ناخۆش مەسەلەی کوردیش بەکردەوە دابەش بووە و بۆتە چوار مەسەلە. لەو حاڵەدا وەڵامدانەوە بەو پرسیارە کارێکی دژوارە. ئێستا ئەگەر کورد هەمووی لەیەک وڵات یان بڵێین لە

بەشی: دووهەم

یەکێک لەم وڵاتانەدا ژیابایە دەکرا لەو بارەیەوە بیروڕایەک دەربڕین. بەڵام وەک دەزانین تەنیا وڵات لەوانەی راپەڕینیان تێدا بەرپا بووەو کوردیان لێ دەژی سووریەیە. بەداخەوە ڕێژەی کورد لەنێو حەشیمەتی سووریەدا بەڕادەیەک نیە کە بتوانێ شوێنێکی بەرچاو لەسەر رەوتی رووداوەکان دابنێ و وەک فاکتەرێکی چارەنووسساز حیسابی بۆ بکرێ. دەگەڵ هەمووی ئەمانەش دا باوەڕم وایە هەر ئاڵوگۆڕێک بەرەو کرانەوە و دیموکراسی لە هەر وڵاتێکی کوردنشین دا روو بدا کاریگەریی ئەرێنی لەسەر بارودۆخی کوردیش دادەنێ. بۆیە هیوادارم حیزب و رێکخراوە نیشتمانی یەکانی کورد لە سووریە لەم هەلومەرجەدا یەکریز و یەک هەڵوێست بێنە مەیدان و جێ پەنجەی خۆیان لەسەر رووداوەکان دابنێن و بە هاوکاری دەگەڵ هێزە نیشتمانی یەکانی سەرانسەری سووریە لە ڕێگای دامەزراندان و سەقامگیرکردنی سیستمێک دا هەنگاو هەڵێننەوە کە مافە ڕەواکانی هەمووان و یەک لەوان کوردەکان مسۆگەر بکا.

ئارەزوو دەکەم بزووتنەوەی دیموکراسیخوازی لە ئێران و تورکیەش بەڕادەیەک پەرە بگرێ و پێش بکەوێ کە کوردی ئەو دوو بەشە گرنگەش بە یاری کردنی رۆڵێکی کاریگەر بتوانن بەرەو وەدیهێنانی مافە رەواکانیان هەنگاو هەڵێننەوە. بەخۆشی یەوە کورد لە عیراق بۆخۆی بەشێکە لە دەسەڵات و سەرەڕای هەموو کۆسپەکانی سەر رێگا بەرەو دابین کردنی هەموو ماف و ئازادی یەکانی دەچێتە پێش.

پرسیار: کوردستانی نوێ تاکە رۆژنامەی کوردییە. کە بە گرنگییەوە ستاف و پاشکۆیەکی بۆ ئەم شۆڕش و راپەڕینانە کردووەتەوە. پێت وایە ئەم هەوڵە چۆن دەکرێت خوێنەری کورد سوودی لێوەربگرێت؟

وەڵام: ئەو کارەی کوردستانی نوێ دەستی داوەتێ کارێکی پیرۆزە و دەتوانێ خوێنەری کورد دەگەڵ زۆر بواری پێوەندیدار بە (بەهاری عەرەب) و بیروبۆچوونی خەڵکی جۆراوجۆر لەوبارەیەوە ئاشنا بکا. بەڵام بۆ ئەوەی هەوڵەکە سوودی زیاتری لێ وەرگیرێ وا بە باش دەزانم هەوڵ بدا کەسانێک بدوێنێ کە بەشێکن لە رووداوەکان یان هەرنەبێ لە نزیکەوە دەگەڵیان لە پێوەندیدان.

سەرچاوە: ماڵپەڕی کوردستانی نوێ - ڕێکەوتی: ١٧ی ئۆکتۆبەری ٢٠١١

عەبدوڵڵا حەسەنزادە:

کورد کەوتۆتە ژێر کاریگەریی میللەتانی دەسەڵاتدار بەسەریەوە

سڤیل (محەمەد گۆران)

ساڵی ١٩٦٣ وەکو خۆی دەڵێت "ژنم هێناوە" باوکی چوار کوڕ و دوو کچە، لەژیاندا ٧ ساڵ مەلایەتی کردوە و دواتر تێکەڵ بە کاری سیاسی بووە، مامۆستا (عەبدوڵا حەسەن زادە) کەسایەتیی سیاسی و رۆشنبیری و کۆمەڵایەتیی رۆژهەڵاتی کوردستان، لەساڵی ١٩٦٩ ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی و لەساڵی ١٩٧١یش بووەتە ئەندامی دەفتەری سیاسی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران. لەنێوان ساڵانی ١٩٩٥ بۆ ٢٠٠٤ بۆ دوو خول لەسەر یەکتری سکرتێری گشتی حزبی دیموکرات بووە. ئێستا لە تەمەنی ٧٢ ساڵیدایە و زیاتر لە ١٣ کتێبی وەرگێڕاو و نوسراوی هەیە.

سڤیل: بەشێکی زۆری نووسەر و شاعیر و سیاسەتوانانی کورد لە نەوەی ئێوە، لە قوتابخانەی ئایینی پەروەردە بوونە و مەلا بوونە، بەڵام زۆر بە کەمی مەلایەتییان کردووە؟ بێگومان ئێوەش یەکێ لەو کەسایەتییانەی کوردن کە ماوەیەک مەلایەتیتان کردوە و دواتر وازتان هێناوە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن پێموانیە بە گشتی ئەو حوکمە دروست بێ، چونکە زۆربەیان تا کۆتایی ژیانیان مەلایەتی یان کردوە، بەڵام لەو ٦٠ ساڵەی دوایی دا، بەشێک لە ئەدیبان و شاعیران وازیان لە مەلایەتی هێناوە. ئەمن بەش بەحاڵی خۆم لەوانە نیم، چونکە خۆم بە ئەدیب نازانم و شاعیریش کە هەر نیم، بەڵام بۆخۆم کە وازم لە مەلایەتی هێناوە، هۆکارەکەی ئەوە بووە کە لەلایەک کەوتوومەتە مەیدانی سیاسی و کارە سیاسی یەکە ئەو مەیدانەی لێ بەرتەنگ کردوومەوە و پێوست بووە زیاتر خۆم بۆ کارە سیاسی یەکە تەرخان بکەم، لەلایەکی دیکەش، ژیانی مەلایەتی بە جۆرێک بوو، وەک کورد دەڵێ نە قەدر و قودبی مابوو، نە ئەو جەزابیەتەی جارانی هەبوو. ئەمن لە زەمانی دەرس خوێندنیش دا زۆرم حەز پێی نەبوو، بەڵام لە دێیەک لەدایک بووم، چەند ساڵم دەرسی مەلایەتی خوێند و پاشتریش لە دوای مەلایەتی بە چەند ساڵێک، ئینجا بۆ یەکەمجار قوتابخانەی دەوڵەتی هاتۆتە دێیەکەی ئێمە، بۆیە دواتریش کە وە نێو کاری مەلایەتی کەوتم، زۆرم حەز لێی نەبوو، چونکە تەماشام دەکرد، ژیانەکە لەگەڵ دنیای تازە تاڕادەیەکی زۆر لەیەک دوورن.

بەشی: دووهەم

سفیل: ئێوە بە هەمووی چەند ساڵ کاری مەلایەتیتان کردووە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: نزیک بە حەوت ساڵ، شەش ساڵ لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان، ساڵێک کەمێک زیاتریش لە باشووری کوردستان.

سفیل: بەرێکەوت یا بەخۆشەویستی ژیانی هاوسەریتان بەیەکەوە ناوە؟ تائێستا چەند منداڵتان هەیە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ساڵی ١٩٦٣ ژنم هێناوە، چونکە نە پێمخۆشە باسی هاوسەرگیری بکەم، نە حەز دەکەم بڵێم ژیانی هاوسەریم پێک هێناوە، دەڵێم ژنم هێناوە، لە زمانی کوردی دا پیاو ژنێ دێنی و ژن مێردی دەکا، "هاوسەرگیری" نازانم لە کوێ ڕا هاتوە. ژن هێنانی من بەخۆشەویستی و دڵداری نەبوو، پێم وایە دوو مانگیش دەبوو ژنم مارە کردبوو، ئینجا بۆ یەکەمجار لە نزیکەوە دیومە و قسەم لەگەڵ کردوە. لە کۆمەڵی ئەوکاتەی کوردەواری دا بەتایبەتی بۆ کەسێک کە لە جلوبەرگی مەلایەتی دا بووایە کارێکی وا ئاسان نەبوو دڵداری لەگەڵ کەسێک دا بکا. ناڵێم قەتم دڵداری نەکردوە، بەڵام بۆ مەلا ئاسان نەبوو دڵداری بکا و بە دڵدارییش ژن بێنێ. ئێمە منداڵمان زۆر بووە، بەڵام بەپێی ئەو وەزعییەتەی تێی دا دەژیاین، مردن بەشی خۆی دەبرد، یەک لە سێی منداڵەکانم مردوون. ئێستا شەش منداڵم هەن و سێشم مردوون، دەبێتە نۆ منداڵ، کە لە زیندووەکان دوویان کچن و چواریان کوڕن، سەیر ئەوەیە مردووەکانیش، دوویان کوڕ بوون و یەکێکیان کچ بوو.

سفیل: هەموو میللەتێک لە ڕووی دابونەریتی کۆمەڵایەتی ستانداردێکی هەیە، بەڵام هەست ناکەن کە دەتوانرێ بگوترێت کورد ئەوەی نییە؟ بۆ نموونە لەرۆژهەڵاتی کوردستان، ڕەدووکەوتن وەک دیاردەیەکی ئاسایی چاوی لێ دەکرێت، بەڵام لە باشووری کوردستان دەچێتە قاڵبی ناموسپەرستی و زۆرینەی ئەو ژنانە دەکوژرێن لەسەر وەها کارێکیان؟ زۆر بەراوردکاریی دیکەش هەیە، کورد بۆچی کەلتوور و دابونەریتێکی یەکانگیری نییە؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: دیسانەوە پێم وایە ناکرێ ئاوا بەگشتی بگوترێ کە کورد شتێکی نیە وەکوو ئاداب و ڕێوشوێنی تایبەت بە خۆی کە لەهەموو نەتەوەکەدا هەبێ، کوردیش ئەوەی هەیە، لە شتە باشەکانی، کورد بەشێوەیەکی گشتی میهرەبانە، میوانگرە، حەز بەدۆستایەتی دەکا. شتە خراپەکانی بگری، دیسانەوە بەشێوەیەکی گشتی نەوەک لەسەر هەموو کەسێک ئەو حوکمە بدەین، کورد لەگەڵ یەکتر ناتەبان و بەیەکەوە ڕێک ناکەون، ئەوانە لە خەسڵەتە خراپەکانی کوردن، بەڵام ئەوە کە لە بەشەکانی کوردستان هەندێک جیاوازی هەیە لەبارەی کوشتنی ناموسپەرستی یەوە، ئێمە بمانەوێ و نەماوێ کورد کەوتۆتە ژێر کاریگەریی میللەتانی دەسەڵاتدار بەسەریەوە.

بەشی: دووهەم

ئەمن لە بەغدا بووم بۆیان گێڕامەوە، کە لە نێو عارەبان دا، ئەو پیاوەی ژنەکەی تۆمەتی خراپەی لەسەر بێ، پێی دەڵێن شانی خۆڵاوی یە، هەر لەو گەڕەکەی لێی دەژیام، بۆیان گێڕامەوە، دووکەس زۆر هاوڕێ دەبن و لە چایخانەیەک دانیشتوون، یەکێکیان قوڕی بەسەرشانیەوە بووە، هاوڕێیەکەی پێی دەڵێ، ئەرێ شانت بەچی خۆڵاوی بووە؟ کابرا هەڵدەستێ دەچێتەوە ماڵ و دێتەوە، بە هاوڕێکەی دەڵێ، گەواد ئێستاش ئەمن شانم خۆڵاوی یە؟! ئەویش دەڵێ، ئەی ئەوە نیە هەر خۆڵاویە؟ دەچێ بۆی دەتەکێنێ. دوایە دەردەکەوێ کابرا لەسەر ئەوەندە قسە چۆتەوە ژنەکەی خۆی کوشتوە. لەنێو عارەبان ئەو دابە زۆر بووە، زیندە بەچاڵ کردنی کچان و قفڵ لەزاری دان و زۆرشتی دیکەی نائینسانی لەنێو عەرەبان دەرهەق بە ژنان کراوە، بەڵام لەنێو ئێرانی یان دا بەو ئەندازەیە نەبووە و رەنگە ئەوە کاریگەریی هەبێ. لە نێو کوردی رۆژهەڵاتی کوردستان دا، عادەتەن ئەوەی پێی دەگوترێ توندوتیژی، بەڕاستی وەکوو باشوور نیە، لێرە هەردوو کەس ناکۆکی یان لێ پەیدا بوو بەئاسانی دەست بۆ چەک دەبەن. لە رۆژهەڵاتی کوردستان بە هەزاران جار رێ کەوتوە، دووکەس کە چەکیان پێ بووە، ئەگەر ناکۆکییشیان کەوتبێتە نێوان، تفەنگەکانیان فڕێ داوە و بە زللە لە یەکتریان داوە.

سڤیل: ڕەدووکەوتن لە رۆژهەڵاتی کوردستان، لە حالەت دەرچووە و بۆتە دیاردە، ئێوە ڕەدووکەوتنی کچان و ڕەدووکەوتنی ژنانیش، چونکە زۆرجار ژنی بەمێردیش ڕەدو دەکەوێت، چۆن دەبینن و تاچەند هەق بە ئافرەتەکە دەدەن؟

عەبدوڵڵا حەسەن‌زادە: لە کۆمەڵی کوردەواریدا، ڕەدووکەوتنی کچان لەسەدا ٩٥ و زیاتریشی، ئەمن بە هەقم زانیوە، چونکە هەر لەو کۆمەڵەی کە من تێی دا گەورە بووم، لە زۆربەی حاڵەتەکان دا، بۆ ئەوەی کچێک بە مەیلی خۆی مێرد بکات، تەنیا ڕێگا ئەوە بووە کە ڕەدوو بکەوێ. دەیان ناردە سەری و چەندجارێک داوایان لە برا و باوکی دەکرد و ئەوان حازر نەدەبوون بیدەن بەو کوڕە کە کچەکە بۆخۆی دڵی دەیهەوێ، مەجبوور بوو ڕەدوو بکەوێ، بۆیە ئەگەر عەیبەیەک لە مەسەلەکەدا هەبووبێ ئەوە بۆ باوک و برای کچەکە دەگەڕایەوە. تەنانەت ڕەدووکەوتنی ژنی بەمێردیش حالاتێکی زۆری تێدا بووە کە دیسان تاوانەکەی هەر گەڕاوەتەوە بۆ سەر کەسوکار. وەختی خۆی بە نابەدڵ بەمێرد دراوە، لەسەر پشتی لانکێ مارە کراوە و گەورە بەچووکەی پێ کراوە، کەوابوو ئەویش بەجۆرێک لەجۆران دەتوانین بڵێین پاساوێکی هەیە، بەڵام ژنێک کە بەمەیلی خۆی مێردی کردوە و کەس زۆری لێ نەکردوە و دواتر بە هەندێک هۆی کە عەقڵانی نەبێ، ڕەدوو بکەوێ، ئەمن ئەوەی بەشتێکی زۆر قێزەون دەزانم. دیارە بەخۆشی یەوە ئێستا لە خۆرهەڵاتی کوردستان زوربەی هەرە زۆری کچان بە دڵخوازی خۆیان شوو دەکەن و هەربۆیە ڕەدووکەوتنی ژنانیش و کچانیش یەکجار زۆر کەم بۆتەوە.

سڤیل: بۆچوونی ئێوە لەسەر فرەژنی چییە؟ بۆخۆت قەت بیرت لێی کردۆتەوە؟

بەشی: دووهەم

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: فرەژنی بە ئایینی ئیسلام ڕێگای پێ دراوە، بەڵام ئازادیی تەواو بەپیاو نەدراوە کە بە ئارەزووی خۆی چەند ژن بێنێ و مەرجی بۆ دانراوە کە یەکێ لەو مەرجانە بە عەدالەت ڕەفتارکردنە. ئەگەر بیکەینە قسەیەکی خۆش و گاڵتەئامێز، دەڵێین ماڵوێرانتر لەو پیاوەی ژنێک دێنێ، هەر ئەوەیە کە دوو ژنان دێنێ! شتێکی ئاواش هەیە (بە پێکەنینەوە). بۆیە ئەمن بەش بەحاڵی خۆم قەت بیرم لەوە نەکردۆتەوە کە زیاتر لە ژنێکم هەبێ. لە یەک قسەش دا فرەژنی بەکارێکی باش نازانم.

سڤیل: لەحەفتاکانی سەدەی ڕابردوودا، وەرگێڕانی ڕۆمانی (گێلە پیاو) سەدایەکی گەورەی هەبوو؟ بیرۆکەی وەرگێڕانی ئەو ڕۆمانەت چۆن بۆ هات؟ بەکام لە دیمەکانی ڕۆمانەکە زۆر پێکەنیت؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: پاش ئەوەی ڕۆمانەکەم بە فارسی خوێندەوە، دووسێ جار داوام لە هەردوو خوالێخۆشبووان هەژار و هێمن موکریانی کرد، کە ئەوان بیکەن بە کوردی، چونکە هەژار بەتایبەتی لە (عەزیز نەسین) قسەخۆشتر بوو، بەڵام بەهەر هۆکارێک بوو، ئەوان نەیانکرد، ئەمنیش کە زۆر حەزم دەکرد بکرێ بە کوردی، غیرەتم وەبەرخۆم نا و گوتم با بۆخۆم بیکەم یان دەیگرێ یان نایگرێ، وا بوو کردمە کوردی و بەخۆشی یەوە باش دەرچوو و پێشوازی یەکی گەرمی لێ کرا. بۆخۆشم ناتوانم بڵێم کە بە کام لە دیمەکان زیاتر پێ کەنیوم، بەڵام بۆ ئەوکاتە ڕەنگە دیمەنی بەننایەکەم بەلاوە سەرنجراکێش بووبێ، کە لەگەڵ ئیشکردن لەسەر دیوارێک، قسە بەملا و بەولای خۆی دەڵێ، ئەمن بۆخۆم لە کوردەواری دا زۆرجار ئەو دیمەنەم بە چاوی خۆم بینیوە.

سڤیل: هەموو کەسێک لەخواردن دا، بەشی خۆی نەوسنە، تۆ زیاتر حەز بەچ خواردنێک دەکەی؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەمن لەو ڕووەوە دان بە هەندێک شتی خۆم دا دەنێم. ئەمن زۆرخۆر نیم، بەڵام ئەوەی پێی دەڵێن (نەوسن) نەوسنم و شتی خۆشم پێ خۆشە، بەوحاڵە لە ژیانم دا نەبووە بڵێم ئەمن ئەو خواردنەی ناخۆم، خواردنەکانی کۆمەڵی کوردەواریم زۆربەیان پێ خۆشن، هەتا ئەوانەی پێیان دەڵێن (ڕەشە چێشت) ماشێنە و ترخێنەو ساوارو ئەو شتانە. مەعلوومیشە لەنێو خواردنەکان دا، ئەوانەی گۆشتیان تێدایە خۆشترن، بەڵام نە ئاشقی خواردنێکی تایبەتیم، نە خواردنێک هەیە بڵێم، هیچ وەختێک نایخۆم، ڕەنگە پێم خۆش نەبێ، بەڵام هەر خواردنێکی پێتە پێشم دەیخۆم.

سڤیل: ئەی لەگەڵ بەجێگەیاندنی سیلەی ڕەحم و سەردانیکردنی دۆست و خزمان، چۆنیت؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: خۆشترین بەشی ژیان ئەوەیە کە ئینسان لەگەڵ دۆست و ڕەفیق و خزمان یەکتر ببینێ و لەگەڵیان

بەشی: دووهەم

دابنیشێ و ئەوان بەسەرت بکەنەوە و ئەتۆ بچی سەریان بدەی، بەڵام بەداخەوە هەلومەرجی ئێستای ژیانی من زۆر ڕێگای ئەوەم پێ نادا، چونکە جموجۆڵ و هاتوچۆکردنەکە لە هەندێ باری ئەمنی و کۆمەڵایەتی یەوە، ڕەنگە ئاسان نەبێ.

سفیل: وەرزشکردن لایەنێکی گرنگی ژیانە؟ لەو ڕووەوە چۆنن؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: ئەو وەرزشانەی هونەرین، دەکرێ بڵێم هیچیانم نەکردوە، فوتباڵە، والیباڵە، باسکیتباڵە و مەلەیە، ئەوانەم هیچی نەکردوە، بەڵام بە واتا گشتی یەکەی، ئەمن بە وەرزشەوە ماوم. هەموو بەیانی یان بەر لەوەی لیباس دەبەر بکەمەوە، نیوسەعات لە ژوورەکەی خۆم دا وەرزش دەکەم، ئەم وەرزشانە دوکتۆرەکان بۆیان دەستنیشان کردووم، بەڵام ماندووشم دەکەن. هەموو ڕۆژێکیش نزیک بە یەک سەعات پیاسە دەکەم، زۆریش سوودم لێی بینیوە، ئەگەر دە ڕۆژان لەسەریەک ئەوە نەکەم، شەوان خەوم لێ ناکەوێ و دەست و قاچم دەتەزن و پێیەوە ناڕەحەت دەبم.

سفیل: لەباری کۆمەڵایەتی و سیاسیی ژیانت دا، لەچ شتێک پەشیمانی و دەبووا ئاوات نەکردبووا؟

عەبدوڵڵا حەسەنزادە: لە هەڵوێستە سیاسی یەکانم پەشیمان نیم، هەموو کەسێک لە ژیانی دا کارێک یان قسەیەک یان نووسینێکی وای کردوە لێی پەشیمان بووبێ، بەڵام ئەمن باس لە هێڵە گشتی یەکان دەکەم. لەباری کۆمەڵایەتی یەوە، کەسێکی کۆمەڵایەتیم و پەیوەندی یەکی باشم لەگەڵ دەوروبەرم هەبووە و هەیە، هەلومەرجێکم بۆ خوڵقاوە کە نەم - توانیوە زاڵم بم (بەپێکەنینەوە)، هەندێک کاری ناشیرینی کۆمەڵایەتی و ئەخلاقی هەبوون، نازانم ڕەنگە کەسێک شتێکی لێ دیبم و بۆخۆم نەزانم (بەپێکەنینەوە) بەڵام لانی کەم بەوە بەناوبانگ نیم کە ئەوەم کردوە. ڕێگای نیشتمانپەروەری و خزمەت بە گەل و نیشتمانم گرتۆتە پێشێ، بەپێی توانایەکی کەم کە لە خۆمم دا شک بردوە، خزمەتم بە زمان و ئەدەبی کوردی کردوە، بۆیە دەلیلێک نابینم کە لە هێڵە گشتی یەکانی ژیانم پەشیمان بم.

سەرچاوە: ماڵپەڕی ڕۆژهەڵات تایمز - ڕێکەوتی: ١ی جانێوێری ٢٠١١

کۆکردنەوە و ئامادەکردنی: ڕەحمان نەقشی

ڕێبەندانی ٢٧٢٣ی کوردی - فێبریوێری ٢٠٢٤ی زایینی

سەرچاوە
Serchawe

سپاس و پێزانین

بۆ هەموو ئامادەکارانی وتوویژەکان، و وەڵامدانەوەی ڕێزدار مامۆستا عەبدوڵڵا حەسەن زادە،

دەستخۆش و هەروا قەڵەم ڕەنگین و تەمەن درێژ بن بۆ گەل و نیشتمان.

ڕەحمان نەقشی